

చెన్న పట్టణము, నవంబరు ౧౯౩౧

సంపుటము ౮

ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరము కార్తీకమాసము

సంఖ్య ౧౧

వీ ర పూ జ

విద్వాన్, కజ్జీ సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు

శ్రీ ల కిరవయి నకలసుఖముల
కాలయంబయి తీర్తికాంతకు
కేళిగృహమగు తెలుగుదేశము
లీల గానమునేయురా ?
ఆంధ్రవీరుల కర్ణపూజల
నాచరింపక యాంధ్రభువి నీ
రంధ్రసంపద లొంది సుఖపడి
రాజులంగలనో ?
దివ్యకీర్తి గడించి శాశ్వత
దివ్యధామము గన్నపూర్వుల
భవ్యచరితము పాడుట య
వ్వారిపూజ యగున్.

శాతవాహనచక్రవర్తి య
శంబుమీరగ నిల్పె రాజ్యము
తెలుగునాటను జన్మమంది ఖి
ద్దిగంతరసీమలన్.
ఆంధ్రరాజ్యం బఖిలదిక్కుల
నావరించి యనాహతప్రభ
మగధభూముల మాటుమోగిన
మహిమ మఱచితిరో ?
యుద్ధమల్లుడు విజయవాటిక
శుద్ధశైవమతంబు నిల్పు ప్ర
సిద్ధసమయము తెలుగునాట ని
బద్ధమణికాదో ?

రాజరాజన రేంద్రుని సభా

ప్రాంగణంబున భారతాంబుని

తెలుగుపలుకుల పెల్లివిరిసిన

తెరగు దలఁరొకో?

నన్న పాఠ్యదు తలుకుజమ్మిని

జన్న మొనరిచి భరతిచరితము

తెన్ను దెలిపిన తెనుగుకైతల

తేట మఱచితిరో?

ఆలకదుపుల విడచి యాకట

సోలివచ్చిన మగని సుతయు

జాలి తలఁపక నులుకమంచము

చాచె నొకబాల.

ఆలమందున రాతిఘాతకు

దాళలే కగుదెంచి నా డని

పాలువిరిచి కుమారు దూతెను

ప్రాథ యొకజనని!

మొక్కవోవని ధీరమున గడు

వెక్కనంబగు పగఱ మూకల

నుక్కడంచిన భిక్షుత్రిక్కన

నోపిపాడరుగా!

మనుమసిద్ధిన్యపాలు మానము

మనుగడయు గణపతిన రేంద్రుని

వలన గాచిన తిక్కమంత్రికి

వలదె మ్రొక్కులిడక?

తెలుగుదేశము తెలుగుజాతియు

తెలుగుభాషయు దీప్తినొందగ

తెలుగుభారతమును రచించెను

దిక్కయజ్ఞకథా!

కాకతియుల్ల ప్రాభవము లో

కైకవిదితం బయి వెలింగిన

ప్రాకటం బగు కాల మేదెన

బాటిపోయినదో!

గణపతికి దగు పత్ని రుద్రమ

ఘనమసిమాశ్చర్యసంపద

జమల నేలిన చరిత మాంధ్రులు

మనము భేయమగా!

రంగధాము ప్రసాదముం గని

రామచరితము ద్విపదగూర్చిన

రంగనాథుని నతని సుతులను

రాదె వినుతింపక!

ఆదికావ్యం బాంధ్రభాషను

ననువదించిన భాస్కరుని మది

పాదుకదలని భక్తి గొలువగ

బాడియగు మనకుకా.

భాస్కరుడు పకలార్థివారిజ

వారమున కన నెగడె రాయన

భాస్కరున కిల దాత లెవ్వరు

వత్తురే యెనయె?

పాల్కురికి సోమనకవింద్రుడు

మేల్కవితలో శైవత తత్వము

గీల్కొలిపి హృత్తమ మడంచిన

కీర్తిగొని చనియెకా.

కొండవీటను రెడ్డిన్యపు లు

ద్వంద్వబలసాహసము లొలయగ

దండిమంగలై ధరణి నేలిన

తటి తలంపు రొకో.

లీల శ్రీశైలాగ్రమున బా
తాళగంగకు నేకసోపా
నాళిగూరిచి వేమభూపతి
హరుని పద మొందెన్.

శంభుదాసుని వలన షారివం
శంబు కృతిగొని యన్న వేమన్న
జంభభేదను డజరకీర్తియు
శర్వపద మొందెన్.

లలితవ్యాఖ్యానంబు శాకుం
తలమునకు నిడి కాటవేయం
డెలమి ఖండంతరుల పొగడిక
లెనగ వెలుగొందెన్.

సాటిలేని పరాక్రమము పల
నాటివీరులయందె కలదని
చాటిచెప్పిన బాలచంద్రుని
చరిత మరచితిరో?

పొంగిపొరలిన విభుత రాజక
లింగగంగమహీశ్వరుండు తె
లుంగుకవులను గారవించు తె
లుంగరొకొ మీరల్.

దక్షవాటి భీమలింగని
కుక్షివలన జనించి కవులకు
రాక్షసుండై నెగడు భీమన
బ్రస్తుతింప దగున్.

ఎలమి నష్టాదశపురాణము
తెఱిగి నాచనసోమ సత్కవి
యలవరించిన యాంధ్ర హరివం
శాఖ్య కృతి గనరో?

సర్వనంగపరిత్యాగము
సర్వరాజ్యధురంధరత్వము
ధర్మ కర్మ ప్రవచనము మా
ధవునకే చెల్లున్.

పదనుబాయని భక్తిరసమున
యదుపతికి నభిషేకమొనరుచు
పదవి పోతన సుకవికే యల
వడియె నిలలోనన్.

భాగవతము పరాత్పరుని పద
భాగముగ నర్పణ మొనర్చిన
భోగవిముఖుడు పోతనార్యుడు
పూజ్య డెల్లెడలన్.

రామనరపతి ప్రేమ గోరి మ
హిమహేంద్రుల ధిక్కరించిన
భూ మహితు డగు పోత సుకవికి
పోల్కి లే దిలలోన్.

కనుల గాటుకనీరు గార్చెడి
కమలగర్భుని రాణివాసము
తనియ నెక్కటి ప్రతివగొన పో
తన్నకే తగియెన్.

సింగభూపతి సర్వవిదు డడు
గంగ నీ నని చెప్పవైర్య మి
లంగలదె పోతనకద కొక
లాతికవి కెందున్?

రాజు రాజున సంపినంత వ
రాహురూపము నొంది రాముడు
తేజమెఱసి యదర్చి పోతన
దేర్చి కాచెకదా!

పోతనార్యుని భాగవతమును
బూతమతిని బరించు నాంధ్రుల
కాతతప్రథ సకలసంపద
లవియ చేకూర్చు.

వివిధభూముల దిరిగి భోషలు
వివిధములు గడియించి కైతలు
వివిధరీతుల శ్రీనాథుడు
వినిచె లోకులకు.

దండిమగ లగు పండితుల కు
ద్దండభీతి జనింప గాళి
ఖండము నయఃపిండముగ నే
కవియొనర్చు భవిత.

నైషధీయచరిత్ర భాషా
యోష కుత్తమభూషగా నిడి
యాషధము పండితుల కిచ్చిన
యాధ్యు డెవ డిలలో?

భూభృదావళి మెచ్చగా గన
కాభిషేకము దేవరాయమ
హిభృదాస్థానమున బొందగ
నర్హు డెవ్వ డిల?

ఎంచదగు పాండిత్యగరిమను
మించు డిండిమభట్టు నోరిచి
కంచుధక్కను బగులగొట్టిన
ఘను డెవం డిలలో?

ఎట్టనక శ్రీనాథుపదముల
బట్టి భజియించెడి జనములకు
నెట్టి సత్పదవైభవంబు ల
భించునో యహహా!

విష్ణునకు మఱుమాపమగు శ్రీ
కృష్ణరాయమహీధవుండు జ
యిష్టు డాతని చరితములు ప్రథ
విష్ణుగేయములౌ.

భవనవిజయనభాంతరంబున
నవనవోన్నేషముతో న
త్కవుల గోష్ఠిని దవలి యుండుట
తలపుబాయ దొగి.

కటకమాదిగ గల్లు భూముల
బటుతరపరాక్రమము మెఱయ న
ఘటితఘటనాదక్షుడై జయ
కంబముల నిల్పె.

ఉదయగిరి భేదించి మాడుగు
సదయతను దహియించి కటకము
మృదుగతిని జేకొన్న యాతని
మేలు మఱచితిరో?

ఆకులంబున నెఱుగకయ క
న్యాకుమార్యగంబు మొదలుగ
నా కటకపర్యంతభువి నలె
డత్రమత నేలె.

తేనెలాలి కెడి తెలుగుభాషకు
భూనభోంతరసీమలం దెన
గానరాదని చాటిచెప్పిన
ఘను డెవడుగాడే?

తెలుగునాటికి తెలుగుజాతికి
తెలుగుభాషకు సాటిగానీ
యిల నొకండును లేదనుచు నెలు
గెత్తి చాటడొకో?

ముక్తికాంతను గవయుటకు నే
యుక్తులను సరిగావనుచు నా
ముక్తమాల్యము నిచ్చి రంగని
భక్తిప్రకటించె.

విష్ణుభక్తుల చరితములు ప్రభ
విష్ణులగు నాంధ్రులకు దెలుపగ
విష్ణుచిత్రియము రచించిన
వీరు ముఱచెదరో?

సమ్మతిని శ్రీ కృష్ణరాయని
కిమ్మహితల మెల్ల గూర్చిన
తిమ్మరుసు మంత్రీశ్వరున కిల
దీటురా చెవడుకా.

రాజపరమేశ్వరుడు కృష్ణధ
రావరుం డతివినయమున న
స్వాజయని పిలువంగ బ్రబలిన
యాధ్యు డాతడుకా.

దుష్టకవులకు గుండె లదరగ
శ్రేష్ఠకృతుల రచించి మించిన
యష్టదిగ్గజములకు సీడగు
నాంధ్రకవి కలడే.

వీరునుం గనలేని తెరువుల
చారుకవితల గూర్చు పింగళి
సూరనకపీండ్రునకు సరియగు
వారు లే రిలలోకా.

వాణి రాణియటంచు బల్కిన
జాణయగు పినవీరభద్రుని

మానితంబగు మహిమ దెలియక
మనకు జయ మగునో!

పరహితాచరణుండు కాళో
దరము నం గుటిముల్లు వెఱికిన
పరహితాచార్యుం డనగ ధ
స్వంతరియ కావో!

నాదమే పరతత్త్వ మదియ య
నాది యంతవిరహితమని న
మౌదమున నెఱిగించె త్యాగయ
కృతులమూలమునకా.

రాగభోగము లొందగోరక
రామభజన మొనర్చుటే పర
యోగమని యెలుగెత్తి చాటెను
త్యాగరా జిలలోకా.

భూనభోంతరసీమలం ద
జ్ఞానదుఃఖము నొందుజంతుల
ప్రాణముల నెలయించునది యీ
గానరసమె కదా!

కీర్తిశేషుల చరితములు దుః
ఖార్తి శమనము లనుచు; క. సా.
మూర్తితాత్త్వి రచించె సీకృతి
పూర్వపుణ్యమునకా.

బంధములు వాయంగ నాంధ్రుల
కంధకారి విరించివంద్యుని
గంధిజామాతను భజించుట
ఘనశుభప్రదమా.

౪-వ వ్యాసము

రెండవ వ్యాసమునందు ఆంధ్రభాషకు గల శబ్దప్ర
ముములో పెక్కుమాటలు ఇతరభాషలనుండి వచ్చి
యున్నవిని చెప్పుచు, ఆయాభాషల నామనిర్దేశముహాడ
చేసియుంటిమి. ఆయాభాషలను గుఱించి మనవారి
బోధలో కొన్ని యసాధువులగు నభిప్రాయము లుండుట
చేత, నాభాషలలో నొక్కొకటిని శేర్కొని యిక్కిం
దిద్వివరము వ్రాయవలసియున్నది. ఆయినను ఆవివర
మును ఇంకొక వ్యాసమునకు నిలిపి రెఱచుగ వాడబడు
చుండునదియు, ఆవశ్యకములును నయిన పదముల కొన్ని
టిని ఈవ్యాసమునందు విమర్శింతము.

౧౮ హిందువులు

భరతఖండనివాసులలో నధికసంఖ్యగలవారు హిం
దువులు. ఈనామముచే నిర్దిష్ట రెవరని యుండుటకును
తెలిసినవిషయమే-ఈపే రెట్లు కలిగినది? ఇది యేభాష
లోనిది? లోకమంతయు వ్యాపించియున్నది. దీని కొక
పర్యాయపదమును లేదు. ఇతరులు ఈనామముతో మన
లను శేర్కొనుటయే గాక, మనమును మననామముగ
నిశ్చయమునే వాడుచున్నారము. ఇప్పటికి దాదాపు
ముప్పదిసంవత్సరములక్రింద, నెల్లూరువాస్తవ్యు లొక
విద్వాంసులు ఆకాలపు వార్తాపత్రికలలో నిశ్చలపు విచా
రమును తేసియుండిరి. 'ఆపారుషము నాద్యమ్యు'నగు
శాస్త్రము నాధారపఱచి, 'హిండిగత్యా'మని కాబోలును
ఆరంభించి, యిది కేవలసంస్కృతపదమని వాదించినారు.
వారు చెప్పినది పొరపాటు.

సంస్కృతమునందు సింధుశబ్దము గలదు. ఇది
సముద్రమునకు వాచకము. నదియును నర్థముగూడ గలదు.
నదీశబ్దపర్యాయముగ గాక ఈపదమును గోదావరీ, కృష్ణా,
ఆన్నట్లు నదులకు శేరుగ హాడ వాడుట కలదు. కొన్ని

తావుల నల్లనదులకుగూడ నామముగ వచ్చియున్నది.
ఆర్యావర్తమున పశ్చిమభాగమున సింధునదియని ముప్ర
సిద్ధమయిన నది గలదు. ఆనది ప్రవహించు దేశమునకును
ఆనామమే కలిగినది.

కావుననే 'నేకే నద విశేషే ౭౨౨౨ సింధు ర్నా
సరితి స్త్రీయా'మని యుచుండు. మాలవరాజ్యములో
నొక యల్లపరిక్తునకుగూడ సింధువను నామ నిర్దేశము
కలదు. ఈనదిని శేర్కొని, పూర్వ మేఘమునందు ౩౦-వ
శ్లోకమునందు యత్తును మేఘమూతకు కొన్ని పందిర్ప
ములను చెప్పియున్నాడు. దానికి ముందుండు శ్లోకము
నందు (29) 'నిర్వివ్యా' అను నదియొక్క వృత్తాంతమును
చెప్పినాడు. 30-వ శ్లోకమున ప్రళమపాదమునకు రెండు
పాదము లున్నట్లు తెలియవచ్చినది. మల్లి నాథ మూరి
అంగీకరించిన పాద మిట్లున్నది: "వేణీధూత ప్రతను సలి
లా పాత్యతీతస్య సిన్ధుః" - పాతాంతరము :-

".....తా మతీతస్య సిన్ధుః". మల్లి నాథ
మూరి లోకోత్తరుడగు విద్వాంసుడు. ఆయన రాక్షిణా
త్యుడు - మాలవరాజ్యములోని నదులసంగతి వారికి
తెలియలేదు. ఈమాటను దోషాలోపణముగా చెప్ప
లేదు. ఈశ్లోకవ్యాఖ్యానములో వారు పొరపడినారని
చెప్పుటవలన వారి యశస్సింధువాహినికి లోటు గలు
గదు. నాకును దీనివలన పెక్కున గలుగదు. 3 - వ
వ్యాసమునందు మన విద్వాంసులకు కొంచెము ధూగోళ
పరిచితి కావలసియున్నదని చెప్పితిని. అందుల కుదాహ
రణముగ నీవిషయమును చెప్పుచున్నాను. కానినో నీ
ప్రశంస యప్రస్తుతము. మాలవరాజ్యమునందు సింధువను
శేరు గల చిన్న నది యొకటి గలదని చెప్పితిని. నిర్వింధ్య
యు నీ'సింధువును' ('చంబల్') చర్మణ్యాతీ అనుకొప్ప
నదికి ఉపనదులు. ఈచిన్న నదిని ప్రాచీన నవీనధూగోళ

పరిసిరిని తెలియపఱచు పటములలో ఈ పేరుతో చూడ వచ్చును. పాతాంతరము నంగీకరించిన వ్యాఖ్యాతలు హిందుస్థాన వాస్తవ్యులు. వారికి మాలవరాజ్యమునందలి సింధునదియునికి తెలిసి యుండవలెను. కాలిదాసు మాలవరాజ్యమున పుట్టి పెరిగినవాడుగనో, లేక నచ్చట పెరిగినవాడుగనో యుండును. పూర్వ మేఘములో స్థల నిర్దేశములకు సంబంధించిన వలకు మాలవరాజ్య స్త్రీత పాతము కవి హృదయముగ నుండినది. కావుననే మేఘమాతను 'వక్రః పథా యదసి' అను నవతారికతో నధ్యాసమునకు ద్రిప్పినాడు. మల్లి నాథుడు పాత భేదము నూడిచేసి యెరుగఁజేసినాడు. 'తా మతీతస్యేతి పాత మాశ్రిత్య సిన్ధుర్నామ కశ్చిన్నదః కాశ్మీరదేశే లై- నదీకు కుత్రాఽపి నాస్తీత్యుపేక్ష్య మిత్యాచక్ష తే' అందుచేత ౨౯-వ శ్లోకమునందు చెప్పబడిన నిర్విన్ధ్యా అను నదీప్రసక్తియే తిరుగా ౩౦-వ శ్లోకమునందు కేయ బడినట్లు భావించి వ్యాఖ్యానముచేసినాడు. పాతాంతర ములో 'అతీతస్య' అనుదానికి 'నిర్విన్ధ్యమ దాటివవానికి' అని యర్థము. నిర్విన్ధ్యమ దాటి సింధునదిని చూడగల వనుట. మల్లి నాథమూరిపాతములో 'అతీతస్య' అనుదానికి 'కాలాతీతస్య' అని సమన్వయము చేయవలసినట్లు తట సింధునది.

దీనికి ఆధారముగ మూలమున వ్యంజక మేమియు లేదు. కాలాత్యయ ముండిననో ౨౯-వ శ్లోకమునందే నూచింపబడియుండును. మఱియు 'కాలాతీతి'మనుట యెట్టిది-ఆషాఢస్య ప్రగమదివసేఅని ఉపాధ్యాయప్రకరణముననే తెలిపియున్నారు. పిమ్మట ఏకాదశినాడు గాని చాతుర్మాస్యల కారంభము లేదు. ఆషాఢము గలిగి, నభోమాస ముపక్రమించినపిదప వర్షర్తువు. మేఘుడును వెంటనే ప్రయాణసన్నాహము జేసినవాడు. ఇట్టిసన్నివేశములో కాలాతిక్రమణ మెట్టిది. ఇదియును గాక నిర్విన్ధ్యమ చేరునప్పటికి మేఘునికి కాలాతిక్రమణ మయియుండగలదని ఆషాఢప్రగమదివసమునందే యథుడు ఎట్లు తెలిసికొనగలిగను. వ్యాఖ్యానము సరియైన యెడల యితో క్తి అవధారణవాచకముగ నున్నదే గాని

సందేహమున కేమి, ఉపాధిచిహ్నముల కేమి, అవకాశము లేదు.

మఱియు 'సింధుః' అనుదానికి నదీమాత్రమని యర్థముచేసి, దీర్ఘదశిత్వాదినై, రూఢమయిననామము కాదని భావించి, పూర్వోక్తనిర్విన్ధ్యాప్రకంసనే కవి పునరేవ చేయుచున్నాడని తీర్మానించిరి. కాగా ౨౯-వ శ్లోకములో యత్తుడు మేఘునినిర్విన్ధ్యకు చేయమని చెప్పినదిగాక, వ్యాఖ్యాత ౩౦-వ శ్లోకములో కాలాతిక్రమణప్రాయశ్చితార్థము, మేఘుని తిరుగా నిర్విన్ధ్యా సేవ చేయుచున్నాడు. 'అధిక స్వాఽధికం ఫలం.' ఒక సందర్భము వ్యాఖ్యాతమనస్సుకు రాలేదు. ౨౯-వ శ్లోకమునందలి వర్ణనను జూడ నీ నిర్విన్ధ్య యనునామె, యువకులు చెప్పుమాటగ, 'పిష్పర్ల బస్తా' వలె నున్నట్లు తెలియును. మఱియును, ఉద్రేకము గలిగి హావభావి చేష్టితములవలన నీ మేఘునికి మరులుకొలుపు ప్రయత్న ములో నున్నట్లున్నది. ఇట్లుండ, నా నిర్విన్ధ్యయే, ఉత్తరక్షణములో [౨౯-వ శ్లోకములోని హితోపదేశము చరితార్థమయినపిదప] ఈ మేఘునిమీది బహు కాలపు వలవంతచే వంగవరుగునరె కుప్పించి, పంచమీ మదనావస్థలో పడి, మాటపలుకు లేక ప్రాణములు నేత్ర గతములుగా, చావుకు సిద్ధమై యున్నదట. ఇదియు నసంభావ్యము. 'ప్రమాదో ధీశతామహి. ఈ ప్రమాదము నకు కారణ మేమి? ఈమహనీయునికి మాలవరాజ్యపు భూమి పరిస్థితులు తెలియకపోవుటయే. భూగోళ విశేషములు ఆకాలపు విద్యులలో చేరలేదు. 'ప్రకృత మను సరామః'—క్రీస్తుశకమునకు అయిదువందల సంవత్సరములకు ముందు పౌరణీక చక్రవర్తులు భిరతఖండము నందలి పాశ్చాత్యభాగమును అనగా కాశ్మీరము, పాంచాలము, సింధుదేశము, ఈభూములను వశముచేసికొని ఏలుచుండిరి. (౩-వ వ్యాసమును చూచునది.) ఈ మాగాణమునకు సింధునదిని తూర్పు ఎల్లగ నిశ్చయించిరి. సంస్కృతమునందలి సింధుశబ్దము ప్రాచీన పౌరణీకమునందు హిందు అని యుండును. సంస్కృతమున సకారమున్నచోట్ల అక్షరస్థానములో హకార ముండును. సం-

సంస్కృతపు సాకారము ఆభాషలో దన్వ్యజకారముగ నుండును. అవై ప్రవేదములోని శ్రౌమనుక్తమునందు ఈ మనసింధునదము పారసీకరాజ్యమునకు తూర్పు మేరగ చెప్పబడియున్నది. ఆవాక్య మిట్లున్నది: “ఉచస్త ఇరె హిందోవ్ దహిమతఇరెగ్న” అనగా పూర్వదేశీయం దుండు సింధునదినద్దమండోకి పశ్చిమమున ‘నీనా’ అను రాజధానివలకు నని యర్థము. ఆకాలపు పారసీక ప్రభువులు తమ యేలుబడిలోని భరతఖండి భాగమునకు ‘హిందు’దేశముని సింధునది నామమును వాడుచుండిరి. [గోదావరిజిల్లా, కృష్ణాజిల్లాఅని వాడుకలోనుండునట్లు.] ఈవల ఆభాగములు యవనుల, అనగా గ్రీకుల, పరిపాలనలో జేరినవి. వారు ఈపారసీకశబ్దముయిన హిందువదమును స్థిరపఱచుకొని, ఆర్యావర్తమున కంతయును ఆ నామధేయమును చెప్పుచు వచ్చిరి. దేశనామమునే వాస్తవ్యులను నిర్దేశించుటకు గూడ వాడుచు వచ్చిరి. మన వారిని ఈయవనులు ‘హిందోయి’, ‘ఇందోయి’ అని పేర్కొనుచుండిరి. గ్రీకులవలన రోమనులును, వారివలన నితరయూరోపియులును, ఈశబ్దమును మనదేశమునకును, మనకును నామముగ వాడుట యేర్పడి నిగ్రహడి పోయినది. హిందువులు—ఇండియా.....

౧౯. యవనులు

సంస్కృతగ్రంథములలో ప్రాచీనములగు వాటి యందు ఈయవనశబ్దము వచ్చినచోట నంతయు గ్రీకులని యర్థము. ఈశబ్దము సంస్కృతమా లేక తదితరమా? ఈ విషయము రామాయణమును జెప్పిన నుహర్నికి తెలిసి యుండినది. వసిష్ఠవిశ్వామిత్రోపాఖ్యానమున గాధేయుని వైష్యముల పెరుగొనిపోరుటకు వసిష్ఠునిశిష్యులప్రతియోధులను సృష్టిచేయబూనినది. అప్పుడు ఆశిబలయొక్క యోని దేశమునుండి పుట్టినవారయినందున వీరు యవను లయిరి; అంతకు ముందు వీరి సృష్టి లేదు. ‘యోనిదేశాచ్చ యవనా శ్చకృద్దేశా చ్చకాః సృష్టతాః.’

ఈనిర్వచనము వాల్మీకిమహర్షికి నిర్వచన తోచినది గాదు. రామాయణము జెప్ప సంకల్పించినపుడు, వేద పంపున నారదుడు వచ్చి భూతభవిష్యద్వర్తమానము

నంతయు వాల్మీకిమహర్షికి ఎఱింగించినసందేశములో చేరి యుండవలెను. కాకుండిన నీనిరుక్తరహస్యము పరమేష్ఠికిదప్ప ఇతరుల కెట్లు తెలియును? ఈనిర్వచనము ఇతరభూములయందలి జనములకును, యవనులకునుగూడ తెలియనందున, ఈనామధేయము నన్యథా సమర్థించి యున్నారు. గ్రీకుదేశమునం దొక చిన్నభాగమునకు పురాతనమున ‘ఐయోనియా’అని నామముగ నుండినది. అక్కడి జనులకు ఐయోనీః అనినామము. ఈ గోత్రజ్ఞులు గ్రీకుదేశములోని ఇతరగణములవారికన్న కడు మేధావంతులని ప్రసిద్ధి గాంచినవారు. వీరు మిక్కిలి నృద్ధిజెంది ఆసియామయినరు సముద్రతీరములయందుమాడ జేరి, గొప్పపట్టణములను నిర్మించి, స్వరాజ్యపరిపాలన చేసి కొనుచువచ్చిరి. వాణిజ్యమునందు, విద్యలయందు, కళలయందు, శిల్పవిద్యాసములయందును, సమధికులుగ నుండిరి. ‘ఏఫీసస్’అను నగరమునందు ధ్యానా, జానా, జ్ఞానా, అనునామము గల‘జ్ఞానప్రసూనాంబకు’ వీరు నిర్మించిన దేశము ఈప్రపంచములోని సప్తమహాద్భుతములలో నొక్కటిగా చెప్పబడుచుండినది. ఈగణమువారు ఆలెగ్జాండరుకుముందు ఆసియాలో విశేషించి తెలియవచ్చిన వారు. ఆలెగ్జాండరుకన్న ముందు ఒకపారసీకచక్రవర్తి కొందఱు గ్రీకులను పట్టి తెచ్చి కాశ్మీరోత్తరభూములలో నివేశింపజేసినాడని 3-వవ్యాసములో చెప్పియుంటిమి. ఇట్లు వివాహితులలో నిగణమువారు చేరియుండిరి. కాగా కాశ్మీరపాంచాలాదిదేశములవారు ప్రళమమున వీరిని, పిమ్మట గ్రీకుల నందఱిని, యవనులు అని వైకృతోక్తిగ పేర్కొనుచుండిరి. ఇట్లేయవనశబ్దమునకు పుట్టుక కలిగినది.

మధ్యఆసియాలో యవనులు క్రీస్తుశకమునకు ఈవల ఒకశతాబ్దములోపల నస్తమించి పోయిరి. భరతఖండము నందు, కాశ్మీరము, పాంచాలము, సింధుదేశము ఈభాగములయందుండిన యవనులు హిందువు లయిపోయిరి. అటుపిమ్మట వీరికి పెరు ఊరు లేకపోయి, ఆర్యావర్తము నందలి జనులు ఈచరిత్ర విషయములను సంపూర్ణముగ మఱచిపోయిరి. ఇట్లు కొన్నిశతాబ్దములు జరిగిన పిదప

ఈయనశబ్దమునకు పునర్జన్మము కలిగినది. అయినను మొదటిరూపము పునర్జన్మములో రాదు గనుక, ఈ రెండవరూపమునందు యవనము అనగా అరాచియా అని అర్థము ఏర్పడినది. అది యిప్పటికిని వాడుకలో స్థిరపడి యున్నది. మూడవరగతివారము బాల్యములో పాఠశాలలో విద్యార్థులముగా నుండినపుడు 'యవనము అనగా అరాచియా' అని మాకు ఒజ్జలు చెప్పచుండుటయు, మేము కంఠపాఠము చేయుచుండుటయు జరుగుచుండినది. మఱియు పండితులకు తెలిసియుండినది ఈ యర్థమే అయినందున, ప్రాచీన గ్రంథములలో వెక్కడ గాని యవనశబ్దము తటస్థించినయెడల అరాచియా, అరబులు అని యర్థము చెప్పచుండిరి. ఇది కేవలము అనర్థముగ పరిణమించినది.

దీనికి కారణము 3-వ పోషమునందు, ఈశిప్తు దేశమును క్రీస్తుశకము ఆరంభకాలమున రోమనులు ఆక్రమించినవియును, విదప రెండుశతాబ్దముల లోపల శురుష్క అసియానంతయును వశపర్చుకొని రనియును, వారి ప్రభుత్వము ఈభూభాగములలో పైగాంబరు మహమ్మదుగారి నిర్వాణమునకు జరుగుచువచ్చిన దనియును, చెప్పియుంటిమి. ఈవల ఆతావులయందు మహమ్మదీయుల ప్రభుత్వము ఏర్పడినది. ఈ యన్నికాలములయందును పశ్చిమసముద్రముమీద భరతఖండముతో వాణిజ్యము నిరంతరము జరుగుచునే వచ్చినది. ఈవర్తకము విశేషించి అరబ్బీదేశపు సాంయాత్రికుల స్వాధీనములో నుండినది. అరాచియాదేశమునకును ఈశిప్తుకును నడుమ నుత్తరదక్షిణములుగ నొక దీర్ఘమయిన సముద్రకాళి వ్యాపించియున్నది. ఈ సింధుకాళి దక్షిణ భాగమున అనగా అరాచియాలో నిర్మలిభాగమున అరాచియాలో చేరినదయిన 'యమన్' అను మండలము గలదు. రోమ నులకాలములోనేమి ఈవలనేమి ఈ 'యమన్' దేశ స్థులు ప్రబలమయిన వర్తకవ్యాపారములను చేయుచుండి మహాతైశ్వర్యములో నుండిరి. వారి ప్రతినిధులు నిరంతరము భరతఖండపు పశ్చిమపురేపు స్థలములలో నుండురు. పశ్చిమసముద్రముమీది వాణిజ్య మంతయు నిం చు మిం చు గ విరి చేతులలో నుండినది.

కాగా నీ'యమనులు' మనవారికి సామాన్యముగ తెలియవచ్చిరి. దేవును అమననము చేయుడు అని గ్రామ్యముగ నేర్పడినట్లు, యమనులు అనునది యవనులు అని మాత్రమే నది. కావున యవనులు అనగా అరాచియావారు, యవనము అనగా అరాచియా, అని పండితపరంపరకిత్తులో నేర్పడిపోయి ప్రాచీనసంస్కృత గ్రంథములలో కూడ యవనశబ్దము తటస్థించినదొట్ట దానికి ఆధునికముగ వదే అర్థము చెప్పబడుచున్నది. ఈయమనులు మనవారికి తెలియవచ్చి, మనభాషలలో నీశబ్దము చేరినకాలమునకు, ఈయమనులు మహమ్మదీయుల యియుండిరి. కాగా యమను లనునది అరాచియాదేశపు మహమ్మదీయుల నిర్దేశమయి, ఈవల మహమ్మదీయసామాన్యవాచకముగ పరిణమించినది. మహాకవిజగన్నాథపండితరాయకృతియగు భామినీవిలాసమునందలి యాక్రిందిశ్లోక మదాపారణముగ నుపచరించును.

"యవనీ నవనీతకోమలాంగీ, భవనే చేన్యమ భామినీ భవిత్రి, ఆవనీతలమేవ సాధు మశ్యే, నవనీ మాధువనీ వినోదహేళుః". ఇచట యవనీ అన్నది శిల్లీ పాదుహామారుడు, లవంగీ. అను బాల. పాదుహ మొగలయి ప్రభువు. అరబ్బీవారు కాదు. మఱియు పండితరాయల కృతులయందు తాత్కాలికపు భరతఖండవాస్తవ్యులగు మహమ్మదీయులను చెప్పటకు తమిళముగ యవనశబ్దమును వాడుచువచ్చినాడు. ద్వితియయవనశబ్దపు పుష్కరితై తెలిసియుండదు. ఈపండితరాయడు గొప్పపారసీవిద్వాంసుడు. శ్రుతిగరుడు. విరినినుతించిన వివరము మహనీయుడు కావలిచెంకటరామస్వామిపండితుని 'Biographies of the Dekhan poets' (1873) లో చూడవచ్చును.

౨౦ అసురులు

అసురశబ్దము సంస్కృతమునందు అనేకార్థములను పొందియున్నది. వీటిలో సుప్రసిద్ధమైయుండునది దైత్య నామపర్యాయము. ఈశబ్దము ఒకకాలమందు ప్రత్యేకమున వర్తమునందు నిలిచియుండి, ఈవల జఘన్యముగ పరిణ

మించినది. వేదములలో కొన్ని భాగములయందు ఈ ప్రాశస్త్యము కానవచ్చుచున్నది.

౧. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౬-వ అనువాకము.
తే. య స్మ స్యధ్య మసుర ప్రచేతా
రాజ స్నేహాంసి శత్రుఃకృతాని.

ఇచ్చట నసురశబ్దము 'అనిష్ట షేపణ శీలం' అన్నారు.

౨. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౩-వ అనువాకము.
విసుపరో అన్తరిక్షో ద్యుభ్యత్
గభీరవేపా అసుర స్సనీఘః.

ఇచ్చట నసురశబ్దమునకు 'శత్రూణాం నిరపితా' అని యర్థము చెప్పినారు. ప్రాణముల నిచ్చువాడని ఊహ చెప్పిరి.

౩. ఋగ్వేదము, ౧-వ మండలము, ౩-వ అనువాకము.
హిరణ్యహస్తో అసుర స్సనీఘః
సుమృతః స్యనా యా త్వర్వాత్
అపసేద నక్షసో యాతుధానాన్
అస్థా దేవః ప్రతిదోషం గృణాసః.

ఇచ్చట నసురశబ్దమునకు ప్రాణముల నిచ్చువాడని యర్థము చెప్పిరి. [ఈఋక్కులో మాడవపాదము సం దలి 'రక్షసో యాతుధానాన్' అను పదములను వక్ష్య మాణ రాక్షసశబ్ద విచారవిషయమై గమనింతురని ఎచ్చ రిక.]

౪. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౧-వ అనువాకము.

త్వ మగ్నే రుద్రో అసురో మహో దివః.

ఇచ్చటమాడ అసురశబ్దమునకు వైయర్థమునే చెప్పినారు.

౫. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౩-వ అనువాకము.

దేవా విశ్వస్య భువనస్య గోపాః

దీప్తాధిమో రక్షమాణా అసుర్యమ్.

ఇచ్చట నసుర్య మనగా మేఘమునందలి యుదక మన్నారు. అసుర అనగా మేఘ మనియును, అసుర్యం తత్సంబంధి యుదక మనియు చెప్పిరి. అసు=ఉదకమును, ర=ఇచ్చునది, కావున మేఘమని.

౬. ఋగ్వేదము, ౨-వ మండలము, ౪-వ అనువాకము.

ఈశానా దశ్య భువనస్య భూశే

ర్నవాఽడుయోష ద్రుద్రా దసుర్యం.

ఇచ్చట నసుర్యశబ్దమునకు బలమని యర్థము చెప్పినారు.

౭. ఋగ్వేదము [౭-౭౩-౭(?)]

దేవా శ్చిత్తే అసుర్యప్రచేతసః

యజ్ఞియం భాగ మానసః.

౮. తైత్తిరీయసంహితా (కృష్ణయజుర్వేదము)

౧ వ కాణ్డము, ౪ వ ప్రపాఠకము, ౩౯ వ అనువాకము.

అగ్నే రసీక మప ఆవివేశ

అపాం నపా త్వరీతిరక్ష న్న సుర్యం

దమేదమే సమిధం యత్యగ్నే.

ఇచ్చట-'అసుర్యం' అనుదానికి 'అసురైః క్రియ మాణం యజ్ఞ విధుః తం (ప్రతిరక్ష=ప్రతినివారయక-)' అన్నారు. ఈతావుల నసురశబ్దమునకు-పరదేవత యని యును, అసుర్యశబ్దమునకు-దైవ్యం అనియును చెప్పిన సమంజస మగును. అపాం నపాత్ ప్రతిరక్ష న్న సుర్యం అన్నచోట యజ్ఞ విధుఃతము ననియును అసురుల కృత్య ము ననియును చెప్పవలసినట్లు కనుపడలేదు. అసుర్య మనగా-తమ పరదేవతారాధనకు సంబంధించిన విషయ మునుట యొప్పును. వీరి పద్ధతులలో చేరిన ఇష్టాపూర్త ములు, దేవయజనాదికమును.

వేదములోని అసురశబ్దమునకు ఈక్రింద వివరిం చిన యర్థములను కొందఱు వైఖండికులు లక్షించి యున్నారు. పరమాత్మ, విరాడ్రూపము, దైవ్యము, సూర్యుడు-తొకే సంస్కృతమునందును కొంతవేదమునం దును దైత్యనామముగ రూఢమయి దేవద్యువులను తెలుపును.

ఈపదమునకు సంస్కృతకోశముల వ్యాఖ్యలయం దును నిఘంటువులయందును వ్రాసియుండు రూప నిష్పత్తి, వ్యుత్పత్తి, వీటిని పరికిలించుట ముఖ్యమయి యున్నది.

౧. అ + కుర = కురమ (సారాయిని) త్రొగనివారు. ఇచ్చట ప్రథమవర్ణము, సజ్జర్యముగా భావించబడినది. [అహ! మన్యమును త్రొగవారు యోగ్యులు, దేవత లయిరి. బానిని త్రొగమాడదను నియమము గలవారు అయోగ్యు లయిరి.]

౨. అ + కుర = అనగా కురలకన్న నితరులు. కురలు కానివారు. ఇక్కడను అకారము సజ్జర్యము.

౩. అస్యని దేవా నిత్యమరా - అనుక్షేపనే దేవతలను తన్ని తఱుమువారు.

౪. యజ్ఞభాగాన్నిరస్యస్త ఇతివా, యజ్ఞభాగ ములవలన త్రోయబడినవారు.

౫. అనూక ప్రాణా రాద్ధి గృహం తీతివా; రా అదానే ప్రాణములను గొనువారు.

౬. అనుష రమస్తేవా - దేవతల, లేక పరుల, ప్రాణముల (తో) యందు క్రిడించువారు.

౭. బృహదారణ్యోపనిషద్భాష్యమునందు, అనురశబ్దమునకు చెప్పిన నిర్వచనము స్వేష్టే అనుష రమణాత్ - మరేలోకా అస్యత్వాత్ - అనియున్నది. దేవతలును అనురులును ప్రజాపతియొక్క ప్రాణములు, వాక్కు, మొదలగు తత్త్వములనియును, అందులో దేవతలనునది కాస్త్రజన్యజ్ఞానమును, కర్మమును, స్వీకరించిన ప్రాణాంతత్త్వములనియు; అనురులు స్వాభావికప్రత్యక్షజనితజ్ఞానమును, కర్మమును, స్వీకరించిన తత్త్వములనియు చెప్పినారు. కావున నీయిరు తెగలము అంత స్తత్త్వవిశేషవాచకములే కాని మూర్తిమత్తములయి జంగమకోటిలో చేరిన ప్రాణివిశేషములు కావనట. ఇట్టిసందర్భములో 'స్వేష్టే అనుష రమస్తే' ఇత్యాది కమునకు అర్థము కనుపడలేదు. మఱియు వేదములయందును ఇతిహాసాదిగ్రంథములయందును చెప్పబడిన అనురులు గాని, దేవతలుగాని మిథ్యాకల్పన అని యేర్పడును. ఇట్టి వాటికి భాష్యకర్తలుగాని యితరులుగాని పుణ్యక్షేత్రలను చెదకుట వృథాప్రయాసము.

ఇట్టి ద్వాపరబహుత్వమువలన యాధార్థ్యము తెలియలేదని యేర్పడుచున్నది. ఈషమాధానములలో

నొకటియయినను ప్రశస్తార్థమునందు తెప్పబడిన వైది కోక్తియగు 'అనుర'శబ్దమునకు సరిపడజాలదు.

అనె ప్రశ్నకులయించి అనురశబ్దమును మాతము సంస్కృతమునందలి 'సకారము' అనె ప్రభాషయందు హకారముగ నుండు నంటిమి. అట్లే ఆభాషయం దీశబ్దము 'అహార' అని యున్నది.

అనె ప్రశ్నకులయందు ఒకపరాత్పరవ్యక్తియందు నమృతము తెలియుచున్నది. అమరము ద్వైతవిద్వాన్ములో చేరినది. అపరాయాపము ననుచరించుచు ఇతర దేవతలు, అమాత్యప్రాయులు, అధిపతులు గలరు.

కౌముదు, వృత్రఘ్నుడు-ఇత్యాదులు.

అపరాయాపమునకు అహార అనియును, అహారమజ్ఞాః అనియును వాచుములు. అహారశబ్దమున కర్థము ప్రాణములను చీడపెఱుగువాడని కాదు. ప్రాణముల నిచ్చువాడని యర్థము. 'అహారమజ్ఞాః' అనుపదములో, మజ్ఞాః అనునది సంస్కృతమునందలి మేధాశబ్దము. సర్వజ్ఞుడని యర్థము. [మేధాబక్షిజామూర్తి.]

మజ్ఞాః = మేధా అయినవిధముననే - అనె ప్రశబ్దమున 'నజ్' (Nazd) అనునది సంస్కృతమున 'నేది యన్' అని యుండును. [నెంటికిని ఒకటేయర్థము.]

అనె ప్రశ్నకులయందు భగవంతునిగూర్చి ఆరణ్యుస్త్రీ ఋషిచేసిన యొకప్రశ్న ఇట్లున్నది.

"క్వ నరగం ఇరిస్తనగం తనూం బరామః?

"అహారమజ్జ క్వ నిదభామః?"

"చనిపోయిన నరులదేహములను ఎక్కడకు కొని పోవుదుము. ఓ సర్వజ్ఞుడవయిన అనురుడా! ఎచట నుండుము?"

వేదములలోని భాష (ముఖ్యముగ ఋగ్వేదము లోనిది) సంస్కృతము కాదు. తత్పూర్వరూపము. అప్పటికి వ్యాకరణకాస్త్రము పరిమగ్గింపబడ లేదు. కావుననే ఈవల స్థిరపడిన వ్యాకరణమునందు వైదికపద ప్రక్రియనుగూర్చి పేరుగ మాత్రములు ఏర్పడియు, అదు గడుగుకు 'బహుళం భద్రసి', 'వా భద్రసి' అని ఎచ్చరిక

చేయబడుచునుచున్నది. శ్రుతులను జూచిన ఋషులందఱిపాండిత్యమును సమానమనిగాని, అత్యుత్తమ మనిగాని చెప్పుటకు లేదు. ఇట్టివిశేషములు లోకమునందలి యన్ని భావలయందును గలవు. వేదములు పూర్వములగు మఱికు వ్యాకరణము లేర్పడి, భాష సంస్కరింపబడి, లౌకికసంస్కృత మారంభమయి, ఈవల వృద్ధిజెందినది. కాలక్రమమున వేదములలోని కొన్ని యపూర్వశబ్దములు ను, వాక్యసరళి, పదములగూర్పు ఫక్తియను ఉత్పన్నములయిపోయి, లౌకికసంస్కృతమున చేరకుండుట తటస్థించినది. అట్టిశబ్దముల యర్థవిశేషములు ఈవలవారికి తెలియకుండుట సహజము గదా. వేదభాష్యములు ఆధునికములు. ఈ భాష్యము లుపక్రమింపబడుటకు అనేక కేతాబ్దములకు ముందే ఆవేదములభాష చాలవఱకు అస్తమించిపోయినది. నీలిదీపవఱకు లౌకికసంస్కృతములో దూపు మాటిపోయినది. ఈ భాష్యములను రచించినవారు వారికాలమందు అద్వితీయులగు విద్వాంసులు. అయినను వారికి సాధనసంపద తక్కువ. విశేషించి మీమాంసా దర్శనములను, పాణినీయవ్యాకరణమును, నిరుక్తమును, ఆధారపఱచుకొనుచుండిరి. అయినను, కడు ప్రాచీనములయి ఈవల వాశము జెందిన పదములను ఈసహాయ సంపదవలననే సమన్వయించు తెఱగు కలుగదు. ఏలనగా బ్రాహ్మణముల కాలమున కేమి, పాణిన్యుల కాలమున కేమి, మీమాంసికుల కాలమున కేమి, చైతన్య కాలమున కేమి చైదికశబ్దముల కనేకముల కర్థమును పుష్కలముగా తెలియక ఊహించే సాధింప యత్నించుట కానవచ్చుచున్నది.

కాగా భాష్యకర్తలు అనేకఫలములయందు అర్థము తెలియక సందర్భానుసారముగ ఊహలు చేసి వ్రాయుచువచ్చిరి. శబ్దములయొక్క నిజమయిన యర్థము ఇదమితమని యట్టితావుల తెలిసి వ్రాయుట కాదు. ఇట్టిచే ఆసురశబ్దార్థములు. ఇట్టిపరిస్థితిలో నీభాష్యములయందు అనేకములు అపార్థనిర్ణయములు గలవు. సందర్భానుసారమునుటలో ఆధునాతనసందర్భములే అనుసరించి రెండు వేలసంవత్సరములక్రిందకూడ నిట్టిసందర్భముల యుండిన

వని భావించి చేయబడిన ఊహలవలన తప్పులు చేరక యుండువు.

క్రీస్తుశకమునకు ముందు రెండువేలసంవత్సరముల కాలముపుడు బాబిలోనియాగణములమండి కొందఱు నీలి పోయి పారసీకరాజ్యమునకు వాయవ్యాంతమున నొక క్రొత్తప్రభుత్వమును స్థాపించుకొనిరి. (3-వవ్యాసమును చూచునది.) వీరు కొన్నిశతాబ్దములు తస్యలో నుండి క్రమక్రమమున వృద్ధిజెంది వేయిసంవత్సరములు నిరంకుశులయి, ప్రతిపక్షభయంకరులయి, ద్వీవిజయములు చేయుచు ప్రభవించియుండిరి. వీరు తమ భగవంతుని 'అమర్', 'అమూర్' అనునామముతో నిర్దేశించియుండిరి. ప్రథమము వారు నిర్మించిన రాజధానికి భగవదర్చుముగ 'అమూర్' అని పేరుపెట్టిరి. తమ రాజ్యమును, ధూమలను 'అమూర్' అని చెప్పుచుండిరి. తద్వారా తమ పేరును 'అమూర్యులు' అని వాడుచుండిరి. ఇతరుల ఉచ్చారణలో నీడుకారము సకార మయినది. కాగా వీరిదేవుడు అసురుడు. వీరలు అసురులు. (3-వ వ్యాసమును చూచునది.) బాబిలనువారును, వారికి ఆకాలములయందు పశ్చిమమున ఆసముద్ర ముండినవారును, వీరిజ్ఞాతివర్గములవా రయి ఆసురగణములో చేరినవా రయిరి. ఆర్యకాళలో చేరిన సాంస్కృతికులయు పారసీకులయు పూర్వము ఒకకాలమందు ఈయసురగణములతో మిశ్రమయియుండిరిని చెప్పియుంటిమి. పుణివ్యవ్రేతో వాయ్వాకాశముల కధిచేవలె నీహూర్యులు భావించి కొల్పుచుండిరిని చెప్పితిమి. ఒక మెట్టు అధికముగ నెక్కిపోయి యిట్టి చిటుత చేవలెనయి అధికృతుడను, ఈప్రపంచమునకు సృష్టిస్థితిలయకారకుడను, జ్ఞానస్వయాపుడును నగు మేధామూర్తి పరాత్పరదూప ముండునని భావించుటకు కొంత కాలము చెల్లినది. అట్టిప్రబోధ ఈయసురుల నిగమమువలన కలిగినది. అంతట నీసాంస్కృతికులను, పారసీకులను భగవన్నామమయిన యాయసురశబ్దమును తమ భాషలలో చేర్చుకొనిరి. అట్లు కొంతకాలము సాంస్కృతికుల శ్రుతులలో నీశబ్దము పూజ్యార్థమునం దుండినది.

కాలక్రమమున నీయార్యకాళిలవారి కేక్తి సామర్థ్యములు తగ్గుటయు, అసురుల ప్రభావము హెచ్చు

టయ తటస్థించిన పిదప, పరస్పరము బద్ధవిరోధము సంభవించగా, ఆకాలములయందు అసురులగును. దేవతలకును నిరంతరము యుద్ధములు జరుగుచుండుటయు, జయోపజయములు కలుగుచుండుటయు సంభవించి, యా విశేషములు వేదములలో నగుపడుచుండినవి. ఈ ద్వేషములు కారణముగా సాంస్కృతికులు అసురశబ్దము తమ విరోధులనామమై అనుదినము వాడుకలో నుండుటచే ధగవన్నా మముగ వాడుటను నిలిపివేసినారు. అట్టి కాలములయందు సాంస్కృతికులును, పారసీకులును దేవతలు; విరోధులు అసురులు. పారసీకులు ఈ యసురశబ్దమును స్వీకరించినది మొదలు వారి ద్వైతసిద్ధాంతములకు అనుకూలించియుండుటచే, దీనినే స్థిరముచేసికొని కడపఱకు ధగవన్నా మనిద్దేశముగ వాడుచుండిరి. ఇట్లుండ, కొంత కాలమునకు ఈ సాంస్కృతికులకును, పారసీకులకును వైమమ్యము సంభవించి ప్రబలినది. అంతట ఈ పారసీకులు 'అపారమజ్ఞాః' లేక 'అహార' (అనగా అసుర) అను పరదేవతను ఆరాధించువా రగుటచేతను, అయసురశబ్దము అంతకు ముందు ప్రసిద్ధముగ నిరువురులకును విరోధులగు అసురులను దేవత్వవదిగా మండుటచేతను, సాంస్కృతికులు ఈశ్రొత్తవిరోధులను, ఈ భ్రాతృప్ర్యులను పూర్వతరవిరోధులతోపాటు నిరసించి, అసురశబ్దముచే వీరినిమాడ నిర్దేశించుట కారంభించి, తమ్మును తాము పూర్వవత్ దేవతలని చెప్పుకొనుచుండిరి. దాని కేషమే ధూమరశబ్దము. ఇట్టి సామర్థ్యము అహారమజ్ఞభక్తులకు ఉండకపోలేదు గనుక వారును వెంటనే ఈదేవశబ్దమును ధూమరము పిశాచములు అను నర్థమునందు వాడుట కుపక్రమించిరి. కాగా అవే ప్రక్రమలయందును, ప్రాచీన వసినపారసీవాణియందును, దేవశబ్దమునకు పిశాచమనియు రాక్షసుడనియు అర్థము స్థిరపడిపోయినది. ఇప్పటికిని పారసీయందును హిందూస్థానీభాషయందును దేవ అనగా ధూతము, పిశాచము, రక్కసి అని యర్థము. మన దేవులను నిర్దేశించుటకయి 'దేవతా' అని హిందూస్థానీలో చెప్పుదురు.

వేదము లాదిగ మనకుగల గ్రంథవర్ణనముల వలన తెలియునది, ఈయసురులు దేవగణములు, దేవయోనులు

కారు. దేవయోనిగణములో పతింపబడలేదు, వీరు మన దేవతలకన్న నధికులు, పూర్వజులు; సవత్సీ మాతవిష్ణులు. దేవతలవలెనే వారికిని హవిర్యాగములకు అధికారము గలదు. కాని, దేవతలు దాయద్వేషముచే లేకుండ వేసి వారు వీరిగురువు శుక్రాచార్యుడు. బృహస్పతికన్న తక్కువవాడు కాదు. విద్యులయందును నాగర్యము నందును దేవతలకన్న పూర్వులును, అధికులును. శౌర్యపరాక్రమములయందు దేవతలు వీరితో సమానులు కారు. కాగా నెప్పుడుగాని వీరిని తొలగించుకొనుటకు విష్ణు మహేశ్వరు లద్భుతపడవలసి యుండినది. వీరి స్త్రీలు దేవతాస్త్రీలకన్న యోగ్యురాండ్రు. కావుననే త్రిపురాసురులను జయించుమార్గము లేదని యేర్పడగా, దేవర్షి నారదుడు వాటిస్త్రీలకు దుర్భిధనలు చేసి దురాచారములను నేర్పివయెడల, నా యసురులు జయ్యులగుదు రని హితోపదేశము చేసి, అట్లు నారదుడే స్వయముగ పోయి కావించినపిదపనే ఈశ్వరుడి రథము సాగినది.

ఈయసురుల నిగమములు, ఆగమములు, శ్రౌత స్మార్తప్రక్రియలును, దేవతలకు కలయట్టివే. వీరు తమచుగ మన గణములో చేరిన మహేశ్వరాధనతత్పురులు. బాణాసురుడు, హిరణ్యకశిపు, వృత్రాసురుడు, త్రిపురాసురులు; వీరి సంగతి విపులముగా తెలిపియేయున్నది. వీరల తపస్సుచే సుతుట్పడె మన బ్రహ్మ దేవుడే వీరలకు అపూర్వవరదానములను చేయుచు వచ్చినాడు. మనదేవతలవలెనే వీరును యజ్ఞ యాగాదికముల పథిమానించువారు. స్వాధ్యాయ బ్రాహ్మణమునందును, శుశ్రులయందు దితరతాపులయందును తెల్లము.

"సూచై దేవానాం చాసురాణాం చ యజ్ఞా ప్రతతా వాస్తాం | వయగ్ం స్వర్గం లోక మేష్యమావయ మేష్యమ ఇతి....."

"దేవతలును, అసురులును, ఉభయగణముల వారును, యజ్ఞ ముచేయుట కుపక్రమించిరి. మేము స్వర్గమునకు పోయెదము; మేము పోయెదము అని పరస్పరము పుర్తిించిరి." దీనివలన ఉభయ గణములవారును చేయబూనిన యజ్ఞము ఒకటే అని తెలియును. మఱియును

ఆయజ్ఞమువలన ఫలమయిన స్వర్గమును ఒకటే అని యేర్పడుచున్నది. కానిచో స్వర్గ యేలే? ఈరెండువిషయములపట్ల భేద ముండినయెడల స్వర్గకు అవకాశ మేమి? ఎవరి కుచిరమయిన యజ్ఞమును వారు ఆచరించి, ఎవరికి నియతమయిన స్వర్గమును వారు పొందుదురు. ఒకరికి మఱియొకరు అడ్డుపడెరు. ౬

ఒక కాలమందు నూగోష్ఠిపాస్తీ ప్రపంచమంతయు ప్రబలియించినది. సూర్యుడే సృష్టిస్థితిలయ కారకుడన భగవంతుడని నమ్ముచుండిరి, దీనికి కారణము చెప్పబడియున్నది.

“అప్రత్యక్షో స్వర్వజేవాః ప్రత్యక్షో భగవా నయమ్; సర్వే జేవాః కాలవకాః, కాలకాలో (రో)దివాకరః.”

“ఇతరజేవత లంఘనము కంటి కగపడువారు కాదు. సూర్యభగవానుడు ప్రత్యక్షమగువాడు.

ఇతరజేవతలందఱును కాలమానమునకు లొంగిన వారు; దివాకరుడా-కాలమును చేయువాడు, కాలమును పసరిపారించువాడు.”

ఈయనురులను నూగోష్ఠిపాస్తీ చేయుకాలమందు వారి భగవన్నామమయిన యసురశక్తియును సూర్యునికి వాచ్యముగ చెప్పినారు. అట్లే వ్రాచిన సంస్కృతమునందును అసురశక్తియునకు సూర్యుడను అర్థముమాడ గలదు.

అసురశక్తియునందలి ప్రభుమన్ద్రము నభ్యర్థకముగాను. అకారమును లోపింపజేసి, సురశక్తియు సేర్పఱచి రని యొకనైఘంటికులు చెప్పియున్నారు. అట్లు కాక పోయినను సురశక్తియునకును, అసురశక్తియునకును ఏలాటి సంబంధమును లేదు.

౨౧ రాక్షసులు

శబ్దసిద్ధి లోకంబునం దెలియు నని చెప్పి మాత్రకారు లిట్లు వదించియున్నారు: ‘లోలోఽనవ్యావృత్తే నిత్యశ్చ’ ఇది నిజము కాదు. పదముల రూపము, అర్థము, ప్రయోగమును ఏభాషయందు గాని అన్ని కాలములందును ఒక్కతీరుననే యుండుట కనము. ఇం

దుల భుదాసారణముగ నసురశక్తియును, రాక్షసశక్తియును కనవచ్చును. రామాయణము వ్రాయుకాలమున కే ఈశబ్దముయొక్క సరియైన యర్థము మబ్బులో చేరిపోయినది. ఈవలనమాడ నట్లే రాక్షసశక్తియును అసురశక్తియును పర్యాయపదములుగ వాడుట సామాన్యమయినది. ‘అగ్నిహోత్రాశ్చ వేదాశ్చ రాక్షసానాం గృహేగృహే’ అను మాట యథార్థము కాదు. రాక్షసులును అసురులును ఒక గణమేఅని భావించి చెప్పబడినది. రాక్షసులకు అగ్నిహోత్రములుగాని, వేదములుగాని లేవు. వారు యజ్ఞవిధ్యంపకులు. రావణుడును రాక్షసుడయిపోయినాడు. కుచేరునివలె రాక్షసాధిపుడయ్యెను రాక్షసుడు గాను. ఈరాక్షసులు దేవగణములోనివారు కాదు. దేవయోనిగణమువారు. ఆగణములోమాడ జన్మింపులు. శోశణాలకు తెలిసియుండినది.

అమరుడు:—“విద్యావరోష్పరోయక్షరక్షోగసర్వకిన్నరాః, విశాచో నువ్యాక స్పిష్టో ధూతోఽని దేవయోనయః.” మఱియు, రాక్షసశక్తియునకు ప్రతిసంస్కృతములను చెప్పవచ్చె యీ యిది శ్లోకములను వ్రాసివాడు. “రాక్షసః కౌఠపః క్రవ్యాత్కృత్యావోఽస్రవ ఆతరః, రాత్రించరో రాత్రిచరః కర్షురో వికషాత్కృజః; యాశుధాపః పుణ్యజనో వైరృతో యాతురక్షసీ.”

దీనివలన సీపర్యాయపదములలో చేరమాడినది చేర్చియున్నారని చెప్పవచ్చును. అనగా పురాతనమున సీపాంస్కృతికులు ఎవరిని రాక్షసులని నిర్దేశించుచుండిరని విస్మృతమయి, కేవలము అవలక్షణములు గలవారి నందఱిని ఈగణములోనే చేర్చిరని కావవచ్చుచున్నది. అయినను ఈపదగ్రామములో కొన్నిశబ్దములవలన పూర్వజ్ఞానమును సూచింపవచ్చును.

కౌఠపః—అనగా శేవములను, మృతకేశేబరములను, టికి తినువాడు. లోకమునందు కొన్నితావుల నిప్పటికిని మానుషులు గలరు గాని, ఈశృత్యము నుపవారికి తెలిసిన రాక్షసులది కాదు. విశాచములదిగా నుండవచ్చును. విశాచగణ మన్నచో రాక్షసేతరముగా పతింపబడియున్నది.

క్రవ్యాత్—అనగా మాంసమును తినువాడు—
ఇది యొకతత్వ కాదు. పురాతనమున తినువా రెవరు?
స్వాము లందఱును తినుచుండిరి. ఋషులు, శ్రోత్రి
యులు, ఆహితాగ్నులు, అందఱును పితృతాతనులే.
కావుననే 'మహాత్మనా మహాజనా శ్రోత్రియా
యోపకల్పయేత్' శ్రాద్ధమునందు నిమగ్నితులకు
మాంసమును పెట్టి మధ్యము నిచ్చుచువచ్చిరి. కావుననే
ఈగలమ తోలు శ్రాద్ధ 'మస్త్రీమ' యన "మషికాశ
యద్యాప్యరాస్యధితోరి ప్రమస్తీ | యద్ధస్తయోశ్చమితుర్య
స్మశేష సర్వాతా లేష్యపి దేవేవ్యస్తు."

మధ్యమస్త్రీములు ౧. "విశ్వేదేవా! మధు
మధు సంపన్నం" 'అస్తు సంపన్నం—' "(యజమాన
స్య) పితృపితృమహాప్రపితృమహా! మధుమధు సంప
న్నం" 'అస్తు సంపన్నం'—

౨. "విశ్వేదేవా! భుక్త్యనంతరం ఇయం
వస్తృప్తి" 'అస్తు తృప్తి.' "(యజమానస్య) పితృ
పితృమహాప్రపితృమహా! భుక్త్యనంతరం ఇయం వస్తృ
ప్తి" 'అస్తు తృప్తి.'—

౩. "వాజేవాజే వర వాఙ్మో నోధనేషు, విప్రా
అమృతా ఋతేజ్ఞాః | ఆస్య మధ్యః పితృ, మాదయస్యం,
తృప్తా యాత పథిభి ద్వేయానై."

ఇట్టిభోజనమువలనను, పానమువలనను భోక్తలు
మఱిపోవునపుడు కాలావక పడిపోవుదురను భీతిచే,
యజమానుడు వారిని ఎచ్చరించును. 'ఆపీమాస్త మను
వ్రతేయం'. దానికి వారు దయార్థిహృదయాలయి
'మామవ్రజ' (మా + అమవ్రజ) అని చెప్పవలెను.
త్రాహ్మణులకు భోజ్యములగు మాంసములను నిర్దేశించుచు
స్మృతులయందు నిర్దేశింపబడియున్నది.

'యగాంతతోఽయం విషయః.'—అందును గాక, రాక్ష
సులకు క్రవ్యాదులని పేరు పెట్టినవా రెవరో వారి
వృత్తాంతము, రాక్షసుల విషయమును యగాంతరమే.
'క్రవ్యాత్' అను దాని యర్థము పచ్చిమాంసమును
తినువా డనుట.

అనప—రక్తమును త్రాగువాడు. పురాతనకాల
మున యుద్ధమందు జయింపబడిన శత్రువు రక్తమును
కొన్ని గణములలో కొందఱుమాత్రము కాదాచిత్కిముగ
త్రాగుచువచ్చిరి. అట్లు చేయుటచే ఆశత్రువు కుండిన
దేహబలము తాగినవానిని చేరువని భావము. వాయును
కుడు, భీమసేనుడు, యుధిష్ఠిరునికీ, బృహదశ్వదు,
ఋషి చెప్పినట్లు దేవముడైన యనుజాడు, పునర్ద్యూత
మున నోటుచుడి, వివాసికుడయి, యరణ్యావాసమునకు
పోవునపుడు, దుశ్శాసనుని రక్తమును పానముచేయునట్లు
ప్రతినచేసి యుద్ధమునందు తనచేసిన ప్రతిజ్ఞాపూరణం
తాచరించెను (కర్ణ పర్వము). ఇది కేవలము ఘోరమ
యిన విషయమని తేటతెల్లమగుట, ప్రక్షేపకులు దీనిని
స్త్రీలిలాపపర్వమునందు సవరించుటకయి భీమసేనునిచే
బొంతులు బొంకిందిరి. ఈలిలాపపర్వమునందు 'అవార్య
జనసేవిరం' అను గాంధారివాక్యమును 'అసురభంగి' అని
యంగీకరణము చేసి యున్నది. ఇది పారపాటు.
పయిన చెప్పినట్లు అసురశబ్దమును రాక్షసపర్యాయముగ
వాడియున్నది. అకారయతియును, చిన్నమాటయును
కావలసియుండి యాశబ్దము చేరినది. అసురులు శత్రు
వుల రక్తపానమును చేసినవారు కాదు. మన 'అసురుడు'
వరపింహు గాపనిని కేసినవాడు. అసురశబ్దపర్యాయపద
ములో నప్రభులని లేదు.

౨౨. యాతుధానః—యాతు-ఆధిచారిక చర్య
లను చేయు తుండ్రమంత్రప్రయోగక్త. కూస్యము, తోడు
బోతు, కాలపడి, చిల్లింగి అను నిట్టి ప్రయోగములను
చేయువాడు. పిటికి ఇంగ్లీషులో Black magic అం
దురు. ఇప్పటికిని పిటియందు నమ్మకమును, ఇట్టిప్రయో
గములును కలిగియున్నది. వేదములలో నాధిచారిక
ప్రయోగములకు కొంత గ్రహము సమర్పితమయ్యున్నది.
అశౌరుమము గదా! అట్లుండగా దీనియందు తప్పేమి?
యాతుశబ్దము ఈయర్థమునందే అదెస్త్ర శ్రుతియందు
వృత్తిఘ్న సూక్తమునందు ప్రయుక్తమై యున్నది.
అథవాతన పారసీభాషలో జూదు అని నిలిచియున్నది.
పుణ్యజనః అనునది విపరీతలక్షణముగ చెప్పబడినది. అ
పుణ్యజనులు అనగా పాపిష్ఠు లనుట.

౨౩. నైర్వృత్తి, ౨౪. నికషాత్మజః, ౨౫. కర్మ
రః (౨౬. కిమీర్వరః) - ఇవియును రాక్షసవామపర్యాయ
పదములు, వీటివలన నీ సాంస్కృతికులకును పౌరసీక
కాళివారికిని ప్రథమమున తెలియవచ్చిన రాక్షసు లేవ
రని యేర్పడగలదు. నైర్వృత్తశబ్దము నిర్వృతి శబ్దమునుండి
యొత్పన్నమయినది. నిర్వృత్తి యొకదిక్కునకు లేక విని
క్తునకు చేరు. అదిక్కునకు పాలకుడు లేక అధిపతి
కిని చేరు. దక్షిణదిశకును పశ్చిమమునకును నదుమనుండు
కాళి.

రాక్షసులకు ఈనామ మిడుటకు కారణము, ఆ
చేరుపెట్టినవా రుండు మండలమునకు వీరు నిర్వృతి
పార్శ్వమున నివసించు వారుగ నుండవలెను.
తురుష్క-అసియా అను భూభాగమునకు ఉత్తర
మునను రష్యాదేశమునకు దక్షిణముగను అనగా
ఈరెంటికి నధుమ, నల్లసముద్రమని (Euxine) Black
Sea యొకసముద్రము గలదు. ఈసముద్రపు టుత్తర
భాగమున 'క్రిమియా' అని, భూగోళపటములలో తెలియ
నచ్చు ద్వీప మున్నది. ఈసముద్రములో నిరంతరమును
ఆకాశము దట్టమయిన పొగమంచుతో మందారముగ
నుండును. ప్రకంపనములు, ఝంఝావాతములు, అంధ
తమస్సులును, దైవందినవిషయములు. పోతవలీకుల
యోడిలు తఱచుగ పగులుచు జనచ్ఛేదము జరగచునే
యందును. ఈక్రిమియా యందునను, ఆసముద్రపు దీవు
లయందును, దక్షిణతీరములను, ప్రత్నకాలమున నివసించు
చుండినవారు కిమీర్వరులమవారు. బహుప్రారకర్మము.
వాగరకతలో మిక్కిలి తక్కువవారు. సుఖించుచుండు
సమీపరాజ్యముల జనపదములపైబడి దోచుకొనుచుం
దురు. సముద్రవాణిజ్యమును అరికట్టి దోపిడి చేయుచుం
దురు. స్త్రీలను చెరిపట్టుదురు. అన్యదేశీయులను,
నాకాభంగములలో పాతశిష్టలను, కొనిపోయి తమదేవత
యగు భద్రకాలికి వరబలి యిచ్చురు. వీరియందు భూత
దయ, పశ్చాత్తాపము ననునిట్టి భావములు మృగ్యములు.
ఆర్యకాళిలవారు ప్రథమము రష్యాదేశపు దక్షిణభాగ
మున నుండిరని కొందఱు విద్వాంసు లభిప్రాయపడి
యున్నారని ౩-వ వ్యాసమునందు చెప్పితిమి. ఈగ్రంథ

కర్త యభిప్రాయము నట్లే. అట్లుండినచో నిశ్చయముగ
నీహరకర్మము ఆర్యగణములవారికి నిర్వృతిభాగమునం
దుందురు. కాగా వారికి ప్రథమము తెలియవచ్చిన రాక్ష
సులు నైర్వృతులయిరి. వీరప రాక్షస
సామాన్యవాచక మగుట మలభసాధ్యము. ఈనైర్వృతు
లను ప్రప్రథమమున నార్యకాళిలలోనివారే. ఆర్యు
లలో నెక్కువ ససరిగలవారికి దాసవర్గముగ నుండురు.
బహిష్కృతులయి, లేక పలాయితులై వేఱుధూమిని
బొచ్చి స్వతంత్రులయిరి. వీరి పూర్వచరిత్రమును దేని
యోనిశబ్దము లేటపజచును.

౨౩ నికషాత్మజః.

ఈగణములకు పూర్వపితౄమహుడు, వైలిలులో
చెప్పబడిన, 'అష్కెనాజ్' అను నాతడు. ఈతడి పేరు
కొన్నిస్థలనిర్దేశములలో పూర్వోక్తసముద్ర దక్షిణభాగ
మున నిలిచియుండినది. ఈనల్లసముద్ర మనుదానికి ప్రగ
మనామము ఈరాక్షసపితౄమహుని నామమువలన కలి
గినది. ఆనామము ఈవల మాఱుచువచ్చి యూరోపులో
కొన్నిరాజ్యములలోను ఇంగ్లీషుమండలములలోను నల్ల
సముద్రమని వాడబడుచున్నది. - ఇరులుక్రమ్య సముద్ర
మనుట.

అష్కెనాజ్ లేక అష్కెనాజ్ లేక అష్కెనాజ్ అను
నామములో అష్ అనునది తదధికవర్ణకము. ఆ కిసజ్
అని యర్థము. తత్ అనునది వాడుకలో విడిచిపోయినది.
మిగిలిన శబ్దభాగము నికష అని ఆర్యుల వాణిలో పృథ
దరాదిగ మాణివచ్చినది. కాగా వీరు నికషాత్మజులు.

౨౪ కర్మరులు

ఇది రాక్షసవామముగ నున్నది. సరే. కర్మరు
శబ్దమునకు వేఱుఅర్థము కలదు. 'చిత్రకిమీర్వర కల్మాష
శబ్దైతాశ్చ కర్మరే' అని అమరుడు. ఇందులో రెండు
మాటలుముఖ్యము, కిమీర్వర-కర్మరుః-కిమీర్వరశబ్దమునకు
యాపాంతరము, కిర్మిర, కిర్మిర అనియును గలదు.
మఱియు నీ కర్మరు కిమీర్వరశబ్దములు గ్రీకుభాషయందు
మాడ గలవు. వాటినిమాడ నీటికలో చేర్చుకొనవల

యను. గ్రీకుభాషలో కర్పూరశబ్దము కర్పూర అని యుండును. దీనికి ఏకవచనమునందర్థము: ఒక యను కింకరుడు, కృత్యరూపమున యనులోకద్వారమును కావలి కామవాడు (కాలభైరవుడు). ఈశబ్దమునకు వేటోక యర్థము అంధకార మని కలదు. బహువచనమునందు కిమీరకర్పమునకు బదులుగా ప్రయోగింపబడియున్నది.

కిమీరకర్పము గ్రీకులో బహువచనాస్తము. ప్రథమమున వితిపోసికములలో సముద్రాస్తమందు నిరంతరాంధతమస్సున కొంచెము గణములు నివసించుచుండి రని వారి నామముగ చెప్పబడినది. ఈవల కొంతధూగో శబ్దానము వృద్ధియయిపడినది, క్రింద చెప్పబడిన నికమై త్యజాల పేరుగ వాడుకలో నిలిచినది.

సంస్కృతమున నీ కిమీర-కర్పూరశబ్దములు వర్ణ సాంకర్యమువలన కలిగినరంగునకు పేరుగ చెప్పబడినవి. వర్ణశబ్దము రంగునుండి జాతిసామముగ మాలినట్లు, కర్పూర, కిమీరకర్పములును, ఒకరాక్షసగణమునకు నామమై రంగులను పేర్కొనుట యేర్పడినది. దురాచారవంతులగు క్రూరకర్ములను ఈజాతి ఆజాతి యనక సాహచిర్యమువలన నేమి, దౌష్యమువలన నేమి, చెయ్యు లవలన నేమి-ఈరాక్షసగణములో చేర్చి నిక్షేపించుచుండుటచే రంగునకుంబలె నీరాక్షసగణమునకును వర్ణసాంకర్యము. రాక్షసపర్యాయపదములలో కర్పూరశబ్ద ముపలక్షణము, కిమీరకర్పమునుగూడ చేర్చుకొనుచున్నది. మహాభారతమున వనపర్వారంధ్రమున భీమసేనుడు యుద్ధము చేసి చంపినది కిమీరుడను రాక్షసుని. ఇచట కిమీరుడనునది అరక్కసి రూఢివామము కాదు; అగణములోనివా డనుట, మతీయు పంపుజెప్పిన నల్ల సముద్రపు భూములలో ప్రాతకాలములయం దుండిన వారు కిమీరు లని చెప్పబడి రంటిమి. కావుననే క్రిమియాఅని పై జెప్పబడిన ద్వీపమునకు ఆనామము సిద్ధించుట క్రిమిరియా=క్రిమియా-వికృతి. మతీయు, ఈరాక్షసుల భాష యందు కిమీరులన క్రేష్టులనవారని యర్థము. ఆసముద్రపు దక్షిణతీరమున, మధ్యభాగమున, అఖియాసియా అను తావున పురాతనమున నొకగవ్వారమును చూపింతురు. అక్కడి స్థలపురాణములో నీగవ్వారమార్గము

పాతాలమునకు పోవుననియును, పూర్వయుగములో, హీరక్లిస్ (Heracles) అనుదేవతముడు, సింహబంధు, అమార్గమున పాతాలమును తేరి అచ్చట నుండిన కర్పూరన అను కాలభైరవుని కట్టివేసి యాగవ్వారద్వారము గుండ నీభూమికి ఈడ్చుకొని వచ్చెననియును ఇతివృత్తము కలదు. ఇట్టిసందర్భములలో ఈ రెండుపదములును రాక్షసవామపర్యాయము లగుట తల్లము.

క్రీ. శ. మందు ఏనుగులు సంగత్సరముల కాలమందు, ఈకిమీరులు రెను నెలవుల విడిచి దక్షిణముగ, ససంఖ్యాకులయి, మిడుతలచందువలె వ్యాపించి, ఆనురుగు మొదలగువారి రాజ్యములమీది పడి, రాష్ట్ర విప్లవమును విలయమును కలుగజేసి, జనపదములను 'పరశురామస్థితి' సమర్పించి, జనములను యమస్థితికి సమర్పించి, స్త్రీలను తమ స్థితికి స్వీకరించి, పరుల సొమ్ము తమ సొమ్ముగ భావించి, యొకతొబ్బము బాధ పెట్టిరి. అప్పటికి పరాశరు లందఱును ఏకమయి వీరిని తఱుమగొట్టగలిగిరి. ఇట్టిపనులు ఇప్పటికిని దండయాత్రలలో జరుగుచునేయున్నవి. కడపటి జర్మనుయోధమునందు జరిగియున్నవి. ఒరులు ఇట్టిపనులను చేసినచో నవి రాక్షసకృత్యములు. మనము చేసినపుడు అవి మన కక్రైపరాక్రమములను తెలియజేయు విజయోత్సాహాత్మకములు. కావున వీరిని ఆయ్యయిదేశీకు లందఱును, ఆ కాలపువారు, వారిగ్రంథములలో రాక్షసులమగ చెప్పుచుండిరి. బయిలిలోని గాగ్-మగాగ్ అనువారును-మన పురాణములలోని మధు-కైటభులను - అవైస్త్రక్రుతుల యందలి కయధులు కావెస్థ్యయమ పిత్రప్రేతును వీరిగురువులగు కుశుత్థగణముల వారును. దీనినిగుఱించిన వివరము మధుకైటభశబ్దముల వ్యాఖ్యానమందు వక్ష్యమాణము.

ఈవ్యాసము నివట నిలపవలసియున్నది. ౫-ని వ్యాసమునందు స్త్రీచ్ఛ, మహాకైటభ, కార్తీయనీ శబ్దముల వివరము వ్యాఖ్యాతమగును.

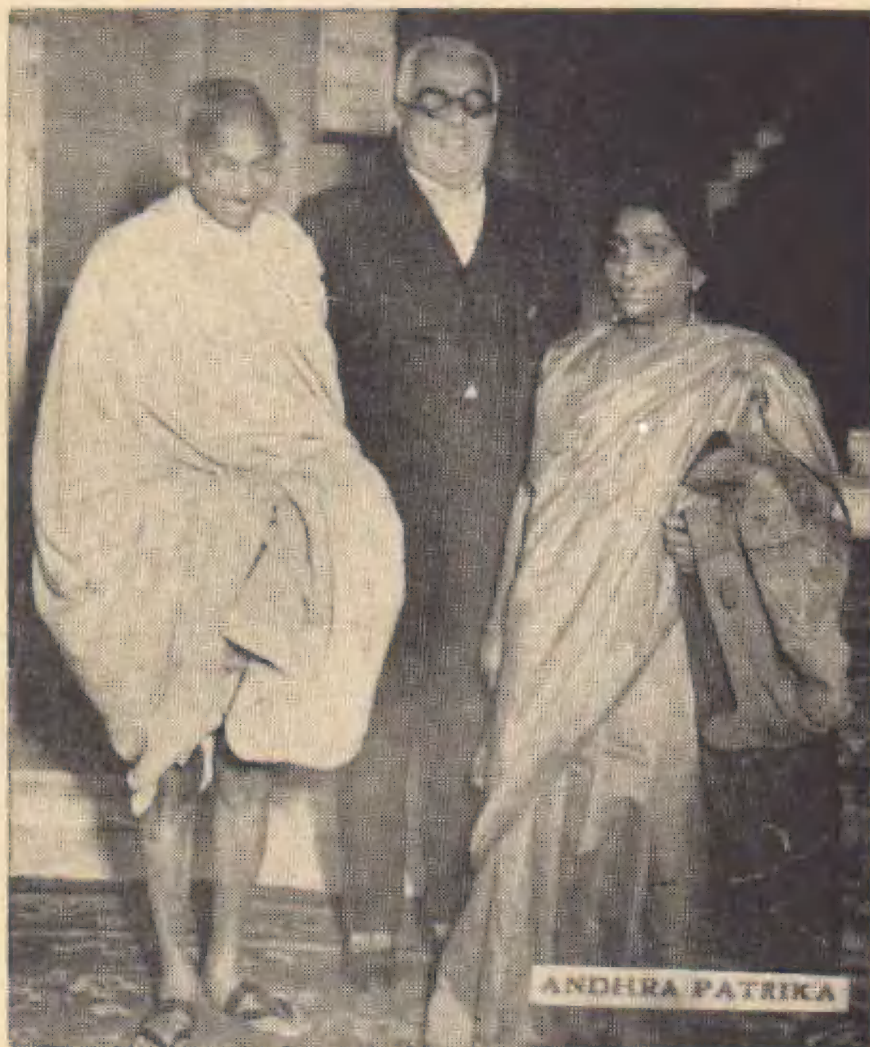
కార్తీయనీశబ్దముతో పండిత శబ్దమును మాడ చేర్చుకొందుము. కారణము పురాతనకాలమున నీకార్తీయములకును పండితులకును మిక్కిలి సేస్తము కలిగి యుండినది. కావున తోడు పేదగొట్టుట సరికాదు.

సంజకెంజాయలో జలకంబు నవరించి పరతెంచు సూర్యబింబంబులోన
 పదునారుదినములు పరువువచ్చిన నిండు చంద్రుని ధవళహాసములలోన
 పూలతోటలతోడ ముద్దుముచ్చట సెప్పి చెరలాడు మొల కతెమ్మెరలలోన
 నీలమేఘంబుల నెఱియలలోఁ గుల్మి పరువెత్తు మెరుపుగర్భములలోన
 హాయిగాఁ బవ్వలించి బ్రహ్మాండములను - బల్కరించుచునున్న దివ్యవ్యూహ!
 హృదయమును జీల్చి పూజ లర్పించుకొందు-నందుకొనిపోషు; వ్యవధి లేదనక రమ్ము!
 పిట్టలఁ బీచుపీచు మనిసించుచు వేగుపొలంతి దోసిటం
 బట్టి గులాలిగుత్తుల, నభంబునఁ బుష్పాడిదుమ్ము రేగ, నీ
 విట్టి నిసర్గపూజలకుఁ దృప్తి వహింతువో; నాస్తవంబులోఁ
 బట్టముఁ గట్టుకొందువో? కృపానిధి, గుండెలు గుమ్మరించెదన్.
 ఈతోలికోడికంఠమున నే, యినబింబము నిద్రవోయెనో
 రాత్రి, తూర్పు కొండ లభిరామము లైనవి, దీని వక్రపుం
 గూతల మర్మ మేమి? కనుఁగొమ్మని యల్లన హెచ్చరించి, ప్రా
 భాతనమీరపోతములు పైకొనియెన్ దొలిసంజకానుపుల్.
 వేగురుఁ జక్కతో నిలిపివేసిన నీ రచియించు లేఖకున్
 గాగితమైన యాశసమునన్ జరునవ్వలు గుమ్మరించుచున్
 డాఁగెద వేల? యర్థవచనంబున, నేమని వ్రాసి కొంటివో
 నాగతి కమ్మలోనఁ గరుణానిధి, చిత్తము విహ్వలించెదన్.
 ఆ నిదురించు పెద్దపులి యాస్యబింబున నెన్ని జంతువుల్
 బోసములై యదృశ్యమయిపోయెనో! రేపటిభుక్తికిఁ దయ
 లైన, మృగంబు లేపాదలయం దవుగాము లెఱుంగ కింపుమై
 మేనులు వాల్చెనో! యెఱిఁగి మిన్నక చూచుచు సంగలార్తువా?
 ప్రకృతిపదార్థజాండములపై, నుదయాస్తమయంబులందు, నీ
 యకలుప పాణిపద్మము రహస్యముగా లిఖించి పోవుట
 క్కొకసమయాన నేను కనుఁగొందునుగాని, గ్రహింపఁజాల నెం
 దుకు నృతించినాడవొననున్ ఘనుడా యసమగ్రబుద్ధిగన్!

గాంధీ మహాత్ముని లండను చిత్రములు

౧. గాంధీమహాత్ముడు, కాంటర్బరీ మతగురువు డీను జాన్సనుగారు (P. P. B.)

౨. గాంధీమహాత్ముడు, ఆగాఖాను, శ్రీమతి నర్రోజినీదేవి - రిడ్జిహోటెలు (G. S. A.)

[Telugu Type-writing]

“తెలుగులిపియుఁ దత్సంస్కరణమును*” అను నావ్యాసముయొక్క చిట్టచివర ప్రాప్తు లైటగు లిపియమై వ్రాసెనంటిని. ఆవిషయమునుగూర్చిన వ్యాసమే యిది. ముందు నే వివరింపఁజోవు విషయములు పాఠకమహాజనులకుఁ జక్కగా లోపపడుటకై ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రముల (Type-writers) లోని భేదములను, ఆయంత్రముల ప్రధానభాగములయందలి విశేషములను నిండుక వర్ణించెదను.

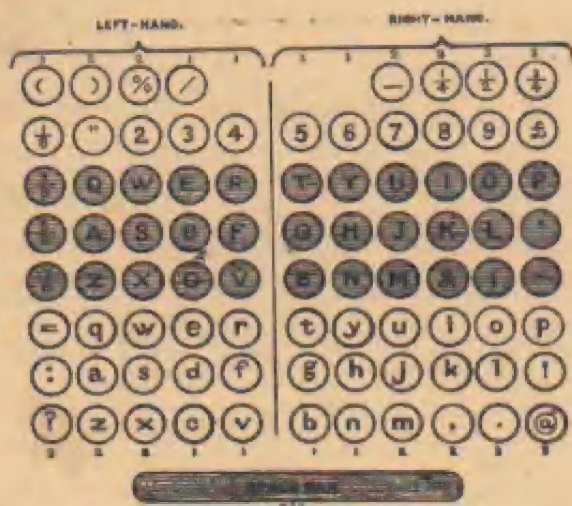
ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములలో ముద్రాక్షర శీలాకా యంత్రము (Type bar Machines) లనియు, ముద్రాక్షరచక్రయంత్రము (Type wheel Machines) లనియు నిరుచిఱుగుట గలవు. ముద్రాక్షరశీలాకాయంత్రములందు వరుసగా నమర్పఁబడిన యిమసశీలాకల (Bars) చివర భాగములయందు ముద్రాక్షరము లమర్పఁబడియుండును. అట్టిశీలాకలు కాగితమును నొక్కువపు డక్షరములు ముద్రింపఁబడును. ప్రతిశీలాకకును అగ్రభాగమున నొక కుంచిక (Key) యమర్పఁబడి, యాకుంచికయొక్క శిరోభాగమున నాశీలాకాస్థాయించుగల యక్షరముయొక్క గూఢము చిత్రింపఁబడియుండును. అట్టిశీలాకలలోని యక్షరములలో నున కావశ్యకమయిన యక్షరమునకుఁ జెందినకుంచికను నొక్కినచో, వెంటనే యాయక్షరమునకు సంబంధించినశీలాక తీవ్రము నెగడి కాగితమును నొక్కిపట్టి యక్షరవిన్యాసము నొనరించును. ఈశీలాక లన్నియుఁ గుంచికలను నొక్కువపుడు అక్షరముద్రలమునకై మధ్యభాగమున నేర్పరుపఁబడిన యొక ప్రత్యేక స్థలమునకు వచ్చి చేరునట్లు లగ్నచంద్రాకారముగా నమర్పఁబడియుండును. ముద్రాక్షరచక్రయంత్ర

ములలోఁ జైగనినట్లు లక్షరములు శీలాకలచివరభాగమున నమర్పఁబడియుండువు. అంతోక యదాంబలాదెడి (Oscillating) చక్రము, ఖండశృత్తాకారము (Segment) గా నమర్పఁబడియుండును. ఆచక్రముయొక్క యంపున ముద్రాక్షరములు గూర్పఁబడియుండును. అట్టి యంత్రమునందలికుంచికలలో మనకుఁ గావలసిన యక్షరమునకుఁ జెందినదానిని నొక్కుదు మేని, వెంటనే నునము నొనరినయక్షరము ముద్రాస్థానమునకు వచ్చునట్లు లాచక్రము గిఱువఁ దిరుగును. అదేసమయమున నందులకై దేర్పరుపఁబడిన యొకచిన్న కుత్తె స్వస్థానమునగ దుండికదలి విచ్చి యాయక్షరముమీఁద మోడుకొని ముద్రా మొనరించును.

ఈచెందురకములను యంత్రములలో ముద్రాక్షర శీలాకాయంత్రములే విశేష ప్రచారములో నున్నవి. ఇదే నిట్టియంత్రములయందలి ప్రధానభాగములలో మనము మొట్టమొదట తెలిసికొనఁదగినది కుంచికాఫలకము (Key Board). సామాన్యముగా నాంగ్ల భాషా ముద్రాక్షర విలేఖనయంత్రముల (English Type-writers) లోఁ గుంచికాఫలకములు చూడురకములుగా నేర్పరుపఁబడుదున్నవి. ఎట్లనఁగాఁ—

(౧) ఒక్కొక్కయక్షరమున ఒక్కొక్కకుంచిక చొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే “Duplicate arrangement of Upper and Lower case” అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జెందినకుంచికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము (Facsimile) నీక్రిందుఁ బొందుపఱచుచున్నాఁడ. చూడుడు ఒకటవ చిత్రముఁ—

* ఈవ్యాసము ౧౮౩౧-వ సం. ఆగష్టువల ౩-వ తేదిని భారతీయ త్రికలోఁ బ్రచురింపఁబడియున్నది.

చిత్రము ౧.

ఇందు మొత్తము ౮౫ కుంధిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే యోస్ట్ యంత్రము (Yost No. 10)ను, స్మిత్ ప్రీమియరు (Smith Premier No. 10) యంత్రమును నిర్మింపఁబడియున్నవి.

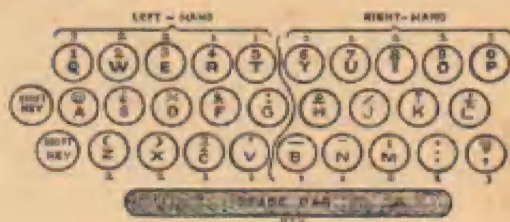
(౨) రెండురెండక్షరముల కొకకుంధికచొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే "Shift-key arrangement of Upper and Lower case" అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జెందినకుంధికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము (Facsimile) నీక్రింద నిచ్చుచున్నాఁడ. మాడుడు రెండవ చిత్రము:—

చిత్రము ౨.

ఇందు మొత్తము ౪౨ కుంధిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే రెమింగ్టన్ యంత్రములును (Remington Nos. 7, 10 & 11), యోస్ట్ (Yost No. A 15) అండర్వుడ్ (Underwood No. 5), యల్. సి. స్మిత్ ప్రీమియరు (L. C. Smith & Bros. No. 2) మున్నగు యంత్రములును నిర్మింపఁబడియున్నవి.

(3) మాడుడుమాడక్షరముల కొకకుంధిక చొప్పున నేర్పఱచుపద్ధతి. దీనినే "Double shift-key arrangement of Upper and Lower case" అందురు. ఈపద్ధతికిఁ జెందినకుంధికాఫలకముయొక్క ప్రతిరూపము నీక్రిందఁ జూపుచున్నాఁడ. మాడుడు మాడక్షరచిత్రము:—

చిత్రము ౩.

ఇందు మొత్తము ౨౮ కుంధిక లున్నవి. ఇట్టి పద్ధతినే యెంపయరు (Empire) యంత్రము, ఇంపీరియలు (Imperial) యంత్రము, ఆలివరు (Oliver) యంత్రము, హామ్మండు (Hammond) యంత్రము, విలియమ్సు (Williams) యంత్రము, కరోనా (Corona) యంత్రము మున్నగు యంత్రములు నిర్మింపఁబడియున్నవి.

పైఁగనిపట్టుల కుంధికాఫలకములను మాడుడురకములుగా నేర్పఱచుటయందలి ముఖ్యోద్దేశము సాధ్యమై నంతవఱకుఁ గుంధికలసంఖ్యను తగ్గింపవలయుననుటయే. ఇందు మొదటిరకమున ౮౫ కుంధిక లున్నవిగావునఁ బ్రతికుంధికకును నొక్కయక్షరముచొప్పున ౮౫ అక్షరము లిం దిముద్వఁబడియున్నవి. రెండవ రకమున ౪౨ కుంధికలున్నవి. ప్రతికుంధికకును రెండక్షరములచొప్పున ౮౪ అక్షరము లిం దిముద్వఁబడియున్నవి. మాడుడు రకమున ౨౮ కుంధిక లున్నవి. ప్రతికుంధికకును మాడుడురకములచొప్పున ౮౪ అక్షరము లిం దిముద్వఁబడియున్నవి. మాడుడు, ఇట్లు కుంధికలసంఖ్య తగ్గింపఁబడినను, అక్షరములసంఖ్యమాత్ర మన్నిరకములలోను సమానముగ నే యున్నది. పైఁజేర్చినఁబడిన యా మాడుడురకములగు కుంధికాఫలకములను "Universal standard key-boards" అని పిలువఁబడుచున్నవి. హామ్మండు (Hammond) మున్నగు ముద్రాక్షరచక్ర

యంత్రములలోని కుంచికాఫలకములు "Ideal key-boards" అని పిలువబడుచున్నవి. ఇది యాంగ్లభాషా ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములలోని కుంచికాఫలకనిర్మాణపద్ధతి. ఇంక, దీనికి పన్నిహితసంబంధముగల పరివర్తన కుంచిక(Shift-key)నునుండియించుకొనినవియును.

పైని వర్ణింపబడిన మూడవరకములగు కుంచికాఫలకములలో మొదటి రకపుకుంచికాఫలకముతోఁ గూడిన యంత్రములయందు ఒక్కొక్కకుంచిక కొక్కొక్క యక్షరముచొప్పున నక్షరము లిముద్వబడి యుండుటచే ఇట్టియంత్రముల నెల్లరును జాల లేటికగా వాడుకొన నచ్చునుగాన నావివరము మై విశేషించి యిట వ్రాయుటనవసరము. రెండవరకపుకుంచికాఫలకమునందు ఒక్కొక్కకుంచికకు రెండురెండక్షరములచొప్పునను, మూడవ రకపుకుంచికాఫలకమునందు ఒక్కొక్కకుంచికకు మూడు మూడక్షరములచొప్పునను నక్షరము లిముద్వబడి యుండునుగా! ఇట్టివనుత్కారపు యంత్రనిర్మాణపద్ధతికిఁ బరివర్తనకుంచిక(Shift-key)యే శీవగ్రుచ్చయై యుపాధుచున్నది. ఈకుంచికను నొక్కొక్కటివలె నాహనము (Carriage)ను దన స్వస్థానమునందుండి స్థలాంతరము నకు— అనఁగా నిందుకయ్యపరిభాగమునకు—వోవు నట్లు లానరించుచున్నదిగాన నిది పరివర్తనకుంచిక యనబరచుచున్నది. రెమింగ్టను మున్నగుయంత్రముల యందుఁ బ్రతికుంచికకును రెండురెండక్షరము లిముద్వబడి యున్నందున నాయంత్రములకుఁ బరివర్తనకుంచిక కూడఁ జేర్చబడియున్నది. ఆపరివర్తనకుంచిక కుడివైపున నొక్కటియు, ఎడమవైపున నొక్కటియు నుండునట్లు లేర్పరుపబడియుండును. ఇట్లు రేలచేయబడి యున్న దిందురా? కుంచికాఫలకమునఁ గుడివైపునందలియక్షరములను నొక్కొక్కవలసినప్పు డెడమచేతిచేతితో నెడమవైపు నందలి పరివర్తనకుంచికను నొక్కొక్కటకును, ఎడమ వైపునందలి యక్షరములను నొక్కొక్కవలసినప్పుడు కుడిచేతి చేతితోఁ గుడివైపునందలి పరివర్తనకుంచికను నొక్కొక్కటకును నమకూలించుటకనియే. ఇయ్యది యేకపరివర్తనకుంచికాపద్ధతి (Single shift-key arrangement) నాఁబరచును. ఇట్టి పరివర్తనకుంచికయొక్క

సాయముగొని కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములలో మన కిష్టమువచ్చినదానిని ముద్రింపవచ్చును. ఎట్లు లవఁగా: పైఁగనిన కుంచికాఫలకములలో రెండవరకపు ఫలకమును (చిత్రము 2) నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇందు అక్షరములుగల కుంచికలలోఁ గ్రిందిభాగమునఁ జిన్న యక్షరములు (Small letters) ను, పైభాగమునఁ బెద్దయక్షరములు(Capital letters)ను నమర్చబడియున్నవి. అంకెలమున్నగు నితరకుంచికలయందుఁ గ్రిందిభాగమున నంకెలుమున్నగునవియును, పైభాగమున విరతులుమున్నగు నితరచిహ్నములును నిముద్వబడి యున్నవి. ఈకుంచికాఫలకమునందలి చిన్న యక్షరములును, (Small letters) అంకెలు మున్నగునవియును కేవలము అక్షరములకుంచికలను నొక్కొక్కటివలెనంతమాత్రముననే ముద్రింపబడును. పెద్దయక్షరములు (Capital letters), విరతులు మున్నగునవి వ్రాయవలసినప్పుడు పరివర్తన కుంచిక (Shift-key) ను నొక్కొక్కచేతిచేతితో నొక్కొక్కటకునిన యనంతరము, అక్షరములకుంచికలను వేటొక్కచేతిచేతితో నొక్కొక్కచొ మనము కొరిన యక్షరములను ముద్రింపవచ్చును. హామ్మింగ్డు (Hammond), విల్లియమ్స్ (Williams), కరోనా(Corona) మున్నగుయంత్రములందుఁ బ్రతికుంచికకును మూడు మూడక్షరము లిముద్వబడియుండునని చెప్పియుంటిని గదా! ఇట్టియంత్రములకు రెండురెండు పరివర్తనకుంచికలమర్చబడియుండును. ఆపరివర్తనకుంచికలు కుంచికాఫలకమునం దెడమప్రక్క నమర్చబడియుండును. మూడుడు మూడవచిత్రము. కొన్నియంత్రములందుఁ గుడివైపున రెండును, నెడమవైపున రెండును నుండులాగున నమర్చబడి యుండుటయుఁ గలదు. అట్టిపరివర్తన కుంచికలసాయంబున కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములలో మనకిష్టమువచ్చినదానిని ముద్రించుకొనవచ్చును. ఎట్లులవఁగా: పైఁగనిన కుంచికాఫలకములలోని మూడవ రకపుఫలకము (చిత్రము 3) నుదాహరణముగాఁ దీసికొందము. ఇందక్షరములకుంచికలలోఁ గ్రిందవైపునఁ జిన్న యక్షరములును, (Small letters) పైభాగమునఁ పెద్ద యక్షరములును, (Capital letters) అంతకు,

తై భాగమున సంకెలు, విరతులు (Punctuation marks) మున్నగుదిన్నములును నిమగ్నబడియున్నవి. ఈకుంబి కాఫలకమునందలిదిన్నయక్షరము (Small letters)లను ముద్రించుటకుఁ బరివర్తనకుంబికను నొక్కపట్టవలసిన యావశ్యకత లేదు. కేవలము కుంబికలను నొక్కనంత మాత్రమున నవి ముద్రింపఁబడును. పెద్ద యక్షరము (Capital letters)లను ముద్రింపవలయునన్నఁ బరివర్తనకుంబికలలోఁ గ్రిందెవైపున నుండువానిని నొక్కపట్టవలయును; అంకెలు, విరతులు (Punctuation marks) మున్నగుదిన్నములు ముద్రింపవలసినప్పుడు పైవైపునందలి పరివర్తనకుంబికలను నొక్కపట్టవలయును. ఈపరివర్తనకుంబికల నుపయోగించువిధము రెండవరకపుకుంబికాఫలకమునందలి పరివర్తనకుంబికలకుఁ జెప్పఁబడినట్లులే యని యెఱుంగవలెను. దీనినే ద్విపరివర్తనకుంబికాపద్ధతి (Double shift-key arrangement) యందురు. ఇప్పుడు మనము పరివర్తనకుంబిక (Shift-key) యన నేమిటో కొంత తెలిసికొంటిమి. ఇదొ విట్టికుంబికలలోఁ గూడిన యంత్రభాగము చలించుట కాధారమైన వాహనము (Carriage)ను గుఱించి యందుకొ తెలిసికొనవలసినది యంతయు నావశ్యకమైయున్నది.

ఆక్షరముద్రణమునకును, ముద్రాక్షర ముంపఁబడు కాగితమును వహించుటకును, ఒక్కొక్క యక్షరముగా ముద్రించునపుడు క్రమముగా నొక్కొక్క డిగ్రీ (Degree) వంతున వాకాగితమును గుడిచైపునుండి యెడమచైపునకుఁ దీసికొని పోవుటకును, ఆవశ్యకమైనచో మఱల వాకాగితమును గుడిచైపునకు నొక్కొక్క డిగ్రీ (Degree) వంతునఁ దీసికొని వచ్చుటకును నుపయోగించెడి స్తంభిక (Cylinder) మున్న నువానిని వహించుచు, నవి చలించునట్టులఁ జేయుట కుపకరించెడి యంత్రభాగము వాహన (Carriage) నుండి వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఈయంత్రముయొక్క పశ్చాద్భాగమునందెడమచైపున నమర్చబడిన యొకప్రధానమున ధనువు (Main spring) కుంబికనుగాని, వ్యవధానశీలాక (Space-bar) నుగాని నొక్కపట్టినప్పు డీవాహనమును గుడిచక్రముండి యెడమచక్రమునఁ జోపునట్లు లానరించుచున్నది. ఈప్ర

ధానధనువునుండియొక్క యొక్కవాలుతీసికొనిపోయి వాహనముయొక్క కుడిచైపునందలి చిరంత్రభాగమునకు లంకెయొకటి యుండును. అందువలన నెల్లప్పుడును ప్రధానధనువుయొక్క బలముచే వాహనము లాగఁబడుచున్నది. ఈవాహనము వేగముగాను, కొంత ప్రకారమున నడుచుటకుఁ దగినట్లు లోకకొలత లేర్పరుపఁబడిన (Graduated) చక్రమి వాహనముయొక్క యధోభాగమున నమర్చబడియుండును. ఈకొలతచక్ర మొక పండ్లచక్రమువలెగా గనువాగమనముల నెల్లయందును, ఈచక్రమునే పినియను ప్తి (Pinion wheel) లందురు. ఈకొలత చక్రముయొక్క పశ్చాద్భాగమున చలనకారియను పండ్లచక్ర మొక్కటి యమర్చబడి యుండును. దీనిని ఎస్కేపు మింటు ప్తి (Escapement wheel) లందురు. ఈచక్రము నెల్లప్పుడును నొక్కపట్టుకొని యుండు యంత్రభాగమునకు “కునకములు” (Dogs) అని పేరిడఁబడియున్నది. అందు రెండుకునకములు గలవు. ఒకటి కఠినకునక (Rigid dog) మనియు, రెండవది స్వేచ్ఛాచారి (Loose dog) కునకమనియుఁ బిలవఁబడును. స్వేచ్ఛాచారికునకము కఠినకునకమునకన్నను యంత్రచాలకుని (Operator) కి వనిపముండును. ఈరెండుకునకములు సొకే శ్రేణియందే యుండును. చలనకారియను పండ్లచక్రము (Escapement wheel) నుండి విడిదీయునపుడు డీస్వేచ్ఛాచారికునకము కొంచెముగా వెడమప్రక్క కగని చెంబునే పండ్లచక్రముయొక్క నేటొకపంటిని నొక్కపట్టుకొనును. ఇట్లు చలనస్వభావముగలదిగాన నిది స్వేచ్ఛాచారికునకముని చెప్పఁబడుచున్నది. యంత్రముయొక్క వెనుకప్రక్క కుంబికాశీలాకలకుఁ జెందినవిలాలులు (Levers) అమర్చబడి యుండును. ఈవిలాలు లన్నియును శీలాకలయాలకున డోలా యంత్ర (Rocker mechanism) మనకు లంకె వేయఁబడి యుండును. ఈడోలా యంత్రమునకుఁ బైభాగముననే పైగనిన కునకము అమర్చబడియున్నది. ముద్రాక్షరకుంబికనుగాని, వ్యవధానశీలాకనుగాని నొక్కపట్టినప్పుడు, కుంబికాశీలాకకుఁ జెందినవిలాలుగాని, వ్యవధానశీలాకకుఁ జెందిన విలాలుగాని నిలనమొందుచున్నది.

అదే ప్రయోగమున స్వస్థానమునకు సోక ప్రధాన కేలాక (Universal bar) గూడ చలనమొంది జోలా యంత్రమునకు చలనము గలిగించుచున్నది. ఇట్లు జోలా యంత్రము చలించునప్పుడు చలనకారణము పండ్లచక్రమును నొక్కొక్కటిగానియుండిన స్వచ్ఛాచారికునకము కదలి కొంచె మెడను ప్రక్క కెగయుచున్నది. కుంచిత గాని, వ్యవధానకేలాకగాని నొక్కొక్కటిగానియుండిన స్వచ్ఛాచారికునకము స్వస్థానమునందుండి కదలి కొంతవ్యవధానము గలిగించుటవలన ప్రధానభ్రమపునకును, పండ్లచక్రమునకును లంకెబేయబడిన యుక్తువాణు వాహనమునకుఁ జలనము గలిగించుచున్నది. వాహనమును మనము నిలిపినస్థలమునుండి కదలనీయక యుంచుటకును, కదలించుటకును నుపకరించున దీన్వచ్ఛాచారికునకమే యనవలయును. ప్రధాన కేలాక, (Universal bar) జోలా యంత్రము, (Rocker mechanism) ప్రధాన భ్రమపు (Main spring) అమనీయంత్ర భాగములములముననే వాహనమునకుఁ జలనశక్తి గలుగుచున్నది. ఇక వ్యవధానకేలాక (Space bar) నునులించి కొంచెము తెలిపి కొనవలసియున్నది.

ముద్రాక్షరవిశేషము మొనరించునప్పుడు కట్టములకు మధ్యనుగాని, అక్షరములకు మధ్యను గాని కొంచెము స్థలము వదలి పెట్టవలసి యుండినచో, నాకార్యమును సాధించుటకై యొకసాధన మేర్పరుపబడియున్నది. అయ్యది కుంచితకాశలకమునకుఁ గ్రిందిపైపున నొకనిడు పొటిచట్టమువలె నమర్చబడియుండును. దానిని నొక్కొక్కటిగా గ్రమముగా నొక్కొక్కచోట్లను కొక్కొక్కయక్షరమునకు వలసినంతస్థలమును (Space) వదలుచుండును ఇయ్యది వ్యవధానకేలాక (Space-bar) యన నొప్పుచుండును. ఇక దీనివలెనే యుపయోగకరమున పూర్వస్థల వర్షిని (Back-space)ని నులించి కొంత తెలిపి కొనవలసి యున్నది.

ముద్రాక్షరవిశేషము మొనరించునప్పుడు దక్షరములు ముద్రింపబడినవెంటనే యవి యెడమప్రక్కకుఁ దొలగి పోవుచుండునుగాన, నేదేని యొక్క అక్షరముక్రింద నొకగీటుగాని, ఒకక్షరముగాని వ్రాయవలసియున్నను, లేక యట్టియక్షరముపైన నేదేని స్వరవర్ణముయొక్క రూపాంతరముగాని నుకేచిమ్ముముగాని వ్రాయవలసియున్నను, నాముద్రితమైన అక్షరమును ముఱల బూర్వముండిన స్థలమునకుఁ దేవలసియుండును. ఇట్టికార్యమును సాధించుటకై యొకకుంచిత యమర్చబడియుండును. దానిని నొక్కొక్కటిగానో వెంటనే ముద్రితాక్షరము పూర్వముండినస్థలమునకు వచ్చిచేరును. ఇట్టికుంచిత పూర్వస్థలవర్షిని (Back-space) * యందురు.

ఇట్లు ముద్రాక్షరవిశేషముయంత్ర భేదములనునులించియు, ఆయంత్రములయందలి ప్రధానభాగములనునులించియుఁ గొంతస్థూలవర్ణన మొనరించితిని. ఇంతకన్నను నీయంత్రమునునులించి విపులముగా వర్ణించుట కిది యుపమ గాదు. ముద్రాక్షరవిశేషసంబంధమును పాశ్యగ్రంథము (Text book) వ్రాయునంతటిభాగ్యము మన తెలుఁగున కేర్పడినప్పుడు చూచుకొందము. ఇక నిట్టిపద్ధతిని తెలుఁగునందు ముద్రాక్షరవిశేషయంత్రమును నిర్మించు విధానమును వ్రాయఁగడంగెద.

“తెలుఁగులిపియొక వత్సంస్కరణమును” అను నావ్యాసమునందుఁ దెలుఁగులిపియొక్క సంప్రదాయమునునులించియు, నాటికి కావశ్యకములగు సలంతిహర్పులనునులించియుఁ గొంత నూచించియున్నాడెను. ఇప్పుడాసంస్కృతిమగు తెలుఁగులిపిని ముద్రాక్షరవిశేషయంత్రమునం దిముద్దుపద్ధతిని నూచించుటకునై మొదట కుంచితకా (Key-board) ఫలక నిర్మాణమునునులించి కొంత విశేషకరించుచున్నాడెను. మామఁడు, నాల్గవ ద్విత్తము:—

* ఈ కుంచితసాయము లేకయే ముద్రితాక్షరములు దనుంతట తామే స్వస్థానమును కేరునట్లు లాకములధమైన పద్ధతి గని పెట్టవలసి యున్న దని తెలియుచున్నది. అయ్యది వాస్తవమే యైనచో నిక శ్రమయొక్కదిక?

LEFT - HAND								RIGHT - HAND							
4	4	3	3	2	2	1	1	1	1	2	2	3	3	4	4
()	()	/	∩	∪	3	4	5	E	2	3	4	5	6	7	8
ప	స	న	ర	త	థ	ద	ధ	ఁ	ఊ	ఋ	ౠ	ఌ	ౡ	఍	ఐ
క	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ఛ	ఞ	ట	ఠ	డ	ఢ	ణ	త	థ	ద
న	ని	వ	వి	జ	ఞ	ల	ళ	బ	భ	మ	మ	య	ర	ర	ర
న	ద	త	ర	క	గ	ఘ	ఙ	ఁ	ఊ	ఋ	ౠ	ఌ	ౡ	఍	ఐ
ధ	జ	భ	ష	భ	భ	భ	భ	ధ	భ	భ	భ	భ	భ	భ	భ
శ	ని	వ	వి	జ	ఞ	ల	ళ	బ	భ	మ	మ	య	ర	ర	ర
2	2	3	3	2	2	1	1	1	1	2	2	3	3	4	4

By H.S. Venkayya.

చిత్రము ౪.

పరివర్తన కుంచీకారహితంబగు తెలుగు కుంచీకా ఫలకము.

[చతురంగులీ పద్ధతి]

ఈకుంచీకాఫలకమును యోజ్య ౧౦-వ నెంబరు (Yost No. 10) యంత్రపుపద్ధతి వేర్పరచితిని. ఇందు ౧౨ కుంచీక లమర్పబడియున్నవి. ప్రతికుంచీకకును నొక్కయక్షరముచొప్పున ౧౨ అక్షరము లిందిముద్దఁ బడి యున్నవి. ఇట్టికుంచీకాఫలకముతోఁ గూడినయం త్రమును వాడుకొనుటయం దెట్టిశ్రమము నుండదు. పరి వర్తనకుంచీకను నొక్కపట్టవలసిన యావశ్యకత యుండ దు. కాని, యందు కుంచీకలసంఖ్య యధికముగానున్నం దున, ముద్రాక్షరవిలేఖదల(Typists)కు శ్రమము గలిగించునని కొందఱు తలంపవచ్చును. అది పట్టిగ్రహము. ఇట్టి పద్ధతిని నిర్మింపఁబడిన యాంగ్ల భాషాయంత్రములు దేలి కగా వాడఁబడుచునే యున్నవి. యంత్రప్రయోగమునం దలిసాలభ్యాసాలభ్యములు యంత్రచాలకుని(Operator) వేర్పరితనమును, సభ్యాసపటిమును బట్టియుండును. ఇత నీకుంచీకాఫలకమునందలి విశేషములఁగొంత వివరించెద.

ఇం దొక్కొక పరుసఁబడుచు ౧౬ కుంచీకల చొప్పున ౨ పరుసలుగాఁ గుంచీక లిముద్దఁబడియున్నవి.

ప్రతిపరుసయందును ౨ కుంచీకలు కుడివైపునను ౨ కుంచీక లెడమ వైపునను నున్నవి. ఈ కుంచీక లను నొక్కవలసినప్పుడు కుడివైపునందలి కుంచీకలను కుడిచేతిలోని నాలుగుచేళ్లను గొనియును, ఎడమవైపునందలి కుంచీకలను ఎడమచేతిలోని నాలుగు చేళ్లను గొనియును నొక్కవలయును. అనగా ప్రే లొక్కటిఁ రెండుకుంచీకలుచొప్పున నాలుగుచేళ్లకును (౪ X ౨=౮) ఎనిమిది కుంచీకలు స్వాధీనము గాఁగలవు. ఇట్లు చేయియొక్కటిఁ నెనిమిది కుంచీకలుచొప్పున రెండుచేతులకును (౨ X ౮=౧౬) పదునాలు కుంచీకలు స్వాధీనము గాఁగలవు. ఈకుంచీకాఫలకమునందు అధో భాగమునందలి కుంచీకలకుఁ గ్రిందును, ఉపరిభాగమునం దలి కుంచీకలకు మీఁదను చిన్నచిన్నయంకెలు ముద్రిం పఁబడియున్నవి. అందుఁ గుడివైపునందు ౧-వ అంకెల క్రింది కుంచీకలను గుడిచేతి జాట్టవ్రేలితో నొక్కవల యుననియు, ఎడమవైపునందలి ౧-వ అంకెలక్రిందికుంచి కలను ఎడమచేతి జాట్టవ్రేలితో నొక్కవలయుననియు,

ఇట్లులే కుడియొడమలయందలి ౨-వ అంకెలక్రిందికుంచిత
లను నుడియొడమచేతులలోని నడిమివ్రేళ్లతోడను, మాఁ
డవ అంకెలక్రిందికుంచితలను ఉంగరపువ్రేళ్లతోడను,
౪-వ అంకెలక్రిందికుంచితలను చిటికెనవ్రేళ్లతోడను
నొక్కవలయుననియు నెఱుంగవలయును. ఇదేపద్ధతిని
ఒక్కొక్క వరుసయందలి క్షుంచితలను నొక్కవలయును.
వ్యంజనాక్షరములకు మాత్ర మెల్లప్పుడును నుడిచేతి బొటన
వ్రేలితో నొక్కచుండవలయును. ఇట్టి పద్ధతిని ముద్రా
క్షరవిశేషన మొనరించుటను అంగుళీ విశ్వాస
(Fingering) మందురు. ఇందుఁ బ్రతిపాస్తమనందును
నాలుగువ్రేళ్లుపయోగింపఁబడుటలన విడి చతురంగుళీ
విశ్వాసపద్ధతి (Four finger method) నాఁబరచును.
ఈయంగుళీవిశ్వాసప్రణాళికయొక్క మఖ్యోద్దేశము
వ్రేళ్లకు శ్రమము లేక కుంచితాక్షరమునం దీమూల
నామూల నుండెడికుంచితలను జేరికగా వాడుకొనుటయే.

ఈకుంచితాక్షరమునందు మొదటివరుసలో అం
కెలు మున్నగు చిహ్నములును, రెండవవరుసలో హ,
ఝ, ఇత్యాద్యక్షరములకు వలసిన గొన్ని చిహ్నరూప
ములు, అనుస్వారము, విరతులు మున్నగుచిహ్నములును,
మాఁడు-నాల్గు-విడు-ఈవరుసలలో వ్యంజనాక్షరములు,
స్వరవర్ణములరూపాంతరములు మున్నగునవియును, అఱు-
ఏడు-ఎనిమిది-ఈవరుసలలో ఒత్తులు, స్వరవర్ణములు ము
న్నగునవియును సమర్పఁబడియున్నవి. ఈయొత్తులలోఁ
గొన్నింటికిఁ బ్రక్కవను, గొన్నింటికిఁ దైవను, గొన్నిం
టికిఁ గ్రిందును చింద్వాకారపు శేఖ (Dotted lines)
లుంపఁబడియున్నవి. అవి యొత్తుల సుపయోగించువిధ
మును నూచించుచుండును. ఎట్లులనఁగా: లం బ శే ఖ
(Vertical line) కుఁ నుడిప్రక్క నుండెడియొత్తు
వ్యంజనాక్షరమునకుఁ నుడిప్రక్క వ్రాయఁబడవలయునని
యును, ఎడమప్రక్కయందలి యొత్తు వ్యంజనాక్షర
మున కెడమప్రక్క వ్రాయఁబడవలయుననియును, తిర్య
గ్శేఖ (Horizontal line) కుఁ గ్రిందివైపున నుండెడి
యొత్తు వ్యంజనాక్షరమునకుఁ గ్రిందిభాగమున వ్రాయఁబడ
వలయుననియును, తైవ నుండెడియొత్తు లేక స్వరవర్ణపు
రూపాంతరము వ్యంజనవర్ణమునకుఁ దైఖాగమున జేర్చు

బడవలయుననియును నెఱుంగవలయును. ఈనూతనాక్ష
రముల నుగతమును “తెలుగులిపియొఁ దత్సంస్కరణ
మును” అను నావ్యాసమునందు విశేషింపఁబడి యున్నాఁ
డఁ గాన నిట్ల వ్రాయక మామచున్నాఁడ. మధ్యపకు
“ఓం నమః శివాయ” అనువాక్యము పెట్టు ముద్రాక్షర
విశేషము నేయవలయునో ఈక్రింద వివరించుచున్నాఁ
డను. చూడుఁ దీక్రింది యొదనవిక్రిమును:—

A. ఓం నమః శివాయ.

B. ఓం నమః శివాయ.

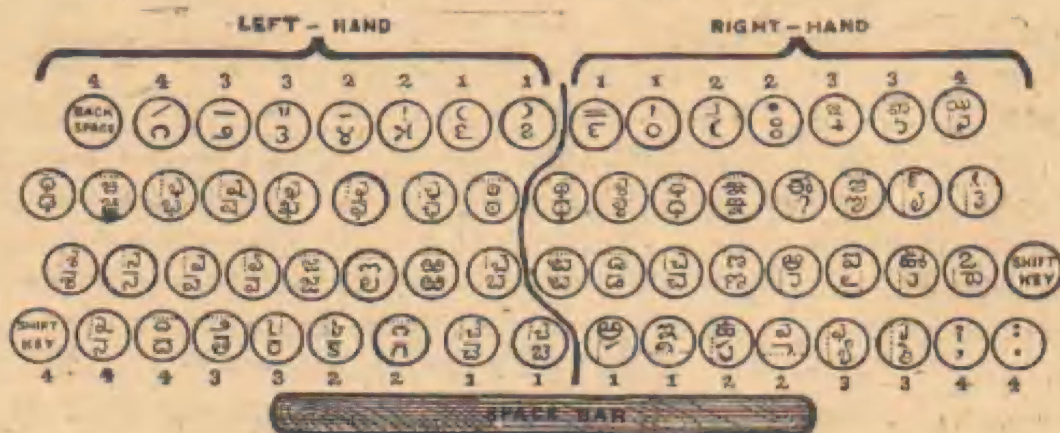
చిత్రము ౫.

ఇందు “ఓం నమః శివాయ” అనువాక్యము A, B
అని రెండంకములుగా వ్రాయఁబడియున్నవి. అందు
A లో వ్యంజనాక్షరములతో స్వరవర్ణములరూపాంతర
ములు గలియువిధము బోధపడుటకై వ్యంజనవర్ణముల
కును, స్వరవర్ణములరూపాంతరములకును నడుమ నిండుక
ష్టము వదలి పెట్టఁబడియున్నది. B యందు వ్యంజనా
క్షరములతో స్వరవర్ణములరూపాంతరములు చక్కఁగాఁ
గూడుకొనినయనంతర మేర్పడు రూపములు స్పష్టపడుపఁ
బడియున్నవి. ఇంక నీయక్షరములను ముద్రాక్షరరచన
నేయుపద్ధతి నాలకింపుడు.

ఈకుంచితాక్షరమునందలి యాటవ వరుసలోఁ
నుడిప్రక్కచివరను గల ఓ-అనునక్షరపుగుంచితను
మొదట నొక్కవలయును; అనంతరము రెండవవరుసలోఁ
నుడివైపునందలి మూడవయక్షరముగుం-అనుకుంచితను
నొక్కవలయును; అదైనీ వ్యంజనాక్షరము నొక్క
కొంతెత్తలము (Space) వదలవలయును. అంత నైదవ
వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి మొదటియక్షరమును న-
కారముయొక్క కుంచితను నొక్కవలయును. దానికిఁ
దలకట్టు గావలసియున్నదిగాన, వెంటనే యొదనవరు
సలోఁ నుడిప్రక్కయందలి మొదటియక్షరమును తలకట్టు
నకుఁ జేరినకుంచితను నొక్కవలయును. అదైనీ మ-
కారమును వ్రాయవలయును, కుంచితాక్షరమునందు మ-
అనునక్షరము గనిపించదు. ఇప్పు డేమి చేయవలయును?

ఫలకమునందు నాల్గవ వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి నాల్గవ యక్షరమును వ-కారమునకుఁ జెందిన కుంధికను మొదలుఁ జొక్కవలయును; వెంటనే యొదవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవయక్షరమును కొమ్ములకట్టువకుఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో మకారము ముదిరి మగుచున్నది. అటుమీద రెండవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొదవయక్షరమును విసర్గమునకుఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును. అపైని వ్యవధానశీలాకము జొక్క కొంతిధ్యమును వదిల వలయును. అదేమికి నాల్గవవరుసలో నెడమప్రక్కయందలి మొదటియక్షరమును క-వర్ణమునకుఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును; వెంటనే పూర్వస్థల దప్పిని (Back space)ని జొక్కిపట్టి, యపై కైదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి రెండవయక్షరమును గుడికిఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో శి-అనునక్షరము ముదిరిమగుచున్నది. అనంతరము నాల్గవ వరుసలో నెడమప్రక్కయందలి నాల్గవ యక్షరమును చ-కారమునకుఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును; వెంటనే యొదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొదవయక్షరమును దీర్ఘమునకుఁ జెందినకుంధికను జొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో నా-అను నక్షరము ముద్రింపఁబడును. ఇంక య-కారమును వ్రాయవలసియున్నది. కుంధికా ఫలకము

నందు య-అను నక్షరము గవఁబడును. ఏమి చేయవలయును? రెండవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవయక్షరమును ం-నకుఁ జెందినకుంధికను జొక్కవలయును; వెంటనే నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొదవయక్షరమును కొమ్ముకుఁ జెందినకుంధికను జొక్కవలయును; అపై కైదవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవయక్షరమును కొమ్ము లెలకట్టువకుఁ జెందినకుంధికను జొక్కవలయును. ఇట్లు చేసినచో య-అను నక్షరము ముద్రింపఁబడుచున్నది. ఇంక కైదవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొదవయక్షరమును దిండువునకుఁ జెందిన కుంధికను జొక్కవలయును. ఇప్పుడు పై పటమునఁగనిన “హిం-వ-మూ-శి-వా-య.” అను నక్షరము లెట్లు ముద్రాక్షర విశేషన యంత్రములమున వ్రాయఁబడవలయుననుట లేటపరుపఁబడినది. ఇదేరీతిని గుంధికా ఫలకమునందలి యన్ని యక్షరములను ముద్రింపవలయును. ఇది యొక్కొకయక్షరమున కొక్కొక కుంధిక-చిహ్నన శీర్షకము “Duplicate arrangement of Upper and Lower case” అను పద్ధతిని నిర్మింపఁబడిన తెలుగు కుంధికాఫలకము. ఇంక రెండవరకపుఁ గుంధికా ఫలకనిర్మాణమును వివరించుచున్నాఁడను. చూడఁదలవలసిన చిత్రమును:—

By M.S. Venkayya.

చిత్రము ౬.

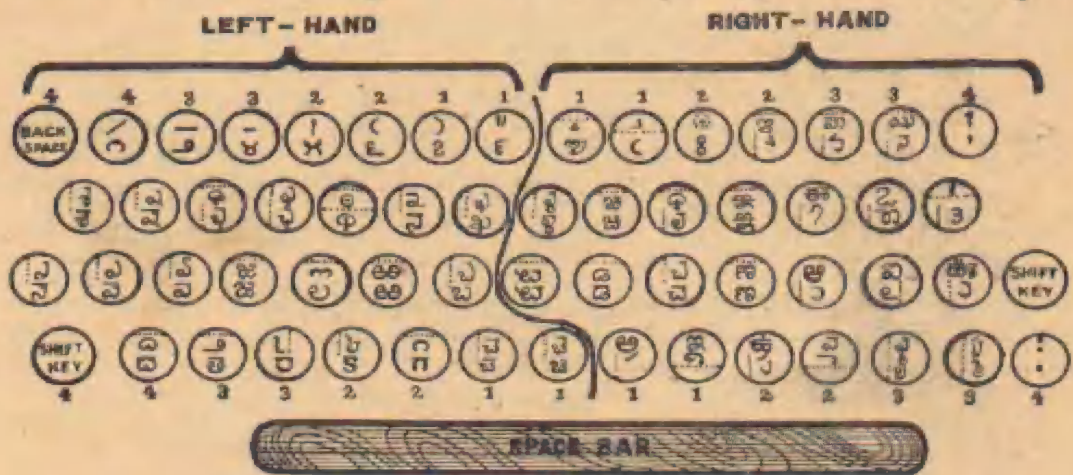
ఏకపరిష్కర్తనకుంధికాయంత్రంబగు తెలుగు కుంధికాఫలకము.

[చతురంగుళి పద్ధతి]

ఈ కుంధికాఫలకమును రెమింగ్టన్ నంబరు ౧౦-వ నెంబరు (Remington No. 10) యంత్రపద్ధతి చేర్చబడితిని. ఇందు నాలుగువరుసలుగాఁగ నుండు కుంధికలనున్నవి. మొదటివరుసయందు ౧౪ కుంధికలును, రెండవ వరుస యందు ౧౬ కుంధికలును, మూడవ వరుసయందు ౧౬ కుంధికలును, నాల్గవవరుసయందు ౧౬ కుంధికలునుగాఁ (౧౪ + ౧౬ + ౧౬ + ౧౬ = ౬౨) జేరి మొత్తము ౬౨ కుంధిక లమర్చబడియున్నవి. ప్రతి కుంధికకును రెండ త్తురములతోప్పున (౬౨ × ౨ = ౧౨౪) ౧౨౪ అక్షరము లిం దిముద్దబడియున్నవి. చూడుడు: ౧౨౪ కుంధిక లలో నిముద్దబడిన యక్షరము లిం దెట్లు ౬౨ కుంధికలలో నిముద్దబడినవో. ఇట్టి కుంధికాఫలకముతోఁ గూడిన యంత్రమునకుఁ బరివర్తనకుంధిక యుండి తీరవ లసియున్నది. ఈపరివర్తన కుంధికయొక్క ప్రయోగము నుగుఱించి యీవఱకే కొంత విపులముగా వ్రాసియున్నాఁ డను. ఇంకమాగల మఱి కొన్ని విశేషములను ముందు వ్రాయ వలసియున్నదిగాన, నిట మానితిని. ఇంక నీకుంధికాఫలకము నందలి విశేషములను గొంత తెలిసికొనవలసి యున్నది.

ఇందుఁ బ్రతికుంధికయందును ఒక యక్షరము వ్రాసను, ఒక యక్షరము గ్రందును జిత్రంపఁబడియున్నది. వ్యంజనాక్షరపుఁ గుంధికలలో నాయా వ్యంజనాక్షరము

వకుఁ జేందినయొక్క ఆయావ్యంజనాక్షరమున కుపరిభాగ మునఁ జిత్రంపఁబడి యున్నది. స్వరవర్ణపుఁ గుంధిక లలో నాయా స్వరవర్ణమునకుఁ జేందిన రూపాంతర మాయాస్వరవర్ణమున కభోభాగమునఁ జిత్రంపఁబడి యున్నది. ఇట్లుక్షరముల నిమిచ్చుటయందలి ముఖ్యోద్దేశ తము వ్రాఁతయందుఁ దఱచుగా వచ్చెడి యక్షరములకప్పు డప్పుడు పరివర్తన కుంధికను నొక్కిపట్టవలసిన క్రమము లేక చేయుటయే. ఈకుంధికలలోఁ గ్రిందికై పునఁమాదిత మైన యక్షరము లన్నియు నూరక కుంధికలను నొక్కి నంతమాత్రముననే ముద్రింపఁబడుననియును, కైకై పునఁ మాదిత మైన యక్షరము లన్నియును బరివర్తన కుంధికను నొక్కిపట్టుకొనిన యనంతరము నొక్కినవో ముద్రింపఁబడుననియును నెఱుంగవలయును. కుంధికా ఫలకమును జాగ్రత్తతోఁ బరికిరించిన నేయే కుంధికలలో నేయేయక్షరము లిముద్దబడి యుండునది తేటపడఁ గలదు. ఈ కుంధికాఫలకమునందుఁ గూడ నింతకుఁ బూర్వము చెప్పియుండునట్లులే యంగుళీ విన్యాస (Fingering) మొనరింపవలయును. ఇయ్యది "Single shift-key arrangement of Upper and Lower case" అను నేకపరివర్తనకుంధికాపద్ధతిని నిర్మింపఁబడిన తెలుగుకుంధికాఫలకము. దీనినే మఱొక్కవిధముగాఁ గూడ నిర్మింపవచ్చును. చూడుఁ దేదవ చిత్రమును:—

By M.S.Venkayya.

చిత్రము ౨.

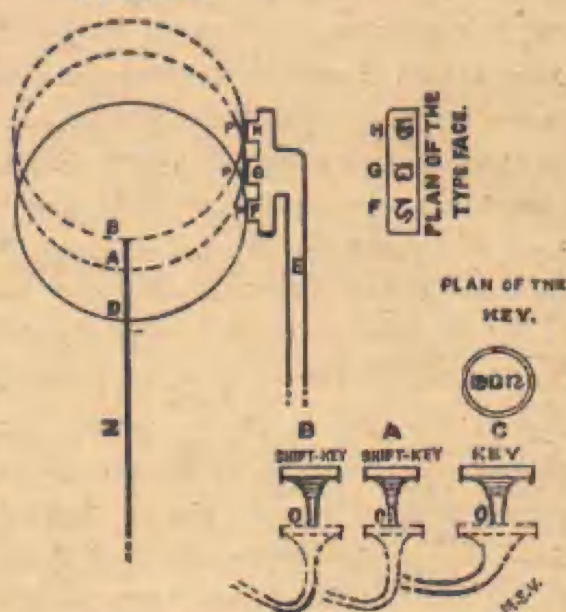
ఏకపరివర్తనకుంధికాయంత్రంబగు తెలుగు కుంధికాఫలకము.

[చతురంగుళీ పద్ధతి]

౧౦=౪౨) శేరి మొత్తము ౪౨ కుందికలమర్చబడి యున్నది. ప్రతికుందికకును మూడక్షరముల చొప్పున (౪౨ X ౩=౧౨౬) ౧౨౬ అక్షరము లిందిముద్పబడి యున్నది. చూడు: దీని సామెత్తు రెమింగ్టన్ (Remington No. 10) ౧౦-వ సింబరు యంత్రము వందలి కుందికాఫలకమునకు మన్నును, అక్షరములుమాత్ర మున్నయు నిం దిమిడిపోయినవి. ఇట్టి కుందికాఫలకము తో గూడిన యంత్రమువందు రెండుపరివర్తన కుందికలుండు పుత్యవశ్యక మైయున్నది. ఈకుందికాఫలకము వందు మొదటివరుసయందలి కుందికలలో అంకలు, విర తులు మున్నగువిన్నాములును, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ వరుసలయందలి కుందికలలో వ్యంజనవర్ణములును వానికిఁ జేరినయొత్తులును, స్వరవర్ణములును వానికిఁ జేరిన రూపాంతరములును నిమద్వబడియున్నవి. ఇందు నాయావ్యంజనవర్ణములకుఁ జేరిన యొత్తులును, అచ్చుల రూపాంతరములు నాయావ్యంజన స్వరవర్ణములకుఁ జేరిన కుందికలకుఁ బ్రక్కమం దెడి కుందికలయందమర్చబడియుండును. ఎట్టులనఁగా: ఈ దాహరణముగా నాల్గవ వరుసయందెడమప్రక్కగల మొదటి కుందికను దీసి కొందము. ఇందుఁ గ్రూదిభాగమున వ-కారమును, వైభాగమున ది-కారమును, దాని కుపరిభాగమున త-కారమును నిమద్వబడి యున్నవి. ఈ కుందికకుఁ బ్రక్కవఁ గల కుందికయందుఁ గ్రింది భాగమున -వత్తును, వైభాగమున -వత్తును, దానికిఁ వైభాగ -వత్తును నిమద్వబడియున్నవి. ఇట్లులే యితరము లగు కుందికలును సమర్పబడియున్నవి. కుందికాఫలకమును బరిశీలించి చూచినచో వందలియక్షరము లన్నియు విస్పష్టము గాఁగలవు. ఇందుఁ ద్రిరంగులివిన్యాస పద్ధతి(Three finger method)నవలంబింపవలయును. ఇయ్యదిద్విపరివర్తనకుందికాపద్ధతి(Double shift-key arrangement of Upper and Lower case) ని నిర్మింపఁబడిన తెలుగు కుందికాఫలకము. పరివర్తనకుందికల సాయమున నిట్టి త్ర్యక్షరయుత కుందికలలోని యక్షరములను ముద్రించుపద్ధతి కొందటికి వింతగాఁ దోఁపవచ్చునుకాన, నావిషయము నిట మఱల

వొక్కమాటు నివర్తనపూర్వకముగా స్పష్టికరించు తెంతయు నావశ్యక మైయున్నది. చూడుము: తొమ్మిదవ చిత్రమును:—

CYLINDER

SIDE ELEVATION OF SHIFT-KEYS ETC.,

చిత్రము ౯.

ఇందు ద్విపరివర్తన కుందికలయొక్కయు, వాహనము(Carriage)యొక్కయు, వైద్యునిన నాలుగవ రకపుకుందికాఫలకములో నధోభాగమునం దెడమ ప్రక్కగల మొదటికుందికయొక్కయుఁ బార్శ్వస్థ త్యము (Side Elevation) చిత్రింపఁబడి యున్నది. ఇది కుందికల నెట్లుపయోగింపవలయునో యిండుక విచారితము: ఈకుందికలలో C-అనుదానియందు వ, ద, త-అనునీయూడక్షరము లిమద్వబడి యున్నవిగదా. అందు వ-అనునక్షరమును ముద్రింపవలయునన్నచో బరివర్తనకుందికను వొక్కవలసిన పనియండదు. కేవలము C-అను నీయక్షరపుకుందికను O-అనుఫలమునకు దిగునట్లు వొక్కినంతటనే ఆయక్షరమువకుఁ జేరిన E-అనుశీలాక తీవ్ర్యున నెగిసి D-అనునీలిండ్రునందు P-అను ఫలమును తేరి శీలాకవివక్షము F-అనుఫలమునందుఁ గల -కారమును ముద్రించును. ఇట్లు ముద్రింపఁబడునవ్యుధా

సిరిండురు యశాస్థానమునందే యుండును. ఇత నీకుం
చికయందుఁ దై భాగమునఁ గల ద-అను నక్షరమును
ముద్రింపవలయు నన్నచో, A - అను పరివర్తన
కుంచికను O - అనుస్థలమునకు దిగువట్లు మొదట
నొక్కి పట్టవలయును. అట్లు నొక్కినచో
D-అను సిరిండురు Z -అను మ్మింటములమున A-అను
స్థలమున కెగయును. అప్పుడు C-అను నక్షరపుఁ గుంచి
కను O-అనుస్థలమునకు దిగువట్లు నొక్కినచో E-అను
కలకలో G-అను స్థలమునందలి ద-కారము సిరిండురులో
P-అను స్థలమున దగిలి ముద్రితమగును. C-కుంచికలో
ద-కారమునకుఁ దైగల త-కారమును ముద్రింపవలయును
నన్నచో నిట్లులే మొదట B-అను పరివర్తన కుంచికను
O-అను స్థలమునకు దిగువట్లు నొక్కిపట్ట వలయును.
అప్పుడు D-అను సిరిండురు B-అను స్థలమున కెగ
యును, వెంటనే C-అను నక్షరపుఁగుంచికను O-అను
స్థలమునకు దిగువట్లు నొక్కినచో E-అను కలకలో
H-అను స్థలమునందలి త-కారము సిరిండురులో P-అను
స్థలమునఁ దగిలి ముద్రితమగును. ఇట్లులే యన్ని కుంచికల
లోని యక్షరములను బరివర్తనకుంచికల నొక్కిపట్టుచు
ముద్రింపవలయును. ఇయ్యది ద్విపరివర్తన కుంచికలోఁ,
గూడిన కుంచికాఫలకమునందలి యక్షరములను ము
ద్రించుపద్ధతి. ఇత నేకపరివర్తన కుంచికాయంత మగు
కుంచికాఫలకమునుగొని యక్షరములను వ్రాయువిధమును
గొంత విశదీకరించెదను. మాదుడు అజపచిత్రమునందలి
కుంచికాఫలకమును.

మచ్చునకు బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుడు,
ర్భులి, బొందర్యువల్లి అనుపదములను దీసికొని మొదట
“బ్రహ్మ” అనుపదమును వ్రాయుదము. ఈకుంచికాఫలక
ములో నాల్గవవరుసయందెడమప్రక్కఁగల నాల్గవకుంచి
కను బరివర్తన కుంచికను నొక్కిపట్టుకొనిన వెనుక
నొక్కినచోఁ గుంచికలోఁ దైవైత్యునందలి కారవడి
ముద్రితమగును; అనంతరము కుంచికాఫలకములో
మూడవవరుసయందెడమప్రక్క నెనిమిదవ కుంచిక
యగు బ-కారమును నొక్కి ముద్రింపవలయును. కుంచి
కలో నిది గ్రిందియక్షరము గాన, దీనికి బరివర్తన

కుంచికను నొక్కినక్కఱలేదు. ఇట్లులే కుంచిక అన్నిఁ
టిలోఁ గ్రిందివైపునఁగల యక్షరములను ముద్రించుకొన
వలయునని యెఱుంగఁదగును. ఇప్పుడు బ్ర-అనునక్షరము
ముద్రింపఁబడినది. ఇత గుంచికాఫలకమున మూడవవరు
సలో నెడమవైపునందలి నాల్గవకుంచికలోని గ్రిందియక్షర
మగు వ-కారమును నొక్కివలయును; అంత ఫలకమున
మొదటివరుసలోఁగుడిప్రక్కయందలియూడవకుంచికలోఁ
గ్రిందియక్షరమగు హ-కారమునకుఁ తెందిన ప్రత్యేక
చిహ్నమును నొక్కివలయును. ఇట్లు చేసినచో వ-కార
ము హ-కారముగా మార్పువొందుచున్నది. అట్లైని ఫల
కమున నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యూడ
కుంచికలోఁ గ్రిందియక్షరమగు శ్చ-వత్తును నొక్కివల
యును. ఇప్పుడు “బ్రహ్మ” అనుపదము ముద్రాక్షరము
లతో వ్రాయఁబడినది. ఇతను రెండవవరు “విష్ణువు”
అనుపదమును వ్రాయుదము.

ప్రథమమున నిప్పుడు కుంచికాఫలకములో నెడమ
ప్రక్క మూడవవరుసయందలి నాల్గవకుంచికలోఁ గ్రింది
వైపునందలి వ-కారమును నొక్కివలయును. అనంతర
ము ఫలకమున నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి
రెండవయక్షరమగు (అ) గుడిని నొక్కివలయును. దీనికి
బూర్వస్థుడర్పిని యనుకుంచికయొక్క సాయము గావ
లసియున్నది. ఇప్పుడు వి-అనునక్షరము వ్రాయఁబడినది.
ఇత ఫలకమునందలి రెండవవరుసలో నెడమప్రక్కఁ
గల నాల్గవకుంచిక యగు మ-వర్ణమును నొక్కివలయును.
అనంతరము నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కఁగల మూడవ
కుంచికయగు కొమ్ములకట్టును నొక్కివలయును. ఆ
వైనిఁ బూర్వస్థుడర్పినిసాయమున ఫలకమునందు మూ
డవవరుసలోఁ గుడివైపున నాల్గవకుంచికలోఁ దై భాగ
మునందలి ఁ-వత్తును బరివర్తనకుంచికను నొక్కివేలితో
నొక్కి పట్టుకొనినపిమ్మట నొక్కివలయును. ఇప్పుడు
ష్ణ-అనునక్షరము వ్రాయఁబడినది. ఆవెనుక ఫలకమున
మూడవ వరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల నాల్గవకుంచి
కలోఁ గ్రిందియక్షరమగు వ-కారమును నొక్కివలయును;
అంత నాల్గవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క వాడవకుంచికలోఁ
దై భాగమునందలి కొమ్ములకట్టును బరివర్తనకుంచికను

నొక్కపట్టుకొనిన నీమట్టు నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “విష్ణువు” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడినది. ఇక మూడవదగు “మహేశ్వరుడు” అనుపదమును వ్రాయుదము.

మొదట కుంచికాక్షరమున మూడవదరుసలో నెడమ ప్రక్క వాల్లవకుంచికయును వ-కారమును నొక్కవలయును; అంత వాల్లవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి కొమ్ముతల కట్టును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు ను- వ్రాయఁబడినది. అనంతరము, మూడవదరుసలో నెడమ ప్రక్కగల వాల్లవకుంచికలోని క్రిందియక్షర మగు వ-కారమును నొక్కవలయును; ఆవెంటనే ఫలకమున వాల్లవవరుసలో గుడిప్రక్కయందలి వాల్లవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి (౨) ఎత్తమును బూర్వస్థలదర్శిని సాయమున ముద్రింపవలయును; అంత, మూడవ వరుసలోఁ గుడివైపునందలి యొడవకుంచికలోని క్రిందియక్షరమగు దీర్ఘమును నొక్కవలయును; అపైని రెండవదరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొడవ కుంచికయందుఁ గ్రిందివైపున గల దీర్ఘ చిహ్నమును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు హీ- అను సక్షరము వ్రాయఁబడినది. ఇక ఫలకమున మూడవ వరుసలో నెడమ ప్రక్క మొదటికుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమునందలి శ-వర్ణమును నొక్కవలయును; అపైని వాల్లవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క మొదటి కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి అకారచిహ్నమును తలకట్టును నొక్కవలయును; అంత మూడవదరుసలో నెడమ ప్రక్కగల వాల్లవకుంచికలోఁ దైచైపునందలి (౩) వాచక్షున బరీవర్తన కుంచిక సాయమున నొక్కవలయును. అప్పుడు శ్వ-అను సక్షరము వ్రాయఁబడుచున్నది. ఆపైనుక వాలుగవ వరుసలో నెడమ ప్రక్క వాల్లవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునగల ర-కారమును నొక్కవలయును; అంత వదేవదరుసలోఁ గుడివైపునగల మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి

కొమ్ముతలకట్టును నొక్కవలయును. అపిదప మొదటి వరుసలోఁ గుడివైపునందలి మూడవకుంచికలోఁ గ్రింది భాగమునగల (౪) అర్ధానుస్వారమును నొక్కవలయును. ఆవెంటనే మూడవ వరుసలోఁ గుడిప్రక్క రెండవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపున గల ద-కారమును నొక్కవలయును; అపైని వాల్లవవరుసలోఁ గుడిప్రక్క మూడవకుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమున గల కొమ్ము తల కట్టును నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “మహేశ్వరుడు” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడినది. ఇక “రుది” అనుపదమును వ్రాయుదము.

ఇందు మొట్టమొదట ఫలకమున వాల్లవవరుసలో నెడమ ప్రక్కగల వాల్లవకుంచికలోని క్రింది యక్షర మగు ర-కారమును నొక్కవలయును; అనంతరము వాల్లవవరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి మూడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి కొమ్ము తలకట్టును నొక్కవలయును; ఆవెంటనే మొదటి వరుసలోఁ గుడిప్రక్కయందలి యొడవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి యు-కారమునకుఁ జెందిన ప్రత్యేకచిహ్నమును నొక్కవలయును; అప్పుడు యు-కారము ముద్రితమగును. అపైని వాలుగవ వరుసలో నెడమ ప్రక్కయందలి వాల్లవకుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి ర-కారమును నొక్క, ఆవెంటనే యదేవదరుసలోఁ గుడిప్రక్కన రెండవ కుంచికలోఁ గ్రిందిభాగమునందలి (౧) గుడిని బూర్వస్థల దర్శిని సాయముంగొని నొక్కవలయును. ఇప్పుడు “రుది” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడినది. ఇక “సౌందర్యవర్ణి” అనుపదమును వ్రాయుదము.

మొదట ఫలకమున మూడవ వరుసలో నెడమ ప్రక్కగల రెండవ కుంచికలోఁ గ్రిందివైపునందలి స-వర్ణమును నొక్కవలయును; అంత మొదటి వరుసలోఁ గుడివైపున మూడవ కుంచికలోఁ దైభాగమునందలి స-వర్ణమునకుఁ జెందిన ప్రత్యేకచిహ్నమును *

* ఈచిహ్నమునే ప, ఫ, మ, వ-అనునీయ్యంజవాక్షరములకు దీర్ఘముగాని, జై-కారముగాని చేర్చఁబడవలసినపు డావర్ణములతో భాగముల నంటునట్లుల ముద్రింపవలయును. ముద్రాక్షరమంజూషలో నీయక్షరములకుఁ జేర్చవలసిన యాచిహ్నము వేటుపర్వతి నిమగ్నబడియున్నది. అయ్యది “తెలుగులిపియఁ జత్సంస్కరణము” అను వాఙ్మయమున దేటపరుపఁబడియున్నది.

బూర్వస్థలదర్శినిపాయమున బహిర్దశకుంచికను నొక్క పట్టుకొనిన యనంతరము నొక్కవలయును; వెంటనే రెండవ వరుసలో నుడిప్రక్క చివలను గల కుంచికలో గిండివై పునఁ గల లొకారచిహ్నమును నొక్కవలయును, అప్పుడు పౌ-అనువక్షరము ముద్రింపఁబడును. అనంతరము మొదటివరుసలో నుడివై పునందలి రెండవకుంచికలో గిండిభాగమునందుఁ గల (౦) అనుస్వారమును నొక్కవలయును. ఆపైన నాల్గవ వరుసలో నెడమ ప్రక్కఁ గల రెండవ కుంచికలో గిండివై పునఁ గల ది-కారమును నొక్కవలయును; అవెంటనే యదేవరుసలో నుడివై పునందలి మొదటి కుంచికలో గిండివై పునందలి తలకట్టును నొక్కవలయును. అమీయు నదే నాలుగవవరుసలో నెడమవై పునందలి నాలుగవకుంచికలో గిండిభాగమునఁ గల ర-కారమును నొక్కవలయును; అంత నదే వరుసలో నుడిప్రక్క మొదటి కుంచికలో గిండివై పునందలి తలకట్టును నొక్కవలయును. అవెంటనే అదేవరుసలో నుడివై పున నైదవ కుంచికలో గిండిభాగమునఁ గల (ఘ) కియ్యవచ్చిన నొక్కవలయును. అతిమృదు మాండవరుసలో నెడమప్రక్కఁ గల నాల్గవకుంచికలో గిండిభాగమునఁ గల వ-కార

మును నొక్కవలయును. దానికి నాల్గవవరుసలో నుడి ప్రక్క మొదటికుంచికలో గిండిభాగమునఁ గల తలకట్టును జేర్చవలయును. ఆపైన మాండవరుసలో నెడమప్రక్క నాలుగవకుంచికలో గిండివై పునఁ గల ల-కారమును నొక్కవలయును; దానికి నాల్గవవరుసలో నుడి ప్రక్క రెండుకుంచికలో గిండివై పునఁ గల (అ) నుడిని బూర్వస్థలదర్శినిపాయముంగొని చేర్చవలయును; అవెంటనే మాండవ వరుసలో నెడమప్రక్క నాలుగవకుంచికలో వై భాగమునఁ గల (ఁ) లావత్తును బహిర్దశకుంచికను నొక్కపట్టుకొనిన యనంతరము పూర్వస్థలదర్శినిపాయముంగొని ల-కారమునకుఁ గిందు ముద్రింపవలయును. ఇప్పుడు “పౌండర్యవల్లి” అనుపదము ముద్రాక్షరములతో వ్రాయఁబడినది. ఈతీరుననే యన్ని కుంచికలలోని యక్షరములను ముద్రింపవలయునని యెఱుంగవలయును. పైఁ చేర్చినఁబడిన “బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుడు, యుగి, పౌండర్యవల్లి” అను వీపదముల నీక్రింది పదవచిత్రమునఁ బ్రదర్శించియున్నాఁడను. దానిని బరిశీలించిన నీశబ్దములలోని యక్షరము లెట్లు వ్రాయఁబడినవనట తెల్లముగాఁగలదు.

A. బ్రహ్మ వీష్ణువు మమో?శ్వరుఁడు

B. బ్రహ్మ వీష్ణువు మమో?శ్వరుఁడు

A. యుగి సౌందర్యవల్లి

B. యుగి సౌందర్యవల్లి

చిత్రము ౧౦.

పైఁ చేర్చిన నాల్గవవరుసలకుఁ రెండుకుంచికాఫలకములలో (౧) లు మఱి కొన్ని చిత్రముల నిటనూచించుచున్నాఁడను. ౬, ౭, ౮ ఈపటములయందలి తెలుగు కుంచికలలో ఏ-ఓ బంధపు, ఈకుంచికా ఫలకములలో రెండవవరుసలో నుడిప్రక్క చివలను నుండి లొ-కారచిహ్నమున కుపరిభాగమునందలి లంబక్షరము ఎ-ఓ-లకు వైవిఁ జేర్చికొనినచో ఏ, ఓ-లగును. ౯, ౬, ౭, ౮ ఈ

చిత్రములందలి కుంచికలలో ౮-ఎనిమిది యను సంకెను నూచించుకుంచిక యుండదు. ౬-కావత్తునే దానికి బదులుగా వాడుకొనవలయును. ౧-గావత్తు, ౨-తొవత్తు ఈ రెండును న్యంజనాక్షరములకుఁ బ్రక్కన వ్రాయఁబడు నొత్తులుగా నుండియుండిన, నవియే ౧, ౨-అను సంకెలుగాఁగూడ వాడుకొనుట కుపకరించి యుండెడివి. అట్లుచే లేకపోవుటచే నీరెండవకుంచిక బ్రత్యేకముగాఁ

గుంధిక లేర్పరుపవలసివచ్చినది. ౪, ౬, ౭ ఈ పటము లందరి కుంధికాఫలకములలో (.) బిందువు, (.) వాక్యాంత బిందువు, (:) న్యూనబిందువు, (†) ప్రశ్నార్థక చిహ్నము, (!) రాగచిహ్నము అను నీ చిహ్నముల మూర్తి చేయవలయును. (:) అర్థబిందువు ఉండదు. ఈచిహ్నము గావలసియున్నచో మొదట (:) న్యూన బిందువును ముద్రించి, యాపైని వాక్యాంతబిందువును ముద్రింపవలయును. అట్లునరించి వచో (:) అర్థబిందువు ముద్రింపబడును. ఎనిమిదవ చిత్రమునందలి కుంధికాఫలకములో (:) అర్థబిందువు నూడఁ లేర్పఁబడియున్నది. ౪, ౬, ౭ ఈ చిత్రములయందలి కుంధికాఫలకములలో (*) తారకము చేర్పఁబడియున్నది. ౮వ చిత్రమునందలి కుంధికాఫలకములో (†) బాంధుమాడఁ లేర్పఁబడియున్నది. ఈనాల్గవకములకు తెలుగుకుంధికాఫలకములయందలి ౯-యను పంక్తి నే వలపల గిలుకగాఁ గూడ వాడుకొనవలయును. ఈపందర్భమున నీవలపల గిలుకనుగుఱించి వాలుగుమాటలు వ్రాయవలసియున్నవి. కొందఱు వలపలగిలుకను వాడుటను మానివేయుచున్నారు. వా రందరి సౌకర్యము పెఱిగినట్లులఁ గన్పట్టదు. చూడఁడు. భర్గః, ఆర్ద్రః, శార్దూ, ఆర్ద్రః అను నిత్యాదిపదములను వ్రాయునప్పు డందలి సంయుక్తాక్షరములు దొంతికుండలఁ లేర్పినట్లు లేర్పడుచున్నవి. ఈ శబ్దములనే భగః, ఆద్రః, శార్దూ, ఆర్ద్రః అని యిట్లుల వ్రాసికొనినచో నట్లులుండవు. ముద్రణమునందును, ముద్రాక్షరవిలేఖనమునందును గూడ పని చాల లేలికయగును. ఇట్లెంతయు నుపయోగకరమగు నీ (౯)వలపలగిలుకను వాడకుండట చాల విచారకరమగు విషయముగా నున్నది. ఇక్కవైన మనవా రిద్దానిని యథా పూర్వముగా నుపయోగింతురుగాత. ఈపైని వివరింపఁ బడినరీతినిఁ తెలుగుకుంధికాఫలకములను నాల్గవకములుగా నిర్మించుకొనవచ్చును. అందు మనకెట్టమైనదానిని ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునం దిముద్రుకొనవచ్చును.

మనదేశమందలి వాగరి, గురుముఖి, గుజరాతి, ఉర్దూ ఇత్యాది ఔత్తరీయలిప్తులయందును, అలవము నందును ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మితములై

ప్రచారమునం దున్నది. వైయగిన వాగరి, గుజరాతి మున్నగు లిప్తులయందును గూడఁ తెలుగునందునలే వ్యంజనాక్షరములకుఁ గిందును, బ్రక్కను ఒత్తులను లేర్పి వ్రాయుపద్ధతి గలదు. అలవమునందుఁ గూడ పాల్యాత్రిచిహ్నమునుబట్టు వ్యంజనాక్షరముల కుపరి భాగమున నుంచి క్రి, శ్రి, డ్రి, త్రి, ప్రి (క, చ, ర, వ, ష) అని యిట్లు వ్రాయఁబడుచున్నది. చూడఁడు : లేలిక యగులిపియని లేలంపఁబడు దీనికి నీకష్టము దొలంగినది గాదు. ఉర్దూలిపి కుడిప్రక్కనుండి యెడమప్రక్కకు వ్రాయఁబడునదిగా నుండుటవలన, దానికి యంత్రమునే వేణువిధముగా నిర్మింపవలసి యుండునుగదా? ఇట్టి భావలక్షణ ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁ బడినవనగా విద్యఁ శిష్యులవలన నేమియున్నది? దీనినిబట్టి యాలోచించినచో నీముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రము లాయా భాషకుఁ దగినట్లు లేర్పరుపఁబడుచున్నవని తెలియక పోదు. విషయ మిట్లులుండఁగాఁ కొందఱు సంప్రదాయ విరుద్ధముగా నీతెలుగులిపిని మార్చి తొలుమా తొన రించి, యిట్లు చేసిననే ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణము సాధ్యమగునని చెప్పుచున్నారు. కొందఱు అసలు నీ తెలుగులిపియే పనికిరా దనియు, దానిస్థానమున లోకోత్తరమై వెలయు రోమకాక్షరములను వాడుకొనినచో ధైర్యురైటరు చేయింపవలసినపనిమాడ లేక పోవుననియుఁ చెప్పుచున్నారు. చూచితిరా? ఈసలవో యెట్లులున్నదో!

కొందఱింగ్లీషుకుంధికాఫలకము వాదర్భముగాఁ దీసికొని యందెన్ని కుంధిక లున్నవో యన్నియే కుంధికలలో నీతెలుగక్షరములను గూడఁ నిమద్యుకొనవలయు ననియు, సంతోకన్నఁ గుంధిక లేక్కుచైనచో యంత్రము నిర్మించుటకు సాధ్యముగా దనియు, గుంధిక లేక్కుడుగానుండినచో ముద్రాక్షరవిలేఖకుల (Typists) కుఁ జాల క్రమము గలుగుననియు, నింక నిట్టివెన్నియో శంకలకుఁ బాలగుచున్నారు. కొందఱు “అబ్బో! తెలుగునం దక్షరము లేక్కుదు. ఒత్తులుమున్నగున వెన్నియో యున్నవి. ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణ మేనాటికిని సాధ్యముగాదు. రిపీయందలియొత్తులను

దీని పాఠముకేవలయును. అంతయునందువలె నొత్తులు లేక వ్రాయుపద్ధతి నీ తెలుగునకుఁ గూడ నేర్పరుపవలయును. అప్పుడే యీ తెలుగునకు ముద్రాక్షరవిలేఖన యంత్రవిద్యాణము సాధ్యమును. తేనిచో నది గగన కుసుమమే" అని యిట్లు తలంచుచున్నారు. ఇట్లు తలంచుట కేవలము భ్రమయే. యవశలయును. ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రవిద్యాణసాధ్యమునకై యట్లెవ్వరేని తెలుగువర్ణమాలయందలి యక్షరములను తగ్గించి సంప్రదాయదిగుర్తముగా లిపిని సంస్కరింపఁ బూనుదురేని లిపిలిని, భాషకునుగూడ జలాంజలి నొసఁగవలసినదే. ఇంగ్లీషుయంత్రమునందువలెనే తెలుగుముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునందుఁ గూడ రూప కుండిక లే యుండితీరవలయునని నిర్బంధపఱచుట యేమి న్యాయము? లిపిఁ దగినట్టులుగదా యంత్రమును నిర్మింపవలయును. మాదుండఁ జూపభాషకు వర్ణములు ముప్పదియేగదా! కాని, దానిముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రమునందు మాత్రము రూప కుండికలు గావలసినవైనది. ఏల? ఆలిపియందలి కొన్ని లోపములనుబట్టియే. ఉదాహరణముగా ఆ-కార, ఉ-కార రూపాంతరములఁ దీసికొందము. ఆకార రూపాంతరము రెండురకములుగా ॥, ౨-అని యిట్లు వ్రాయఁబడుచున్నది. ఉ-కారరూపాంతరము మూడురకములుగా ౩, ౪, ౫-అని యీతీరున వ్రాయఁబడును. ఇట్లు వ్రాయఁబడుటమాత్రమే గాక, ఈరూపాంతరములలోఁ గొన్ని ప్రత్యేకముగాఁ జేయించుకొని వ్యంజనాక్షరములలోఁ జేర్చుకొనుటకుఁ గూడ సాధ్యము గాకపోయినవి. అందువలననే అ, అ, అ- (జా, జా, నా) అనునీయక్షరములను, క, ఊ, ఊ- (కా, కా, నా) అనునీయక్షరములను, క్ర, ఊ, ఊ- (కు, కు, ఛా, టా, టా, రు, ను, ము, రు, లు, టు, రు, టు, ను) అనునిత్యాద్యక్షరములను ప్రత్యేకముగాఁ జేయించి కుండికలలో నిమగ్నముకొనవలసి వచ్చినది. ఊ, క్ర, ఊ, క్ర, ఊ, క్ర, ఊ, ఊ (కూ, చూ, టూ, మా, రూ, టూ, కూ, టీ) అనునక్షరములనుగూడఁ బ్రత్యేకముగాఁ జేయవలసినట్లు చేర్చదినది. క్ర, క్ర, క్ర, క్ర- (కూ, పూ, యూ, పూ) ఈయక్షరములయందలి ఉ-కారరూపాంతరము మాత్రము

ప్రత్యేకముగాఁ జేయుచుకొని తెలుగునందలి యొత్తుల వలె నీయక్షరముల కిందు ముద్రించుకొనవలసివచ్చు లేర్పడినది. ఇంకను నిట్టిలోపము లెన్నియో యున్నవి. కావుననే, అజనవర్ణములయందు దక్షరములు ముప్పదియై యైనను గుంచికాఫలకమునందు మాత్రము కడ కుంచికలు గావలసివచ్చెను. చూచితరా! ఇందును గుంచికాఫలకము లివ్వఁ జూపినట్లులే నిర్మింపఁబడినది. ముప్పది యక్షరములు గల యజనవర్ణికే కడ కుంచికలు గావలసి వచ్చినప్పుడు, ౫౬ అక్షరములు గల తెలుగునకు ౬౨ కుంచికలు గావలసియుండుట యొకవింతగాదు గదా? ఈయజనకుంచికాఫలకముగూడ నేకపరివర్తనకుంచికా పద్ధతినే నిర్మింపఁబడియున్నది.

వైవఱువమునందుఁ దేర్పొనిపట్టిలోపములు, లేక స్వరవర్ణముల రూపాంతరము లన్నియుఁ జక్కనిపద్ధతి నేర్పరుపఁబడి యున్నందున, మన తెలుగులిపి ముద్రా తరచిలేఖనయంత్ర నిర్మాణమున కెంతయు ననుకూలించియే యున్నదనుట కుచ్చాంగవలసి యున్నది. ఈ తెలుగునకు ముద్రాతరచిలేఖనయంత్రము నిర్మించుట యనఁ దేర్పడినదిక్కు కుండిక (Keys) లెక్కుడుగా నుండుటవలనను, ఒత్తులను ప్రశ్లేకచిన్నము లుండఁట వలనను గాదు. మఱిమన, మనము ప్రస్తుతము ముద్రణ మునందు వాడుచుండెడి తలకట్టు, దీర్ఘము, ఒత్తము, ఓత్తము, ఔత్తము మున్నగువానియందలి నూత్నములగు కొన్నిలోపములే యనవలసియున్నది. ఆ స్వల్పలోపము లను వ్రాచీవకాసనములందలి లిపి సాధారముగాఁ జేసి కొని సరించి, ముద్రాతరచిలేఖనయంత్ర నిర్మాణయోగ్య మగునట్లు లాసరించి యా విషయమును సమగ్రముగా “తెలుగులిపియుఁ దత్సంస్కరణమును” అను నావ్యాస మునందు స్పష్టపఱచి యున్నాఁడను. ఆ ట్టిలిపి సంస్కరింపఁబడినందువలననే తెలుగునకు ముద్రాతర చిలేఖనయంత్ర నిర్మాణము పాఞ్యముగు నని చెప్పఁగలిగిని. ఇప్పు డీవ్యాసమునఁ దెలుగు (Telugu Key-board) కుండికాఫలకమును నాలుగు రకములుగా నిర్మింపవచ్చునని విశదీకరించి చూపియున్నాఁడను. కుండికలయందుఁ బ్రదర్శింపఁబడిన యుత్తరములను ముద్రించుపద్ధతిని గూడ

విన్నవము.

ఆర్యమహాశయులారా.

ఈ మాతనాక్షరముల సౌందర్యమును జూడఁడు. ఈ వర్ణములు మీనోత్తేంద్రియముల కానంద మొనఁగూర్చుచుండలేదా? ఇట్టియక్షరములతని? దేలుఁగునందు ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁబడఁబడు మీరె?లయంగి?కరింపరాదు?

ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రములు నిర్మింపఁబడినచో? మీయక్షరములను రమణియముగా ముద్రాక్షరములతని? ప్రాసికానవచ్చును. మీరు ప్రాయఁదలంచిన వ్యాసములనుగాని, గ్రంథములనుగాని చేతికి శ్రమము లేక తేలికగాను శిశువుముగాను ముద్రాక్షరములతని? ప్రాసికానవచ్చును. ఇట్టియంత్రనిర్మాణమువలన భాష కేతయో లాభ మొనఁగూడఁగలదు.

కావున, భాషాభిమాను లెల్లరు నాయోవిన్నవము నాలకించి, వెంబనె?యోమాతనాక్షరములతని? గూడిన ముద్రాక్షరవిలేఖనయంత్రనిర్మాణమునకుఁ జేయఁగల నొనంగవలయునని నవినయముగాఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను. చిత్తగింపవలయును.

ఇట్లు,
బుద్ధవిధేయుఁడు,
యం.యన. వెంకయ్య.

By M.S. Venkayya.

నిద్రానశ్రావ్యకముగాఁ జేటపఱచి యున్నాఁడను. ఈ కుంచికాఫలకములకుఁ దగినట్టులు యంత్రములను మనము నిర్మించుకొనవచ్చును. అది యొక కష్టమైన పని గాదు. ఇంకఁ దెలుఁగునందు ముద్రాక్షర విశేషనయంత్ర నిర్మాణము సాధ్యము గాదనువారి వాదము నిలువఁజాలదు. తెలుఁగున ముద్రాక్షరవిశేషన మొనరించినచో లిపి యెట్లు లుండునో తెలియుటకై పదునొకండవ చిత్రమునఁ గొంతవిషయమును వ్రాసి ప్రదర్శించి యున్నాఁడను. దాని నోపికతోఁ జదివి చూడవలయు నని పాఠక మహాశయులను వేడుకొనుచున్నాఁడ.

మహాశయులారా! “చేతభావలందుఁ రెలుయి లెస్స” అని వాసిగాంచి, వ్రాలు ముత్తెపునరల వలె మీఱుచు, బలంకు లతిలలితములై నీమల నలరించుచు,

నశమాన యై యెసలారుదుండెడి నీతెలుఁగుభాషకు ముద్రాక్షరవిశేషనయంత్రము లేకపొయెననెడి యొక కళంకమా? అట్టికళంకమును వారింతులకు నర్వవిధములఁ జాటువగుట తిరింగభాషామతల్లీ ప్రియపుత్రుల మగు మనకు విధియైయున్నది. ఇచ్చ నైవమునపారశ్రద్ధాహాస మగు నిద్రమండి మేల్కొంది శ్రద్ధాగువులై ముద్రాక్షర విశేషనయంత్రనిర్మాణమునకును, ఈనూత్న ముద్రాక్షర నిర్మాణప్రచారిముతుకును దోడ్పడి, యీ భాష నేవను మన్మూలమునశీ పూర్తియగునట్లు లొనరించి, తిరింగ భారతీకృపాపాత్రులై వెలియుదురు గాత!

శ్రీమతీ తిరింగభాషా విజయశే తమామ్.

[నర్వప్యామ్యములు వ్యాసకర్తవి]

మ ధ్య మ

పాటిబండ మాధవశర్మగారు

౧

నవవికచారవిందసుమనస్సమనుందరమైన యీశ్వరీ
రవిలసనమ్ము లెంత మధురమ్ములొ! మామకహృన్మధువ్రతం
బవధివినాకృతప్రమదమై, యవశాస భవన్మధూళితా
నవరుచు లానుపొంట పెలుచున్ బయిపాటున వేగిరించెడుక!

౨

కఱకఱ నూఱు బడ్డయవి గావలె నీవిరియల్లుచాలు నా
కొఱకయి! తుంటవింట గుదిగూర్చి తెగంబడి యేయు నీ రతి
వరుఁడు మనోహరీ! యొకలవమ్మునుఁ గన్తివడంగఁబోను; జ
ర్జరితవపుర్వివిస్మృత నిరంతరర క్తనడుండ నయ్యునుక!

3

జలజల రాలు నీ రుధిరశైవలినీప్యవదంకురమ్ములకా
జెలియ ! భవత్పదాంబుజముచెంగట నొక్కడ మేని రాల్పగాఁ
గలిగినఁ జాలు; నా పడిన కష్టము సార్థక మైనయట్ల నే
తలఁచెద నింతకాలమును తొలిన యర్థము లభి మాటకుకా !

౪

అయుతముగా న్రవించు నన్యగాపక; లీచ్యుతర క్షమైన నా
మెయిబిగువుం దొఱంగి పుడమిక బడిపోవఁగ నున్న దోసి ! ఓ
ప్రియసఖ; నీమృణాళయుగళీమృదుబాహులు సాచి భ్రంశనం
శయహతముక రహఃప్రణయచాలిత మీతనువుక గ్రహింపవే !

౫

అసువులమీఁది యాస వెనుకాడుచునున్నది; తేనె లూరు ఈ
కుసుమము లింతగా పగలు గొన్నవి నాపయి విక్రమించె; ప్రే
యసి ! ననుఁ జేర్చుకొమ్ము బిగియారుకవుంగిట; నాకు నీదు ని
శ్వసనపరీమళ మృదుభవ మృగుతక దుది యూర్పుకేనియుకా !

౬

నను వధియింప కోయి మదనా ! తెగ నేతువు గాక ! ఈదిరం
తనమధురార్ద్రహా తనువునకా గొనయూపిరి యుండునంత ద
న్నను తెగ నేయు; మప్పడయినకా బడవేయుము నన్ను నాప్రియాం
గన కవుఁగింట; పుత్తు తుదికాలము నాప్రియురాలికొఁగిటకా !

‘ మధుకణములు ’ నుండి.

నాకు భావకవిత్వాలంటే మహాకోపం, చానికి తగ్గట్టు నాకు భావకవిత్వం చెప్పే స్నేహితుడొక డున్నాడు. ఒకరోజున ఆ స్నేహితుడు ఒకవిన్నపద్యం రాశానని తీసుకొచ్చాడు. ఎని మరీ “కేకరెడ తాను గాని వినిపించుకోకుండా మొండివాడనలా”కి దిగను. ఎందుకంటే, భావకవిత్వాలలో కూడా భావమున్న కవిత్వ ముక్కడక్కడ అగుదుగా కనబడుతూవుంటుంది. నా స్వభావం బాగా ఎరుగుండటంవల్లనే మావాడు నాదగ్గరకు తీసుకురాగలిగాడు. “ఏమోయి, బ్రాహ్మరు! ఏంపని మీ దొచ్చావు? ఏమైనా కొత్తభావా లుద్భవించాయా యేమిటి? మహాపుత్సహంగా వచ్చావు?” అన్నాను. మావాడు చిన్నస్మైలింసు (smiling) చేసి తల వేలేసు క్కూర్చున్నాడు.

స్నేహి—నే నొక చిన్నపద్యం రాశానోయి! అది చూపిద్దామని వచ్చా. “అయితే చదువు” అన్నాను. కాని నాకు వర్ణ మందుతోంది. పాండిత్యం లేనివాళ్లం దరు భావకవు లయ్యారని.

స్నేహి—ఇరుగో చదువుతున్నా విను. ఆగధీరనికా స్నిగ్ధ నీచికాధ్రపటలి దాని భావకవిమూరహృదయ కుహర మేరుఖిరి దూని ప్రణయ పవనపారిణమృదులగీతికలను దొప్పవోగి మధురలేరగుగానడోల మాయమైతె సుందరీ!...

* * * * *
కటికిచీకట్లు నాల్గవైపుల గ్రమ్ముకొనియె
చుక్క యొక్కటిమాత్రము మిమ్ముమిమ్ముమడుచు
నాహృదయసీమ మొలచిన యాకాలతంతె మనగ
మెరయుచున్నది.....

* * * * *
నాతి, నీయందాసీన ప్రభులెంబువలన
కేకలకేకలంబులైన నానుండియడ

మరల నీవు నీదుప్రణయోపధంబుచేత
నొకటిగా చేయవా?.....

* * * * *
“నాయనా, దీ గ్నేచ్చుత్త మంటారు? ఇలాంటి గణాలు ఏ అప్పకవీయంలోనూ చూడలేదే! యితీ, ప్రానా, ఏ అద్ధాన్నం అక్కర్లేదా ఏమిటి నాయనా! మాట్లాడవు” అన్నాను.

స్నేహి—భావం చూడవోయి, గణమో గణమో అని గండరగోళపడతా నేమిటి?

“అద్ధాన్నం. గణయతిప్రాసలు లేనిదే కవిత్వ మేమిటి? ఇక అర్థమంటావు. కర్మమింగిన చెలగపండు నెందుకూ కొట్టడం, దాల్లో యేదైనా వుంటేగా తిన దానికి? ఆన రీదేవుత్తమో చెప్తుమా!”

స్నేహి—ఆపులైతా గిత్తలైతా ఎవడి క్కాచాలి. స్వారస్యం ప్రధానంగాని యేవుత్తమేలే నేం? చెవలకి వోయిగా వుండటానికి కర్ణాటకరాగాల్లో హిందూస్థానీస్వరాలెన్ని వేయటం లేదు! సుఖమా లేక కౌత్రమా మనకు కావలసింది?

“ఏమిటి నాయనా, నీపద్యంలో వున్న సుఖం? ముక్కు తిమ్మన్నలాటి మహాకవులంతా ముద్దులు మూట గట్టేట్టు పద్యాలు రాస్తే అవన్నీ మట్టిగొట్టుకు పోతున్నాయి! నేటికాలానికి కావ్యకన్యక నేడిపించటానికి మీరు బయల్దేరారా ప్రబుద్ధులు! హోయన ఏడుస్తూండే మీ బాధ పడలేక! ఏరో కవి ననిపించుకుందామనేనా నీపరదా? ఇన్ని మేగజైను (Magazines) లంటే దేల్లోనైనా ఏమూలనో పడకపోతుందా అనా నీ దిలాసా? ఇలా వరసపెట్టి వంద చేతల పుస్తకం రాస్తే ఎవరు బాధపడుతారు, మాకొద్దు కామీ అని పుస్తకం పోలేసి పరుగెత్తుతారు కాని?”

స్నేహి—ఏమిటయ్యా! అలా అంటావు. మాడుకోజాలు నిద్రాపోతారు మానుకొని ఆలోచించి రావేను?"

"నాయనా! ఎందుకంత కష్టపట్టం. ఈ భావతరంగాలకోసమేనా మాడుకోజాలు ఆలోచించటం! అయితే దాని కర్థ మేమిట్టో? కూడా నెలవిద్దా, విని సుతోషిస్తాను."

స్నేహి—ఇప్పుడు దాని కర్థంవంటా ఎలా లేలుతుంది? చాల్లో చాలా గాఢుంది. దాని అర్థం, రాసిన కవి ఎన్నడూ చెప్పదు. ఎవరంతట చాల్లార్థం చేసుకోవలసిందే. అయితే అంత సులభంగా అందరికీ అర్థమౌతాదు. దాన్నిర్థంచేసుకోదానికి రసగ్రహణకర్త ఎందుదా! ఆకర్త ఎంత వుంటే అంత అర్థమవుతూ వుంటుంది.

"పైగా యిదొకటా! నాలు గర్థంలేని ముక్కలేవో రాసి నాకు రసగ్రహణకర్త లేదంటావు? నీ మొహం, చాల్లో ఏవుంది? పారిణమృదుల గీతిక లేమిటి? ఆనా తెవరంట! ఒకటిగా చేయడ మేమిటి నీరలకాయ! ఒకదాని కొక లేమన్నా పొగుసుతోంది."

స్నేహి—నీకంత అలాటపుగా కనబడుతోందే! అసలు కవైలేనే గాని దీని అర్థం గ్రహించలేదు. భట్టుమూర్తిగనక చింటే బావురు మనవలసిందే! తిక్కన తిరిగి చూడకుండా పారిపోయా? ముక్కుతిమ్మన్నకు సుచ్చెముటలు పట్టకపోవా? నీవేమో మహా ఆశేషిస్తున్నావు. అలాంటి కవు ల్నుందరినీ గణగజలాడించే కవిత్వం భావకవిత్వమంటేను. తెలిసిరా! ఇది నాయరత్ (Natural) కవిత్వం. గణయతిప్రాసలతో అష్టదిగ్బంధనం చేసిఆకర్తీషివర్ (Artificial) గా రాయరు చేసింది మనపటివాళ్ల కవిత్వం. చాటుతట ఆవే నోటి వెంబడి వుప్పొంగుతాయి భావాలు — ఈకవిత్వంలో.

"మరగల్గాకనా?" అని నే ననేసరికి యావాడు ప్రశ్నకాలరుద్రుడుగా లేవడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

"అగోపియ—అలా కంగారుపడతా నేమిటి? దీల్లో వున్న మంచిచెడ్డలు చెప్పమనేగా నీవు వాద్యిరికి

తీసుకొచ్చింది? విమర్శిస్తూంటే కోప మెందుకు నీకు? అయితే, వాళ్ల భర్త్యం కాల మనపటికవు లంతా ఇది విశేసరికి నవ్వు చెప్పిన నీతి కొస్తా రంటావు? ఒక విధంగా వస్తే రావచ్చు. 'ఇదేం కవిత్వంరా బాబూ' అని వాళ్లుమాడా మాదిరిపోతా రంటానికి సందేహం లేదు. నాయనా, ఏమిటో రసంరస మంటావు! ఏరసంవుంది దీల్లో? నీరసం తప్ప నా కేం కనిపించటంలేదు. అయితే బాబూ, మీచంటి ప్రబుద్ధులు తిక్కినకాలములోకూడా వుంటే వుండొచ్చు. ఈమిడిమిడి కవిత్వం నిలిచేది కాదు కనుక అప్పుడే అంతరించి, శుభ్రమైనవేవో నిల్చాయి. అదిగాక ఇప్పుడు ప్రతిఅడ్డమైనవాడికీ కవి ననిపించుకోవాలని సరదా. అంచేత ఏచెట్టిమొట్టి వ్యాసమో, ఏభావకవిత్వపు పద్యాలో మొదలెట్టడం! ఏమింది! కాకితం కలం చల్లగా వుంటే సరి. అవును కాని, ఇకప్పుడూ వాద్యిరికి తీసుకురాకు; మీకవిత్వ మంటే నాకు వర్ణ మందుతోంది."

స్నేహి—(ఆమట్టువ లేచి) నీదగ్గరికి నే నెన్నడూ తీసుకురాను. ఈపద్యం అర్థమయ్యే మొహం కాదు నీది. కనుక నాకు కలవు రాయా! మాకవిత్వానికున్న ప్రతిష్ఠమాడా చెడకొడతావు.

"ప్రతిష్ఠఅంటూ వొక టుంటేగా చెడకొట్టదానికి" అని నే నంటూండగానే వాడు కోప ముచ్చి లేచి పోయాడు. పీడ వదిలించుకొని మనస్సు చికాగా వుండటంచేత పక్కను ఒక మేగజైను వుంటే తీసి ఒకటిరెండు పేతలు తిరగని చూసేటప్పటికీ, అక్కడా యిలాంటి పద్యాలే ప్రత్యక్షమైవాయి. నేను లేచినవేళ మంచిదికాదు. లేక పోలే యేమి టీగోల! తల మంటెత్తుకొస్తాం దనుకొన్నాను. కాని నవ్వుమాడా వచ్చింది. చక్కపారిగా కొంతమంది మనుష్యులకు మతి చలించించి దనుకున్నాను. విద్రాహటంచేత పక్కమీద పడుకున్నా.

* * * * *

నేను నాస్నేహితుడూ అరణ్యప్రాంతాలకీసి వెళ్లాను. అక్కడ చిన్నకొండొక టుంది. ఎక్కడ నుంచో కొంచె మేరువు విసిరిస్తోంది. ఎక్కడా? అని

పైకి చూడము. కాని మాకేదీ, కనపడలేదు. పోనీ చూడముని మెల్లిగా యిద్దరూ కొందెక్కాము. చూసేసరికి చక్కని పిల్ల పదహారేళ్లది కూచుని యేక భావగా కోకిస్తోంది. వొళ్లో పుస్తకాలుమాత్రం యేవో వున్నాయి. దగ్గరి కెళ్లి “యేమమ్మా! అలా ఏడుస్తున్నావు” అని అడిగాం.

“నాయనా, మీ కెందుకు వాతోరి! నే చెప్పితే మాత్రం చెప్పినట్లు చేసేవాళ్లున్నారగమకనా?” అన్నది.

“ఏమిటమ్మా నీకొచ్చిన కష్టం? చెప్పమ్మా, సాధ్యమైతే ప్రయత్నిస్తామా” అన్నాడు మావాడు.

“నాయనా! ఇప్పుడు కొత్తకవులు బయలు చేరారు నాప్రాణానికి! సో అవయవఖండనం చేస్తున్నారు. వాళ్లకు నే నేమపకారం చేశాను? వాళ్లకేసి నే నెన్నడూ మాడవైనా లేదే! నేటికాలాని కిలాంటి కవులు బయలుదేరారుగదా అని విచారంగా వుంది. ఏవో నాలుగుముక్కులు ఇష్టమొచ్చినట్లు వ్రాస్తే నిండుతుం దనుకుంటున్నారు! ఇలాంటివి రాయొద్దని చెప్పి బోధించేవా డెవడూ లేకుండాపోయాడు. యితే లేదు. ప్రాస లేదు. గణనూ లేదు. చివరికి దానికి పేరు కూడా లేదు. అన్నీ సలక్షణంగాఉంటే నా కావంనం గాని, అన్నీ తీసేస్తే నాకు విచారం కాకేమిటి” అంది.

“నాకూ ఆలాంటికవులంటే కోపమేనమ్మా. ఏంకెయ్యను రిల్లే! చెప్పితే వినిపించుకునేవా ళ్లేవరూ లేరు. అమ్మా! మీవొళ్లో ఆపుస్తాకా లేయిటి” అని నే నడిగాను.

“ఇది భారతం, రెండవది భాగవతం. వీ రింత చక్కగా రాసి నన్ను మన్ననవస్తే ఈస్వర్గయగంలా, లోకపితకుమకవిత్వం రాసేవాళ్లు పుట్టారుగదా అని ఈ పుస్తకాలు చూసుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాను” అంది. “అలాగా అమ్మా!” అని యిద్దరం సాష్టాంగదండ ప్రణామం చేశాము.

“తల్లీ! ఏడుమాడా ఆలోకపితకుమకవిత్వంగాడే” అని చూపించాను. మా బొగురుకు ప్రాణాలు లేవు;

గజగజ వణికిపోతున్నాడు. నేనే, పదిహేఠాడేమోనని పట్టుకు నుంచున్నా. ఆప్పుడు ఆవిడ కళ్లెత్తి చూసింది, చూశేటప్పటికి మరింత హెచ్చయింది మావాడికి భయం. కాని ఆవిడ మళ్లి ఒకమారు చూసింది. ఆప్పుడు ఆసోగలైన కళ్లెల్లోంచి రెండు నీటిబిందువులు నారి పడ్డాయి. వెంటనే “కాటుకకంటినీరు” అన్న పద్యం జ్ఞాపకంవచ్చింది నాకు. “నువ్వొక్కడవు మానేసినా మానేయడమే. ఆరల్లి అల్లా విలపిస్తోంది, ఇక నే నెన్నడూ వచ్చిరాని కవిత్వం చెప్పనని చెంప లేసుకో” అన్నాను మావాడితో. ఆవిడమాడా అంగీకార నూచి కంఠం తల పంకించింది.

“నేనుకో చేమరూ చెంపలు” అని గడ్డించాను. మా వాడు చేతులు నలుపుకుంటూ—

“అయితే, నేను కవి ననిపించుకోటం ఎలాగ?” అన్నాడు మెల్లిగా నమసుకుతూ.

“ఒరే నీ కేమన్నా మరి పోయిందా ఏమిటి? నే చెబుతూంటే వినిపించుకోవేం? మరేం పరవాలేదు. నీ పద్యరత్నాలు వచ్చి దేశాన్నేమీ ఉధృఢించటం లేదు. నీలభావకవిత్వం ఫెదర్ వెయిట్ పేపరు (Feather-weight Paper) మీద పేటికి రెండున్నరపంక్తులు పెట్టి గ్రంథాలు ఆచ్చువేయించిపోతే నేవేమనుకొంటాడు, అసలు డబ్బులే కేడుస్తుంటే దేశం? కనుక నే చెప్పినట్లు చెయ్యి” అన్నాను. మావాడు సందేహించటం మొదలు పెట్టాడు. నాకు వళ్లు మండుకొచ్చింది.

“ఏమిటా ఆమొండివేమం?” అని గట్టిగా చెవి పట్టుకొని మెలిపెట్టాను. ఎందుచేతనో చివ్వున మెరుకు వచ్చింది? చూస్తేనీగదా ఆపట్టుకున్నది మావాడి చెవి కాదు నాతోడే! దిగింది పట్టివుంది, ముం తెల్లారెగ్గుతుంది! ఎత్తగా కందిపోయింది. నవ్వు వచ్చింది; ఏడువూ వచ్చింది. మెల్లిగా లేచెళ్లి బల్లమీద వేసలై నుంటే రాసుకొన్నాను. అంత వళ్లు తెరియని ఉద్రేకం ఉండ కూడదు. ఎప్పటికైనా ప్రమాద మనుకున్నాను. నాకరి భావకవునికి తెలియవరిస్తే వుపయోగ మేమైనా వుంటుందేమోనని చెట్టినమ్మకంతో బయలుపెట్టాను.

ఈమాత్రానికి మానేసేవా డెబ్బడు? నేనే ఈవిషయమై ఉపవ్యాసా లివ్వదలుచుకున్నాను. కొద్దికోలాల్లో బయల్దేరుతాను. ఆసరస్వతీదేవి అల్లా ఏడుస్తుంటే నామనస్సు నీరైపోయింది. నాకొచ్చిన కలబాటి కల ఇంకోడి కెవడికొచ్చినా వాడికి స్వాదయం-స్వాదయమంటే పోషణ స్వాదయంకాదు, పయోద్యోగస్వాదయం-అంటూ వుంటే యీవిషయమై గట్టిగా ప్రయత్నించక మానడం, ఆకల నాకే వచ్చింది కనుక గట్టిగా ప్రయత్నించదలచుకొన్నాను. మీ కవరీకన్నా అబ్జెక్షన్ (Objection) వుంటే తెలియబరచకోరుతాను. ఇంకా దాని విషయమా

లోచిస్తో చూస్తున్నా. అంతల్లో వెనుకనుంచి సవ్య వివపడ్డది. తిరిగి మానేసరికి నాభార్య కాఫీకప్పు తీసుకొచ్చి నిల్చుంది.

“ఏం, భావకవిలా గలా ఆలోచిస్తున్నారు? కవితా ప్రపంచంలో వున్నారా ఏమిటి?” అంది.

“ఏ మలా అంటున్నావు? నీహ సవ్యలాట గానే వుంచా భావకవులంటే?” అన్నాను.

“నీహ అవి వల్లి పలుకుతున్నారు. నేను మని పిని కా ననుకున్నారా యేమిటి?” అంది.

బిచ్చ గాఁడు

వడ్లమూడి వేంకటరత్నముగారు

వేకువ న్నిద మేలుకొని వెంటఁ బరున్న ప్రియాంగనామణిఁ
సోఁకున మేలుకొల్పి కలజోలెలు నెంగిలిచట్లు చింపివో
కోకలకావడిఁ గదిమి ముట్టల మూఁపునఁ జంక నాలితోఁ
గైకొని యీగతిఁ నకనకంబడి పాఱుదు వేమి యెంచితో.
నీతో నున్న జనంబు మేలుకొనినఁ నీకంటె ముం దేగి యా
యీతల్లుల్ దయఁ బెట్టు బిచ్చములు తామే కొందు రంచేమొ నీ
శాతాంగిఁ బసిపాపల న్నయనకంజాతాసులం గూడి గూ
ప్రాతఃకాలమ పర్వలెత్తెద వహాఁ ప్రారబ్ధసంరంభముల్.
దైవవశంబునం దెరువు దాటఁగఁ దోడగు వీనిమీఁద నీ
కీవిధి నోర్వలేమి యయ్యె యిర్వరు నేకపథానువర్తన
ప్రావసతీర్థ లిర్వరు నిరంతనితాంత దర్శితా ప్రియం
భావుకమూర్తు; లైస నినుఁ బల్కుఁగ నేమిఫలంబు సెప్పమా!
నీకై యాత్మఁ దపించి కోరి కవిసెఁ నిర్దిష్టతారుణ్యరే
త్రైకాళంపితలోక దైన్యనతి యారా యెంత ప్రేమంబా! నీ
వో! కాలంబడుదాని కాదరువు నీ నూహించి నిన్సత్వతా
వ్యాకోచంబగు సంతతిం గనెద వాహా యెంత యాదార్యమో!

కలిమి సమస్తకిల్పిచనఖంబు యమాలయరాజమార్గము
జ్వలగూఢావైరి; లేమి నరచాయనుఖప్రసవం బటంచుఁ బె
ద్దలు వచ్చియింతు కొండ; అది తథ్య మెఱుంగఁగరాదు మాకు నీ
పలుకులఁ దెల్పుమీ యనుభవంబు వదెంత సుఖంబొ మిత్రమా.

తమ యస్తోక్ విశాలసంపదలు వ్యర్థంబౌ కులం బింక వం
తము నొందు న్గుతుఁ డొండు లేమి నని చింతావహ్నిచే గ్రాఁగి ని
త్యము దానవ్రతనిష్ఠలం గుములు నర్థాధ్యాసీ కీ కిట్టి నీ
కమితంబౌ ప్రజ నేలనో యొనఁగ నౌరా ధాత చిత్తం బెదో?

తెమలనివగ యగ్గిఁ గుమిలి చివికినమేను చూపఱ కెద వంత మోపుచుండ,
కలిగిన కుండప్రాతలనెల్లఁ గట్టిన కావడి మూఁపును గాఁగిలింప,
నిండుచూలై కాలు నేలాస లేని యెమ్ముల ప్రోవు చెలి నెత్తిమూట రాఁగ
నూఁచకాల్పేతులు నూఁదపొట్టల నిసుంగుల మూఁక మెల్లనఁ గునిసి నడువఁ
బయన మొనరింతు గడవోయి బొటసారి - యుండుచోటను బండక యుండఁ బోక
పండుచోటను, కడుపు చేపట్టుకొనుచుఁ - గానిదేశాల నిట్లు నీకనటు లేమొ.

క్షీతి నెల్లరుఁ గలవారిని-నుతియింతురు వన్నె చిన్నెనుడువులతోడఁ
నతతం బెడుటను గల నీ-గతి యంతయుఁ దలఁపఁబోరుగా యది యేమో!

కల్గ్రహముల నిర్జీవం-బుల వర్థంబులను నష్టపోషకముల వి
చ్చలవిడి వెచ్చించుదు రాఁకలి నటమటఁ బొగులు నిన్నుఁ గానర యశారా!
దయనేయఁగా నీ కుదయమయ్యేనే యంచు నొడ్డారముగ నాడు నొక్క యింటి
కొలు చింటిలో నిండుకొనియుండఁ బో యంచుఁ దటవటించును నొక్కతలిరుఁబోడి
కూర్చుండలేదు నీకొఱకుఁ దీరిక నంచు నుడుకులాడుచు దాడివెడలు నొకతె,
యింతట నేగుమా యింట నెవ్వరు లే రటంచుఁ బైఁ బడి తుటారించు నొకతె
యొడలు వంచవె యంచు బిట్టులుము నొకతె, - యెంత మిడికిన ఫలము నీ కింతె కాదె
యశార కరవై చేత పొమ్మనెడువార - లయిన నీ వేలనోయి యిట్లటమటించె?

పండుగపబ్బమంచుఁ గనుపండువుగాఁ బచరించి యిండ్లు మే
నిండ నలంకృతు ల్లుఱిమి నీటుగఁ గుత్తుకబంటి మెక్కుచుక
మండెడిపొట్టతోడఁ గడమాలిన యాసను నూట బూరుచుక
దండకుఁ జేరు ని న్నదయతం గనరక మది యెట్లు లుండునో.

ఒకకాలంబున ధర్మమం చగతికవ్యాహంబు పొషింప ను
త్సుకతం బొందెడు దేశ మిప్పు డిటులగ శోషించుట ల్లాంచి నీ
వ కుమారిల్లుట గాదు మాయదయు నత్యాయాసముం బొందు నెం
తకు నెంతైన దటంచు నక్కటకటా దైవంబు కన్గుట్టునే.

‘కుత్తుకబంటిగాఁగఁ దెగఁ గూరి యనేకరసాన్న శాకముల
మత్తిలి పేదవాని సాదమాట దలంప రదెంత యార్చినగ
విత్తనమే నివిదిర్బరు గణింపరు ధర్మము సుంత, చూచి యు
వ్వెత్తుగ నోర్విదల్తు రిల భీతిలి పాట’ నటంచు నేలనగ.

వారి ననంగ నేమి కలవారలు వేర్గలవారిలోన నె
వ్వారికి తెక్క యాడిననె వారక డొక్కయు నాడు నిప్పు డే
వారలు మేలు మీఱి నినుఁ బల్కుదు రీవె మఱొక్కవర్తనగ
నేరిచి స్వేచ్ఛగా మనుట నేరుపు గాదె తలంపు మాతృలోక.

గౌరవ మించుకేనియును గల్గకపోయినఁ బోవుఁగాక యె
వ్వారును దూఱకేని పెరవారలఁ గాంచిన జంకకేని వే
సారివ మండుటాకలిని పైఁచుటకేనియు నుండఁ గాదె నీ
వారయు మోయి చిచ్చమున నొనొకొ యిం దొకటేని యెన్నఁడో.

నీయావర్తన సాంఘికోన్నతికి నెంతే శృంఖలారూప మం
చాయాదేశమహానుభావు లొగిఁ దా రాలోచన లేసి యీ
యాయావారము మాఁపఁ బూని రిక నీ వద్దానిఁ బోవీడి నం
భాయాసంబుఁ దొలంగఁజాలు నొక మేలొవ్వత్తిఁ గైకోదగుగ.

ఒండువిధమునఁ గడవక యుండునట్టి-చీకు ముదుసలి యాదిగాఁ జివుకువారి
కొనఁగి యడుయపాత్ర నీ వొండువృత్తి-గొని సుఖంబున స్వేచ్ఛగా మనుట దగదె!

నవసృధావృష్టిచే గునలయంబును నలరఁగఁజేయు చల్లనిరాజు నీకు
కడలేని మగఁటిమి నడరారు జగముచుట్టం బొదరించు మిత్రంబు నీకు
తన్నాశ్రయింప నేదను దీర్చి ఫల మిచ్చు ధరణీజపతియ యాదరువు నీకు
కనరాక వెల చెప్పఁగారాక చెదరని పసమీఱునట్టి దంబరము నీకు
కీడులో మేలటంచును నాడునటుల ప్రకృతియే సంతతంబును రక్ష నీకు
ప్రకృతి యుత్సంగతలమె వీశాంతి నీకు-ప్రకృతిదేవికి గారాబుపట్టి వీవు.

3. మహాత్మాగాంధీగారు, లంకాపైరు మిల్లుపనివాండ్లు

(P. P. B.)

ర. లాలన (స్ట్రీమరులో)

(P. P. B.)

శబరి

చింతా దీక్షితులు గారు

౪

[పంపాపుష్కరిణి దక్షిణపుగట్టు. చాతకముని ఆశ్రమము. పూరిల్లు. అరుగు వికారము. దానికి మధ్య నెగడు. నెగడులో పుల్లలు. పొగ నెమ్మదిగా వస్తోంది. ఎర్రనిజుట్టా, దిరుగుగడ్డయూ, మీసయూ కలవాడు చాతకముని. కృష్ణాజినము దట్టివలె కట్టుకొన్నాడు. నలభై సంవత్సరముల వయస్సు. సూరికాయాడు. నెగడిమందు పద్మాసనం వేసి కూర్చున్నాడు, ఒంటికి బూడి రాచు కున్నాడు. ఇల్లి యథాప్రకారం బట్టి కట్టుకొండి. తలలో పువ్వులు, పెడలో దండలు. జుట్టు ముడి వేసుకుంది. మువై సంవత్సరములు వయస్సు. పూర్వపు చురుకు లేదు. అరుగుచివర ఆకాశంకేళి మాస్తూ కూర్చుంది.]

చాతకుడు

ఏమిటి చూస్తున్నావు ఇల్లీ!

ఇల్లి

చూడ్డం లేదు. ఆలోచిస్తున్నా!

చాతకుడు

నాతో ఆలోచించకూడదూ?

ఇల్లి

కూడ కేమి? పన్నెండుసంవత్సరా లైనది హనుమంతుడు శ్రీరామచంద్రునిగురించి చెప్పి.

ఇంతకాలము కనిపెట్టుకు ఉన్నాను. నాఆటల మీదా, నా పాటల మీదా విరక్తి కలుగుతోంది. హనుమంతుడు చెప్పినమాటకు తథావతు ఉంటుందా?

చాతకుడు

హనుమంతుడు, మాట తథావతుమనిషి కాడు.

ఇల్లి

శ్రీరామచంద్రుడు నిజంగా వస్తాడంటావా?

చాతకుడు

రావడ మెందుకు పోవడ మెందుకు? ఎవ్వడూ మన మనస్సులలో ఉండేవాడు!

ఇల్లి

మనస్సులో ఉంటాడా ఎవ్వడూ?

చాతకుడు

మనస్సులో అనిమాత్రం ఎందు కనవలెను. మనమే అతడు, అతడే మనము.

ఇల్లి

సీమాటలు నా కర్ణంకావు చాతకా!

చాతకుడు

మీది భక్తిమార్గం. నాది జ్ఞానమార్గం.
మీకూ మాకూ ఏలాగ సరిపడుతుంది?

ఇరి

ఏముటో నీ దంతా ఒకగొడవ. నే నడి
గిన ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పవు.

చాతకుడు

అఖండనచ్చి దానందమయుడైన నిర్గుణ
బ్రహ్మ అవాఙ్మాననగోచరుడు. నిర్గుణబ్రహ్మ
జ్ఞానే మోక్షసాధనము.

ఇరి

పాటలు పాడితే శ్రీరామచంద్రుడు సం
తోషిస్తాడా?

చాతకుడు

ఇంద్రియములు జయించి, మనస్సు
చిక్కబట్టి, నాసిక్వగ్రముపై దృష్టి నిలిపి...

ఇరి

పోనిద్దూ ఆగోలంతాను! చాతకా, నాకు
చిన్న తనంలో ఆటలూ, పాటలూ, హనుమం
తుడూ, పక్షులూ, అన్నీ కావలసి వచ్చాయి.
ఇప్పుడు నామనస్సు వాటిమీదికి వెళ్లడము
లేదు. మన స్నేహో గోలగా ఉంటోంది. హను
మంతుడు మాయ చేశాడో మంత్రం చేశాడో
శబరిలాగ అయిపోతున్నా నేను.

చాతకుడు

శబరి తపఃప్రభావాన్నిత. ఆవిడ ముందు
నీ వింకా పసిపిల్లవు.

ఇరి

ఒక్కమారు శ్రీరామచంద్ర మూర్తిని
చూస్తేనా? హనుమంతుణ్ణి అడుగు తాను,
ఉండు, వస్తున్నాడు.

[హనుమంతుడు ప్రవేశించును. పూర్వ
మువలెనే ఉన్నాడు. మీసము నల్లగా పెద్ద
దిగా ఉన్నది. అర్థచంద్రాయుధము వెనక తగి
లించి ఉంది. కొంచెం బిళ్లు చేశాడు. 3౨
సంవత్సరముల వయస్సు.]

హనుమంతుడు

నన్నేమిటి అడుగుతా నంటున్నావు?

ఇరి

శ్రీరాముడు వస్తాడా అసలు, హనుమా?

హనుమంతుడు

వస్తుంటేనే! జనస్థానంలో నివసిస్తూ,
ఋషితపస్సులకు అంతరాయాలు కల్పించే
దుష్ట రాక్షసులను పథ్నాలుగువేలమందిని
వధించినాడు ఒంటరిగా ఆమహాశూరుడు.

ఇరి

ఎంతగొప్ప వీరుడు?

హనుమంతుడు

ఇంకా కొన్నిదినాలలో ఇక్కడికి ఆమ
హాపురుషుడు వస్తాడని శబరి చెప్పింది.

ఇరి

శబరి ఎలాగ ఉంది?

హ ను మంతుడు

గాలిలో ఆడే రావాకులాగ ఆడిపో తోంది. కొడుకును చూడ్డానికి వేచిఉండే తల్లి ప్రేమకన్న, భర్తకోసం వేచి ఉండే భార్య ప్రేమకన్నా ఈవిడప్రేమ ఎన్నోరెట్లు అధికంగా ఉంది.

చాతకుడు

హనుమంతా, రాత్రిల్లు ఋశ్యమూకవన మునుంచి వచ్చి ఏనుగులు ఈపంపానరస్సు సంతా కలిచి వేసి పద్మాల నన్నింటినీ లాగి పారవేస్తున్నవి.వాటి సంగతి కొంచెం చూద్దా!

హ ను మంతుడు

శబరి ఆసంగతి చెప్పి, దయ్యా అప్పు డేను. శ్రీరాములవారు వస్తున్నారు గనక పంపకు ఏనుగులు రాకూడదు అని శాసించింది. ఇప్పుడే ఆఏనుగులమండలను దూరముగా తోలివేసి వస్తున్నాను. అవి ఇంక ఈ ప్రాంతాలకు రావు.

ఇల్లి

ఇంకా ఏమి చేశావు హనుమా?

హ ను మంతుడు

రాముడు వచ్చేవేళకు జింకలమండలు ఈప్రాంతాలకు రాకుండా చేయ మని శబరి చెప్పింది. వాటిని దూరముగా ఇంకోవనము లోకి తోలివేశాను.

చాతకుడు

జింకలు ఏమి అపకారము చేశాయి?

ఇల్లి

జింకనేపం వేసుకునే కదా మారీచుడు శ్రీరామచంద్రమూర్తిని మోసం చేయగా ఒకదుష్టరాక్షసుడు వచ్చి నీత నపహరించాడు.

హ ను మంతుడు

అకారణముచేత జింకలను చూస్తే రాముడికి కలిగే మనోవ్యధ తప్పించడానికి అలాగ చెప్పి ఉంటుంది.

ఇల్లి

నీత జ్ఞాపకం వస్తుంది కాబట్టి మనోవ్యధా?

చాతకుడు

అదే ఆమె అభిప్రాయమై ఉండవచ్చు.

ఇల్లి

అయితే నీతలాగ పాడే యీశక్షులూ, నీతను తలపునకు తెచ్చే యీపువ్వులూ, ఈ పల్లూ, ఈవైభవమూ, రాముడు చూస్తే నీత జ్ఞాపకం వచ్చి మనోవ్యధ కలగదా?

చాతకుడు

అదేమో?

హ ను మంతుడు

నీత జ్ఞాపకము రావడమూ, రాకపోవడమూ కాదు ప్రస్తుతాంశం. ఆమాటకు వస్తే నీతను శ్రీరాములవారు తలవనిగడియ ఉండదు. నీతకోసం కన్నీరు కార్చనిగడియ ఉండదు. అయితే తనకూ నీతకూ వియోగం కలిగించినవారిమాట తలపునకు

వస్తే కలిగే మనోవ్యథా, కోపమూ వేరు. నీతను పోలే పడులూ, పువ్వులూ, పట్లూ తలపునకు వస్తే కలిగే మనోవ్యథలో సంతోషచ్ఛాయలుండవచ్చును. అంచేత జంకలను తీరుమని చెప్పి ఉంటుంది శబ్దరి.

ఇ రి

అవును హనుమా, అవును. నీవు చెప్పిన మాట సరి. అయితే హనుమా, నీతను అపహరించిన రాక్షసుని శ్రీరాముడు ఒక్క మాట చంపి వెయ్య కుండా యింకా ఊరుకొన్నాడేమి? నీ వైతే ఈపాటికి పంపా నరస్సులో ఊరదొక్కి ఉండువు.

హ ను మంతుడు

అంత చులాగ్గా అయ్యేవని కాదది. శ్రీరాములవారు అవతరించడం రాక్షససంహారముకొరకే. ఆయన చేసేప్రయత్నా లన్నీ అందుకే. అయితే ఇర్రీ, నీ పాట లన్నీ పడులకు చెప్పి ఉంచావా?

ఇ రి

ఆ. శబ్దరికి చెప్పాను. పడులకి వచ్చును.

చా త కు డు

పూర్వం చక్కనిపాటలు పాడేది ఇర్రీ. ఇప్పుడు మా ఆశ్రమంలో ఒకపాటైనా పాడడం మానుకొంది. ఇర్రీ, ఒకపాట పాడవూ?

ఇ రి

నాపాట లన్నీ ఇప్పుడు ఒకరికొరకే. వారిదగ్గరే నాపాట లన్నీని. అయితే హనుమా! శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినప్పుడు...

ఆకాశంమీద పల్లటిమబ్బులు క్రమ్ముకొని ఉన్నప్పుడు, బారులు కట్టి తెల్లటికొంగలు పరుగెత్తుతూ ఉంటే ఎం చక్కండేది. మనము చిన్నప్పుడు వాటిని చూచి ఎంతో ఆనందించాము. శ్రీరామచంద్రుడు వచ్చినప్పుడు కొంగలను బారులు కట్టి ఎగరమని చెప్పితే శ్రీరాముడు చూచి సంతోషపడడూ?

చా త కు డు

వాటికూతలు కర్ణకతోరముగా ఉంటవి.

ఇ రి

నో రెత్తకుండా మాట్లాడ కుండా వెళ్లమని చెప్పదాము.

హ ను మంతుడు

శబ్దరితో చెప్పి చూదాము. ఏమంటుందో.

చెప్పదాము హనుమా, చెప్పదాము. తప్పకుండా శబ్దరి వచ్చుకుంటుంది.

హ ను మంతుడు

ఒప్పుకో వచ్చు. అయితే.....పంపానరస్సులో ఋశ్యమూక పర్వతము నుంచి వడే యేరులు శ్రీరాముడు వచ్చేటప్పటికి గంతులు వేస్తూ, పాటలు పాడుతూ ఉండాలని శబ్దరి చెప్పింది. యేమిటి సాధనం?

ఇ రి

అప్పుడు మంచివాన కురుస్తే సరి.

హ ను మంతుడు

ఎలాగ కురుస్తుంది?

చా త కు డు

శబరి సంకల్పం చేసుకుంటే అది సిద్ధించి తీరుతుంది.

ఇ రి

అదుగో, అదుగో, శబరి వస్తోంది, పార కాయబ్బర చేత్తో పట్టుకొని.

[శబరి ప్రవేశించును; వయస్సు ౬౦ సం వత్సరములు. తల నెరిసింది. ఒళ్లు ముడతలు పడ్డది, కొంచెం గూను వచ్చింది. కాషాయ వస్త్రము మొలకు చుట్టుకొన్నది. ఒకమారు తనలో నవ్వు కొంటున్నది. ఒకమారు బిక్క మొగము వేస్తున్నది. ఎవ్వడూ శ్రీరామ స్మరణ చేసుకొంటున్నది.]

శ బ రి

ఉన్నారా నాయనలారా యిక్కడ! ఇక్కడున్నారా! నానాయన వస్తున్నారమ్మా! జటాయువుకు దహనసంస్కారం చేసి వస్తున్నారు! నానాయన ఒక్కడే; నాతండ్రి ఒక్కడే; నాతల్లిని ఎత్తుకు పోయాడట దుర్మార్గుడు రాక్షసు డెవడో! నాతల్లి ఎంత దుఃఖపడుతోందో! నాతండ్రి ఎంత దుఃఖపడుతున్నాడో!

[అని ఏడ్చును.]

ఇ రి

పల్లకాల వదలిపెట్టి త్వరత్వరగా వస్తున్నారన్నమాట.

శ బ రి

నాతల్లి నాసీతమ్మ, ఎంత దిగులుపడిందో; ఎంత బెంగట్టుకుంటుందో; ఎంత దుఃఖిస్తుందో;

నారామచంద్రుడి కింతకష్టము కలగనా! నా శ్రీరాముడి కింత దుఃఖం రానా! నాతండ్రికి, నాతల్లికి—అయ్యో, అయ్యో! [ఏడ్చును.]

హ ను మం తు డు

ఊరుకో తల్లీ; అది అంతా లీల సుమా! అవతారకార్యము నిర్వహించడానికి సీతాపహరణముకూడా ఒకవ్యాజమే. కాకపోతే దుష్టసంహార మెట్లా జరుగుతుంది?

శ బ రి

అదీ ఒకవ్యాజమేనా; నాయనా, అదీ ఒకవ్యాజమే? అవును. కాకపోతే నారామచంద్రుడికి అపకారం చెయ్యగలిగినవారున్నారా? అయితే నాయనా, శ్రీరామచంద్రుడికి దుఃఖం లేదా?

హ ను మం తు డు

మానవుడులాగ నటిస్తున్నాడు కాబట్టి దుఃఖంకూడా నటించవలసి ఉంటుంది. లేకపోతే ఆయనకు దుఃఖ మేమిటి శబరి?

శ బ రి

అవునటే ఇర్రీ. హనుమంతుడు చెప్పిన మాట నిజమేనా? చాతకమునీ! హనుమంతుడు చెప్పినమాట నిజం కాదా? నిజం కాదా? లేకపోతే నారామచంద్రుడికి దుఃఖ మేమిటి?

ఇ రి

హనుమ చెప్పినమాట నిజమే శబరి! హనుమ బుద్ధిమంతుడు.

శబరి

శబరి

నిజమేనమ్మా; అది ఒక వ్యాజము; అవును, అది ఒక వ్యాజము. నాతల్లి నీతమ్మకు దుఃఖం లేదు. అంతా ఆరామచంద్రుడిలీల! లీల!

చాతకుడు

సుఖదుఃఖాలూ, శీతోష్ణాలూ, వృద్ధిక్షయాలూ, మొదలైనద్యంధ్యాల కతీతుడు, సరమేశ్వరుడు.

శబరి

అవును నాయనా, అవును. నారామచంద్రమూర్తి జటాయువుకు అగ్నిసంస్కారం చేసి.....నాతండ్రి గాదూ, నాజటాయువు. నీతమ్మతల్లిని ఆదుర్మాడ్లుడు తీసుకు వెళ్ళుతుంటే అడ్డంగా వచ్చి ముక్కుతో చీల్చి రెక్కలతో కొట్టాడు నాతండ్రి జటాయువు! రెక్కలు సరికాడుట నాయనా, ఆదుర్మాడ్లుడు. అప్పుడు నీతమ్మవార్త నారాముడికి చెప్పాలని కొనజీవంతో నిలిచి ఉన్నాడట జటాయువు. నారామచంద్రుడికోసం ప్రాణత్యాగం చేశాడు. ఎంత పుణ్యాత్ముడు!

హనుమంతుడు

శ్రీరామపాదసేవ చేసేవా రందరూ ధన్యాత్ములేకదా అమ్మా.

ఇరి

శబరి! శ్రీరామచంద్రుడివార్తలు ఇంకేమైనా తెలిశాయా?

నాతండ్రి, నాదేవుడు, దుష్టసంహారం చేస్తున్నాడమ్మా, చేస్తున్నాడు. శూర్వణఖముక్కు చెవులూ కోయించాడు తమ్ముడి చేత. ఖరదూషణ తిశిరస్కులను వధించాడు నాతండ్రి. వేలకొద్ది రాక్షసులను చంపి లోకాన్ని ఉద్ధరిస్తున్నాడు నానాయన; శిష్టరక్షణముకూడా చేస్తున్నాడు! కరుణామయుడు నారామచంద్రుడు. అత్రిమహామునికి దర్శనమిచ్చాడు. శరభంగమహర్షికి స్వర్గసోపానాలు చూపించాడు. నాతండ్రి మహర్షుల తపస్సుల కంతరాయాలు లేకుండా చేస్తున్నాడు. ఇంక వస్తాడు నాతండ్రి, నాదగ్గరికి; వస్తాడు నన్ను చూడడానికి, నన్ను పోషించడానికి, నాతండ్రి; నాతండ్రిని చూడడానికి నాకళ్లు కాయలు కాస్తున్నవి. నాతండ్రి, లక్ష్మణుడూ దక్షిణాభిముఖులై వస్తున్నారట. [ఆ ముక్కులే గొణుగుకొనును.]

హనుమంతుడు

శ్రీరామచంద్రులు వస్తున్నారని యీ ప్రాంతాల రాక్షసులు కొందరు లంకవైపుకు నిన్న పరిగెత్తుకు పోతుండగా చూచాను.

ఇరి

వాళ్లను పట్టుకొని చీల్చివేయ లేకపోయావా!

హనుమంతుడు

అది శ్రీరాములు చేయవలసిన కార్యము.

శ బ రి

నాతండ్రి లిద్దరూ నారబట్టలు కట్టుకొన్నారట. కొండలం తేసివిండ్లు, కొండలం తేసి—
 విన్నావా హనుమంతుడూ, కొండలం తేసి,
 విండ్లు పట్టుకొన్నారట నాకేసి వస్తున్నారట
 శ్రీరామచంద్రుడు. ఆకాశమువంటి శరీరము
 వాడు! పావురాలు మేఘాలవంటి శరీర
 మన్నవి. మేఘాలవంటి శరీరం. నాచిన్నతండ్రికి
 లక్ష్మణస్వామికి బంగారమువంటి శరీరం. ఈము
 శ్లల్లో, ఈరాశ్లల్లో, ఈ కొండల్లో తిరగడంవల్ల
 కాళ్లు ఎంతనొప్పలు పెడుతున్నాయో నాతం
 డ్రికి! నేను దగ్గి రుంటే కాళ్లు పడుదును. దారి
 లాగుచేద్దను. నాతండ్రి నడవడానికి పువ్వులు
 దారిలో చల్లుదును. నా కంతటిపుణ్యమా?

హ ను మం తు డు

అంతకంటే పుణ్యం చేసుకున్నావు
 కాబట్టే శ్రీరాముడు నీ ఆశ్రమానికే వస్తు
 న్నాడు.

ఇ డ్రి

అవును శబరీ!

శ బ రి

అవును నాయనా, వస్తున్నాడు. నాతండ్రి
 నాకోసం వస్తున్నాడు.....పాడుజంక! మారీ
 చుడు జంకలాగ రాకపోతే నాశ్రీరాముడికి
 ఈకష్టాలుండకపోవును గదా! నాతండ్రికే
 కష్టాలు! నాతల్లికే కష్టాలు! నాకైనా
 వచ్చాయి కావు. అయ్యో!

హ ను మం తు డు

జంకలమందలను దూరముగా తరిమి
 వేశాను శబరీ.

శ బ రి

ఒక్కటి లేకుండా తరిమావా?

హ ను మం తు డు

ఒక్కటి లేకుండా తరిమాను.

ఇ డ్రి

అవును, ఒక్కటి లేకుండా; నా జంకను
 కూడాను.

శ బ రి

నాతండ్రి, నాచిట్టితల్లీ; ఆలాగ శ్రీరామ
 కార్యాలు చేస్తూ ఉండండమ్మా! మీకూ
 శ్రీరామ చంద్రుని దర్శన మవుతుంది.

హ ను మం తు డు

ఏనుగులను ఇంకో అడవిలోకి తోలేశాను.

శ బ రి

మంచిపని చేశావు. సంపాజలము అతి
 నిర్మలముగా ఉండాలి. నా రామ చంద్రుడు
 స్నానం చెయ్యవద్దూ; నా రామచంద్రుడు ఈ
 జలమేగా తాగేది. అన్ని పద్మాలూ నవ్వుతూ
 వుండాలి, అన్ని సెలయేల్లా గంతులువేస్తూ
 పాటలు పాడుతూ ఉండాలి, అన్ని హంసలూ
 దూరంగా ఈడుతూ ఉండాలి, నారామచం
 ద్రుడు స్నానం చేసేటప్పుడు.

ఇర్రి

అవిగో పావురాలు, అవిగో, వనంతు
కోయిల పిల్లపాటలలాగ గాలిలో ఈదుకు
ఎలాగ వస్తున్నాయో!

శబ్దరి

[పైకి చూచి చప్పట్లు కొట్టుతూ] రండి;
నాచిన్ని పక్షులు, రండి. మీకోసం మంచి
మంచి గింజలు జాగ్రత్తచేసాను; అదిగో ఆ
గట్టుమీద కూచుని రెక్కలు ముక్కుతో
సవరించుకొండి. నాతండ్రులు నా రామచం
ద్రుడూ లక్ష్మణుడూ కుశలమా?

పావురములు

కుశలమేనమ్మా! కాని శ్రీరామచంద్రు
లవారి దుఃఖానికి మేర లేదు. లక్ష్మణుడు ఎంత
ఓదార్చినా ఊరుకోక ఆయన అస్తమానం
'నాసీత, నాసీత' అని విలపిస్తున్నారు.

శబ్దరి

అయ్యో, అయ్యో, ఎంతకష్టం వచ్చిం
దమ్మా, నారామచంద్రుడికి; ఎంతకష్టం వచ్చిం
దమ్మా! ఎలాగ నారామచంద్రుడిదుఃఖం పో
వడం? ఎలాగా? లక్ష్మణుడు ఓదార్చినా ఊరు
కోడం లేదే? నాసీతమ్మను ఆ దుర్మాగుడు
ఎత్తుకుపోతే ఎవరు చెప్పితేమాత్రం ఏలా ఊ
రుకోగలడు? హృదయం దహించుకుపోదూ?
నాతల్లి సీతమ్మ ఏమియాతన పడుతోందో,
తలచుకుంటే — అమ్మయ్యో! అయ్యో!
నాతల్లి! నాతల్లి! ఎన్నిపాట్లు వచ్చాయమ్మా
నీకు, నాసీతమ్మ తల్లి.

పావురములు

దక్షిణముగా శ్రీరామలక్ష్మణులు బయలు
దేరి తోవలో కుంజవంత పర్వతముమీద
వికృతాకారముతో ఉన్న దనువనే కబంధుని
రాక్షసుణ్ణి సంహరించారు. అప్పుడొక వింత
జరిగింది.

శబ్దరి

ఇంకోరాక్షసుని సంహరించారా నారా
మచంద్రులు? దుర్భర దుఃఖసముద్రంలోమునిగి
ఉండిన్న అవతారకార్యము చక్కబెట్టుతు
న్నారు. నాతండ్రి దక్షిణబాహువు దుర్మాగు
లకు హాలాహలము కాదూ!

ఇర్రి

ఏమిటా వింత?

పావురములు

శ్రీరాములవారి దక్షిణబాహువు కబం
ధుని విషయంలో మొదట హాలాహలమై తర
వాత అమృతమైనది.

శబ్దరి

ఆలాగా పక్షుల్లారా! ఆలాగా! చూచా
రా హనుమంతుకూ, ఇర్రి! నాతండ్రి ఎంత
దయామయుడో! ఎలాగ అమృత మైనదమ్మా
చెప్పండి చెప్పండి!

పావురములు

కబంధుని వధింపగానే అతనిలోనుంచి
ఒక చివ్య తేజశ్శాలియైన గంధర్వుడు పైకి
వచ్చి శ్రీరామమూర్తికి నమస్కరించి శబ్దరి
ఆశ్రమానికి వెళ్లమని దారి చూపించి అంత
ర్హితుడయ్యాడు.

హ ను మంతుడు

శబరికి శత్రువులంటూ లేరు. అంతా రామమయమే.

ఇర్రీ

అంచేతే రాక్షసుడుకూడా శబరికి ఉపకారం చేశాడు, శ్రీరామచంద్రుని ఆవిడ ఆశ్రమానికి వెళ్లమని చెప్పి, కాదు హనుమా?

శ బ రి

నా ఆశ్రమానికి దారే! అప్పుయ్యో! నాతండ్రి ఏమీపెస్తున్నారు! వస్తున్నారు. పదమూడేళ్లబట్టి కనిపెట్టుకు ఉంటే నేటికి నాతపస్సు ఫలించింది. నా గురువుగారు నా కెంత ఉపకారం చేశారు! హనుమా, ఇర్రీ, వస్తున్నారు నాయనగారు, పదండి. పదండి నన్నాహాలు చేద్దాము, పదండి. నాయనగారికి దుఃఖోపశమనం కలగడానికి మార్గాలు వెదుకుదాము పదండి!

పా పు ర ము లు

శ్రీరాములవారు రేపు మీ ఆశ్రమము చేరుకుంటారు లక్ష్మణసహితముగా.

శ బ రి

ఇంక మీరు వెళ్లండి; వెళ్లి గింజలు తిని పంపాజలము తాగి శ్రమ తీర్చుకోండి. రేపు రాములవారు వచ్చినప్పుడు ఆ నాతండ్రి కెదురుగా ఆకాశంమీద మొగ్గులు వెయ్యండి. నా తండ్రి చూచి సంతోషిస్తాడు.

పా పు ర ము లు

అలాగే నమ్మా! శ్రీరామసందర్శనం రోజూ చేస్తూ ఉండడమువల్ల మామనస్సులు

ఆయన అధీన మైపోయినవి. ఆయన్ని చూడకుండా ఉండలేము.

[పాపురములు వెళ్లును.]

శ బ రి

నాకు శాల్హు చేతులూ ఆడడం లేదు. నారామచంద్రుడి శాల్హమీద పడేదాకా ఓ పిక ఉంటుందా? నాయిష్టదైవతారాధన చేసేదాకా దేహము నిలుస్తుందా? విన్నావా హనుమా! ప్రకృతిలో ఉండే మాధుర్యమంతా నాయిష్టదైవతానికి ధారపొయ్యాలి. మానవ హృదయంలో మాధుర్యమంతా నాయిష్టదైవతానికి అర్పించాలి. నా హృదయాధినాథుడు, నా రామచంద్రుడు, నా తండ్రి, నా నాయన, నేనంటే ఎంతపేక్షో! నాకోసం వస్తున్నాడు. హనుమా, ఇర్రీ, పదండి నన్నాహం చేద్దాం, పదండి. చాతకమునీ, నీవుకూడా రావూ?

చా త క ము ని

నేను నేడు యోగ సమాధిలో ప్రవేశిస్తున్నాను. సమాధినుంచి లేచేటప్పటికి ఎంతకాలం పట్టుతుందో.

శ బ రి

ఇర్రీ, నే చెప్పిన పను లన్నీ చేశావా?

ఇర్రీ

పక్షులకు పాటలు నేర్పాను. నేనూ హనుమా కలిసి రాముడు నడిచే బాటంతా పువ్వులు చల్లుతాము.

శబరి

ఎలాగ చల్లుతా రమ్మా!

ఇరి

బాటకి రెండుపక్కలా బంతుల్లాంటి
ఎర్రని కడంబపుష్పాలు పరుస్తాము. మధ్య పారి
జార పుష్పాలు పరుస్తాము.

శబరి

పరిచిన తరవాత పారిజాతాలు తొక్క
కండమ్మా. శ్రీరామమూర్తి పాదాలే గాని
ఇంకెవరిపాదాలూ వాటిమీద పడకూడదు.
వనంలో చెట్లన్నీ పూలగుత్తులతో వంగి
ఉన్నవి. అనే నా శ్రీరాముడికి పుష్పతోర
ణాలు.

హనుమంతుడు

అమ్మా, శబరి, కపిలధేనువులచేత లేత
పచ్చిక తినిపించి పంపాజలము తాగిస్తున్నాను
చాలకాలమునుండి. నాటిపాలు సిద్ధము చేసి
ఉంచుతాను! శ్రీరాములవారిమాట విన్న
ప్పుడల్లా అవి పొదుగులలోంచి పాలు కారు
స్తున్నవి.

శబరి

నే చెప్పినట్లు చేశావు నాయనా; కపిల
కోవులేనా? పవిత్రముగా ఉంచావు గదా!
గేవు పాలు తే. తామరదొప్పలో పోసి తీసు
కురా, నా నాయన కిద్దాం.

ఇరి

చిలుక లన్నింటికీ ఉత్తరువు చేశాను. చావా ఏమిటి?

శబరి

మాఅమ్మే! నే చెప్పడం తడువు! శ్రీ
రాములంటే మీ కెంత అపేక్షమ్మా! మంచి
తియ్యటిపళ్లు, దోరపళ్లు, తెమ్మని చెప్పావా?

ఇరి

పంపాతటాలమీద పెరిగిన చెట్ల పళ్లు
మంచిమంచివి కోసి దోరపళ్లు ముక్కున కరు
చుకొని రమ్మని చెప్పాను.

శబరి

తెల్లవారేవరికి తీసుకురా అమ్మా, వా
టిని. శ్రీరాములవారి కిద్దాము.

ఇరి

శబరి, నల్లటి మబ్బులమధ్య కొంగలు
బారులుగా పరుగెత్తితే బాగుండదా? అవి
మాట్లాడవులే.

శబరి

నాచిట్టితల్లి; నాచిట్టితల్లి కడుపులో ఎంత
మంచి ఊహలో! ఆలాగే చేయించమ్మా, శ్రీ
రాముడు సంతోషిస్తాడు.

ఇరి

శబరి, నేనింకోమాట చెప్పనా?

శబరి

చెప్ప తల్లీ, చెప్ప. ఎందుకమ్మా, అంత
సందేహం? నారామచంద్రుణ్ణి ఎలాగ ఆరా
ధించాలో ఎలాగ ఆదరించాలో ఆలోచిం

ఇర్ర

రాములవారు వస్తున్నారు కాబట్టి మ
తంగ వనంలో కాకులేమీ ఉండకుండా చేస్తే
బాగుండదూ?

శ బ రి

ఎందు కమ్మా ఎందుకూ? ఆలాగు చేస్తే
నాతండ్రి సంతోషిస్తాడా?

ఇర్ర

రాములవారూ నీతామ్మవారూ చిరకూ
టంలో ఉండగా ఒకకాకి— ఇండుడి కొడు
కుట—వచ్చి, నీతామ్మవారికి అపచారం
చేసిందిట.

శ బ రి

నాతల్లికి అపచారమే. నాతల్లికే. నా
తండ్రి చూస్తూ ఉరుకొన్నాడా? నీ కవరు
చెప్పరు ఈ మాట ఇర్ర?

హను మంతుడు

పక్షులు చెప్పకొంటూ ఉంటే ఇర్ర
విన్నది శబరీ. అప్పటినుంచి నీతో చెప్పవలె
నని అనుకుంటూ ఉంది.

శ బ రి

ఆలాగా! చెప్ప ఇర్ర, చెప్ప. తరవాత
ఏం జరిగింది?

ఇర్ర

రాములవారు నీతమ్మ అవస్థ చూచి
కాకిమీద కోపించి ఒక దర్భ అభిమంత్రించి
వేశారుట!

శ బ రి

నాతండ్రి! నాతల్లికి అపచారం చేస్తే
నాతండ్రి ఉరుకుంటాడా? పాడుకాకి! నా
తండ్రి దక్షిణ బాహువులో హాలహలమూ
అమృతమూ ఉన్నవన్న మాట ఎరగదు కా
బోలు!

ఇర్ర

ఆదర్శను చూచి కాకి పారిపోయి ఇం
ద్రాదిదేవతల నందరినీ శరణు వేడుకొన్నది.

శ బ రి

నాతండ్రి కోపిస్తే ఎవరు శరణియ్య
గలరూ?

ఇర్ర

ఎవరూ ఇయ్య నన్నారు. అప్పుడు తిరిగి
మళ్ళీ వచ్చి శ్రీరాములువారి పాదాలమీద
పడి శరణు వేడుకొన్నది.

శ బ రి

వేడుకొన్నది! వేడుకోక ఏమి చెయ్య
గలదు నాతండ్రి శ్రీరాముడు కోపించితే! నా
తండ్రి దయాసముద్రుడు కాడూ?

ఇర్ర

అప్పుడు రాములవారు దానిని రక్షిం
చారు. కాని రాములవారు ప్రయోగించిన
దర్భకు తిరుగు లేదు. కాబట్టి దాని కుడికన్ను
మాత్రం బలిగా తీసుకొన్నది.

శ బ రి

నాతండ్రి ఎంత మంచివాడో చూశావా
హనుమా, చూశావుటే ఇర్ర! నాతల్లికి అప

చారం చేసిన దుష్టునుకూడా రక్షించాడు నాతోడి. ఎంత మంచివాడో, ఎంత కరుణామయుడో!

ఇ ర్రి

ఏం శబరీ? కాకుల్ని లేకుండా చేస్తే బాగుండదూ?

శ బ రి

బాగుంటుందమ్మా, బాగుంటుంది. ఎంత పొరపాటు వచ్చిందో చూశావా హనుమా! ఈసంగతి నాకు తెలియనే తెలియదూ. రాములవారు ఇక్కడ కాకులను చూచినట్లయితే సీతకు జరిగిన అపచారం సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చి ఎంత దుఃఖించేవారో! ఎంత పొరపాటు!

హ ను మ ం తు డు

ఇర్రి వాటిని వనములో ఉండకుండా తరిమి వేస్తుందిలే శబరీ.

శ బ రి

ఇర్రి, తరిమి వేయించమ్మా, తరిమి వేయించు. నాకు తోచిందే కాదూ. నాచిట్టితల్లికి తోచింది. ఎప్పుడూ రాములవారిని గురించి ఆలోచిస్తూ ఉండండమ్మా, మరిచిపోకండి.

హ ను మ రి తు.డు

తెల్లని అంచుల మేఘాలు శ్రీరాముల వారికి గొడుగుపట్టాలని చెప్పావుకాదూ, శబరీ!

శ బ రి

పడతాయిలే నాయనా, పడతాయి. వాటిసంగతి నే చూస్తా! ఇర్రి, మధువుమాట మరిచిపోలేదు కదా.

ఇ ర్రి

లే దమ్మా శబరీ. తుమ్మెదలతో చెప్పాను, మందార మాలతీ పద్మ పుష్పములనుంచి మాత్రమే మధువు గ్రహించి చక్కనిపట్టు కట్టి వాటిలో భద్రము చేయమని. అవి ఆరీతిగా భద్రము చేసినవి. ఎప్పుడు శ్రీరాముల వారు వస్తారు, ఎప్పుడు మధువు అనుభవిస్తారని ఎదురు చూస్తున్నవి.

శ బ రి

ఆమధువు అరటాకుదొప్పల్లో పోసి, తే. నా రామచంద్రుడి కర్పిద్రాము.

హ ను మ ం తు డు

శ్రీరాములవారి ఒంటికి రాయడానికి పుప్పొడి భద్రం చేశావా ఇర్రి?

శ బ రి

చేసింది నాయనా, చేసి నాకిచ్చింది. ఇర్రి, చెప్పడం మరిచాను. వనంతచందనం తీసుకు వచ్చి రేపు శ్రీరాములవారికి గంధం తీయవుటే.

హ ను మ ం తు డు

వనంతచందనం మతంగవనములోది నీవు జాగ్రత్త చేశావుగా శబరీ!

శ బ రి

జాగ్రత్త చేశాను నాయనా; రావే, ఇర్రి, నీకిస్తాను.

ఇ ర్రి

మంచిమంచి రంగురంగుల పుష్పాలతో నూ, తులసి దళాలతోనూ దండలు కట్టమ

న్నావు కాదు శబరీ? జాజాలూ మల్లెలూ మం
దారాలూ పద్మాలూ తులసి దళాలూ సిద్ధం
చేసి కట్టవద్దా?

శ బ రి

మన మిద్దరమూ కలిసి కడదాము. మరి
చిపోకుమా, హనుమా! నాతండ్రికి మంచి సిం
హాసనం తయారు చెయ్యి. చుట్టూ కేళాకూ
ళులు. వాటిలోంచి పైకి చిమ్మే జలధారలు.
కేళాకూళులమధ్య ఉన్న తాసనాలు రెండూ.
నాతండ్రి కొకటి, నాచిట్టితండ్రి కొకటి. నేను
దానిచుట్టూ అలికి ముగ్గులు పెడతాను.

హ ను మం తు డు

అలాగే శబరీ, ఈరోజు అన్నీ సిద్ధముచేస్తాను

శ బ రి

పదండి సన్నాహం చేద్దాము. రావే

ఇర్రీ, పాటలు పాడుకొందాము నాతండ్రిమీద.
తీరా వచ్చి, పాటలు మరిచి పోతామేమో! రా
హనుమా, సర్వమూ సిద్ధము చేతాము.

పదండి, నా కూసల్లారా పదండి!

వస్తున్నారు, నా శ్రీరామచంద్రులు!

వస్తున్నారు, నా పాలిటి కల్పవృక్షము!

వస్తున్నారు, నా బంగారుమూట!

దయచేస్తున్నారు, నా యిష్ట దేవులు!

దృష్టి చెదరకూడదు. మనస్సు చలించ
కూడదు. ఆవేశము, భక్తి తప్ప ఇంక దేనికీ
మనస్సులో తావుండకూడదు. ఏ మవుతుం
దో? నాతండ్రిగారు, నా చిన్ననాయనగారు
దయచేస్తున్నారు పదండి. హనుమా, పదండి.
రా ఇర్రీ, రా, నాతండ్రి శ్రీరాములు దయ
చేస్తున్నారు! శ్రీరాములు!

పడవబాట

బి. రామచంద్రరావుగారు

ఒడుకు దుడుకూ లేక పడవసాగాలి.

వడివడిగా నడసిపోవాలి

ఎన్నెన్ని గుండాలో యెన్నెన్ని మర్మాలో
యీమాయజలధిలో!

పుయ్యలో వుండే పసిపాప నవ్వాలి.

పైపైన నెగిరేటి వచ్చినైపోవాలి.

నాసిడ నే జూచి నవ్వుకోవాలి.

పొద్దు గూకక మునుపె పొద్దు నేరాలి

సల్లన్ని గాలిలో నన్నన్ని జల్లులో

తెల్లన్ని ముసుగేసి తేలిపోవాలి.

పయిట సరిగా దిద్ది పయనమవ్వాలి

అంతలో నింతలో వోడినో సూడాలి.

చుక్కానిమలిపేసి చుక్కనైపోవాలి.

శ్రీ నారాయణరావు నిజామురాష్ట్రమునందలి ఫతే
ఖూరు జమీందారు. అతనికి అరన్నీ, ఉరుదు
భాషలే కాక యింగ్లీషునూడ లెప్పుగా వచ్చును.
మాతృభాష యగు తెలుగు విషయమున అతనికి
హిందూ ముస్లిం యూనిటీ చాల నెక్కువ. దాని కేమి?
ఆయన పెద్ద స్పీరియరులిట్టు. అనగా దయ్యాల శాస్త్రు
మెటిచినవాడు.

వర్ణవిభాగము హిందూదేశ వతనమునకు కారణ
మని పెద్దపెద్ద లండను ఒకమూల పెత్తికి వేలకు కొట్టు
కొనుచుండగా నారాయణరావు దయ్యములలోయాడ
వర్ణవిభాగము కలదని కనుకొని వర్ణవిభాగము అసలు
సృష్టిలోనే కలదని నిరారణచేయ మొదలుపెట్టెను.

ఆయనకన్న చోడ్డ వరిశోధకురాలు ఆయన
భార్య మాలతి. ఆమె యెప్పుడును ముక్కు మాసికొని
ప్లాంకెట్ (ముక్కాలిపీటు) చుందరనే హరుచుండును.
ఆమె ఆహ్వానింపఁగనే దయ్యములు తయారు. 'దయ్య
ములుగూడ నిన్నే వలదినా వని నారాయణరా వనును.
'మారులూడ మా fair sex (స్త్రీల) లోనికి రం
దని మాలతి యనును. 'రాను రాను; నేను దయ్యముల
లోనికి పోదు'వని మగఁడనును. 'ఇప్పు డేమి తక్కువ?'
అని భార్య యనును.

మాలతి ముక్కాలిపీటు యెప్పుడును మోచుచునే
యుండును. ఆమెగది ఒక లెలిగ్రాఫు-ఆఫీసు.

ఆమె దానీజన దాంతయు ఆమెకంటె పెద్ద
స్పీరియరులిట్టులు. మాలతికి దయ్యములు ముక్కాలిపీటు
మీద పంజాయాపముగమాత్రమే కనఁబడును. దానికల
కన్నులకే ఆవి కనఁబడి తప్పించుకొనిపోవుచుండును.

'జ్వరము సోకి నేను వేడవసారాలలో పడుకొని
యంటిని. చక్కనిచీర కట్టుకొని రూకంత బొట్టు
పెట్టుకొని ఒకదయ్యము నాపక్కమండియే రివ్యూవ
బెక్జేను' అని అచ్చి వాడ యంతయు మోగిపోవునటులు
చెప్పెను.

'ఆమైతాక మాలతీ రీగమ్ కారుగదా' అని
రసూల్ సాహె బడిగెను.

'ఆరే, బిగ్గలగా అనకు! చెబ్బలు తినకు!' అని
అచ్చి అనెను.

మాలతి దానికలలో ఫాతిమా నీనీ యొకతె. తురక
దయ్యములుగూడ నున్నవి అది పరిశోధన చేసి నిశ్చ
యించెను. ఫాతిమా యిప్పుడు రెండవతూరి పెండ్లాడు
టకు ప్రయత్నించుచుండెను. ఫాతిమానీనీ గరించిన
భర్త అంపకారి. అంపకోతలో శ్రేకుమాను విట్టి
అతనిపైఁ బడెను. అతఁడు వెంటనే మరణించెను.
అతఁడు మరణించినవిషయ రెండేడ్లకు ఫాతిమా ఆగోరి
ప్రక్కగాఁ బోవుట తటస్థించెను. ఫాతిమాకు అంతయు
గుఱుకు వచ్చెను. దానికాళ్లు వడఁకెను. చెమట పోసెను.
'ఇంకను నాస్తా కాలేదా?' అని తప్పఁద్రాసి అంపముతో
అతఁ డొకమారి ఫాతిమా వెంటఁ బడెను. ఇప్పు డా స్వ
యాషము దానికి గోచరించెను. గోచరించుట యేమి,
అంపముతో వెనుకకు రానే వచ్చెను. ఫాతిమా శత్రువన
కేక పెట్టెను. విఱుచుకొని పడెను. బండుగు లంబిలు
ప్రోగయిరి. తురకమంత్రములు పెట్టించిరి. లాభము
లేకపోయెను. హిందూమంత్రములు పెట్టించిరి. కొంచెము
తెలివి కలిగెను. అప్పుడు మార్మికు లంబిలు తురక
దయ్యములకు హిందూ చెప్పు చెబ్బలును, హిందూదయ్య
ములకు తురక చెప్పు చెబ్బలును ఉపయోగించుట లాభ
కారి యని గుర్తించిరి. కొంతపడి? ఫాతిమాకు తెలివి

*ఇందలిప్రధానాంశమునకు స్వర్ణలతాదేవితోపాటు నేనును ఒక అజ్ఞాతరచయితకు చాలముగ గ్రంథుడను.

వచ్చెను. ఆమె తనభర్త దయ్యమైతనను పట్టుకొనినని చెప్పెను. నమ్మకముకొఱకు తనచేతిమీద అంపపు గుఱుతులుగూడ ఆమెకువాడు ఫాతిమా అందఱకును జూపెను. అభయముతో ఫాతిమా నెవరును పెండ్లాడ లేదు.

‘ఆడువారికంటె మగవారికి ప్రేమ యెక్కువ. చచ్చివను రుస్తుంసామెలు ఫాతిమాకు వదిలలేదు. మాది తిరా ఫాతిమా పెండ్లాడఁజిలుచినది! అని హైస్కూలు లోని నైకాలశిష్యులు సారాంశము తేల్చిరి.

ఈతురకదయ్యముగూడ మాలతిబల్లమీడి కెక్కెను. తాను ఫాతిమాను అంపముతో కోపింతులుగూడఁ జెప్పివైచెను. మాలతి ఫాతిమాకు ఆ సంగతి చెప్పినపుడు ఫాతిమా లోలోపల నివృత్తిని ‘ఆమ్మ’ అని చేయి మారుకొనిను.

ఈదయ్యమే కాక పట్నములో నున్న దయ్యములు చాలవఱకు మాలతి ముక్కాల్పిటిటుమీదఁ గాని, నారాయణరావు ముక్కాల్పిటిటుమీదఁ గాని అధిష్ఠించుచునే గుండును. ప్రతిదినము కొందఱు భక్తులు ఆచటికి వచ్చురు. చనిపోయిన తమబంధువులను మాలతికి విన్నవించురు. ఆమె దయ్యముల వాక్యనింది వారికి ఇష్టములకు వస్తువులు ఫలానా అని చెప్పును. వారామ్రొక్కుబడులు చెల్లించి పరిశ్చిష్టి చెందుచుందురు.

ఇదివఱకు దేవతలకి దేవతలు కలవు. ఇప్పుడు దయ్యములకు ఈమేడ ఒక క్రొత్తదేవత మాయెను.

నారాయణరావు కుమారుడు కాంతారావు. అతఁడు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో ఎల్. ఎల్. బి. పరీక్ష నచ్చెను. అతని కాడిగ్రీతో చేయవలసిన పని అంతగా కానిసింపలేదు. కావున అడిగ్రీకుడ ఆదేవతను ఒక ఉత్సవవిగ్రహముగా నుండెను.

కాంతారావు చిన్నప్పిరియల్లిట్టు. ఆతఁడిప్పుడు పనువులకును, దయ్యములకును ఉండు సంబంధమును పరిశోధించుచుండెను. ఇంతియ కాక దివ్యజ్ఞానసమాజము వారి మాట్లాటామీగారితో సంభాషింప ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడని నారాయణరావు వ్రాసెను.

ములు చేయుచుండెను. వీని యన్నిటికంటెను నాటకములలో వేషములు వేయుటయం దితని కభిరుచి మెండు. నాట్య మిపు డతని కభిమానకాస్త్రము; దయ్యాలకాస్త్రము వానితరువార.

ఇటు లీకుటుంబమునకు ఇహలోకసంబంధము కంటె పరలోకసంబంధ మెక్కువ. సత్యప్రపంచము కన్న భావకాస్త్రప్రపంచమున వారికి మనసు. మాటలాడుచు మాటలాడుచు వారు పరలోకమానకుఁ బోయి వచ్చుచుండురు. వారు నమ్మి నమ్మించురు, మోసపడియు సరిశోధనలను ముగింపరు. ఇతరుల యాక్షేపణములకు అంతగా విచారించరు.

మొహరము పండుగులలో ఈ దయ్యాలచర్య చాల పెక్కువగ వచ్చెను. నారాయణరావు దయ్యములను గుఱించి ప్రతిదినము ఉపన్యసించుచుండెను. అసలే అతనిది బొంసురుగొంతుక, లిగ్గుతగా నుపన్యసించుటచే అతనిగొంతుక వసులగొట్టిన కం చాయెను.

నారాయణరావు ఒకరాత్రి అందఱును విందునకు పిలిచెను. విందు ఇంగ్లీషుపద్ధతిలో జరుగుచుండెను.

వచ్చినవారిలో విశాయకరావు మాటకారి. అతఁడుకొంచెము బ్రాంది పుచ్చుకొని, ‘మీకుమారుడు కాంతారావు కనబడఁజేయి? దయ్యముయిహలేదుగదా?’ అనెను.

నారాయణరావు సీసా ఖాని చేసి, ‘దయ్యమై మిమ్ములనే లంకించుకొనినటు లున్నాడు’ అని బొంకునవ్వు నచ్చెను.

‘ఇంకను కాంతారావుకు పెండ్లిచేయలే దేమండీ? అని వెంకోబారా ననెను.

‘నుందిదయ్యము నొకదానిని మాల్గింసాపాపా దర్శావు చేయుచున్న’దని నారాయణరావు ననెను.

అందఱును నవ్విరి.

నారాయణరావు ‘ఓర్ ఏక్ పీ.పీ.లకాన్’అని బోయికి అజ్ఞాపించెను.

ఈసారావలననే దయ్యము లెక్కుచై పోవుచున్న వని అనుకొనుచు బోయి సీసాకొరకుఁ బోయెను.

మాధవరావు దిట్టముగా త్రొవ్వి యిటు లనెను—
'ఈకవిమిశ్రమమిది పపప పాండవు లస్త్రము లుం చుటచే చెట్లకును దయ్యములకును సంబంధము బిజిజగ ద్విదితము.'

'భేష్! ఇది యొక ప్రాంతసారాంశమే' అని వారాయణరావు నోటు బుక్కులో వ్రాసికొనెను.

'దయ్యములకే కాదు; దేవతలకును సంబంధము కలదు. రామకృష్ణ పరమహంసకు గంగయొద్దను ఒక ముక్రికింద గొప్పనూధి నిద్రించెను. ఆయన ఈవరికి రాగనే ఆచెట్టు కొమ్మ పైకున విజిగ్రింపఁ గూలెను.' అని వ్యాసారావు అనెను.

'కాదండీ! అది మైతాన్ మహాత్మే!' అని వారాయణరావు ననెను.

'మీరు మావపుల రాజ్యమే కాక దయ్యాలరాజ్యమునుగూడ పరిపాలించుచున్నారని హెచ్చుపాటిరు క్యయంపాపాలు అనిరి.

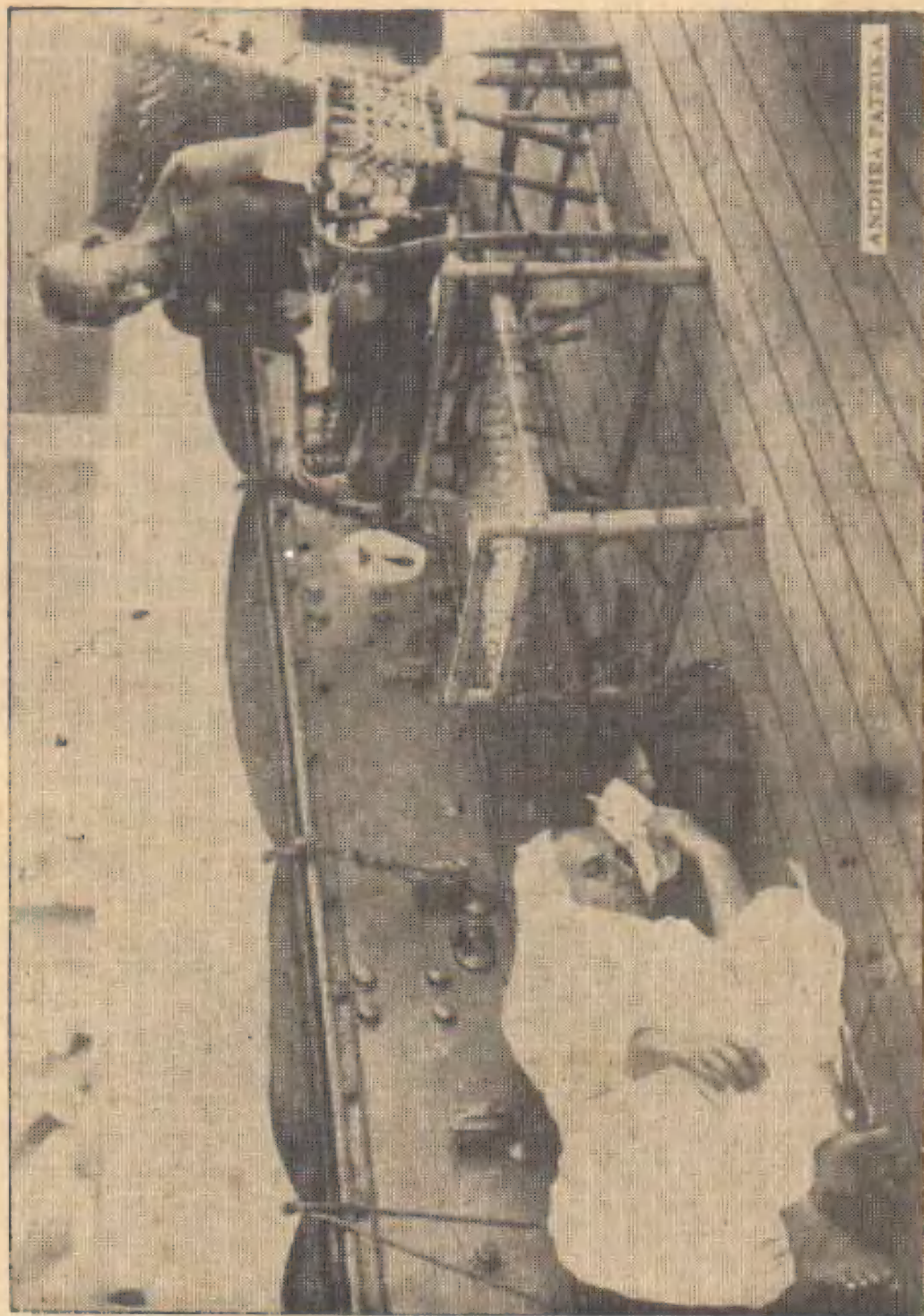
అందఱకును కొంచెము కొంచెముగా మత్తు తల వైకి ఎక్కువొచ్చెను. ఎవరి యిందకు వారు కల్లి పోయిరి.

వారాయణరావు తూలుచు గోడ పట్టుకొని మెట్లెక్కి మేడవైకి వెళ్లెను. ఎల్లపుడును మాసియించఁ బడు కాంతారావు గదితలుపు తెఱవఁబడియుండెను. అతఁ డందు ప్రవేశించెను. దీపము జేగంటవలె నుండెను. కాంతారావు వచట లేడు. ఆరాత్రి నాటకము. చాల వేషములు మంచముమీదఁ బడియుండెను. వారాయణ రావు ఒకొక్క వేషమునే తీసి పరికిలించెను. రాజావేష ములు, బాణివేషములు, విమానకవేషములు, రకరకాల దయ్యాలవేషములు. అతఁడు ఆదయ్యములవేషములలో ఒకవేషమును ఏఱుకొనియెను. అటు ఇటు చూచి 'తీక్' అనుకొనియెను. ఆవేషమును లోడుగుకొనియెను. నిలుపుటద్దమునఁ జూచుకొనియెను. 'తీక్ తీక్' అనుకొనియెను.

మెల్లగా వసారాలోనికి వచ్చి మాలతిగదిగోడకు చెవి ఆనించి ఆలించెను. ఫాతి మా మాలతికి తల చువ్వుచు న్నుటులు గ్రహించెను. వడివడిగా మేడ దిగి చదువుల గదిలో కుర్చీమీదఁ గూరుచుండెను. ఈ కిటికీ ప్రక్క నుండి ఫాతిమా చెళ్లగనే ఈవేషములో మాలతికడకు వెళ్లి తమాషా చేసి దయ్యములు వట్టిధ్రువ యని నిరూపింతు వనుకొనెను. తాను ఆదవలసియున్న నాటక మంతయు సాంగోపాంగముగా ఆలోచించుకొనుచు ఒకకుర్చీమీదఁ గూరుచుండెను. అతఁడు ఇటులం ఆలోచించుకొనుచుండఁగా మత్తు ఒకమణులకు బరువుతో అతని తలమీద నెక్కి కూరుచుండెను. అతఁడు కుర్చీ ముందరిబల్లమీద తల యాన్ని కునిసిపాటులు పడెను. ఆకునిసిపాటులు మెలమెల్లగా నిద్రలోనికి దారి తీసెను.

మేడమీద ఫాతిమారీతికి పని యయిపోయెను. మెల్లగా మేడమెల్లు దిగి వచ్చెను. అది చదువులగది తలుపులు కొంచెము తెఱచియుండుట చూచెను. దీపపు క్రింద కడపమీద పడుచుండెను. అది లోపల తొంగి చూచెను. గడదిడపడెను. 'క్యాత పర్వచ్చా! హింతా హింతా ఫాట్టు ఫోలే దర్యాబా దొంగావాలాకు పాప్పా నెస్తావో?' అని మరల తొంగి చూచెను. దీపపు వెలుగున దయ్యము బల్లమీద పడుకొని యుండుట స్పష్టముగా కనుగొనెను. ఫాతిమా ఉలికిపడెను. ఒకడును వెనుకకు వేసి 'ఆత మైతావో' అని మేడమీదికి పరుచెత్తుకొని పోయెను.

ఫాతిమా ఇటులు ప్రొక్కుడుపడుటచే గడియ గర్ర మని మోగెను. వారాయణరావు మేలుకొనెను. ఫాతిమా 'మైతావో' అని అలుచట అతఁడు వినెను. భయపడెను. గోడలు తడుముకొనెను. కల్లుమత్తు నెత్తి కెక్కుటచే నతనికి తిన్నగా స్పృహ లేదు. ఆతని యెత్తెడుటనే నిలుపుటద్ద ముండెను. అతనికి అందు వికారపు దయ్యపుయావు కానివించెను. అతఁడు బయటికి వచ్చుచు 'దయ్యం' అని దయ్యపుటఱపు అఱచెను. అతఁ డిటు లఱచునపుడు ఫాతిమా మేడమీదికి పరుగెత్తుచు 'జేగం సాపాబా! దయ్యమో' అని కూలఁబడెను. వారాయణరావు అదియు మఱయొక దయ్యపు

శ్రీ. కార్యవ్యవస్థాపక మహాత్ముడు, నిడిందుమన్న మీరాబాయి

(P. P. B.)

(G. S. A)

కె. గాంధీమహాత్ముడు, ఛాల్డీ ఛాల్డీ

పరాక్రమ మనుకొనెను. మేడమీడికిఁ బోవ భయ పడెను. గర్భంతరము లేక రోడ్డుమీదికి పరుగిడెను.

మేడమీడిమంది మాలి మాని—‘దయ్యమదిగో రోడ్డుమీది! అదిగో ముందు! ముందు!’ అని అంది వసారాలో కూలెను.

అచ్చి వచ్చి చూచి కెవ్వన కేక పెట్టి మార్చిలెను. వారాయణరావునుండెలు టువ్వుటువ్వు మనెను. ‘మాలివి పట్టుకొనక ఈవైతాళ నమ్మ పట్టుకొను మేమి? అయ్యో! ర య్యమ్ దయ్యమ్’ అనుచు రోడ్డుమీది పరుగిడెను.

అతని దసలు పెద్దగొంతుక. మతీయు బండ్ల గొంతుక. అందులో బొంతురుపోయెను. ప్రకృతము ప్రాణభయము. సారామిత్తుచే సగము మెలకువ, సగము నిదుర; సగము తెలివి, సగము తెలివి తక్కువ. ఇట్టి అతని ఈప్రకృతభవని మనుజులదియు, జంతువులదియు, పక్షులది యుండునని గాకుండెను. ఆవేసమునకు ఆగ్నిని సరిగా నుండెను.

‘ధయ్యమ్, ధయ్యమ్.’

రోడ్డుమీది బండిలో వచ్చుచు తొంగి చూచి మెహదన్నీసా! ఒక బట్టలఅంగడి కెదురుగా క్రిందఁ బడెను.

ఆప్రక్క మేడమీది నున్న మాలానా ఇక్వ బత్ సాహెబులు—‘బేటీ బేటీ! ఆందర్ బేత్! ఆక హిందూదయ్యం! అమ్మాయిని ఇంటిలోనికి తీసికొని పో! ధర్మానా మయ్య, దర్మానా మయ్య!’ అనెను.

ఆ అంగడివాడు పీరుసాహెబు. అతఁ డొక పెద్ద బట్టల వర్తకుడు. మెహదన్నీసాను ప్రేమించు చున్నాడు.

కాని మాలానాకు ఇసుమంతయు ఇష్టము లేదు. మాలానా తన మేడ కెదురుగా నున్న యతని యంగడిని గూడ ఎత్తివేయుటఁ జూచుచుండెను. ఇట్టి స్థితిలో ఈదయ్యము!

పీరుసాహెబు దయ్యమును దూరదూరముగాఁ జూచి చిక్కిరిచిక్కి మనుచుండెను. బండివాడు ‘ఈ జర్నీ! అని ఊత యిచ్చెను. పీరుసాహెబు మెహదన్నీసాను రెండుచేతులతో నెత్తుకొనిపోయి తలుపులు మూసికొనెను. బండివాడు బాడుగ అడుగకయే పాటి పోయెను.

దయ్యము! కొంచెము భయపడి! మందరికి నడచెను.

మొహరములో బలి యిచ్చుటకు ఆనొకటి అచట కట్టబడి యుండెను. దానిచుట్టును మహమ్మదీయులు పలువురు పరివేష్టించియుండిరి. మాలానా ఇక్వబత్ మాటలు వారికి వినిపించెను. అప్పటి నుండియు వా రెండఱును దానికిని పొందిపొంది మారుచుండిరి. వారి కళ్లును ఆదయ్యపు ముఖము కాని పించెను.

‘ఆక పైతాళ!’

‘ధయ్యం ధయ్యం.’

అందఱును కార్లు విలుగఁ ద్రొక్కు కొనిరి. ఈద్రొక్కులాటలో పలువు తెంచుకొని అవుదారిని అవు పాటిపోయెను. దయ్య మాపాకను సమీపించు పలకు అచట నొకపిట్టయేని లేదు. ఒకడుమాత్రము కార్లీడ్చుకొనుచు పాటిపోవుచుండెను.

‘దోరా, దయ్యము నన్ను గట్టిగాలంకించుకొన్న’ దని వారాయణరావు గబగబ పరుగెత్తి దోడఁగెను.

మఱువాటిప్రాద్దున ఆసుషత్రిలో ‘షేక్ అలీ సాహెబు విడిగిన మువనుకు కట్టు కట్టించుకొనెను. హాకీము విలుగుటకు కారణ మడిగెను. ‘రాత్రి హిందూదయ్యము మాదంటఁ బడెను. అందఱు పాటి పోగా నేను దానిని తఱిమిరేటిమికొట్టితిని. దయ్యము తోడ మణచినది. నే నంటికి వచ్చుచుటకు కాలు విడిగియుండెను’ అని షే కలీ చెప్పెను.

‘దయ్యము తోడ మణచుచో ఆవేల బలి యాయబడలేదు?’ అని హాకీ మడిగెను.

‘హిందూముష్టిం యూనిటీ! గాంధీ మమ్ములను దేవురించాడుగా! అందుకని మేమే విడిచిపెట్టితిమి!’

‘అ! ఎంత యూనిటీ! కాని నీ మడమలో ఎముకకు యూనిటీ కష్టము!’ అని పోకి మనెను.

సారాయణరా వొకగిల్లిలో పడెను. అచట వొక దొంగ రెంచిలో తలపు స్కూలు తీయుచుండెను. హతాశుగా వానిముందర ఈదయ్యము!

దొంగచేతిలో రెంచి క్రిందఁ బడి కప్పు మనెను.

దాని నెత్తి తన నెత్తిమీదికి విసరునేమో యని దొంగమీదికి సారాయణరావు పరుగెత్తఁ దొడఁగెను. ‘దయ్యం రనమీద పడనే పడ’ నని దొంగ పరుగెత్తెను. దయ్యమునకు భయము తగ్గెను.

‘నేనే దొంగ ననుకొంటిని. ఈరాత్రి దొంగదయ్య మొకటి నన్ను మింగవచ్చును. అమ్మో, ఎంత దయ్య మనుకొంటివి! నామెడ నోటిలో పెట్టుకొనునదే! ఎటులు తప్పెనో నే నెఱుంగను. చావుపరుగు పరుగెత్తి తిని. శపటినుండి ఇక దొంగతనము చేయకు’ అని ఆ దొంగ తన భార్యతో అనెను.

‘ఇక దొంగతనము చేయనిచో మన కంటులు గడచును?’ అని భార్య యనెను.

‘ఇంకా దొంగతనమే?’ అని ఆదొంగ భార్యను బట్టుకొని యేడ్చుచు, ‘పగటిపూట ముష్టియెత్తుకొందము, రాత్రి కద్దునుమా!’ అనెను.

సారాయణరావు ఆదొంగను తప్పకొని పేరము దీనెను. అక్కడికి నీహంతము, గోరీలదిబ్బము, శృకా నమును ఆదావుననే.

శృకానమున ఒకపెద్ద మురిచెట్టు కలదు. దాని మీది నడిరేయిని దయ్యములు బావురు గీవురు మని పోట్లాడుచుండువని వాడుక. కావున అది దయ్యాల మురి అయిపోయెను.

నాటి సాయంత్రము హైస్కూలులో పెద్ద విద్యార్థులు కొంఠలు ఆ మురికడకు నడిరేయి ఎవరును

వెళ్లలేరనియు, మఱికొందలు ‘ఆ, వెళ్లలే కనునీయు తగవులాడిరి.

భాదర్ సా హెబు తొమ్ము విలీచి ‘నేను వెళ్లెద’ ననెను.

‘పందె మెంత?’

‘పదిరూపాయలు.’

‘పక గాని ఆమర్రిరొట్ట ఒకబుట్టెను కోసికొని రావలెను.’

‘బుట్టెను కాదు; తట్టెను తెత్తును.’

‘మంచిది.’

పందె మిటులు పైపలాయెను. ఆనడిరేయిని భాదరు ఒకబుట్టెతో మురిని మిరి చూచుచు మెలమెల్లగా నమోపించుచుండెను. అతని వెనుకనే మన దయ్యము!

అప్పుడే చంద్రుఁ డస్తమించియుండెను. భీకర మయిన గాంభీర్యమువలె ఆ శృకానమును నీకటి యావ రించెను. మురిమీద గల్పిలములు గీవురు గావురు మను చుండెను. భాదరు గుండెలు కొంచెము కొట్టుకొనియెను. అతఁడు దైర్యము తెచ్చుకొని మందుగా కొక యడుగు వేసెను. వెంటనే రెండడుగులు వెనుకకుఁ బడెను.

సారాయణరావు గల్పిలముల మోతకు భయపడె ను. ముందర బుట్టతో నున్న మనుష్యుఁడు మనక మనకగా కానిపించుచుండెను. అతఁడు దయ్య మనుకొని ‘దయ్యం దయ్యం’ అని విగ్ధుఁడగా అఱచెను. పబ్బమైన ఆశృకాన మంతయు ఆయఅపుతో గాండ్రిలెను. ప్రక్క నున్న తిప్ప ప్రతిస్పందించెను.

భాదరు వెనుదిరిగెను. వెనుకనే దయ్యము!

అతఁ డొకసంగునఁ బడి ఉదాయించెను.

పదిలో నాలవఱకును అతఁడు బడికి పోలేడు. సహా ధ్యాయులు ఇంటికిఁ బోయి భోగిల్లాచేసిరి. మంచము మీదనుండి అతఁడు లేచుటలేదు. ‘సైతాన్, సైతాన్’ అని కలవరింతలు.

ఈయులుకులతో పరుగుతో సారాయణరావు కొంచెము పడలదొడఁగెను. తా నపుడు శృకా

నము ముందు ఉన్నటులు అతడు గ్రహించెను. వెంటనే వెనుదిరిగెను.

ఒక యరగడియ నడిచి ఒక సందున బడెను. ముందు ఒకమనుష్యుడు పోవుచుండెను. నారాయణరావు వడివడిగా నడచి అతని వెనుకకువెళ్లి 'బాబూ! అనిపిలిచెను.

బాబూ అను ఆస్వరము వేయ వికారములుగా మండెను. కాంతారావు వెనుదిరిగి చూచి క్రుల్లిపడెను.

కాంతారావు నాటకమున వేషము వేయుటకు వెళ్లెను. నాటకమధ్యమున 'విపరీత-దయ్యము! అమ్మ గారు, అచ్చి, ఫారీమ అందఱును స్వప్నహతస్థి పడిపోయి నారు. దొరగారు ఎవటికో పాటిపోయిలో యేమో! వారి పతనం లేదు. ఆదయ్యము బజాజున బడ్డది. నచ్చు నవుడు నాగ్రత్తగా రావలెను' అని చెందుమాటలు కలుగునచ్చెను. ఆ చెండు పిలుపులకు అతడు కదల లేదు గాని నూడడక పిలుపుతో మఱి ఆగలేదు.

'బాబూ! భయపడకు!'

'ఇంటిలో అందఱును అయిరి. ఇక నామీడికి ఎచ్చుచుంటివా?' అని అనుకొని అతడు ఉలుకబోడగను.

'బాబూ! నేనే! సైతాన్ కా పహరావ్! ధయ్యం వేసమ!'

'నమ్మించి పడబోయిందా? దయ్యాలరీతి నాకు తెలియదనుకొంటివా? అమ్మ పుట్టిల్లు మేనమామకు తెలియ దూ! అని అనుకొనుచు కాంతారావు దూసిన అమ్మయెను.

ముందు కాంతారావు; వెనుకనే నారాయణరావు.

కాంతారావు 'అమ్మో దయ్యము!—దిగ్గన అటచెను.

నారాయణరావు 'దిగ్గజగా అటచకు! అనెను

కాంతారావు 'నీమండ మెయ్య! అనెను. నారాయణరావు నవ్వును, అవికారపు నవ్వునకు కాంతారావు భయపడి మఱి కొంచెము వడిగా పరుగిడెను.

మేడమీద దీపములు కానవచ్చుచుండెను. అప్పటికి అందఱును మార్పునుండి లేచిరి. ఈపిలుపు విని మేడమీద మాచుచు నిలువబడిరి.

కాంతారావు 'అరే పహరా జవాన్! తుపాకీ తుపాకీ!' అని అటచి ఇంటిముందు అలవకుఁ గట్టిన ఇనుప తీగలు మాఁకబోయి పైతీగమీద చిక్కువడివేలుబడెను.

కొడుకు కింద నున్న పైడ్డుకాలువలో పడిపోవు నేమో యని నారాయణరావు ఎగిరి అతనిని బట్టుకొని తానును వేలాడెను.

అబ్బాయిని దయ్యము మింగనే మింగనని మాలి గోలకత్తెను. కాంతారావు దయ్యమును తప్పించు కొనుటకు ఒడలు విరిలించుకొనెను. పడిపోవు నను భయముచే నారాయణరావు గట్టిగాఁ బట్టుకొనెను.

పహరా జవాను రహూల్ సాహెబు తుపాకీలో గుఱి చూచుచుండెను. 'కొటు కొటు! మారో మారో!' అని మేడమీదినుండి అటపులు!

నారాయణరావు గొంతుక విందుకొని 'కొట్టకు కొట్టకు! అనెను. అతడు అటులు అనుకును చాల ప్రయత్నము చేయవలసివచ్చెను. కుమారుని పట్టుకొనిన పట్టును కొంచెము వదలవలసివచ్చెను. అనడుము కొడుకు విరిలించుకొనినను, దాన కాంతారావును నారాయణ రావును పైడ్డుకాలువలో బడిరి. నారాయణరావు దయ్యపువేషము మడచిన ఇనుపతీగ చివర బట్టుకొని కొంత చినిగి ఊడి తీగమీద వేలాడెను. తుపాకీ గుండు నారాయణరావు తలమీదుగా వెళ్లి తీగమీది నయ్యపువేషమునుండి చూటిపోయెను.

'సైతాన్ మర్గయా! సైతాన్ మర్గయా! అని పారావాఁ డటచెను. 'ఫారీమా! నీవు పోయి చూచి రా! అని మాలి అనెను.

'హచ్చి కి ఫంఫండి!' అని ఫారీమా యనెను. ఇంతలో పైడ్డుకాలువలో స్నానము చేసి తండ్రి కొడుకు లొకరి నొకరు చూచికొనుచు ఒడ్డెక్కిరి.

'ఇదియేమి ఇదియేమి? అని కాంతారా వనెను.

'నే నీనాడు పరిశోధన చేయుటకు దయ్యాల ముక్రికడకు వెళ్లితిని. నే నీదయ్యపు వేషముతో కొన్ని పరిశోధనలు చేసితిని. పరిశోధనల ఫలితములు మెల్లగా తెలుపవలయున్నవి' అని కాలుదున్న దయ్యపువేష మును ఆర్చి పోలీసులు దరియాపు చేయక ముందే నారాయణరావు మేడమీదికి పరుగెత్తెను.

తైలియ కిట్లు పలికితివి గాని పాపక-ర్ముం డటంచు నన్నుఁ గ్రూరబుద్ధి
నీచతముండవైన నీ విట్లు పలుకక-యొందురీతిఁ బలికెదొక్కొక్క కృష్ణ!

ఘనతరదర్పదుర్దము నఖండపరాక్రమమూర్తి పంగరా
వనితల విక్రమప్రతిభార్థవరాముని బ్రహ్మచర్య వ
ర్తన రమణీయనచ్చరితు ధర్మవిదుఁ దతదాంతిశాంతు శాం
తనవు శిఖండికారణమునకా దుదిముట్టఁగఁ జేసి తయ్యతా!

క్రతురిపు చేశికత్వమునఁ గార్ముక వేదము నభ్యసించి భూ
పతివితతిఁ నమస్తము నభంగకుతారమహోగ్రధారఁ ద్రుం
చి తతపరాక్రమంబున నజేయుఁ డనం జను బామదగ్నున్యన్
ధృతి ననిఁ గల్పె భీష్ముఁ డతనిం గెలువకా సురలుకా నమర్థులే?

మత్తకోకిల!

వేడి ముంగలఁ ద్రోయుచుకా భుజవీర్యసంపదఁ జూపుచుకా
గ్రీడి యత్రుపరంపరామహానీయుండై వడిఁ దాఁక మో
మోడి పోడిమి వీడి యయ్యపహోర్విభృద్ధరి కేగు నా
వేడివెల్లువిధాన భీష్ముడు భీష్మవృత్తిని వీడఁ గా.

పాడియె భీష్మనంతటి యభంగపరాక్రమమూర్తి కయ్యెడకా
బేడిని ముందు ద్రోసి మఱి వెన్నెనుకకా దెగఁ బాఱి పోరఁగా
నాఁడుఁడనంబు గాక యరయకా మఱి వేడియ కాఁడ క్రీడి; తా
నేడ, సురాపగాతనయుఁ డేడ గణింపఁగదే జనార్దనా!

వేపురు పాళ్లు, లెన్నఁ బదివేపురు కృష్ణులు వచ్చినకా బల
శ్రీవిభవుకా నదీసుతు నజేయు ననికా గెలువంగ శక్యమా
నే వనజాతు! తంత్ర మొకటేకా బానరించినఁ గాక; యిట్టిదా
మీవిజయంబు ధర్మయుతమే? మది నుబ్బంగ నేల పాండవుల్.

ధనురాచార్యుడు బ్రోలుడే యనఁ దమద్యత్పాఠవౌష్ణత్యములే
వినుతిఁ జేయఁగ నేల? భారతధనుర్విద్యామహాత్మ్యములు
తనిచేఁగా ఉదయించె; నాఘనుడ కాదా యన్నిటం జూడ భీ
ష్మునకుం దుట్టుఁ డఖండవిక్రమకళాస్తోత్రభావం దనిక.

ఆమహాసీయనైన నయ మారఁగఁ జంపఁగఁ జేసితోక్కా? యు
ద్దాముని ధర్మనందనుని దభ్యవచోరచనావిభూషణ
స్తోముని జంద్రికాసితయశోరమణీయు ననత్య మాడఁగా
నేమిటఁ జేసి తయ్యది గణింపఁగ ధర్మమె నీకుఁ గేశవా!

వినుము రథస్థుడైన తఱి వీరశిఖామణీయైన కర్ణతో
నని యొనరించి గెల్వఁగ సురాసురకోటికినైన శక్యమే?
మనమున నించుకేని యనుమానము మాని యధర్మవృత్తిఁ బా
ఠునిఁ దగఁ బండిత్య విరఘండగు కర్ణుని నేసి చంపఁగన్.

గురునకు నాపగాసుతునకుం గడు నెక్కుడు గాదె కర్ణశౌ
ర్యరమ భూబాలాతిశయ మాతని నాజి జయింపఁగా సురా
సురులకునైన శక్యమే? యశోరమణీయచర్మితఁ డాతనిక
విరథత నున్నయత్తఱి విచేకుల రీతియె యేయఁగా వారి!

బలమహాసీయ నర్పముఖచాణము దూణముదాటి కీలలక
వెలువడఁజేసి మృత్యుముఖభీషణమై చనఁగా శతాంగ మ
గ్గులత నడంగఁజేసితివి గాని వారి, యటు గాక యున్న న
య్యలుఁగు పృథాకుమారుని యమాలయముక జొరనీక తక్కునే?

సీధర్మేతరవృత్తి నేమనుచు వర్ణింతున్ సరోజాత్! దు
స్సాధప్రక్రియ ద్వంద్వయుద్ధమున నా తైనేయ భూర్జశ్రవల్
యోధాగ్రేనరు లిర్వరున్ బెనఁగ మాయోపాయదుర్బోధ నీ
వాధన్విక గురువంశహక్తికము నేయంతేయవా పార్థచే?

అతిరథశేఖరుండగు శ్రుతాయుధు నయ్యమదండనన్నిభో
ద్ధతగదయున్ గడంక భగదత్తుడు వైచిన వైష్ణవాస్త్రమున్

ధృతిమెయి నాఁగి పార్థునకు నేమియు నాపద దాఁకనీక చే
సితి నతివక్షపాతకృతచిత్తుఁడ! సారథు లుర్వి నిట్టిరే?

క్రీడిప్రతి నెఱవఁ గృతిమతమముఁ గ-ల్పించి సైంధవుని వధించి తకట!
దాన నీవు పాండుతనయులు శౌర్యవి-రాజమాను లొదురా ముకుంద?

నన్ను గదారణంబునను నాభికిఁ గ్రింది శరీరభాగము
చెన్నక పెందొడల విలుగ నేయఁగఁజేసి తథర్మవృత్తిమై
చన్నె ముకుంద నీ కిది? నిజంబుగ దుష్టుఁడ నాదు నేన; యై
న న్నయమార్గవేదివ యనంజను నీ కిటునేత పాడియే.

మదిఁ జింతించిన వారు నే మొకటి గామా నీకు? మారీతి సం
పదకై పోరక యుండి రయ్య, భువి నెవ్వారైన? నీరీతి దు
ర్మద మేపారఁగ మధ్యవర్తి యనుపేరం జొచ్చి సంశంబు నె
ల్ల దయాహీనత నిర్నిమిత్తముగఁ గూల్చుండేయువా రుండిరే?

అన్నిట నేనె కా కడు నమర్థుఁడ నంచు మదిం దలంచి నీ
వెన్ని యధర్మకార్యములొ హీనత నాక పొనర్చి వంశమం
త న్నశియింపఁజేసితిగదా ధర యింకిట నేమి జాఱ్ఱుకో
నెన్నితొ జాఱ్ఱుకొమ్ము, నయహీనులు గారె యకీర్తికాముకుల్.

అని నర్జును సారథ్యమ-పొనరించెద నాయుధములు పూసంగా నొ
ల్ల నటంచుఁ బల్కియు నదీ-తనయునిపైఁ గవిసితివి రథాంగధరుఁడవై.

ఈయుద్ధంబున కెల్ల కారణము నీవే కావె గోవింద! కాం
తేయవ్రాతమునందు నాహవనముల్నేకంబు గాన్పింప ద
య్యో! యీసంగరభూమిఁ జచ్చిన నృపవ్రాహంబు లెక్కింపనౌ
నే? యీకర్మఫలంబు నీద యగుఁ జమ్మి! వంశవిధ్వంసకా!

అల జరాసంధుతో నడరి పల్కాఱు పెంపఱు బోరి పాతెడు పిఠికితనము
తోడిరాజులతోనఁ బోడిమి సెఱుచు సింహాసనత్వము లేమి నగు కొఱంతి

యతి దుర్నయంబును నన్యంగనాపరాయత్తమై తనరు నున్మత్తవృత్తి
 లోకనాశకమైన భీకరసమరంబు గలిగించజేసిన కటికతనము
 మొదలుగాఁగల యవగుణంబులు గలట్టి-నిన్ను నక్కట! వేఱ నిందింప నేల?
 జగము నిందించుఁగ్గవయు లజ్జయును లేక-యిటులు కాఱులు ప్రేరేదవేల కృష్ణ?
 పాడి దొఱంగి యుద్ధమున బల్లిదులఁ గురుచక్షుయోధులఁ
 వాడిమగంటిమిం దనరువారల సీగతిఁ జంపు నీకునుఁ
 ప్రీడ యొకింత లేదె యిటు ప్రేలఁగ? నీ కెటువంటి వాఁడ నేఁ
 బోడిమి మించు నాదివిజభూమి వసించెదఁ గీర్తి గాంచెదఁ.

అఖిలాగమంబులు సాంగంబుగా నేర్చి విబుధనన్నతు లంది వెలసినాడ
 వైష్ణవప్రముఖిదివ్య మఖంబు లొనరించి దేవసంతతిఁ బ్రీతిఁ దేల్చినాడ
 సకల ప్రజానురంజనమున రాజరా జను ప్రతిష్ఠాపూర్తి నలరినాడ
 వరిన్యపాలక గర్వఘరిభంజన విహార మొనరించి సృపధర్మ మూఁదినాడ
 భవ్యసామంతరాజ సేవావిశేష - పాత్రతాగౌరవ నమృద్ధిఁ బడసినాడ
 నింక నని మిత్రబాంధవోపేతుండ నయి-సురనగరసాఖ్యనంపదఁ జూఱఁగొందు.

* * * * *

సుర లంతః బుష్పవర్షము - గురిసిరి సౌరభ్యభరిత కోమలమరుదం
 మరములు వొలయుఁ దొడంగను - హరిదంతము లెల్ల రుచుల నాపాదించెన్.

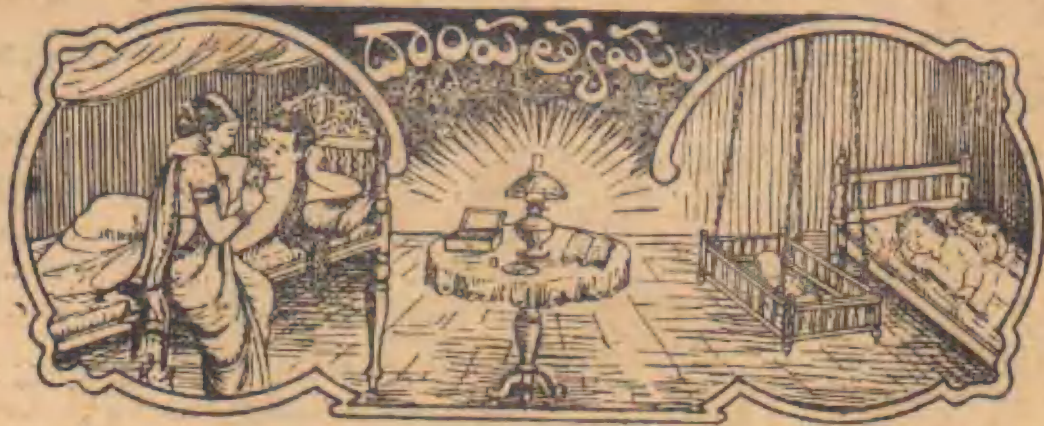
మా వ్యాస కర్తలకు

వ్యాసములు చిన్నపైజా కాగితములపై ఒకపైపున మాత్రమే విడిఅక్షరములతో బంతలు
 దూరదూరముగా, దిద్దుబాట్లు లేకుండ, తిన్నగా వ్రాసి వర్ణక్రమమునను తప్పలు లేకుండ
 చూచుకొని పంప వేడికోలు. లేకున్న ముద్రణకార్యములయందు మిగుల కష్టము కలుగుటయే
 కాక తప్పలుకూడ నిలిచిపోవునని మనవి.

సంపాదకుడు, 'భారతి'.

చిత్రకారుడు: శ్రీ, పి. వి. రామరావుగారు.

తాత కృష్ణమూర్తిగారు, బి. ఏ., యల్. టి.,

దాదాయంనుండి లక్షమీద ధనుస్సును బాధుకునే ఉన్నాను. చీటికి, మాటికి కోపం మంచుకొస్తూ వుంది. కాని బహు శాంతం. ఓర్వీ వహిస్తున్నాను. ఎంతకని పహించగలదు మనిషిన్నాడు? చీవాట్లు పెడుతున్నాను; తిడుతున్నాను; పెక్కిరిస్తున్నాను; దాన్ని, దానివల్లని, అందన్నీ యెల్లిపాడుస్తున్నాను; నన్ను, నా ఉద్యోగాన్ని, నా దరిద్రాన్ని, నా స్వభావాన్ని, నన్ను పుట్టించిన దేవుణ్ణి, కని తీరా తిట్టుకుంటున్నాను. చెయ్యెల్లి చెంపమీది నాలుగు కొట్టి, లక్షికి బుద్ధి చెప్పాలని వుంది; కాని వైర్యం చాలదు. అది గాక, లక్షి అంటే నాకు ప్రాణం. దాన్ని కొడ దామనే తలపు కలిగినందుకే సిగ్గుగా వుంది. కాని,.....

మనసుకు శాంతి లేదు. పనిపాట్లయందు శ్రద్ధ లేదు. ఏమీ తోచదు. ఆఫీసులో పని తెలులకపోవడం చాత, యెన్నడూ నన్ను వల్లెత్తుమాట అనియెరగని కోర, యెగిరిపడుతున్నాడు. క్లబ్బులోనైనా విక్రాంతి లభించకుండావుంది. వార్తాపత్రికలలోని విశేష లేజ్ ఇదివి, నాతో ఒక పెద్దమనిషి పోలిటిక్స్ చర్చించ భోతాడు. ఏదో విప్పిపిద్ది ప్రక్క లడుగుతాడు. జబాబు చెప్పకుంటే విడుగుతుంటాడు; చెప్తే అర్థం చేసుకోలేక తెల్ల మొహం వేసి చూస్తాడు. బ్రిడ్జిఅటకు కూచునేసరికి, నాపార్ట్నరు నామీద కారాలు మిరియాల నూరడం ప్రారంభించాడు.

ఇంటికి వచ్చే రావడంతోనే, పిల్లలు లేచుక్కల వది. మీదపడి, నానాఅల్లరి చేస్తున్నారు; యెడుపులు, నవ్వులు, ఫిరియాదులు, కాట్లాటలు, అసందర్భప్రభా పాలు.....బలేవికాకుగా వుంది! ఉద్యాల్లోవున్న చేతివెధన నిద్రపోతున్నవాడల్లా లేచి కూర్చుని కేలు వుట్టినట్లు ఒక కేజీయింపు!

“లక్షి, నానుతో మంచినిట్లు తీసుకు రా.”

మితంపటి! బోపలనుండి లక్షి యింతటికి రాదు. మంచినిట్లు లేదు. గొంతుక యెంపిపోయివుంది. బూట్లతో పంటింట్లోకి నొరవడేసరికి, లక్షి యెదురుగా వచ్చి, నావేపు యెగాదిగా చూపి, ‘ఏం కావాలి?’ అని అడుగుతుంది, కొళ్లు మందుకొచ్చేటట్లు. జబాబు చెప్పకుండా, మదిలో వున్న మంచినిట్ల దించ ముట్టుకొని, గ్లాసుతో సిగ్గు మంచుకున్నాను.

“అది పాలగకాను. కడగ లేదు. మరొకటి తీస్తాను, అగండి.”

“ఎప్పుడో తెస్తావు. దాహించలన నీకాబ్బుకొ పోయి, నేను చచ్చివెళునక! గంటనేపటినుంచి ఆరుస్తున్నాను, నీళ్లొనీళ్లొ అని.”

“తొట్లలగోలలో న్నాకు మీమాట వినిపించ లేదు. అన్నం వారుస్తూవుండగా, మీతోడుచప్పుడు

విన్నామ. వెంటనే చేతులు కడుక్కొని, రానే వస్తున్నాను." అంటూ పంచపాత్రతో నీళ్లు అందించింది.

"ఇంకా వంట కాలేదా? అర్రరాత్రి కావచ్చింది! ఆకలిచేతం నాకు కడుపులో వహించుకొపోతూవుంది."

"ఈవాళ్ళ ప్రాద్దు ధ్రింగివడి మొరలు పిల్లడు చెయ్యి దిగలేదు. ఉయ్యెల్లో చేసి, రక్కలు పీకేయకూడకలే యిప్పుడిప్పుడే కన్ను మూశాడు. కాని యీ పిల్లలు వాణ్ణి నిద్రపోనిస్తారా? ఒకటే అల్లరి-కేకలు-పోట్లాటలు. నేనంటేయెవరికి భయం లేదుకదా!..... మీరు దుస్తులు విప్పి స్నానం చేసేలోపున, వంట ఆపుకుంది లేండి."

స్నానం చేసి పెరట్లో చల్లగాలికి చెన్నెల్లో పచ్చాడుచేస్తున్నాను. ఒళ్లు చల్ల పడినా, మనసు మందుకునేవుంది. అంతకంతకూ, లక్ష్మీమీద కోపం రగులుకునేవుంది.

స్వతహాగా నేను కోపదారిమనిషిని కాను. కోపిష్టిని పరిహాసానికై నా నన్ను రై నా అంటే సహించుకోలేదు. బహుశాంతమూర్తిని, వివేకవంతుడనని, చదువుకున్నవాడినని నాకు గర్వం. ఒక్క లక్ష్మీ, నన్ను పుడపప్పుడు చెప్పిపోదున్నావుంటుంది. నాకు కోపం తెప్పించి, "అదిగో, కోపం వచ్చింది కదూ? మరి కోపం, తాపం లేనిమనిషినని బడాయి చెప్పుకోవడం మందుకు?!" అని పకపక నవ్వుతుంది. లేనితప్పులుకూడా నాలో తెలికి యాపించినన్ను నేలించేస్తుంది. "హాస్యాని కేసున్నా తప్పు పట్టకూడదు కుమండీ!" అని మళ్లీ బుజ్జగిస్తూవుంటుంది. దాని వెంటతెనానికి హద్దు లేదు. ఇంటి యజమానినని కాని, తనకు భర్తనని కాని విసరంత లక్ష్మ్యం లేదు. భయం, భక్తి ఉన్నప్పటికీ, పెంక తనం, చదువు బాస్తీ అయినాయి. తనకంటే నేను అనేకరెట్లు తెలివైనవాడినని, ప్రవీణుడనని, బలవంతుడనని లక్ష్మీకి నమ్మకం తగ్గిపోతూవుంది చుకుంటాను. లేకుంటే.....

చదువుకుంటున్న నోళ్ళల్లో నాకు పెల్లి, సంసారం అంటే యెట్లాటి అభిప్రాయాలు ఉండేవని? నాతో పరిసమానమైన యీవాడు, చదువుగల అందకత్తెను సంపాదించి, పెల్లి అనే నిబంధన లేకుండా, ఆ మెతో కలసి కాపురం చేస్తూ, స్వర్ణానందం అనుభవించగల నమకునే వాణ్ణి కొన్నాళ్లు. తరుచుజన్మ యెత్తివందుకు సార్థకంగా విధవావివాహం చేసికొని, సంకుపంస్కృత నని కీర్తి సంపాదించాలనకునే వాడిని కొన్నాళ్లు. బ్రహ్మ సమాజంలో కలసి యేకులంపిల్లనయినా పతే, మనసారవలది పెండ్లిచేసుకుందామా, అనుకునేవాడిని కొన్నాళ్లు. డబ్బులేదు కాని, శకుంటే లండన్ వెళ్లి, దొరనాన్ని వివాహమాడినవైకదా జన్మసాధల్యం అనుకునేవాడిని కొన్నాళ్లు. నాఉద్దేశాలు, అభిప్రాయాలు, కోర్కెలు అన్నీ క్రమంగా లోలోపనే తీర్చింపుకున్నాను. అబ్బో గంతెమ్మకోర్కెలు ఎన్నెన్ని ఉండేవని? "నా కాబోయే భార్య యావంలా రంభవర మహా అందమైనదై ఉండాలి. చదువుసంస్థలలోను, పంకితంలోను సరస్వతిని మెప్పించాలి. మంచి దేహాకోగ్గం, పెద్ద వల్లని నాట్టు, చెంపకి చారదేసి కళ్లు, ఆసీముత్యాలవంటి చిక్కిని పల్యరున, విషయప్రవర్తన, పరిభక్తి—అన్నీ ఉండాలి! అనుకునేవాడిని. కాబట్టి మావాళ్లు వెదికి వెదికి, కుదుర్చుకొని వచ్చిన సంబంధాలే నాకు నచ్చక పోవడం సహజమే! వాళ్లు మానేచల్లా యీవాడు, యావం సంప్రదాయం, కట్నం. 'పిల్ల అందంగా లేదని నేను మాతిబిరిస్తే 'నీ అందానికి చాలక పోయిందా? ఆనబోయి, 'సంసార్లకు అందంతో యేం పని? అని సమాధానం చెప్పేవాళ్లు. 'ఘూయికి జానెడు లేదుకదా, యీ అమ్మాయివా పెల్లిచేసుకో మంటారు? అని అడిగితే, 'నీచదువుసంస్థ అన్నీ పూర్తి అయేసరికి యెదిగక పోతుందా? అనేవాళ్లు. ఎలాగైతే నేమి, నా ది. యే. చదువు పూర్తి అయేదాకా, వచ్చిన సంబంధమల్లా తప్పించుకున్నాను.

పెల్లిమాపులకు లక్ష్మీని మాడడానికి చెల్లినప్పుడు దానికి 12 యెండ్లు, మనిషి కొంచెం యేవుగా

బలంగా ఉండేది. అంచాత, వాళ్ల అమ్మ మరో రెండేళ్లు మీద వేసింది. “మిన్నటి క్రావడానికి ముప్పిళ్లు పది మూడేళ్లు పెళ్లి పద్నాలుగోయేడు వచ్చింది. ఇక ఆపడానికి వీలేదు. ఈవై కాఖం లో పెళ్లి చెయ్యక తీరదు.” తెల్లగా, దుబ్బుగా, అందంగా ఉన్న పిల్ల, ముస్తాయిమీద మరీ చక్కగా కనిపించిందే నాకళ్లకు.

“మీ అమ్మాయికి యింగ్లీషు వచ్చువా?”

“రూదు.”

“లేదుకుట్టు చేర నవువా?”

“నేర్చుకోలేదు.”

“టెన్నిస్ ఆడగలదా? టైసిక్స్ యెక్కుతుందా?” అని కూడా అడగాలని మొదట అనుకున్నాను. కాని, మరి పాపాపించి లేకపోయినాను. పల్లెటూరుల్లి గమక, నాగరికత తక్కువ అని యేదోసమాధానం చెడుకున్నాను. కాని, తర్ఫీదు చేసి, క్రమంగా లక్ష్మిని వీరసానివలె చెయ్యాలని నిశ్చయించుకున్నాను. రెండుమూడేళ్లలో నా బి. యే. క్లాసు ఇంగ్లీషంతో దానికి చెప్పేలేనా అనుకున్నాను.

కాపురానికి వచ్చిన ఒక్క యేడాదిపాటు, మహా దీక్షగా చదువు చెప్పేవాడిని, లక్ష్మికి; మొదట యెంతో అడకువతోను, ఆసక్తితోను, ప్రారంభించింది. మంచి చుటుకైన తెలివితేటలున్నాయి. కాని, చదువు చెప్పాలని నాకు, నేర్చుకుందామని దానికి, మనసులో యెంత అభిలాష ఉంటే యేం బాధం? పడుచుదాంపర్యం. కొత్తప్రేమ!—తరువు పానే దెట్లా? కాని, పాపం, నాయిష్టానికి యెన్నడూ వ్యతిరేకంగా నడుచుకుండుకు యత్నంచేది కాదు. నవీన నాగరికతకు తర్ఫీదుచేసి, ఆమెరూపానికి, ప్రకర్తనకి, కోర్కె మార్చాలని నాపంకల్పం! నమ్మలు, వాసన నూకలు, ఫేవోరాడెళ్లు, హిరుదారంకట్టలు, అల్లిక పుల్లలు, కొప్పుపిమ్మలు, దువ్వెనలు, పన్నుబట్టలు—వీటికి బాగా అలవాటుచేశాను. పసుపు, గోమయం, అలకుసుద్ద, చీపురుకట్ట మొదలైనవి తాకనిచ్చేవాడిని కాను. ఇంగ్లీషుముక్కలు నాలుగు నేర్చుకుంది. చర్చి

అన్నం తినడం మానేసి, కాఫీ ప్రారంభించింది. మధ్య పాపిల మాని తంకపాపిల తీసింది. పన్నుని ముగ్గునచీరలు కట్టేది. నాకట్టుకు లేసు తనే కుట్టుకునేది. ఇంట్లో నడిచినప్పుడు సహితం, మొహముతోకోడు విడిచేది కాదు. పసుపు, కాలుక మానేసింది. బొట్టుమాత్రం మానిపించలేకపోయినాను. రోజుకు మూడుపాళ్లు దంతధావనం చేసేది. ఉదయం, సాయంత్రం నమ్మితో వాళ్లు లోముకునేది. గొంతెత్తి, బైదీకంగా అరవకుండా, పెమ్మదిగా ముక్తసరిగా మాటాడేది. మాటికి చీటికి, నాలో ప్రణయకలహం రేపి, కోపం వటింది, నన్ను పిచ్చివాడిని చేసి, బ్రతికూలించుకునేది. ఇరుగు పొరుగుప్రేమిల అనాగరికతకు, రోతి, ఆశ్చర్యం, బాలి పొందేది. ఇట్లా రోజుకు రోజుకు లక్ష్మిలో నానాకు అధికం కాబోచ్చికొద్దీ, నా సంతోషానికి మేర లేకుండా ఉండెను. అంతా వాస్తవతాపమే కదా, అని గర్వించేవాడిని. తిక్కమచిపి; పిథిలోకి నాతో పికారురమ్మని యెంత ప్రోత్సహించినా వచ్చేది కాదు. కాని మొగవాళ్లని చూస్తే, మోటారు చూసిన పల్లెటూరుగొడ్డువలె చెదరడం మాత్రం, ఆమె యెన్నడూ యెరగదు.

మా పెద్దవాడు పుట్టిపరమవారత, ఉన్న తీరు మండి నాకు బదిలీ కావడం, ఇంట్లో దిగితే కవరూ లేకపోవడం, దెబ్బకు కొంచెం యిబ్బంది కలగడం—అన్నీ ఒక్కసారే తలపించాయి. ఇల్లు చిక్కదెట్టు కోవడం, పిల్లడినందక్షగా చూడడం, నాకు నళకు వండి పెట్టడం—వీటితో కాలం పరిపాయేది లక్ష్మికి. పన్నెలు, పిమ్మలు, తీలుదారాలు, ఇంగ్లీషుచదువు అన్నీ మూల పడినవి. క్రమంగా ఆమెరూపంలోను, దేహోగ్యంలోను కొన్ని మార్పులు కనిపించినవి. పని పాట్లతో అలసి, తీరం మోటుతేరింది. తనఅందం, పాఖ్యం, కాపాడుకుండుకు దానికి శ్రద్ధ తగ్గిపోయింది. మొహంలో కొండెవల్లు, పెంకెతనం, యోవనగర్వం, పోయి ఒకవిధమైన సీరియస్ వెస్ వచ్చింది. నామీద పూర్వంవలె యిప్పుడు ప్రేమ మావదానికి అట్టే ప్రయత్నించేది కాదు. ఇప్పుడామెకు లోకమంతా ఆరిడ్డ;

తన పొందవ్యం, యావనం, నిద్ర, ఖలం, శుభ్రత, వాగ రికత, భర్త—అన్నీ ఆపవీకండుకే అర్పించింది. నేను చెప్పరాని యార్జ్యతో బాధపడేవాడిని.

పిల్లడికి తల్లి పాలు సమృద్ధిగా ఉండేవి. చనుబాల కంటే హార్లీక్కు మంచివని బోధిస్తే కమ్మచునేది. పాల తల్లిని కుదురుస్తా నంటే వొడ్డివి కాదు. లక్ష్మీ! నామా యాచివయమై తరుదుగా యింట్లో యుద్ధం జరుగుతూ వుండేది.

“లక్ష్మీ, నీలకోగ్యం కాపాడుకోవూ?”

“తెలిసీతెలియని పిచ్చిసిద్ధాంతాలు తెప్పక, నోరు కుండురూ! ఇదేనా యేమిటి, మిలి. యే.లో చదువుకున్న సయన్స్? విజ్ఞకు పా లివ్యకుంటే, ఆతల్లి ఉంసి యెవరికి ఉపచరిస్తుంది?”

“దొరపాళ్లు చూచూ మిరి వారులు, పాల నీసాలు—”

“వార్ల భర్తం అది.”

నవీననాగరికతాపద్ధతులకు అలవాటుచేయడానికి నే పవీన శ్రమ యావత్తూ బూడిదలో పోవిన పన్నీ వైంది. సంసారబాధ్యతలు బాస్తీ అవుతున్న కొలది, ఆమెవద్ద శిష్యురికం వహించి, నేనే అనేకసంగతులు మేర్పుకోవలసి వచ్చింది. కడుపున పుట్టిన పిల్లడు బట్టలు మురికిచేస్తే, అపహ్యాపడూడదు—ఇంటిపనులు చేసు కుందుకు కేవలం వాకర్లమీద ఆధారపడడం పొర పాటు—చేవిపోనీ పోకులకు డబ్బు తగలకెట్టవం తప్పు—సమయం వస్తే, విడుగుకోకుండా వంట చేయ వలసిందే కాని, హోటెలుభోజనం పనికి రాదు—ఇట్లాటి ధర్మమాతృలు యెన్నో నేర్పబోయేది వాకు.

రాధోపురిటికి ఆడపిల్ల. ఆతరవాత, యీచేతి వాడు. ఈముగ్గురుపిల్లలూ నా లక్ష్మీరాజ్యాన్ని పూర్తి గా తమస్వాధీనం చేసుకున్నారు. పిల్లలంటే నాకు పూర్వం ఉండే యిటుపివన్నడు తీరిపోయింది. పెళ్లం అంటే కొత్తరికంలో నాకుండే ఇంగ్లీషుభిప్రాయాలు గూరిపోయినాయి, రోమాన్సు

చచ్చింది. వాచదువుసంస్కృత ఫలితం—నా ఉద్యోగం యొక్క గౌరవం—ఇప్పుడింట్లో నా పెద్దరికం— అన్నీ ఒక్కటా పురుగానే వెలుగుతున్నాయి! తెప్ప కుంటే సిగ్గుచేటు. అన్నీ విధాలా దేవుడు నన్ను లొంగ దీసి, కార్ల మా చేతులహా సంకల్పవేసి, కపి తీర్చుకుంటు న్నాడు. స్వేచ్ఛగా విహరించే పక్షి, పంజరంలో పడి తప్పించుకునే పాధనం కానక, ముక్కు నేలకు రాసు కుంటూ, రక్కలు బువలుప కొట్టుకుంటూ వున్నట్లుంది నాఅవస్థ!

పదేళ్ల క్రిందట పెల్లి పీటలమీద చూసిన లక్ష్మీ, యిప్పటి పెంకలక్ష్మీ! యేమైనా పామ్యం వున్నరా? అప్పుడేమీ యెరుగని ఆమాయికురా లను పల్లెటూరు పిల్ల; చదువు లోకల్తానం లేని అనాగరికురాలు. నా యిష్టానికిలోపడి నాచేరికిలుబొమ్మై, నా అజ్ఞానాపూన నడుచుకొనే మద్దరాలు. నామా టంటే నేపవాక్యంగా భావించే విధేయవతి; నా బుద్ధిఖలం అంటే యెంతో విశ్వాసంగల ప్రయోగియ్యరాలు. నన్ను సంతోషపరచ డమే తనకు ముఖ్యధర్మమని గట్టిపమ్మకంగల పాధుశిల! ఇప్పుడో!.....

“లక్ష్మీ.....లక్ష్మీ!”

అదిగో, పిలిస్తే వినిపించుకోదు పిల్లల అల్లరి యింకా అగిసినట్లు లేదు. వార్లు తిని పడుకుంటే నేకాని, యింట్లో గారివావ కలియదు. ఈవార్లయేమో కాని ఆకలి ఉపద్రవంగా చేస్తూవుంది. ఈ వెన్నెల, యీ పువ్వులగారి, యీచిల్లవనం—అన్నీ కొంటిని తాకి, హాయి పూర్చడానికి బతులు పెంచుకు కుక్క పుట్టిస్తు న్నాయి.

లక్ష్మీ నన్ను బాత్రిగా నిర్లక్ష్యం చేస్తూవుంది. నాపదుపాయాలు యేవీ యాడదు. ఇటు పిలిస్తే, అటు పలుకుతుంది. ఒకటి చెప్తే మరొకటి చేస్తుంది—‘వం డవే పోలీ! అంటే ‘కుండపట్టుకొని నీళ్లకు పోతాను’ అన్నట్లు. మీదుమిక్కిలి యేమైనా అంటే, సయిగు కుంటుంది ‘ఈమొగాళ్ల నైజమే యింతకాబోయి! అని. కచేరీవేళకు చెందుమెరుకులు వండిపెట్టడానికి యజ్ఞం

చేస్తుంది. చిరిగిపోయిన పాతచోక్కలు, పంచలు కాస్త కుట్టిపెట్టవే అంటే, “మీకు బోధకత్వం అంత కంతకూ మరీ అధికమామోవుంది. చింకిబట్టలు పెట్టోపెట్టి రాచుకోకపోతే పిల్లడిపక్కకిందికి యిచ్చెయ్యరామా?” అని యెదురుతిరుగుతుంది. “కాలగుండి కనిపించ చేమి? ...తారా లేవోఅని అడ్డిశే, “పిల్లలు ఆడుకుందుకని తీసి, యొక్కడ పాతకాలో!” అని నవగుతూ చెప్తుంది. ‘ఫాం లెన్ పెన్ లో’ నీరా అయిపోయింది. కొద్దిగా పోసి పెడుమోఅంటే, “చేతులో పని వుంది. ఈవాళ్ళమ్మట్టుకు నన్ను తమింది, మీరే పోసుకోవాలి.” అని చల్లగా చెప్పేస్తుంది. ‘ఆపిల్లడు యెందు కట్టా యేడుస్తాడు? ఏదో సమాధానం చేసి, దోగుకో పెడుమో’ అంటే, ‘మూడురోజులనుండి బిగ్గట్టడవ్వా ఒకటి తెచ్చిపెట్టుమని బ్రతిమాలుతూవుంటే, వినిపించుకోరు గాని,—ఈవాళ్ళ ఆడవారం, పెరువుదిసం కదా, కచేరిపాదావిడి లేదుకదా, నాకు పనివేళప్పుడైనా పిల్లన్నీ కాస్త పిల్చి, ఆడిపించ మాడమా? తప్పా?’ అంటుంది. నవ్వుచూ యింట్లో యిదే నాటకం. ఆఫీసులో నడుం పడిపోయేట్లు పని చేసి, అధికార్లచేత మాటలు పడుతూ, ఆరోగ్యం ఆత్మ గౌరవం చంపుకుని, యీదురోమని కార్లీడుచుకుంటూ యిల్లు చేరపిమ్మటైనా, మనసుకు విశ్రాంతి లేదుకదా?

* * * *

పదిగంటలు అయింది కాచోలు. గాలి చల్లగా, బలే హాయిగా, వీస్తూవుంది. గోరూ రాత్రిళ్లు దోమలు చంపేమి—నిద్ర పట్టనివ్వక. వెన్నెలపాదా యెందు చాతనో, యీవేళ రమ్యంగా వుంది.

పిల్లలు సుఖంగా మైమరచి నిద్రపోతున్నారు. ఇంకా వంటింట్లో యెంగి శ్లేత్తుకుంటూనో పొయ్యి కేడ పెడుతూనో, అవస్థపడుతూవుంది కాతోలు లక్ష్మీ! నిద్రపోదామంటే కళ్లు మూతలు పడకుండా ఉన్నాయి. ఈవాళ్ళ, పాపం, నిమ్మరగంగా కోప్పడ్డాను దాన్ని. ఇందాకా, అదీ నేను, బోంచేస్తూవున్నప్పుడు మల్లీ పక్వాతైపం తెచ్చుకొని బుజ్జించాను; కాని మనసులో యేమిమకుంటూవుందో? నోచ్చుకొని వుంటుంది.

నిజమే! పువ్వులూగ, వెల్లిమీద పెట్టుకోవలసిన మనిషిని, చాకరీలో పెట్టి పలికేస్తున్నాను.....
.....“ఇంకా మేలుకొనే ఉన్నారా? ఈపది కప్పుడే సుర్రు తీస్తూ నిద్రపోతూవుండడం మామూలే?”

పనులన్నీ తీర్చుకొని, పట్టుచీర విప్పి, చాకింటి చీరకట్టుకొని, రచితోడుకొని, కాళ్లు చేతులు, ముఖం నవ్వుతో కడుక్కొని, గదిలోకి వచ్చింది లక్ష్మీ. ‘ఓదీలు మీది దీపం కొంచెం పెద్దది చేసి తమలపాకులు చీల్చు తూవుంది.

“తొంటూలం వేసుకున్నారా? లేక, మీకోసం మాదా నాలుగోతులకి కున్నం రాముమన్నారా?”

పరువుమీద ఆటుసుండి యిటు వొత్తిగిల్లి, ““అధికస్య అధికం ఫలం” —అన్నారు పెద్దలు. మల్లీ వేసుకుంటాను నీచేత్తో యిస్తే.” అని నవ్వుతూ అన్నాను.

మొహం యెత్తి నావేపు చూసింది, చిరునవ్వుతో. గాలి కామెచెంపమిది బట్టు యెగురుతూవుంది.

“ఆ వీర్చినఆకులు చాలునరే.....ఇట్టారా!” అని, దగ్గరకి పిల్చి, ముంగురులు సవరిస్తూ, “తల దువ్వుకో లేదేం, యీవాళ్ళ?” అని ప్రేమతో అడిగాను.

“నీమీ లేదు.”

“నీయార్థం, వైరాగ్యము ముసిలిచేట్టలు, నా కేమీ అర్థం కాకుండా ఉన్నాయి.”

“మీ కేమీ అర్థం కావు. మీలోకమే మీది!” అంటూ, మనిమెపినవ్వుతో, “కొంచెం జరగండి..... ఆకులు చాలునా?”

“ఇట్టాటి చక్కని రాత్రివేళ, నువ్వే సంగీతం వొచ్చినదానిపై యుంటే,—”

“నిజమే!.....కాని, చేపు డివ్వనిదానిసూర్యి, లేకపోయిందే, అని కించపడడ మెందుకు? నాకు మరికెందు చేతులు, మరికెందు కాళ్లు చేయి డిచ్చివుంటే, యెంతో బాగుండును కదా, అనుకుంటూ వుంటాను,”

“నీం పెంకెవు!” అని పక్కున వచ్చి, గట్టిగా బిడ్రానికి అదుముతున్నాను.

“మీకు కోపం రాదంటే, ఒకటి చెప్పాలని వుంది. వింటారా, శాంతంగా?”

“అంతకంటేనా? చెప్పు.”

శాంతనే పేదో ఆలోచిస్తూ ఉండును.

“చెప్పు మరి.” అని ప్రోత్సహించాను.

“అయినదానికీ, కానిదానికీ, యెందుకు నామీద కోపంవస్తూవుంటుంది మీకు? మల్లీ చదువుకున్న వారు సర్వం తెలిసినవారు, నాకంటే పెద్దవారు కదా,— భార్య అనగానే, లోకంలో ఉండే సర్వవిధములైనా సులక్షణాలు, నేర్పరితనం, పనిపాట్లయందు ప్రవీణత, ఆమెలో అంతర్భూతమై ఉంటా యనుకుంటారు కాబోలు మీమొగాళ్లు! కదూ?... పాతవుగా, కావలసిన పదార్థాలన్నీ చేసి, వేళకు వండిపెట్టాలి, క్షత్తంగా, పొత్తుగా, ఖర్చుచెచ్చాలు మానుకొని, పంపారం గడపాలి. సదుపాయంగా, లెక్కకు మించకుండా, కమ్మ ముక్కు తీరైన పిల్ల, పాప, కనాలి. వాళ్లని క్రధగా పెంచి, గుడ్డలు బుడ్డలు వేర్చి సంరక్షణ చెయ్యాలి. చుట్టం పక్కం వస్తే, యింట్లో యేదీ వుండనక, లే దవక, గృహస్థమర్యాదలకు లోటు రాకుండా జరపాలి. నాక గ్లున్నా, లేకపోయినా, యింట్లో అరవచాకరీ చెయ్యాలి. మొరుడి సదుపాయాలకి వేటికీ లోటు రాకుండా చూడాలి. ఇంట్లో యెవరికైనా కోరికలు కొవ్వులు వస్తే, నిద్రాహారాలు మానుకొన్నా గా ఉపచారాలు చెయ్యాలి. చింకీబిట్టలు కుట్టాలి. మురికిబిట్టలు ఉతకాలి. ఇల్లు, వొడ్లు, కుండ్రం గా ఆంపంగా ఉంచుకోవాలి. ఎన్నడూ జబ్బు గిబ్బు లేకుండా, ఆరోగ్యంగా బలంగా ఉండాలి. ఫిజీకో, వీజో చాయింపగలిగి హాయిహాయి అనిపించేట్లు పాడగలిగి ఉండాలి. వార్తాపత్రికలు, అపీ చదివి గర్తవో పోలిటిక్సు చర్చించగల సామర్థ్యం పొంది ఉండాలి— మొత్తంమీద ఆయన అభిప్రాయాలతో యోగిభిక్షు చందరంగం, పేక మొదలైన అటలు తెలి

విగా ఆమెకూ, భర్తచేత ఓడించుకునే జ్ఞానం కలిగి ఉండాలి. నగలకు, బట్టలకు జబ్బుకోసం యెన్నడూ దాధించకుండా వుట్టింటివాళ్లనే ఓడించుకొ తినాలి. అప్పురస్త్రీల ఆంపం, ఆరుంధరి పాతివ్రత్యం, లక్షీ చేవిపాభాగ్యం అన్నీ ఆమె యందు ప్రతిబింబితమై ఉండేట్లు చేసుకోవాలి..... ఇన్ని చాకచక్యాలు, సుజాలు ఒక్కరిలో యెట్లా యిమడదానికి సాగ్యమనుకుంటారో? మల్లీ ఆడవాన్ని ‘అబల’ అని, ‘సుకుమారి’ అని, ‘కోమలి’ అని వెక్కిరించే చెగ్గవనేల్లు పెట్టి పిలుస్తారు మీమొగవాళ్లు. క్షత్తికి మించినభారం దానిపెత్తిని మోపి తిన్నగా భరించలేకపోతే శిశిస్తూ నుంటారు, యెత్తిపొడుస్తారు, యెగతాలి చేస్తారు — అధికారం ఉంది కనుక! అయితే అజ్ఞానంచేత పురుషుడు యెట్లా ఆచరిస్తున్నాడేమో అనుకుందుకుపొదా వీలులేదు. బుద్ధి పూర్వకంగానే చేస్తాడు. కోడిపడ్డను పొడిగి, ఉప్పు పక్షిని పైకి తీస్తూ నంటాడు విపరీతం మనిషి.

“సరే ‘నాకు చాత కాదు’ అని ఆడని కాళ్లు చాచేమాడదా? మహాక్షత్తి సామర్థ్యాలు ఉన్నదానివలె అన్నిటికీ యెందుకు సిద్ధపడాలి? అని అడుగుతారేమో! ఆడదానికి అభిమానం, పాదపం యెక్కువ. చెయ్యి లేనిపనినైనా చెయ్యవని చెప్పుడు. అహంభావం ఆమె కోకండి. దాని భర్తం అది. ఈతరాని మనిషిని నీట్లో కోసి, ‘ఈత నేర్చుకో—లేమంటే చస్తావు’ అని చెప్తారు మొగాళ్లు. అంతేకాని, ముగిసినా లేదినా, చెయ్యి అందింది కాస్తయినా సహాయం చెయ్యరు.

“సృష్టికర్త స్త్రీని నిర్మించడంలో యెట్టి అభిప్రాయంతో చేశాడు? ఆమె యేదేం కనులకు తగి ఉన్నది? ఆమెలో యెట్టి లక్షణాలు ఉండుట సహజమో? అని ఆలోచించే బుద్ధిమంతుడు ఒక్కడు లేడు. మొగవాడు తను పెళ్లాడేటప్పుడు ఇంటిపని, వెంటపని, చాకిపని, పాకిపని, కుట్టుపని, మట్టిపని, బిడ్డలపని, కొడ్ల పని—అన్ని పనులకీ తనభార్య తగివుండి తీరా లనుకుంటాడు. న్యాయంపట్టి ఆలోచిస్తే, యిట్టిపనులకు వేటికీ ఆడని పనికిరాదు. దేవు దామె కిరీరాన్ని యిట్టి పని

శ్రమలతోసం తయారు చేయలేదు. కావునానికే వల్లే పూర్వం యిట్టిపనులతో ఆమెకు తరిగిదుహూడా ఉండదు. ఈపనులే నిజంగా మొగవాడు చేయడానికి శ్రద్ధ వహిస్తే యెంతో బాగా చేసుకోగలడు. బిచ్చ కంటారా?"

"సరే. కొన్నికొన్ని పనిపాట్లు, యిట్లో ఆడదాన్ని రొకాయెంచి చేయించడం తప్పేపని వొప్పు కంటాను. కాని వంట, కట్టుపని — ఇట్టి పనులమాట యేం చెప్తావు? పెళ్లాం పిల్లలకి మొగుడే వండి పెట్టడం సబబని వాదిస్తావా?" అని అడిగాను.

"ముమ్మాటికిని" అని తలుపుతెలుపు లేకుండా జవాబిచ్చింది.

"చాల్లే! వెలకి మూడుకోజాలు అవస్థ పడడమే వాకు యజ్ఞం చేసినంత కష్టం అనిపిస్తూ వుంది. ఇక, నిత్యం రెండుపూటలూ నన్నే మడికట్టుకోమంటావు కాబోలు? నీవుగింజం ఉంటుంది సుమీ —" అని వచ్చుతూ ప్రతిహేయం అభినయించాను.

"లోకం అంటే మన యిద్దరమేనా యేమిటి? న్యాయం యీవిధంగా ఉన్నది కదా అని మనవి చెప్తున్నాను. అంతే కాని, మీ రిప్పుడే బెంగపెట్టుకో నక్కరలేదు."

"అంతేకద?"

"కాని నిజం ఆలోచించండి. వంటలో మొగవాడిని మెప్పించగల పనులన్నీ యెన్నడైతే కని, విని యెరుగుదురా? పురాణాల్లోనూడా గొప్పవంటకత్తై అని, యెవర్నీ మనకపులు వర్ణించినట్లు లేదు. నలపాకం, భీమపాకం అనే చెప్తారు కాని, ద్రాపదిపాకం అని వివలేదు. పెల్లినించులకూ, పంకెర్వులకూ మొగవాళ్లే వే వంటకు కుదర్చడం ఆచారం. చూపేళ్లలోను, పత్రములలోను వంటవాళ్లు మొగవాళ్లే ఉంటారు. కాస్త్రురీత్య, ఆమభవరీత్య, న్యాయరీత్య, పురుషపాకమే ప్రసిద్ధ మైనప్పటికీ, ఇంట్లోమాత్రం ఆడవే వంట చేయాలంటారు. సాధారణంగా స్త్రీలవి పురుషులను

మెప్పించతగ్గ అమృతపాస్తాలు కావు—వంటలో. చాల నైపుణ్య యేదోమోస్తరుగా చేస్తే సంతోషిస్తారా? మీదుమిక్కిలి చివాట్లు, ఆత్మేషణలు, పరిహాసాలు, రుసరుసలు!.....

"కట్టుపనిలోసహా మగవాడి కుండే నేర్పరి కనం ఆడదానికి లేదు. మీదున్నటు కుట్టే దర్జివాళ్లు మొగవాళ్లేకద? ఆడదర్జిలకోసం పాకులాడకం? ఇంట్లో మాత్రం పిల్లలబట్టలు, పరికిణీలు, చొక్కాలు, బాగులు, చేతిరుమాళ్లు, రవికలు, పాకగుడ్డలకు అనుకులు, చినికి బట్టలకి చూసెకలు, అన్నీ పెళ్లామే కట్టుకోవాలి?"

"పోనీ, ఇక మీదట, నూది దారం వామిది పడెయ్యి. సహాయం చేస్తాను" అన్నాను పెంకెతనానికి.

"నమ్ముకోవలసినదే!" అని తల ఊపుతూ "మొన్న కట్టుకున్నారనగా, పంటంనుండీలు? సన్నంగా వుందని, ఒకనూది విరిచేశారు. 'దబ్బసంలాటి నూది వానెత్తిని కొట్టివారు' అని నన్ను తిట్టి, రెండోనూది వేలుకు గుచ్చుకున్నారు."

"అంటే, కట్టుపని వాకు చాలికాలే దన్నమాట వికడమేగా?"

"చాలగాక కాదు; అభ్యాసం లేక. చేవీవాళ్లం డగా, మనం యెందుకు చేసుకోవాలి, అని. కొన్నికొన్ని పనులలో చాలికావట్లు నటించడమే మొగవాడుగొప్పమ కంటాడు. డిన్నిటికీ లోటురామాడనుగా, మరి? అన్ని విధాలా, పురుషుడు మహారాజు స్పష్టికర్తకు మద్దకొడుకు! ఆడదాన్ని ఆలోగరికి తెచ్చి, దాన్ని పీడించి పిప్పిచేసి, యిద్దంబొచ్చినట్లు తన గొల్లంకోసం ఉపయోగించు కొని, బానిసను చేసి, దానిమీద సవారీ చెలాయించ గలుగుతున్నాడు. ఆడదానిసహనశక్తికి హద్దు లేకుండా ఉంది. ఎన్నిటికైతేవా ఓర్పుకుంటా వంటుంది. ఓర్పు కున్నకొద్దీ, ఆమెమీద అత్యచారాలు చేస్తునేఉంటాడు మొగవాడని తెలుసుకోదు. అయితే, వాసంగతి, మీసంగతి దృష్టాంతంగా తీసుకొని చెప్తున్నా ననుకో కండి. లోకంతీరుకు వగస్తున్నాను. అంతే కాని—"

అమె యిచ్చే ఉపన్యాసం వింటూ, మొహం చెప్పడానికి యేమీ పోలపోకుండా ఉంది, వాకు. చూస్తూవుంటే, ఈమె వాలక్మేవా? అనిపిస్తూవుంది. నూటిగా రానిమొహంవేపు చూడడానికి సిగ్గుగా ఉంది. చెయ్యిమీద రేల అనుకుని, నానం దెమిది? కొంచెం ఉదయంవంటి, యెందుకో లక్ష్మిమీద వాకు కోపం వారికి, నామొహంలోకి జిగజిగలాడే ఆమెరుపుకళ్లతో గానే ఉండెను. కాని, నిజంగా అలాగిస్తే, తగిన చూస్తూ, ఉద్రేకంతో మాట్లాడుతూ వుంది. ఎదురు కారణం యేదీ కనిపించకుండా వున్నది.

ఘనోపాలంభము

టి. రంగారావులు గారు

ఒక చోటం జెనుగొండలంబలె నమ్మగోడగరూపంబుతో

నొకచో నేనుగుపించుచందమున నద్యోద్ధిన్న రూపంబుతో

నొకచోట నివివిధాకృతు ల్లులుగగా వ్యోమస్థితంబౌ వలూ

హాకనందోహమ! యొందజాలికపటు వ్యాపారము లేన్ద్రుతో!

అఱచేతిమాత్ర మీ వాదిని గాన్పించి యంతలో నింగిని నావరింతు

వావరించినయంత నత్యంత వృష్టిచే బుడమి నెల్లడ నీట ముంచివైతు

వొకవేళ బెల్లుగ నుఱుముచు మిన్నుమ న్నొకటిగజేసెడు నోజగాగ

దండతండములుగ దనరారుచుండియు నంతలోనె యదృశ్య మగుచునుందు

వొకమాటు కూవంబు నూని సువృష్టిచే బ్రాణిసంతతికిని రహిని గూర్తు

విట్టు లిచ్చానిహారంబు వేడ్కయొనగ - నెఱపుచుండెడు నిను జూడ నెమ్మనమున

మొఱుగుకుక్క యొకప్పుడు గఱవదటులె - కఱచుకుక్కయొకప్పుడు మొఱుగదనెడు

నుడి నిజంబుచు దోచు ఘనోత్కరంబ!

కురిసితి వంగదేశమున గుండలబోసినయట్లు వర్షముల్

పురములు నన్యము ల్నురులు ముగ్ధిరి నీట నటంచు వింటి మీ

వరయగ బక్ష్మిమూర్ధముల వర్ష పుజాక్క నొసంగకుండగా

వరతతి జీవరాశి కణివస్థితి నున్న దిదేమి నాయమో!

ఘనుడ వనునామమున నీవు తనరుచుంట - నిట్టి వైషమ్యబుద్ధి నీకెట్లు లభ్య

నంచు నెందలిగాని ఘనాఘనాఖి-యుం గలదుగాదె నీ కంచు నూఱడిలితి.

శ్యామలరావు రాజమండ్రిలో బి.ఎ.కు చదువుచున్నాడు. వారిది కుమారుడు. తల్లి చండ్రుల కొకడే కుమారుడు. శ్యామలరావు భార్య పూర్వాచారపరమాయణురాలు; పరమపత్నితాళికోమణి, మురుగురాశి. భారతభాగవతరామాయణాదిపద్యగ్రంథములు చదివి, అర్థము చెప్పను. చెప్పుటయేగాక అందందు నీకులను గ్రహించి, అప్రకారముచేయుట కుచ్చయించును. నిత్యము గోరీపూజ చేయును. అంతియేగాని, అంగభాష అమె ఎరుగదు. ఈకాలపు వీరవాగ్గరికలక్షణములు మచ్చునకైన ఆ మొకడ కనుపడవు. తల్లి చండ్రుల కేకపుత్రిక. ఆమెచేరు పరస్వతి. రజస్వలై యెండియు అయినను కార్యం కాలేదు.

ఒకనాడు సాయంపనుయమున మలయమారుతము పీచుచుండగా గోదావరీతీరమున ఒకయువకుడు ఒకయువతితో ముచ్చటించుచుండెను. ఆమె ఎవరో? ఆమెయందు ఆధునికవాగ్గరికలక్షణము లన్ని తాండవమాడుచుండెను. ఆయువకుడే మన కథానాయకుడనై శ్యామలరావు. ఆమె కన్యార్థముగ నిలబడి వికసిత వదనముతో చూచుచుండెను. ఆమె ఒక్కంత మాట్లాడిన తన జన్మ ధన్యమననని శ్యామలరావుచెప్పించుచుండెను. అతని బడకు చక్కనే ఆయువతి యిట్లు. తండ్రి వశీలు. బ్రహ్మసమాజమత మును కాబోలు పద్దెనిమిది ఏండ్లు నిండినను ఇంకను వివాహము చేయలేదు. యాహ్. ఏ. చదువుచున్నది. చేతు కమల. తండ్రికి కమల గారాలుపట్టి. హాస్యనియము లాగా వాయింపగలదు. శ్యామలరావు, కమల ఇద్దరు ఒక కారేజీలోనే చదువుచుండిరి. శ్యామలరావుకు స్వతః గర్వము మెండు. దానికితోడు బి. ఎ. చదువుచుండెను. ఇంక చెప్పవేల? తన భార్యకు వాగ్గరికత తెలియనియు, తనతో ఇంగ్లీషు భాషాశక్తిగా మాట్లాడజాలనియు మన క్షుల్లో చింతింపచుండెను. ఈమెను గాంచి నవ్వుటి

నుంచి, తనకు ఇట్టిభార్య లేకపోయినే యన్న విచారము ప్రారంభ మయ్యెను. క్రమేణ ఈమెతో స్నేహము ఎక్కువయ్యెను. దానితో వివాహవాంఛ హెచ్చెను. పరస్వతి పూర్వాచారపరమాయణురాలగుటయే ఆమె తప్పు. ధర్మపత్నిని విడవాడవచ్చునాయన్న సందేహమే శ్యామలరావుకు లేకుండెను. అన్నిసాక్షిగ పెండ్లాడిన ధర్మపత్నిని ఉపేక్షించుట వివాళికరమని తెలియదాయెను.

వివాహము నిశ్చయమాయెను. పరస్వతితల్లికి, కమలతల్లికి స్నేహ మునునచే వివాహమునకు కమలతల్లి వచ్చి పసుపు-కుంకుమకు సిలవిహాయెను. వీరి అల్లుడే వరుడని కమలతల్లికి తెలియనేతెలియదు. వీరికిమాత్రము ఎటుల తెలియును? పేరంటమునకు పోవుటకై పరస్వతియు, తల్లియు బట్టలు ధరించుచుండిరి. ఎక్కడ నున్నా? తండ్రి కామేశ్వరశాస్త్రిగారు గృహంబులోనికి వచ్చి, వశీలుగారి అల్లుడు తమ అల్లుడే యనియు, తమ పిల్ల కింక అధోగతియే అనియు, రాత్రే వివాహ మయి పోయె ననియు భిన్నుడై వదించెను. తల్లి గోలుగోలున దుఃఖించెను. పాపము పరస్వతిసంగతి చేక చెప్పవలయునా? తన దురదృష్టమున కెంత వగచెనో? ఆపరమేశ్వరునకే ఎరుక. కాని విధిచెయ్యదమల కన్య లేమి చేయగలరు? కొన్ని దినములకు కామేశ్వరశాస్త్రిగారు 'వివాహము చేసుకొన్నను మాకుమార్తెను గూడ తీసుకొనివెళ్లుమనియు, 'మిఇద్దరకు సేవకై నను సునీవచ్చుననియు ఎంతో విషయముతో చెప్పెను. కాని ప్రయోజనము లేకపోయెనుననిగానా, పరస్వతి చేరు తన వద్ద తలపెట్టువద్దని శ్యామలరావు ఖండితముగా చెప్పెను.

శ్యామలరావుగారు ప్రస్తుతము ముట్టుబడులేదు. కమలయే ఆయనచదువు. అతడు ఆయమచేతి కీలుబొమ్మవలె ఉండెను. పరి, ఇంక చదువుకు స్వస్థియే. ఆ

యేడు పరీక్ష తప్పిపోయెనని వేర తెల్పవలయువా? కమల యాభ. ఏ పోనై ని, యే, జానియర్ చదువుచుండెను. భర్తను పరీక్ష పోయెనని తూలవాడుట ప్రారంభించెను. చివరకు ఇద్దరు స్నేహితు లుండగా చదువురాని మగవాడు పనికొరచని కళివోత్తులు చెట్లటచే క్యామలరావు అవమానమును భరింపకాలక ఆనాడే మద్రాసులో చదువుటకై పోయెను. క్యామలరావు స్నేహితుడు నామోచరరావను వేలీలు ఒకడు ఉండెను. అతను నిత్యమువచ్చి క్యామలరావునుమాదిపోవుచుండెను. క్యామలరావు మద్రాసు వెళ్లి నాడన్న మాటయేగాని మనస్ఫులతయు కమలస్మృతిపడనే. ఒడలిక్కడ, మన సక్కిడె యన్న పతిశ్రమోక్తి లేదు. ఆమెకు అతనిదింత యే లేదు. ఆమె బాచే వ్రాయుట లేదు. ఇవంతయు పరివాగరికయునకుల పద్ధతికాబోయి! ఈయన వ్రాస్తామన్న ను అభిమానము వెనుకకు బాగుచుండెను. అకస్మాత్తుగా కమలస్మృ భర్తను రమ్మనియు, మిమ్ముల తూల వాడుట ఆలగయునా చదువుకొందు రేమో యనియు, ఆట్లున్నందుల కెంతయో కుండుచుంటివనియు, మీరు బాబుద్రాడుకపోవుట మనస్తాపమునకు కారణమయ్యెననియు బాబు వ్రాసెను. ఎటులైన ఈనాతప్పినను నమించి ఒకసారి తప్పకరావలెననియు వ్రాసెను. ఇంకేముంది? ఈ ఆహ్వానమునకేగా అతడు ఎదురుదూచుచుండెను. ఆరాత్రి వెయిల్లోనే రాజమండ్రి వచ్చెను. కమలకు కొంతెము వంటి బాగలేదు. అన్నము సరిగా తినుటలేదు. కాని కాలేకి రీవు లేకపోవుటచే తూగు దినము లుండి క్యామలరావు మద్రాసు వెళ్లిపోయెను. కమల నభివృద్ధిపొందెననియు అసంగతి నిభర్తకు తెలిపిన నిమ్మ తీసుకొనివెళ్లవని కొందరుహితులు సరస్వతికి చెప్పిరి కాని ఆమె నడవడి ఎటులున్నను, వారికి తనంత తెలియవలయును గాని వ్యవము చెప్పిన 'సవతిమచ్చర' మనిపించుకొనునని సరస్వతి చెప్పెను. కొమలస్వభావము గల సరస్వతియొక్కది ఏనాటిమణి కుండును? కమల తన భర్తకు మీరు కొడుకుకంటె యయ్యెను భాగ్యము కల్గెనని బాబువ్రాసెను. బాబు చేతిలో నుండగానే స్నేహితుడు వచ్చి అతనిచేతిలోనిబాబు గాంచి చూడ

నమ్మనా యని బాబు లాగుకొని చూచి 'ఇంకేమిరా? చెప్పవైతిని. పట్టగ్రహణ కనుటయు, కొడుకు తండ్రి కనుటయు ఒక్కపాతేరా? అబ్బువ్వలెందు? నని మేల చూడెను.

ఇట్లుండగా కొన్ని దినములకు క్యామలరావుకు జ్వరమువచ్చి ప్పుహ తెలియుటయే లేదు. కొందరు స్నేహితులు కమల తండ్రికి తంకి నిచ్చిరి. మాపిల్లవచ్చుటకు వీలులేదని తగినవాక్యముని చెట్టుమని స్నేహితులకేర కొంతసామ్మ మనియాద్దరుచే నిశ. ఈసంగతి కర్ణాకర్ణిగా కామేశ్వరకాస్త్రిగారికి తెలిసి భార్యతో మన అమ్మాయికి ఏనుగులులేకున్నను పడుపు, కుంతుము అయినను పెట్టుకొను చున్నది. అదిమాడ కరవగున కాబోయి! అల్లునకు మద్రాసులో జబ్బుగా మున్నదని విచారముతో తెచ్చెను. 'అయ్యో పాపము! కమలమ్మగారు జగ్గ లేదా? అని ఆయనల్లులు ప్రశ్నించెను. 'గర్భిణియట. వెలులు నిండుటచే పంప వీలులేదని వేలీలుగారు చెప్పినారుట! అని ఆయనచెప్పెను. ఈమటలన్నియు వినుచుంకిన మన సరస్వతి తల్లిని పిలిచి 'నేను మద్రాసుకు పోయి వారికి నేన తే నెదను. నాబోదిరి గర్భవతిగా మున్న వారు విధిగదా? ఇన్నాళ్లకు వారికి నేనతేయు భాగ్యము కలిగినది. ఈరవ్వంత అన కాళము పోయిన ఇంక నే నెందుకని చెప్పెను. తల్లి తండ్రినద్దకు వచ్చి, 'అమ్మాయి పోయెద ననుచున్నది. తీసుకువెళ్లండి. కడసారి చూడండి. లేకున్న కలకాలము అనసావకాలముందైన మాయభాగ్య ముబ్బలేదని వాపోవుచుండును! అన్నది. మాకురుమాటకు ఎదురు చెప్పలేక కామేశ్వరకాస్త్రిగారు మాకున్న తీసుకొని మద్రాసువచ్చి పిల్లవాని బసవ పోయెను. క్యామలరావు ప్పుహ లేకుండా ఒకరూములో పడియుండెను. మంచి డాక్టరుని చెట్టి ఉదారవృద్ధులరులగు తండ్రి మాకుట్లు ఎంతయో నేన తేసిరి. ప్పుహ తెలిసినవెనుక తండ్రి అల్లుని ఎదుటకు వచ్చుట చూసెను. జబ్బంతయు నయ చూడెను. ఇప్పుడు నీరసములేప్ప మరేమియులేదు. ఈమె ముగిలయని మారుచేరు భరించెను. తండ్రి ఇల్లి పోయెను. వివాహమవ్వదు తప్ప మరవ్వదు చూడక

పోవుటచే క్యామలరావు భార్యను గుర్తించినట్లేదు. ఒక నాడు క్యామలరావు కుర్చీలో పడుకొని ఆహ్లాదముగా మిఠాయిలతోకాని భజనమును విధి అడుపజేసిరి. మీమేలు మరునవారకు. దయయుంచి మీయనికియూ, మీనామ ధేయము తెల్పి నన్ను కృతార్థుని చేయగోరెదా' నని నుడిచెను. సరస్వతియు కొంతయు యోచించి, 'నాభర్త నన్ను దిగవాడి చేరవివాహము చేసుకున్నాడు. నాకు ఖమునకు మేర లేదు. నేనొక పాపిష్ఠురాలను. కమలకు నాకు స్నేహ ముగుటచే మీ రహింసాస్థిలో నుండుట గాంచి మీకు పరిచర్య చేసితి'నని తెల్పెను. 'అమ్మా, ఆహ్లాదమున మీభర్త ఎవరు? వారి నామధేయ మేమి? వారితో నాయావచ్చుకొని భార్యలోని ఇట్టి సుగుణముల ప్రోవును విడనాడుట భర్తయు గాదుని తెల్పెను. ఇట్టి సాధ్యుని విడనాడిన పాపి ఏమి చేసినను నోషము లేదని తెల్పెను. పాపము! ఆపాపి తానే యని ఎరుగదాయెను. సరస్వతి అతికాంతముతో 'వారికి మీరేమి బుద్ధి తెచ్చెదరు? మీరు చెప్పిన వారు విందురా? మీరును ఆకోటిలోనివాడేగదా!' అనుటయు. 'అవును, నాకు తగినది గాకపోవుటచే విడిచితి. అదికాకుండా, అప్పుడు ఇంకను చిన్నతనము. ఇప్పుడైన అటుల చేయుచునా? అది నొక నోజుల పనుమ' యని యూరకుండెను. మనస్సులో చేనినో యోచించుచుండెను. 'ఆ పాపిష్ఠుడ మేమియో అడుగవచ్చునా' అని నులీల ప్రశ్నించెను. 'తప్పిది మేమియు లేదు. నాతో సమానముగ ఇంగ్లీషుమాట్లాడలేదనియు, పూర్వచారపరాయణురాలనియు అంతియే కారణమని క్యామలరావు నుడిచెను. "హిందువుల నులుచే ఇంగ్లీషు రాకపోవచ్చును. భర్తకీష్టమున్న నేర్పవచ్చునే! దానికొకట మీరు విడచునో మీకొకట ఆమె ఆహారాశ్రమములెంతయుభించుచున్నవో అనర్హ్యురనకే' ఎరుక.'

'దుష్టాచరడ మెందుకు? ఇష్టము లేకపోవుటచే నేను వివాహము చేసుకొంటిని. ఆమెహాడ అటుల చేసుకొనవద్దని ఎదురెప్పుడని క్యామలరా వనెను. 'ఆహా! అటులనా? మీరైతే అనుజ్ఞ ఇచ్చితిని గాని హిందూయువతి ఎన్నడును అటుల ఆచరించదు. తన భర్తనే వైవముగా పూజించు'నని నులీల నుడిచెను.

'అందుకు నివర్తన. మేమైన గలదా' యని క్యామలరా వనుటయు, 'నివర్తనము వేరే కామయినా? అయిననునర్హ్యములై రజస్వలైనను చూడక వేరే వివాహము కామిందుకొని యావత్తీరము. తన బ్రతుకు దుష్టభాజనము గావించిన తన భర్తకు జబ్బుగా నున్న దనగానే తన యావచ్చుకొని భార్యలోని భర్త జబ్బును వదిలి నులీల యమనామము ధరించి మీపదదాని యగు సరస్వతియే నివర్తనమని విలపించుచు భర్తపాదములపై బడెను అదివరకే ఆమె సద్గుణములకు, చివరమునకు సంపించుచున్న నాడు గాన తాను విరావరణ మావిన తన భార్యయే అట్టి సద్గుణపుంజముని తెలిసి పాదములపై నున్న భార్యను లేవదీసి, కంతి చేర్చుకొని చేసిన ఆపరాధములు క్షమించ వేడుకొనెను. అప్పటి వారి యానందము పాశురలే గ్రహించుదురాక! క్యామలరావుకు ఇది వరకే కమల నదెక మందికి కాదని కొంచెము తెలిసెను. సరస్వతిని వెంటబెట్టుకొని రాజమండ్రీ వచ్చెను. వెచ్చుటయే తిడవుగ అందిన కమలకు దామోదరావుకు సంబంధము కలిగె నని ఒక్కమృతి చెప్పిరి. ఇంక దానిమీద ప్రేమ ఎటుల నుండును? దానితో'ను కిల నాడు తాను రాజమండ్రీమీద ఆరునెలకే పుట్టుటయు, అదివరకు జాబుచాయక ఆ యమనామముచేతనేకాలోలు తన్ను రమ్మని జాబుచానెనని క్యామలరా వూహించెను. 'ఆహా! ఎంతమానకత్తే! ప్రేమరుగులు చూచి వెనక పోతి' నని విచారించెను. తనకు జబ్బుచేసిన రాకపోవుట వరిగదా, జాబైవను వ్రాయలేదనియు, అట్టిది భార్య యనిన నతనికి కంటకప్రాయముగ నోచెను. తిన్నగా కామేశ్వరశాస్త్రిగారింటికి పోయెను. అత్రకు, మామకు ఎముస్కారములు చేసి తన తెప్పడములు క్షమించ వేడుకొనెను. అనందభాష్యములతో వారు అతినిని లేవదీసి దీరించిరి.

ఇప్పుడు మన క్యామలరావుగారు మద్రాసులో వి.ఎ., వి.యల్. హాకొట్టువోలు. ఇంటిలో ముద్దుమాట గట్టు చిన్ని కుమారుడును, తల్లిదండ్రులు, సరస్వతి ఉండిరి. సరస్వతి అత్రమామలకు నీవచేయుచు, సనా

తపస్వీయుల వాచరించుచుండెను. క్షామలరావు పశ్చాత్తాపమునకును, సత్సేవార్థనకును తలదండ్రులు సంతసించి, కోడలి పపర్యలను జూచుచు కొడుకువద్ద కాలముగడపుచుండెరి. ఆహా! పరమేశ్వరుని నీలలు అత్యున్నతములు

గదా! రాయి అరగదీసికొట్టి ప్రకాశించును. అటులనే సర్వజనంపము లెంత కష్టపడినను వారి సుగుణముల సువాసన చిరకాలము నిలుచును. వారి స్మృతి కాలగతి వాడినను మొగరితూరేకువలె సుగంధయుతమై నిలచును.

ఆంధ్రకవిత్వము

అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యకాశ్రి గారు

అవనికా సర్వవిశేషముల దెలియఁగా నర్థించువాఁ డెల్ల నాంగవడో విస్తరసేవ సేయవలయుఁ గాఢాగ్రహం బొప్ప నెల్లవిశేషంబులు చేర్చి రామేశనయుల్ ప్రజ్ఞాభ్యుఁ జేడి ననుభవి నారీతి నొసర్చువాఁ డనుచు సత్పుత్రుఁ నిరీక్షించు నాంధ్రవదనమాత కొఱంత నాంధ్రకృతికర్తల్ తీర్పు టర్హంబగుఁ.

నవగోష్ఠము లని హిందువు లెల్ల దేవతార్చనపెట్టెలంద యుంచినవి యెల్ల పెఱుమతస్థులకుఁ జెవిం బడకుండ మహమ్మదీయులు దాఁచినట్టి వెల్ల పిటకకర్తల కకపటముఁగా బుద్ధుఁ డనుగ్రహించిన సుసామగ్రి యెల్ల చిరసంప్రదాయప్రసిద్ధమైనట్టి ద్రవిడ భక్తజనుల వివేక మెల్ల నద్దిరా! ఆంగ్లభాషలో నవతరించె - నట్టిభాగ్యంబు నా కెప్పు డమరెడినని కుతుకఁడు నాంధ్రవాక్యైతకొఱంత దీర్ప - నడుము గట్టంగవలయు నాంధ్రకవులెల్ల ఏభాషలోఁ గల యేవిశేషములైనఁ దెలుఁ గెఱింగినవాఁడు తెలియఁగలఁడు ఏశాస్త్రములలోని యేరహస్యము నైన, నాంధ్ర మెఱుంగువాఁ డరయఁగలఁడు ఏచరిత్రలలోని యేయథార్థములైనఁ దెనుఁగు పోత్తములఁ గన్గొనఁగఁ బడెడి ఏమతంబులలోని యేతత్త్వములునైన నాంధ్రవాక్యయమున నగపడెడిని అనుచు శ్లాఘ్యమైనట్టి విఖ్యాతి గాంచి - యెల్ల బాసలలోఁ దలయెత్తితిరుగ నాత్మలోన నువ్విష్టారు నాంధ్రభాష - కాంక్ష దీర్పుట విధి యాంధ్రకవుల కెల్ల.

దిద్దుపాటు

కడచిన నెల భారతీయందు ప్రకటితమయిన 'సాగరసంగం' అనుకథలో గిరిగ పుటలో రెండవకలమున విషయము తానుమారుయినది. దానినీ క్రింది విధముగ చదువుకొనవలయును.

—భా. సం.

“కొడుకే అని చెప్పలేక పోయావా?”

“అయితే ముందు దారి?”

“కులం మాడు పెడుతుందా? చొక్క కొడుకు మాట తీసెయ్యడం యెరుగదు. రాచకొమారుడులాగ వుంటాడు. మొగం చూస్తేనే కడుపు నిండిపోతుంది.”

“అంచేతనే సోమాలు కన్నేసి ది.”

“అప్పురమా? నే నెయ్యలేమా నీ మీదా?”

యకరం ధూమి అమ్మగారిదీ, యేదుం ధూమి అక్కడిదీ వొరులుకో లేమా నీ కోసం? కోరుకున్న పెనిమిటి దొరికితే కుల మెందుమా? మా చెంబుమా?”

పూర్వస్మృతి సరిసీముల్ని గుంతేసి విడిచిపెట్టింది. చొచ్చిరికథ పాడడంలో సరిసీములికి వున్న నేర్పుచూసి పోలమ్మ, చేస్తూ చేస్తూ వున్న పండు సంది కాపరం విడిచిపెట్టి సరిసీములుమీద వారింది. నిత్యేపం లాంటి మాడు యకరాల ధూమి ప్రేమ యెదుట ఆ మెక గడ్డి పరక లాగ కనపడింది. తొండ్ర గదిమాడు; అన్నదమ్ములు

పొడిచేస్తూ మన్నారు. వదివలూ, మరడల్లా, చెప్పిపొడి చారు. కల్లి గొల్లవ గోలపెట్టింది. మొగుడు చాస్తీ యివ్వడానికి సిద్ధపడ్డాడు; కాని పోలమ్మ విన లేదు. జంకనూ లేదు. సరిసీములు అప్పుడు విజయగర్వాన్ని చూపించాడు. అయితే అది కులంలో కులం కనక సరి పోయింది. ఇప్పుడు?

“ఇటు మాలకి, అటు మాదిగలకి మాడా దూర మైపోతాం” అని సరసీములు దీసంగా అన్నారు.

“అందుకోసం వాళ్ళ నిద్దరినీ విడదీస్తే పాపం కామా?” అని పోలమ్మ అడిగింది.

సరిసీములు మాట్లాడలేకపోయాడు. ప్రేమోపాసన ఆలసి మకమ్మని మృదువుపరిచి వుంది. అయినా అవైర్యం పోలేదు. ఇది కని పెట్టి పోలమ్మ “యిక్కడ కాదు” అంటూ అలగజాణ్ణి గుడిసెలోకి తీసుకొనిపోయింది

2

పోలమ్మ, సరసీములూ మాడా దీన్ని గురించి చాలా రహస్యంగానే ఆలోచనలు చేశారు. కాని యిది

కావలసినది నానాధర్మములబాధన ప్రపంచమంతయు తిరుగును, స్త్రీపురుషులు జాతములకే స్వభావముపెందును,

చిములు పట్టుకొని కూర్చుంటు కలదు.

"అయ్యో" వని అంది పట్టుకొని పోక దిగి కాలుస్తా నేక

సాక్షాదే ఆడుదు ప్రపంచము చుట్టూ తిరుగును, కాళ్ళను మోయుచు, ఏక ఇట్టధైర్యంబో పోకపెట్టుకొనిపెందును బాబూ అనుకుంటు పిలికూడదు!

అంగుడి పీచిరి

చిట్టకథలు

చిట్టకథ

సీరిపి అంజనేయులుగారు

౧.

అనగా అనగా ఒక ఊరు. దానిపేరు తాడిమట్టి. ఆమూరికి ఒకరాజు. ఆయనకు కథలనగా బహుప్రాణము. రాజునకు కథలు చెప్పవారు కఱవా? ఎందతో ఎన్నిరకాలుగా నో చెప్పినారు. అయిన నేమియువయోగము? అందు ఒక్కటియు రాజునకు సంతోషము గల్గింపలేదు, అన్నాడుగదా ఆయన—

“నా కేల యీ పొట్టికథలు? ఇట్టివి గిట్టవు. కడగాననిది గావలె. ఎవ్వడు తెగనికథ తెల్పునో వానిది యీ రాజ్యము, ధనము, నా ప్రియమైన కుమార్తెయు, అంతయు వానిదే. కథ ముగించినవానికి ప్రాణాలు దక్కవు. వాని తలగొట్టి ఊరివాకిలికి వ్రేలాడఁ గట్టెదము.”

౨

ఈసంగతి చిటుకలో ప్రాకిపోయినది లోకమంతయు. వచ్చినారన్నా, ఒకరిపెనుక నొకరు, వరుసగా నెనిమిదిమంది వీరులు. ప్రాణాలపై ఆన లేదేమో వారికి. అందఱు రాజునకు

మొక్కినారు. కొలువుదీరినారు వభలో. ఒక్క రొకరుగా ప్రారంభించినారు కథలను.

మొదటివాడు సోమవారము మొదలుపెట్టి, విలుగుతలుగు లేకుండ చెప్పినాడు, ఒకే ధాటిగా. ఎంతో బాగున్నది ఆ కథ. అందఱు సంతోషించినారు. ఆనందించి పోయినాడు రాజుగూడ. అయిన నేమి లాభము? శనివారము సాయంకాలానికి అది ముగిసినది. అంతలో ఆయువు మూడినది కతగానికి. రాజు చూచినాడు తలారివంక. వెంటనే తలారి త్రోసినాడుగదా ఒక్కతన్నతో కతగానిని బయటికి. పాపము! తలారికత్తిచేత కతగాని తలకనిమొగ్గవలె తెగినది కనిక్కున.

రెండవవాడు చెప్పినాడు ఏబదిదినాలు. మూడవవాని కథ యేబదిమూడు దినాలవఱకు సాగినది. ఇట్లే తక్కినవారి కథలును. ఎన్నడైన నొకనాడు ముగియవలసినవేకదా? అందఱ తలలు పూలగుత్తులవలె చకచక నెగిరిపోయినవి. అంతయ కాదు. ఊరివాకిలికి పెద్ద

తోరణముగా నేర్పడిన వన్నియు. ఆనరమును హది, రాజు సంజోహన పొంగిపొయ్యెడి వాడు.

3

నగరిసంగతి యిట్లుండగా, ఒక్కవాడు వచ్చినాడన్నా పిల్లజుట్టు పుల్లన్న. దొరిగెల్లు వానిది. ఒక్కపల్లవివాడు. బలే ఉపాయశాలి. తెగనికథ వచ్చునో రాదోగాని, ఆస్థానములో రాజునుమాత్రము చూచినాఁ డాతఁడు. రాజు దగ్గఱ నిలుచుండిన ఆమిడ్డిగుడ్లవానిని - చుట్టుకు జూపులవానిని - బూరబుగ్గలవానిని - కుచ్చుమీసాలవానిని - తలారిని చూచినాడు. వచ్చినెత్తురు కాతీ, కరుడుగట్టినవాని కత్తిగూడ, మనవానికంటఁ బడినది. పెద్దల నందఱను పుల్లయ పాఠజూచినాడు. ఒక్కమా 'అందఱకు నండా' లన్నాడు.

రాజు నవ్వుకొని తనలోఁ దాను. ఆనవ్వులో అలత్యభావము నిండుగా ఉన్నది. 'తల కాచుకోవోయి' అనినట్లు ఆ నవ్వున కర్థము. ఆ యర్థము పుల్లయకు అగవడినది. తల ఊచినాడు ముందుకు వెనుకకు రెండుసార్లు. 'పట్టెదను లే నీపని' అనుకొనినాఁ డేమో! అలాగే ఉండినది వాని చూపుగూడ. తిన్నగా రాజుదగ్గఱఁజేరి కథ మొదలెత్తినాఁ డయ్యా చనవుతో—

౪

“దొరా దొరా! విన్నావుగదా? పాముదుర్తి అను ఊరు. ఆయూరిలో బలేవర్తకుఁ

డండీ. పిసిని గొట్టులలో పేరుమోసినవాఁ డతఁడు. వానియొద్ద ఏమిసగలు! ఏమి నానెములు! ఎన్నిపొలాలు! వాని యింట్లో ఏమూలచూచిన ధనము మూల్గుచు ఉండెడిది అలాటిసా ప్రకారి వాడు. 'పోలిసెట్టి' అని వానిపేరు.

“ఒకప్పుడు పోలిసెట్టికి ఎంతో ధాన్యము వచ్చినది. ఆ ధాన్యానికయి కట్టించినాడు లంకంత యిల్లు. ఎకరాల పొడవునను అదె. కూరించినాడు ఆ యింటినిండుగ గింజలు చీచుమైన దూరకుండ భద్రఁజేచినాడు దానిని; కాని ఆ యింటిపైన ఒక చిన్న పొగగూడు ఉండినది. దాని నెవ్వరు చూచినట్లు లేదు.”

కథ వినుచు ఆనందించి పోయినాడురాజు. కతగాఁ దది కనిపెట్టి, సాగించినాడు దానిని ఉత్సాహముతో—

“మఱునాఁడు ప్రొద్దుపొడువకముందే వచ్చినదండీ ఒక పిట్ట. ఆ యింటి పొగగూటిగుండ ఒక ధాన్యపుగింజ యెత్తుకొని, ఒకే ఉఱుకు”.

రాజు—(నవ్వుచు) అట్లే అనుకొన్నాను నేనును. ఎంత టక్కురి గువ్వరా అది.

కత—ఇంకొకపిట్ట మఱునాటి వేకువనే యింకొకగింజను కఱచుకొని తుట్టునఁ బొతినది.

రాజు— వినుచున్నాను. చెప్ప-చెప్ప తర్వాత?

కత—ఇంకొకనాఁడు ఇంకొకపిట్ట మఱొకగింజనుగూడ.

రాజు—ఓను. అదికూడ పోయినది లే.
అవల?

కత—ఇంకొకనాడు ఇంకొకటి మఱొక
గింజను

రాజు—అన్నియు నెన్నిపిట్టలో చెప్ప
వోయి!

కత—అయ్యోదేవా! ఎన్నియని చెప్ప
గలను? అదె చూడు. ఆకాశము చీల్చుకొ
ని, మిన్నమన్న తెలియకుండ వచ్చుచున్నవే
ఆపిట్టలు! వచ్చే వచ్చే. ఇంకొకటి మఱొక
గింజను.....

తలలో మెదడున్నంతవఱకు యోచించి
నాడు ఆరాజు. ఈకథకు అంత మున్నట్టే క
ప్పట్టలేదు. ఇంక తప్పించుకొను ఉపాయమేది
రా అనుకొనినాడు. అంతలో కథకుఁ డారం
భించినాడు పల్లవి—

“ఇంకొకనాఁ డింకొకటి యింకొకగింజను”

ఒట్లుమండిపోవునంత కోపము వచ్చినది
రాజునకు. వేసినాడు ఉలుమంతటికేక-‘ఆఁ
పు’ అని. కతగాఁ డన్నాడుగదా అతివినయ
ముతో—

“మహాప్రభూ! కొంచె మోపికపట్టుడు.
కథ యేమాత్రము కాలేదు. ఇది ముగియుట
కు ఏండ్లుఁ బూండ్లు పట్టును. పిట్టలు ఇంక నె
న్నిరావలెనో. అదిగో వచ్చే. ఇంకొకటి యిం
కొక గింజను.....ఇంకొకనాఁ డింకొకటి యిం
కొక గింజను.....”

రాజు చల్లబడి పోయినాడు. తుదకు లొం
గిపోవలసియే వచ్చిన దనుకొన్నాడు కాజో
లు. దీనుడై మెల్లగా అడుగుకొన్నాడుగదా
రాజు—‘ఆఁపవోయి’ అని.

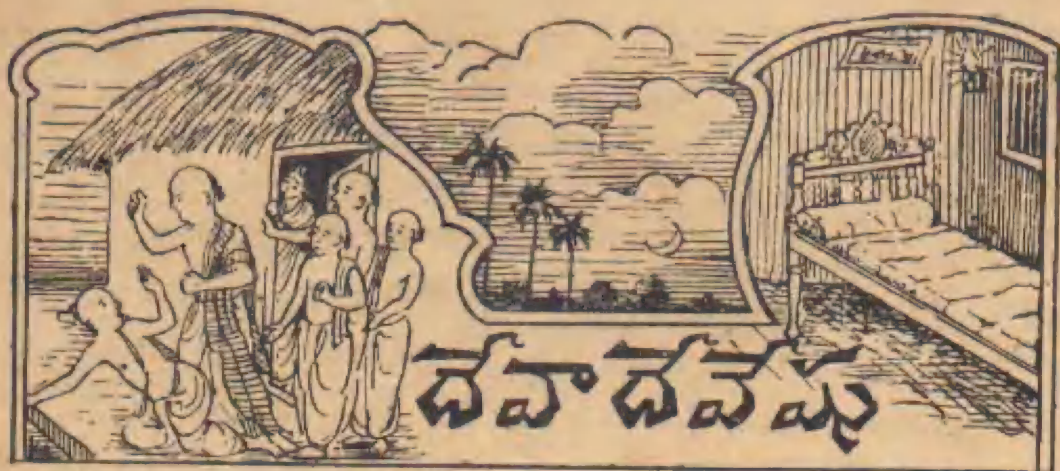
కత—దొరగామా! నే నేమి చేయుదును?
పిట్ట లాఁగినగదా? అదె-చూడుడు ఇంకొక
టి యింకొక గింజను...ఇంకొకనాడు ఇంకొక
టి ఇంకొక గింజను...ఇంకొకటి ఇంకొకటి ఇం
కొకటి.

వినఁగైత్తినది రాజునకు. వినలేక పోయి
నాడు. విడుచునట్లులేదు పుల్లయ్య. ‘విడిపిం
చుకొనుట యెట్లు దేవుఁడా’ అని రాజునకు.
ఈలాగు అనుకొనుచున్నట్లే కతగాఁడు నుడు
పుచున్నాడు.

“ఇంకొక”—

రాజు—చాలు చాలు. ఇదిగో, కొనుము
ఈగడ్డియ, ఈరాజ్యము, ధనము, నా ముద్దు
ల పట్టినిగూడ నీవే తీసికో; కాని ఆపిట్టలను
మాత్రము రానీయకు. ఆఁపు నీకథ. నేనింక
వినఁజాలను. ఆఁపు-ఆ.పు. మఱి చెప్పకు.

పుల్లయ్య రొట్టె నేతిలోఁబడినది. పొంగి
పోయినాడు నేలకు నింగికి. ఆయాఁకున
ఒక్కయెగురు ఎగిరినాడు. ఏమి వాని సంతో
షము! పెండ్లాడెను రాజు బిడ్డను. సింహాసన
మెక్కినాడు. మహావైభవముగా పాలించి
నాడు రాజ్యము. అనుభవించె నన్ని సౌఖ్య
లు. అంతటితో కథ తెగినది; మనము మిగి
లినాము.

చీమలకొండ సూర్యకాంతంగారు

అనగనగా ఒకఊళ్లో ఒకబ్రాహ్మ డుండే వాడు. అతనికి నలుగురు కొడుకులు, ఇద్దరు కూతుళ్లును. అందరికంటె పెద్దకూతురు చాలా కాలంక్రికటే కాపురానికి వెళ్లి పిల్లజ్జే కలిగి సుఖంగా ఉంది. కడపారపుకూతురు క్రొత్తగా కాపురానికి వెళ్లింది. అంతట్లోకే సంక్రాంతి పండుగ రావడంచేత అల్లుళ్లను, కూతుళ్లను రప్పించారు.

క్రొత్తల్లు డవడంచేత అందరూ చిన్నతనిని కొంచె మెక్కువ బాగ్తగా చూచేవారు. చను వెక్కు వవటంవల్ల పెద్దతను వారింట్లో వారిలో ఒకడుగానే ఉండేవాడు. తనకు చేసే గౌరవం చూచి చిన్నల్లు డుప్పొంగి తన తోడల్లుడిని, అతని పిల్లలను పరిహాసంచేసి నిరసించటం ప్రారంభించాడు. దీని కనలుకారణ మేమిటంటే పెద్దల్లుడు వేదపండితుడు. ఇక రెండో అల్లుడో, సాహిత్యం బాగా చదువుకొన్నాడు వేదంకంటె సంస్కృత మెక్కువనిన్ని, కాబట్టి

తన కెక్కువ గౌరవం జరుగుతోందని అతని ఊహ.

చిన్నతని తరంతా పెద్దల్లుడికి కిట్టలేదు గాని వయసు ముదిరినవా డవడంచేత, పండుగ మూడురోజు లయినతరువాత ఎవరింటికి వారు పోయేవారమే గదా అని ఊరుకున్నాడు. కాని చిన్నల్లుడిగర్వం మరింత అభివృద్ధి పొందటానికి వేరే విశేష మొక టుంది. ఆ బ్రాహ్మడి ఇల్లు చాలా యిగుకవటంచేత ఆరాత్రి ఉన్న ఒక్క గదిలోను మంచమువేసి చిన్నల్లుడికి ప్రక్క వేసారు. వేరే మంచ మొకటి లేకపోవటంచేత పెద్దల్లుడు, పిల్లలు గదిగుమ్మండగ్గరున్న సావిట్లో ఒకచాప వేసుకొని పండుకొన్నారు చిన్నల్లు డిదికూడా తన ఆధిక్యమువలననే అనుకొని మరీ గర్వపడ్డాడు.

ఇల్లా భోగి వెళ్లిపోయింది. సంక్రాంతి పండగనాడు చిన్నల్లుడి కిష్టమయిన తియ్యటి పదార్థాలు చేయటంచేత అవన్ని తృప్తిర

తిన్నాడు. రాత్రి యథాప్రకారంగా గదిలో
అతను, సావిట్రి పిల్లలతో పాటు పెద్దలెల్లడు
పడుకున్నారు. చిన్నల్లు డారాత్రి తియ్యటిపదా
ర్థాలు బాగా తిన్నందుకు ఫలితంగా నాలు
గయిదుసారు. లివతల్లకు రావలసి వచ్చింది.
మొదటిజాము గడచిపోయాక అతను పావు
కోళ్లు తొడుగుకొని టక్కుటిక్కు మంటూ
క్రింద సరిగా చూడకుండా నడుస్తూ గదిలో
నుండి యివతలకు వచ్చి పెద్దతని కాలిమీద
అడుగు వేసి, దానితో అతనికి నొచ్చి మెలకువ
రావటం చూచి, 'శ్రమధ్వం' (శ్రమించండి) అని
తన సంస్కృత పాండిత్యం వెల్లడిచేసుకున్నాడు.
నిద్రకళ్లని చూచియుండకపోవచ్చునని పెద్దల్లు
డేమీ అనలేదు. ఇంతట్లో రెండోజాము గడిచి
పోయింది. చిన్నల్లుడు మళ్లీ వాకట్లోకి రావ
లసివచ్చింది. యథాప్రకారంగా పావుకోళ్లు
టక్కుటిక్కుమంటూ నడచి వచ్చి పెద్దతనిని
మళ్లీ గట్టిగా త్రొక్కాడు. పైగా, లెంపకాయ
కొట్టి శ్రమించమన్నట్టు, మళ్లీ 'శ్రమధ్వం'
అన్నాడు. సరేమళ్లీ పొరపాటు కాబోలు నని
పెద్దతనేమీ అనకుండా ఊరుకున్నాడు.

తరువాత మూడోజాము గడచిపోయాక
చిన్నల్లుడు మళ్లీ గదిలోనుండి యివలికి
వచ్చాడు. పోనీ, యీసారైన బాగ్రత్తగా
చూసుకు రావచ్చామరి. మళ్లీ టక్కుటిక్కు
మంటూ పావుకోళ్లతో పెద్దతని చేతివేళ్లమీద
అడుగు వేసాడు. పైగా ఎప్పటిలాగే 'శ్రమధ్వం'
అన్నాడు. పెద్దల్లు డిది చూచాడు. ఈ సారి
కూడా పొరపాటుగా భావించటాని కతని

మనస్సు బప్పిందికాదు. అంతే కాకుండా, 'శ్రమ
ధ్వం' అని అదే పనిగా సంస్కృతం వెలిగించ
టం మొత్తిపోటులా కనిపించింది. ఇక ఊరుకుంటే
ప్రాయశః శ్రుతిమించి రాగాన్ని పడుతూ దను
కొని, చెయ్యి దులుపుకుంటూ లేచి చిన్నల్లుడి
జాట్టు చేత దొరకబుచ్చుకున్నాడు. "చదువు
కున్నది నీవేకాదు. నేనుకూడా"నని చెప్పేటట్టు
అతని 'శ్రమధ్వం'కు సరిపోయేటట్టుగా 'దేవా
దేవేషు శ్రయధ్వం, ప్రథమా ద్వితీయేషు
శ్రయధ్వం.....' అని వేదవాక్యాలు చెప్పటం
ప్రారంభించి వాక్యాని కొక దెబ్బ చొప్పున
యీలెంప అలెంప దబదబ గుక్కు త్రిష్ట
కోకుండా వాయింపటం ప్రారంభించాడు.
అప్పటికప్పుడే ఉపాకాల మవటంచేత గది అవ
తల వసారాలో పండుకొన్న మామగారు,
బావమరదులు పెద్దల్లుడు తెల్లవారుగట్ల పనస
చెప్పుకుంటున్నాడనుకున్నారు. కాని దొడ్డి
తుడుచుకుంటూన్న అత్తగారు దెబ్బలతప్పుడు
విని వారిని లేపి లీసుకువచ్చేటప్పటి కప్పుడే,
పెద్దల్లుడు తాను ప్రారంభించిన పనసలో
ముప్పదిరెండు వాక్యాలు ముగించి ముప్పది
రెండు లెంపకాయలు కొట్టి చిన్నతనిని వదిలే
సాడు. చిన్నల్లుడు సామ్యసిలిపోయాడు. ఎవరు
అడగినక్కర లేకుండానే పెద్దల్లుడుజరిగినదంతా
మొదటే వారికి చెప్పేశాడు. బావమరదులు చి
న్నతనికి లిగినశాస్త్రీ అయిందనుకున్నారు.
మామగారుమాత్రం విచారించాడు కాని పెద్దత
న్నేమి అనలేకపోయాడు. కాస్తప్రాణం కుదుట
బడ్డంతోటే కనుముకూడా లెక్కచేయక చిన్ని

అల్లుడు తన ఊరు వెళ్లి పోయాడు, లేకపోతేయింకా పరాధవం జరుగుతుందేమో అని. అప్పటినుండి

కూడా 'దేవా దేవేభు' చేయడమంటే లెంపలు వాయగొట్టడమని లోకానికి భావమయిపోయింది.

రేచీకటి అల్లునియ్యక్తి

దశిక వెంకటరత్నంగారు

ఒకనాడు సాయంత్రాలమున ఒక రేచీకటి అల్లుడు తన అత్తవారింటికి వెళ్లేడు. అత్తగారు అల్లుడు వచ్చాడని పెండివంటచేసి వంటచేసింది. అల్లుడికి రేచీకటి అని అత్తగారికి తెలియదు. అల్లునికి కాళ్ళకడుక్కుందుకు నీళ్ళిచ్చి మడికిట్టుకోమంది. ఆయనకు రేచీకటి. పెరట్లోనికి కాళ్ళ కడుక్కొండకు వెళ్లేడు. అక్కడ తవ్వాయించిన పాతరగోతిలో పడ్డాడు. ఎంత ప్రయత్నంచేసినా పైకి రాలేకపోయాడు.

అల్లుడు ఎంతసేపటికి రాలేదని అత్తగారు దీపం పుచ్చుకొని పెరట్లోకి వెళ్లింది. అల్లుడు పాతరగోతిలో వుండుట చూచింది. 'గోతిలో పడ్డావా' అని ఓదార్చి పైకి రమ్మంది. 'పాతర గొయ్యి సరిగా త్రవ్వలేదని చూస్తున్నాను. సరిగా త్రవ్వాలి. గెడ్డపారతే' మృన్నాడు. 'నీకు ఎందుకు? రేపు సరిచేయిద్దాము' మృంది. 'సరిచేస్తేనేకాని రా' నన్నాడు. అప్పుడా వెళ్లి బాగుల అత్తగారు గెడ్డపార తెచ్చియిచ్చింది. అల్లుడా గెడ్డపారతో మెట్లుత్రవ్వకొని పైకి వచ్చాడు.

భోజనందగ్గర కూర్చున్నాడు. భోజనం చాలభాగము అయింది. అల్లుడికి పెరుగు వడ్డించింది. అప్పుడు చప్పుడు అయింది. కుక్క వచ్చి విస్తెట్లో పడిందనుకొని చేయివినరేడు.

అచేయి వంగుని వడ్డిస్తోవున్న అత్తగారి చెంపకు తగిలింది. అత్తగారు సిగ్గుతెచ్చుకొని వెళ్లిపోయింది. భోజనాలు అయ్యాయి.

అల్లుడికి గదిలో మంచం వేసినారు. సగం రాత్రి అయింది. అల్లుడు వాళ్ళట్లోకి వెళ్లవలసి తడుముకుంటూ వెళ్లి తిరిగివచ్చాడు. గదిలోనికి దారితప్పి తడుముకొంటూ సావిట్లోకి పోయినాడు. అక్కడ పడుకొనుండిన అత్తగారి మంచం కాలికి తగిలింది. అదే తన మంచం అనుకొని తడుముకున్నాడు. అత్తగారి కాళ్ళు తగిలాయి. ఆకాళ్ళు తన భార్య ననుకొన్నాడు. అత్తగారికి మెలకువ వచ్చింది.

'ఇదేమిటి యిలావచ్చి' వంది. 'రాత్రి మీరు పెరుగుపోశారన్న కోపంచేత చెంపకాయ కొట్టేను. అందుకు శిక్షించాలని బ్రతిమాలుడానికి వచ్చి' నన్నాడు. 'సరే దానికేమి లే వెళ్లి పడుకో' మంది. 'అలాకాదు, శిక్షించ' మన్నాడు. చివరకు 'శిక్షించా' నంది. 'నాకు నమ్మకంలే' దన్నాడు. 'నన్ను నా మంచందగ్గరకు తీసికొని వెళ్లి దిగపెట్టితే నమ్ముతా' నన్నాడు. అప్పుడు అత్తగారు అల్లుడిని తీసుకువెళ్లి దిగపెట్టివచ్చింది. కొంతసేపటికి తెల్లవారింది. ఇక్కడ యింక వుండకూడదు. మనము వేసి న ప్లాను బాగా పడిందనుకొని అల్లుడు వెళ్లిపోయాడు.

కథ కంటికి, మనం యింటికి.

పాత పాటలు

తేజుమల్ల కామేశ్వరరావుగారు, పి. ఏ.

౨ అటపాటలు

విదైం విదైం వరహాల విదైం
విదైం చేస్తే గిద్దెడు నెయ్యి
తప్పక చేస్తే తప్పెడు నెయ్యి
మళ్ళీ చేస్తే మానెడు నెయ్యి.

చల్ల చెయ్యి గొల్లభామ నీ
నందిట దండలు కదిలేను
బెన్న చెయ్యి అమ్మాయి నీ
మెండిమురుగులు కదిలేను
పాలుతాగు అబ్బాయి నీ
పమిడి మురుగులు కదిలేను

చెప్పకో చెప్పకో
చెప్తులెక్క తీసుకో
మావిడాకిస్తాను మందెట్టుకో

* * *

వేడి అన్నం అప్పడంముక్క
తినోతినో

చల్లి అన్నం వుల్లి పాయి
జురో జురో

విశాఖపట్నం వీశెడుబెల్లం
నీకోపదలం నాకోపదలం
కళింగపట్నం కాసులపేరు
నీకోపేరు నాకోపేరు

భీముడిపట్నం బించెలజోడా
నీకోజోడా నాకోజోడా

చెన్నపట్నం చెరుకుముక్క

నీకోముక్క నాకోముక్క

ఉసిరికాయకుండ ఊరుపిండికుండ
మెల్లగా దించండి బెల్లాపకుండ
కుండో కుండ.

(౧)

కుండనిండాకందులు

రంగ సాని బాండులు.

(౨)

నీట మీద పిండి పిసుక్కుతినరా

కొమ్మరటిపండు కోసుకుతినరా. (3)

చెంబు డటుకులు

దమ్మిడి బెల్లం.

(౪)

అక్కలకర్ర ముక్కాలిపీట

కూర్చోవదినా వదినా వదినా. (౫)

నీమమిరపకాయ చీరో బురో

పాతగుడ్డ చీరిగితేవ్రోపురో

దానిమొగుడు దాన్నికొడితే

మొరోమొరో (౬)

చెట్టు కొట్టంగ పాలుకారంగ

నిన్ను కొట్టంగ నీరు కారంగ. (౭)

ఉట్టిమీద పూరగాయికుండ

మెల్లగాదించరా మేనత్తకొడకా

కొడకా కొడకా. (౮)

బూడిద గుమ్మడికాయ

బుచ్చెమ్మ తలకాయ

నారదబ్రహ్మకాయ

నారమృతలకాయ. (౯)

సంకురాత్రీపండ గొచ్చిం దమ్మలార

చంకలెత్తు గాడందమ్మలార.

యజ్ఞోపవీతం యేగానిల్లెం

బుజమెక్కు-దజంజం, బుజమెక్కు-జంజం.

బంటి పిల్లి ఠాకా సాకచోట

ఇద్దరు ముగ్గురు ఒకచోట

ఆడతారీబామ్మ పాడతారీబామ్మ

నక్కేరుచెట్టు కింద బాక్కేరు బామ్మ

తోలుముక్కపున్న తైలక్క-బామ్మ

బామ్మాబామ్మా, బామ్మా, బామ్మా.

నాచేతిమాత్ర

వైకుంఠమాత్ర.

సూరీతాపిల్లి

మూరీతాపిల్లి

పడమటక్కల్లార పారిపొండి.

టయి వోయి నాయడా

వంగపల్ల నాయడా

నక్కపాలు పిలికినాపు

చిక్కాన పోసినాపు

జోడుగుర మెక్కినాపు

బామ్మలాట లాడినాపు

కథ కథ కంగు

మాతాత చెంగు

నూనె పోసుకుని దిగమింగు

మా చం దా దారు లకు

మా కార్యాలయమునకు వ్రాయు ఉత్తరములు మొదలయినవానియందు తమ 'చందా దారు' సంఖ్య వ్రాయవలెను. లేకున్న ప్రత్యుత్తరములు మొదలయిన పనులను జరుపజాలము చందాదారుసంఖ్య భారతి కవరుకాగితముపై తమ విలాసమునకు ముందున్నది. చందా దారులకు భారతి ౧౦-వ తేది లోపల అందకపోయిన యెడల వెంటనే రిపాలువారికిని, మా కార్యాలయమునకును తెలుప గోరెదము.

—మేనేజరు, 'భా ర తి.'

ఆ కు చి లు క

కో. సరసింహాచారిగారు

ట్రాంకాయ ఆకుతో చిలుకను చేయవచ్చును.

మిక్కిలి ముదురుగాని యొక ఆకును దీసి కొని (చిత్రము 1) దాని మొదటిని సమముగా నుండునట్లు కత్తిరించవలెను. ఆకుయొక్క నడిమి ఈ నెను (చిత్రము 2 d) తలలేక మొదటి నుండి 'a' అను గుర్తువరకు 'b c' అను రెక్కలు వేరుగా నుండునట్లు చీల్చుకొనవలెను. 'e' అను కొనకును 'a' అను భాగమునకును గల దూరము 7 లేక 8 అంగుళములుండవచ్చును. ఈ భాగమే చిలుకకు తోకయగును. 'd' అను నడిమి ఈ నెయొక్క విడికొనను వెనుకకు 'e' వైపునకు పంచవలెను (చిత్రము 3 b). పిమ్మట 'b' అను ఎడమ ప్రక్కయందలి రెక్కయొక్క కొనను ఈ నెక్రిందుగా చుట్టి పైకి దెచ్చి మరల అదే రెక్కకును ఈ నెకును మధ్యదూర్చి లాగవలెను (చిత్రములు 3, 4, b) పిమ్మట 'c' అను కుడి ప్రక్క ఆకునుగూడ ఈ క్రిందుగా చుట్టి పైకి దీసికొని ముందు విధముగనే అదే ఆకునకును, ఈ నెకును మధ్యదూర్చి లాగవలెను. 'c' అను

ఆకుయొక్క చుట్టు 'b' అను ఆకుయొక్క చుట్టును కప్పియుండును. పిమ్మట 'b' యొక్క కొనను కుడి ప్రక్కకు చిత్రము 5 నందలి విధముగ 'e' యొక్క చుట్టునకు మీదుగాను, మరల ఎడమ ప్రక్కకును మడిచి (చిత్రము 6) అదే ఆకునకును, ఈ నెకును మధ్యదూర్చి లాగుకొనవలెను. మరల కుడి ప్రక్క నుండు 'd' అను రెక్కను మొదట ఎడమ ప్రక్కగాను (చిత్రము 7) పిమ్మట వెనుకకును మడిచి (చిత్రము 8) రెక్క కొనను, పూర్వము 'b' ని దూర్చిన విధముగ దూర్చి లాగవలెను (చిత్రము 8). మరల 'b' ని పూర్వోత్తిగ నేమడిచి చుట్టి లాగుచు, పిమ్మట 'c' ని గూడ నదే విధముగ మడిచి, చుట్టి లాగుచు రావలెను. ఈ విధము 'b c' లను మార్చి మార్చి యల్లుచు, రెండు రెక్కలయొక్క కొనలు 2-3 అంగుళములు మాత్రము మిగులునట్లు చేయవలెను (చిత్రము 10 'b c').

పాతిక యంగుళము వెడల్పును 3-4 అంగుళముల పొడవును గల యొక ఆకు తునకను

(అంకాయితం) (చిత్రము 9 f) తీసికొని, దానిని సగమునకు మడిచి, (9 g) చిత్రము '9 h' యందు జూపినవిధముగ ముడివేయవలెను. పిమ్మట తునుకయొక్క కొనలు క్రిందికిని మడత వైకిని ఉంచునట్లు ఈనయొక్క మడత గుండా దూర్చవలెను. (చిత్రము 10 h).

అప్పుడది చిలుకకు ముక్కుగా నేర్పడును. తర్వాత ముక్కును పట్టిక పట్టుకొనునట్లు ఈన కొనను లాగి ముక్కుపై నగల మడతగుండా దూర్చినయెడల చిలుక పూర్తియగును (చిత్రము 10).

రాయలసీమయందు ప్రసిద్ధిగాంచిన షేత్రములలో లేపాక్షి యొకటి. ఇయ్యది అనంతపుర మండలమున హిందూపురమునకు తొమ్మిది మైళ్ల దూరమున నున్నది. స్కాందపురాణమున పేర్కొనబడిన శైవక్షేత్రములలో లేపాక్షి పాపనాశేశ్వర మొక్కటి. ఈ పాపనాశేశ్వర లింగము అగస్త్యమహర్షి చే ప్రతిష్ఠింపబడినదని నానుడి. ఇయ్యది పురాణగాథ. చారిత్రకముగా గూడ లేపాక్షి ప్రసిద్ధిగన్న గ్రామము. విజయ నగరసామ్రాజ్యము వైభవోన్నతుల వెలసిన నాడు లేపాక్షి యొక వాణిజ్యకేంద్రమై యుండినదనుటకు నిదర్శనములు పెక్కులు గలవు. శృంగేటి రాయనిమంత్రిభాస్కరుని యాశిస

త్యమున నానాదేశవణిక్కులు లేపాక్షియందు సమావేశమై సుంకములను లేపాక్షివీరేశ్వరా లయమునకు సమర్పించినటుల ఒక శాసనము గలదు. నేడు ఆ వాణిజ్యశ్రీ లేపాక్షిని విడనాడినది. వాణిజ్యము నశించినను అపూర్వశిల్ప కళానిలయమైన ఆలయముమాత్రము అనేకుల నాకర్షించుచున్నది.

ఆలయమును నిర్మించినది అచ్యుతరాయ లకాలమున పెనుగొండలో కోశాధిపతిగా నుండిన లక్ష్మి శైట్టికుమారుడైన విరుపల్లె. విరుపల్లెకాలమునకు నేటి ఆలయ మున్న కూర్మ శైలము శ్రీనాథుడు వదించినట్లు 'చిన్నచిన్న గుళ్లు చిల్లర దేవుళ్ల'తో మాత్రమే నిండియుం

M. K. R.

(౧) దేవాలయమున వాయవ్యమూలగల ప్రాకారమంటపములు, కొలను.

దెను, అన్నిటిని ఒక్క మండపములో నిమిషే
తన యిష్టదైవమైన వీరభద్రుని పతిష్ఠించినాడు
విరుష్ణ. ఈ దేవాలయ పోషణమునకు అనే
కాగ్రహారముల దానము చేసినట్లు పెక్కు శాస
నములు కలవు. దేవాలయ నిర్మాణము అతని

కాలమున పూర్తికాలేదు. తొల్దొల్ల శ్రీరామ
నాశేష్వరాలయమని పురాణ ప్రసిద్ధి గన్నను
విరుష్ణ వీరభద్రుని పతిష్ఠించిన తర్వాత శ్రీ
వీరేశ్వరాలయమని శాసనములు బల్కుచు
న్నను జనులలో మాత్రము లేపాటి దుర్గమ్మ

(౨) రంగ మంటపము. ఇందు ర స్తంభములుకలవు. వీరభాండవలోని ఇం గత్యర్చనముగా చిత్రింపబడినది.

(౩) రంగమంటపమునందలి మరొక భాగము. తుంబురుదాదిగాగల విగ్రహము లిందు కడుమనోజ్ఞముగ నున్నవి.

గుడియని నేడు వాడుకొనుట తటస్థించినది. దుర్గయొక్క విగ్రహము అపూర్వముగ ఒక స్తంభమున చిత్రింపబడినది. అంతియెకాక దుర్గ ఆ స్తంభమున ఆవిర్భవించి ఒకమహాభక్తునకు సాక్షాత్కార మొనగనని యొక కథయు

కలదు. కారణమేదియైన నేమిగాని దుర్గమ్మ పేరు వాడుకలో నున్నందున వైష్ణవాలయ పక్షపాతియైన మన్రోగారు లేపాక్షి దేవాలయమునకున్న మడిమాన్యముల నూడబీకి ఏడాదికి ముప్పై అయిదురూపాయల బత్తమును స్మారము మంజూరుచేసినారు.

(౪) రంగమంబవము - నలుపల్లి భాగము. ఇందుగల స్తంభములలో వొకటి ధూమిపై మోపక శోభిస్తున్నది.

(౫) దేవాలయ గోపురములు.

ఈ దేవాలయముననే రామాలయము గూడ నున్నది. ఇయ్యదిగూడ అగస్త్యముని ప్రతిష్ఠించినదని వాడుక. ఈయూరరామభక్తులే లేపాక్షి రామాయణ మను యక్షగానమును వ్రాసి ఆంధ్రలోకమున కర్పించినది. తెలుగు నేర్పిన ప్రతివారును లేపాక్షి రామాయణము పేరు వినియుందురని తలచెదను. ఈ ప్రసిద్ధ దేవాలయములో నున్న కొన్ని భాగముల ఛాయాచిత్రము లిందు ముద్రింపబడినవి.

M. K. R.

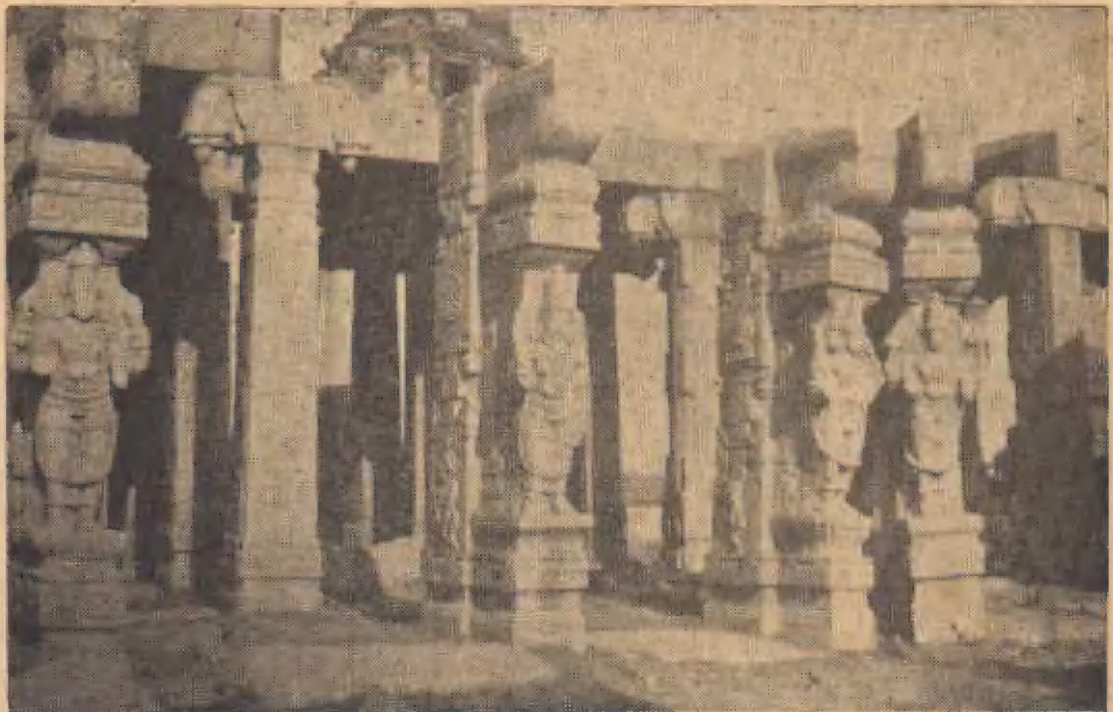
(౬) ఆలయమునకు వెనుకనున్న ఒక పెద్ద రాతినుండి నిర్మించబడిన రాగేంద్రుడు. మూడు గుడి అడుగుల ఎత్తు గలదు.

ఇంటియేకాక విజయనగర కళాప్రావీణ్యమునకు నిదర్శనము లెన్నియేని కలవు. లోలి మండపమున నొక స్తంభమున చిత్రింపబడిన పద్మిని జాతిస్త్రీ - పాంచాల పురుషుడు అను చిత్రముల మనోజ్ఞత వర్ణనాతీతము. దేవాలయపు పై భాగమున స్కాందపురాణము చిత్రింపబడియున్నది. వన్నె లావంతయేని నేటి కిది తరుగక కనువిందొనర్చు ఆచిత్రముల సాబగు చెప్ప నలవికానిది.

లేపాక్షి నేడు సహకార సంఘములవారిచే నేర్పాటుచేయబడి యుండు గ్రామ పునర్నిర్మాణ కేంద్రములలో నొక్కటి. ఇప్పుడు శ్రీవార్తకవి రామ చంద్రరావుగారు ఆ గ్రామములలో పని జేయుచున్నారు. న్యాయవాదివృత్తిని విసర్జించి గ్రామజనుల జ్ఞేమమునకై శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండు రామచంద్ర రావుగారు జీర్ణమయిన విజయనగరశిల్పి కళావికేతనమును పునరుద్ధరింప, ఆయూరి ప్రముఖులు శ్రీయుతులు శ్రీ లేపాక్షి కిరణం - రామచంద్రప్ప, వేంకటనారణప్ప - వెంకటనారయ్య శ్రేష్ఠి గార్లు సహాయముతో చాలా శ్రద్ధతో కృషి నల్పుచున్నారు.

- (2) రేపాపికి తూర్పున ఒకపల్లెను దూరముననున్న బసవల్లు. ఇయ్యదిమాడ ఒక రేగుండున చెక్కిబడినది. దక్షిణాగ్నియాస్థానమున నెదిటను ఇంక పెద్దబసవల్లు లేదు. పెద్దదియేకాక కడుముట్టుగనూడ వున్నది. అలంకారముల నమర్చుటలో శిల్పి చూపిన నేర్పు చూచి ఆనందింపవలసివది. బసవల్లు ఎత్తు 28' భాగమవరకు గుహారు 20 అడుగులు, పొడవు 30 అడుగులు బుండును. ఇప్పటికిని పశువుల కనాలోగ్గయు కలిగిన చుట్టుముట్టువారు వెన్న వాచగింపుపెట్టి యీ బసవల్లును పూజింతురు.

(౮) దేవాలయమునకు చేరిన ముగియొక మంటపము, ఆనంపూర్ణము.

ఏమి నా కలలు?

తురగా వేంకటరామయ్యగారు (కవితాసమితి)

౧

నేడెరాడా మోము చూడనే చూడడా?
ప్రేయసీ! యనినన్ను ప్రిలువ నేపిలువడా
ఏరులై పారుక
న్నీరైన దుడువడా

యుగయుగమ్ములనుండి

లిగబట్టియున్ననా

యెడ జీల్చు ఈ ప్రేమ

నేనిగుర్తింపడా

ఏమి నా పరితాప, మేమికాలమ్ము!

౨

ఈ దుఃఖమున తోటలేదిరుగ గలనా
ఈ యెండలకు పూవు లెండిపోకుండునా
నామనసులో చూపు
నాయెదుట నిల్చునా

పూలుదోసిళ్లతో

బోసినవ్వింతునా

నారాజకమలలో

నానీడ జూతునా

ఏమి నాయున్నాడ మేమినాకలలు?

౩

నా పుణ్యభూమిలో నా పూలతోటలో
నా బాహువల్లిలో నా వలపుపాటలో
కరగి మరగి జగమ్ము
మరచి తన్మయుడైన

హృదయేశు నెదయందు

నిదురించి నిదురించి

నన్ను నేనే మరచి

నా గెలుపు చూతునా?

ఏమి నా భావాలు? ఏమినాకలలు?

౪

ఈరోదనము మింటి కెగసి మార్మోగునా?
నేల వేచీల్చి పాతాళాన కేగునా
ఆయఖలేనముద్ర
మడుగుంట వెదకునా?

వెలుగునో గాలినో

నిలిపి పలికించునా

నామనోహరుగాంచి

నా గతులు దెల్పు నా?

ఏమిలోకాలు? నా కేటివ్వర్గాలు?

౬ మహాత్మునికు లండనున స్వాగతము

(Central News)

INDIAN PATRIKA

డా. పి. పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు
 వీరు నెల్లూరువనుండి వారి సంవత్సరములు ప్రచురించిన ఆముద్రిత గ్రంథ చింతామణి పత్రిక
 ఆంగ్ల మాసపత్రికలలో వారి ప్రసిద్ధి గాంచినది.

ఆంధ్రప్రబంధములను చాలవరకు మొట్ట మొదట నచ్చొత్తించి యాంధ్రవాఙ్మయ మునకు మహోపకార మొనర్చినవాడు పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు. వీరి 'అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి' ప్రతికసాయమువలననే "తాళి దళసంపుటప్రకర కాంతారంబులం" దణగి యుండిన మహాకవులనేకులు మొదట తమ చెరిచిపెట్టయు, ఆంధ్రలోకమున పాఠకవర్గము నకు వారి పరిచయము సులభసాధ్య మగుటయు దట్టించినది.

రామకృష్ణయ్యగారు నెల్లూరునకు పదు నైదుమయిళ్ల దూరముననున్న దువ్వూరను గ్రామమున ౧౮౬౦-వ సంవత్సరము జూలై ౧౫-వ తేదీని (కాదినామ సంవత్సర ఆషాఢ బహుళ ద్వాదశిని) జన్మించిరి. ఈ నెల్లూరు మండలము కవి తిక్కన (కొట్టరుపు తిక్కన) ఖిడ్డ తిక్కనల జన్మస్థానము. రామకృష్ణయ్య గారు భారద్వాజవంశోత్తము. ఆపస్తంబసూత్రుడు. అప్పయ్య వీరితండ్రి. అమ్మక్కమ్మ వీరి తల్లి. ఆండ్లయమున వీరి పరిచయము బహుస్వల్పము. నెల్లూరుననున్న మిశనువారి యున్నత పాఠశాలలో నైదవతరగతి వరకు మాత్రమే చదివి, తరువాత సంస్కృతాంధ్ర ములయం దభిరుచి యెక్కువ యగుచుండుటచే, ఆపాఠశాలలో చదువీయన మానివైచి

నెల్లూరులోనే శ్రీపుల్లిగుండము రామచంద్ర రావుగారివద్ద శిష్యుడుగనుండి సంస్కృతాంధ్ర కావ్యము, గాథముగ బఠింప దొడగెను.

రామకృష్ణయ్యగారు తొమ్మిది సంవత్సరముల బాలుడైయుండగానే, తండ్రిని గోల్పోవు దురదృష్టము సంభవించెను. అందువలన జీవనోపాధికై మార్గము లరయవలసిన యవనరము వారికి గ్రమముగ దప్పని సరియయ్యెను. ఈ సమయమున రామకృష్ణయ్యగారికి శ్రీ వొడయూరు వీరనాగయ్యగారనువారితో గాథ మైన మైత్రిగల్గెను. వీరనాగయ్యగారు సంస్కృతాంధ్రములదగుపాటి పరిచయము గల్గిన వారును, చాలకాలమునుండి రామకృష్ణయ్య గారి కత్యంత క్షేమాభిలాషులు నై యుండిరి. తనకు పరిచితమైనచోట్ల గొన్నిటియందు చాల విలువగల తాళపత్రగ్రంథము లున్నవనియు, అవి శిథిలముగాకపూర్వమే వానిని సేకరించి ముద్రించినయెడల పండితలోకము మెప్పునందు టయేకాక వాఙ్మయమునకు శాశ్వతమైన సేవ చేయుట యనియు, వలసినచో దానంతయు నీ పనికి సాయమొనర్తననియు వీరనాగయ్యగారు రామకృష్ణయ్యగారిని ప్రోత్సహించిరి.

కాని చాల ధనవ్యయముచేతను ప్రయాస ముచేతను సాధింపవలసిన యీ ఘనకార్యము రామకృష్ణయ్య, వీరనాగయ్యలవంటి యుత్సా

హమే ముఖ్యాధారముగాగల సాధారణులకు సాధ్యమగుటెట్లు? దీనివిషయమై వారిరువురు తీవ్రముగ నాలోచించిరి. నెల్లూరి మండలము లోని వెంకటగిరి సంస్థానము సుప్రసిద్ధకవుల కాశ్రయమొసంగి వార్షిక ప్రాబల్యమున గీర్తి గాంచినది. అప్పటికి వెంకటగిరి సంస్థానాధీశ్వరులైన శ్రీ వెలుగోటి రాజగోపాలకృష్ణయ్య చేంద్ర బహదరుగారుకూడ కవిపోషణమునను వాఙ్మయ పోషణమునను నుత్సాహ మగువరచుచునే యుండిరి. అందుచే రామకృష్ణయ్యగారును, వీరనాగయ్యగారు నాలోచించి శ్రీ రాజగోపాల కృష్ణయ్యచేంద్ర బహదరుగారిని తమ ప్రయత్నములకు దగిననాయము చేయవలయునని ప్రార్థించిరి. సంస్కృతాంధ్రభాషాభిమానులును, గవితాపోషకులునైన వెంకటగిరి ప్రభువు వీరి సంకల్పమును గౌరవించి, యుత్సాహమును గుర్తించి వారికండయై నిల్చుట కంగీకరించిరి. పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు ప్రచురించిన 'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి పత్రిక' కు వెంకటగిరి ప్రభువే ప్రధానపోషకులు.

'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి' యొక్క పరమావధి అముద్రితములైన యాంధ్రప్రబంధముల గ్రమముగ బ్రకటించుటయని వేరుగ చెప్పనక్కరలేకయే తెలియుచున్నది. ఈపత్రిక

౧౮౮౫-వ సంవత్సరము జూను నెలలో ప్రారంభమై ౧౯౦౪-వ సంవత్సరము యేప్రిల్ నెల వరకు సాగుచునే యుండెను. రామకృష్ణయ్యగారు పండితుడేగాని కవి కాడు. వీరు స్వయముగ రచించినగ్రంథ మొక్కటియు లేదు. వీరు ముద్రించిన పూర్వకావ్యములలో బాతముల నవరించుటకును, వాటికి వ్యాఖ్యానము చేయుటకును కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు, కొక్కండ వెంకటరత్నము పంతులు, వావిలికొలను సుబ్బారావు, మండపాక పార్వతీశ్వంకవి, మచ్చా వెంకటకవి, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి, ధర్మవరము కృష్ణమాచారి మున్నగువారు రామకృష్ణయ్యగారికి చాలదోడ్పడిరి. ౧౯౦౪ సం! సెప్టెంబరు ౧-వ తేదిని రామకృష్ణయ్యగారు స్వర్గస్థులగువరకు భాషాసేవయందే వారి కాలమంతయు గడచినది. వీరి మరణానంతరము తగిన ప్రోత్సాహము లేక, నమగ్నుడైన యధిపతిలేక, 'అముద్రితగ్రంథ చింతామణి పత్రిక' మరల ప్రకటింపబడలేదు. చాల వ్యయప్రయాసల కోర్చి డిక్షితోను, స్వార్థత్యాగముతోను రమారమి ఇరువది వత్సరములు నిరుపమానమైన వాఙ్మయ సేవచేసిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారి కాంక్షలు మిక్కిలి కృతజ్ఞులై యుండవలయును.

౧

కావనశోభ బీయేష ని
కాసిల లే సెలయేటి యొడ్డునక
నే నొక రాగరేఖ కర
ణీ తిరుగాడును, లోల భావనా
మానవభాలలో మలయ
మారుతనేవ ఘటిల్లగా, తరం
గానత గద్గదస్వనర
హాకళికామధువారు లానుచుక.

౨

గగన విటంక మందుకొన
గా పరువెత్తు నగాంచలమ్ములక
సాగసుల ప్రోవుల ప్లెగురు
చుక, వలయావళులక రచించుచుక
దగకొనియున్న నాశ్రవణ
తత్పరతా పరితృప్తికి సుఖ
మ్ముగ నెలు గెత్తి పాడుకొను
పుల్లులె నావిదమెచ్చు నెచ్చెలుల్.

౩

ఈ యెడ విస్తరిల్లు ప్రతి
హృద్యలతాంత పరీమళాల నా
లో యువకానుభోగ నర
భుల్ పులకించు, రసప్రమోదపు
తీయదనాలు నించుకొను
తీరన దత్పత్తి కమ్రవాయువుల్
నాయెడ భావతంత్రుల ని
నాదిలచేయు నెవో కవిత్వముల్.

౪

ఈ వనదృశ్యమే కుముది
సీశ్వర భాస్వరహాసమై కళా
ప్రవరణమ్ములక తొణకు
లాడు, పురాస్మృత సాహృదమ్ములే
క్రోవలు తేరు నిచ్చట ని
గూఢ మనశ్శుభతోరణమ్ములై
దైవకృపాస్ఫటిమృతినీ
భాసములే వికసించు పూవులై.

[కృష్ణుడు డవతారపురుషుడని, ఎనమండు గురు భార్యలతో, షడునాణువేల గోపీ కలతో వర్తించెనని, యమునాసికతాతలముల యందు వెన్నెలరేలలో వేణుగానముతోఁ ద మాల్మద్రుమముల మాటున రాధతో డాంగురు మూత లాడెనని, వెన్నలు దొంగిలెనని, కాలి యుని మర్దించెనని, రానక్రీడలు నెఱపెనని, గోవర్ధన మెత్తెనని, గోపికావస్తాసహరణము చేసెనని, కంసాదుల సంహరించెనని, భారత రణరంగమున నిలిచి షడునెనిమిది యధ్యాయ ముల గీత పార్థునకుఁ బాఠమునెప్పెనని, లో కాతీతుఁ డని చెప్పెడి గాథలను, వాని యంత రార్థములను అటుంచి ప్రకృతమునకు బద్ధుడ నగుదును.]

గాంధీ - కృష్ణుడు.

కృష్ణుడు ద్వాపరపురుషుడు; గాంధీ కలియుగపురుషుడు. ఆతఁడు పురాణకథితుఁ డు; ఈతఁడు సద్యఃప్రవర్తకుఁడు. ఆతఁడు శరోక్షము; ఈతఁడు ప్రత్యక్షము. ఆతని విద్యమానము గతము, వివాదగ్రస్తము; ఈత నిది వర్తమానము, ఆద్యారంభ ప్రతివాద రహితము. ఆతఁడు వ్యాసమహర్షి భావనాప్ర వాహ సంభూతమగు నొక కెరటము; ఈతఁ డు ప్రకృతిరీలాపాలకమునందలి యొక తరంగ. ఆతఁడు యాదవుడు; ఈతఁడు వైశ్యుడు. ఆ

తఁడు సుందరుడు, బలవంతుడు; ఈతఁడు మామూలుమనిసి, దుర్బలుడు. ఆతఁడు భోగి, ప్రభువు; ఈతఁడు యోగి, పరివ్రాజకుడు. ఆత నివిహారములు ఉద్యానవాటికలు, అంతఃపుర ములు, రథారోహణములు, రాజసభాభవనము లు; ఈతని ప్రచారములు బీదల ఆకుగుడి సెలు, పాలములు, కాలినడకలు ఆశ్రమోపాం తములు.

నీతి - ధర్మము

కృష్ణుడు నైతికప్రవణుడు; గాంధీ ధా ర్మికబద్ధుడు. వాఁడు లౌకికుఁడు, చతురుఁడు; వీఁడు అలౌకికుఁడు, ఛాందసుఁడు. వానియందు రాజసము ప్రభుత్వముచేసినది; వీనిలో సత్త్వ ము పరాక్రమించినది. కర్మత్వ రహితమై న హింసాచరణము కర్మయోగమని వాని యా దేశము; కర్మత్వ-భోక్తృత్వాదికము భౌతిక మునకుఁ దప్పనివగుట అహింసాచరణమే అను క్షేయమని, అదియ కర్మయోగ మని వీనిమత ము. నీతిశాసనమున ధర్మము సురక్షితమని వాని యుపదేశము; ధర్మమార్గమున నీతి సురక్షిత మని వీని యనుభూతి. వాఁడు పాండవశతపా తి. విలయద్వారమున విజయము సాధింప నిశ్చ యించినవాఁడు వాఁడు; తపస్సున సత్యవరా క్రమమున నార్జించినదే అవినశ్వరమగు విజ యమని నమ్మినవాఁడు వీఁడు.

కృష్ణుడు, సీతి - హింస

దుర్యోధనుడు పార్థుడును తన సాయము గోరివచ్చినపుడు తనవంటివారిని గోపాలురను పదివేపురను జూపి, తన తాటస్థమును, వారి సమరకోవిదబోహాట్ పాభిరామత్వమును, వారి చాపాద్యాయుధకళావైశారద్యమును వివరించినాడు; దుర్యోధనుడు తన్ను గోరికొనునేమో యని శంకించినాడు; పిన్నవాడు అర్జునుడు మును గోరపాడి యని పాడి తెలిపినాడు; మోహపెట్టినాడు—కృష్ణుడు; ఇది యొకసీతి.

“భూరిపరాక్రములను నారాయణాభిధానులను గోపాలురను దుర్యోధనుడు గోరికొనెగదా, నన్ను సంగ్రామారంభరహితుని గోరికొనుట నీకు మేలగునా?” అని పార్థుని బ్రష్మించినాడు—కృష్ణుడు; -ఇది బావమఱుదుల సరసము, అహంకారసమన్వితము, మానవత్వము—ఇదియు నొకసీతి.

“.....ఇంక నెడనేయక ప్రాణము లఱచేత నిడికొని యుద్ధమునకు నడవడు..... ఇట్టి నేను తేరుగడిప.....కిరీటి నేడో రేపో ఎత్తివచ్చును. అపుడు మీ కెందు బోవచ్చును?” అని కౌరవులకుఁ దెలుపుమని సంజయుని కెప్పిపుచ్చినాడు—కృష్ణుడు; ఇది, సంధి యాతని కొడబాటు కాదని, రణమే కర్జమని తచ్చిత్తవృత్తి ప్రకటించినది; - ఇదియు సీతి.

“నిక్కముగా నే నలిగిన రణకేళి మా ర్కొన నొక్కడేని గలఁడా?..... దైన్యము

విడువుము. అరివర్గమును జయించుటవలన ఇహపరములును, దిరకీర్తియుఁ గలుగును.... అంతచేసియు నెన్నడును కౌరవులు పశ్చాత్తప్తులు గారు. అట్టిచోట కృపయు, బంధుత్వమును దలంపకుము..... క్రూరాత్ములగు కౌరవు లెవ్వరికేని వధ్యు లగుదురు. అట్టివారు సీ కేల అనధ్యులు? పాపాత్ములు లగు హింసకు లను పాములనువలె నిర్విచారముగా వధించుట కర్తవ్యము.....” అని ఎన్నియేని రోషములం బోసి ధర్మజాదులను బురిగొల్పినాడు; తన రాయబారము ఫలోన్ముఖము గా దని, యుద్ధమే నిశ్చితమని, కృష్ణుఁ డిరుతెఱఁగులకుఁ బొందుపఱుపఁ బ్రయత్నింపఁ డయ్యెనని అజ్ఞలనుకొందురని తా నిట్లు నటించుచున్నా నని, ద్రాక్షదితో కుంతితో విడురునితో వెలువరించినాడు—ఇదియు లౌకికసీతిక్రమము.

నైతిక విజృంభణమున ధర్మదేవత దవ్వెనది. కపటము- అనత్యము- హత్య- హింస- పరిపాటియైనవి. భారతము పెద్ద పీనుఁగులపెంటయైనది. భీష్ముడోగాది వీరులను కర్ణుని కౌరవ శత్రువును తుదకు మేనల్లుని నభిమన్యుని వధావిధానమునకుఁ గృష్ణుడు విధియైనాడు. అది యాసురనైతికయుగము.

మఱియు, చతురంగబల సమేతుడై రాజకీయకీ గొఱత లేకుండ రాయబారమునకు బయలుదేరినాడు కృష్ణుడు. ఆవేషము, ఆపరిధవము, ఆభాషణము, ఆచార్యము-సర్వము సీతినంపన్నము. అలౌకికమున లౌకికమే ఈపట్టున గృష్ణునియందుఁ దోచువడినది.

యుగసంధి

ఈ యుగసంధియందు ఆసురవైతికతంత్రములనడుమ సంకురించిన బుద్ధుని యహింసాధర్మము గానుగలలో నలిగిపోయినది. ఆ విలయమునుండి మొలచి మొక్కయై ప్రాకనుండిన జీవను భూతకారుణ్యము కంటక శిరస్థాణముతో శిలువను గ్రుచ్చబడెను. వైతికతంత్రము మురిగినది. రక్షత్యస్థ సీమగడచినది. వైశ్యత్వము తలసూపినది; సాగినది. దాని యవసాననశ యంతయు దల్లి ప్రసవవేదనము-ప్రాణగండము. ధర్మోదయ మైనది. ప్రథమపాదము ప్రారంభమైనది.

గాంధి

గాంధి యవతరించినాడు. అతని రవస్సు పండినది. వైముఖ్యయోగము, సత్యపరాక్రమము అను దివ్యాస్త్రములను సాధించినాడు. వానిచే హింసాది క్రూరసత్వములను మాన్పిన్నాడు. విశ్వయోషమును బాపినాడు. లోకమును నివ్వెఱపఱచినాడు. ధిక్కరించి పాలకులను రాయబారమున కొడబడినాడు. విమతుని విశ్వసించినాడు. పిలిపించుకొని వెడలి నాడు.

ఆనుచంగికముగ నలవడిన పంచకత్వమును, హింసను గర్హించుచున్నాడు. వాని నిరంకుశముజేయఁ బ్రయత్నించుచున్నాడు. ధర్మప్రతిష్ఠాపనము వాని లక్ష్యము; వాని జీవనపరాకాష్ఠ. 'కత్తి నోకఁడు ప్రేసినను వేటాకఁడు చందనం బలదిన డెంద మ య్యిరువుర యెడ నమమ'. వ్యక్తులయెడఁ గ్రోధ మూని

యెఱుంగఁడు. ఆవిచ్ఛగాని వేసముతో, ఆకొల్లాయగుడ్డతో లండను రాయబారము నడపఁబోయినాడు. లాన్సులతో సన్నిధి నేయుచున్నాడు. రాజనధలో ముప్పదియాఱుకోట్ల ధారతీయులకుఁ బ్రవక్తయై, ప్రభువై కూర్చున్నాడు. అధికారమందిరము లన్నియు ధర్మదేవతాలయములు గావలయునని హెచ్చరించుచున్నాడు. సహజసాధువాదమునఁ బాశ్చాత్య వైశ్యవీతిని, ఆసురకృత్యములను పరాస్తము చేయుచున్నాడు. శాంక్షేప్రభుఁడు, ప్రధానామాత్యుఁడు, రాష్ట్రమేడ్డానోట్టు, స్టేట్ సెక్రటరీ హోం ప్రభృతులు, ఇర్విప్రభుఁడు, ఒకడేల బ్రిటీషువీతిని గాపాడుటకుఁ గంకణము గట్టిన 'లండన్ టైముస్' మొదలగు పత్రికలును ఆతని ధర్మవాదము నగ్గించుచున్నారు. బ్రిటీషుప్రజలు ఆతని ధర్మనిష్ఠకు, బుద్ధివైశద్యమునకు, వాదసారశ్యమునకు నివ్వెఱ గందినారు. తాకికమున అతాకిక సంపత్తినిఁ జూపినాడు.

లక్ష్యము - సామ్యము

కృష్ణుని లక్ష్యము ఆశ్రితవాత్సల్యము. విశ్వకల్యాణము గాంధీలక్ష్యము. ఆతని శృంగారజగత్తునకు విలాసునిగ, రాజ్యాంగమున నీతికళానిపుణునిగ, పక్షావలంబిగ, రణాంగణమున శూరునిగ, ధార్మికప్రపంచమునకు ఉపదేశికునిగ, ప్రకృతిని రాణివాసమునుగఁ జేసికొని మధురభావమున భోగించినవానిగ-వ్యాసుఁడు చిత్రించినాడు.

గాంధి బ్రహ్మచర్యగార్హస్థ్యములఁ దరించినాడు, బారిష్ట రైనాడు, ప్రకృతియందలి

శోకమయప్రపంచము తనదిగా భావించినాడు. ఆత్మశాంతికిఁ బ్రేమకన్న సంతోషని మఱియొకటి లేదని యెఱిగినాడు. ప్రకృతిని మాతృస్థానమున నుంచి పూజించుచున్నాడు. వానప్రస్థము స్వీకరించినాడు. పుణ్యధని జీవనమున విలువైన తనివి తుష్టి శాంతి కష్టజీవితవనమునఁ గనిపెట్టినాడు. అందు వానికి సాయుజ్యము.

కృష్ణుని సాధనవిధానములు సమయానుగుణముగను నీతులు శస్త్రాస్త్రములు. గాంధీ సాధనవిధానములు వైముఖ్యయోగము, సత్యపరాక్రమము. ఆతఁడు హంతకుఁడు, హత్యాపరణముఁ బ్రోత్సహించెను; ఈతఁడు హత్యను గూర్చి వినునపుడు తల్లడిలువాడు. ఆతని రాయబారము హత్యలకు దారిపెరిసినది; శేషి

చినవి రాజ్యముపేరిట నెత్తురుకూడు, తరింపరాని దుఃఖము; ఈతని రాయబారము ఫలోన్ముఖమైనను గాకున్నను తదుపక్రమిత సిద్ధాంతము సర్వప్రపంచమునఁ బరివ్యాప్తమైనది. ఆర్మరక్షణమునకు లోకభద్రద్రతకు ఆ మహాస్త్రమే శరణ్యమని మానవకోటి గ్రహించుచున్నది.

పురాణాదుల పరమార్థములను, ఇతిహాసములయందలి సంవిధానములను, పూర్వ-పర సందర్భములను పరిశీలించుమేని గాంధీకిఁ గృష్ణ సామ్య మెంతయుఁ జెల్లదని, వాడు యుగ పురుషుఁడని, వానియుద్యమము అజరామరమని, ఫలితము నిశ్చితమని తెలియఁగలము. ఆతఁడు కృతకృత్యుఁడు; సంకల్పసిద్ధుఁడు.

పర్వా కాలము

కోరిమిల్లి వీరసోమ సత్యనారాయణ గారు

శ్రీ మహితేంద్ర చాసమును జేకొని తొల్కరిరాముఁ డంబుడ శ్యాముఁడు గ్రీష్మరావణు శరావళిచేతను దూపిమాపి సాదామని నీతతోడ వియదంచితపుష్పక మెక్కియేగ భూకామినితాప మారెను జగజ్జనముల్ ముదమంది రెంతయున్.

అరయ ఘనుండు మున్ను తనకై తరివేచిన చాతకద్విజోత్కరముల తృప్తిజేసి పరితాపభరంబున ధూళివారు భూతరుణికి శాంతిగూర్చి ప్రజ తాలిమి జెందఁగఁ జేసె జీవనంబిరవుగఁ దాల్చినందు కిదియేకడ సార్థక మన్న రీతిగన్.

తన ప్రియుడైన భానుఁడు విలాకున తేజము దూలియుండ పద్మిని కడుమోమువంచి నమునీర్ల మృదుచ్ఛదపాళి వాసనీటిని తడిగొన్న తానటమటించుచు నట్టులయుండఁగాదె దుర్దినములు వోవఁజూచుచు పత్తివ్రతకట్టుల నైజమేకదా.

మును తమలేములం దొలగి పూర్ణత జేదగనివ్వ డుబ్బి యొ
డ్లను కడువొంచి, భవ్యతరులన్ జలియింపగఁజేసి వాహినుల్
జనియెడు వేగ నంబుకణ చంచలభాగ్యము శాశ్వతంబె! దు
ర్జను లిటు త్రుళ్లుచుండుదు ధర్మ నడుమంత్రపుకల్మి గల్గినన్.

ప్రాకటజ్ఞానభూము లెడబాసి యనేకవిదేశసంచరో
దేశభరంబుచేత చనుదెంచు నదీతతికెల్ల తాను ప్రా
పై కడు నాదరించె తనవారిగ పూర్ణకృపారసాత్తిర
త్నాకరుఁ డౌరవైజమకదా సుగుణాబ్ధుల కిట్టి చందముల్.

ఆరయ నభ్రమధ్యసముదగ్రనగ స్తననిర్గళత్వయో
ధారలు వొంగ తొక్కిరిలతాంగి యొనంగిన పొట్టలుబ్బుగా
కోరికఁగ్రోలి పైరునిసుగుల్ మృదులానిలసంచలనమనో
హారదభాగ్రహ స్తములనల్లఁ గదల్చుచు కేరుచుండెడు
పచ్చనిచేలతో తళుకు వన్నె మెఱుంగుల సూపులీలతో
నచ్చపు శక్రచాపమహితాకృతి కన్నోమ సోయగంబుతో
హెచ్చగు మబ్బువేణీతులకింపులతో, విరజాతావితో
ముచ్చట గూర్చుచుఁ ప్రకృతి ముద్దులగుమ్మ తనర్చె నెంతయున్.

కలకలనవ్వు లీనెడు మొగంబులు, సంపెగపూలమేలి క్రొ
వ్వలపులు గ్రుమ్మరించు కచభారములున్ జలతారురంగుడాల
వలువ లెసంగ శ్రావణపు వానరవేళల వాయనంబులన్
నెలతలు గొంచుఁబోప్రకృతి విత్యశుభాకృతిఁ దోచె నెంతయున్.

వేలారహితసము త్తాలామితవిశాల సీలాంబరవితాన కీలితంబు
వ్యాలోలనత్ప్రభా వాలోల్లనత్తటి న్మాలాసమీచీన మండనంబు
హేలాహరితనస్య జాలైకకంబళ శ్రీలాలితాయత క్షితితలంబు
లీలామృదుకలాప పాళీలనత్కేః కీలావతీనాట్య లాలితంబు
కాలకవివర్య విరచిత కందశబ్ద - జాలనిస్తులప్రతిరావ సంభృతంబు
సరసమార్గానుసంగత త్మోధరంబు - నగుచుఁ గనుపట్టె ప్రకృతినభాంతరంబు.

“బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర ధర్మము లన్నియు చుట్టచుట్టుకొని వచ్చి యీయనయందు మూర్తీభవించినవి. అట్టి పురుషుడు గాంధీమహాత్ము డొక్కడే.

రెండవగాంధీ మున్నెన్నడు లేడు.”

లోకమునకు మార్గదర్శియగు పురుషుడు సర్వతో ముఖముగే కేంద్రమంతుడై యుండవలెను. అటు రైత గాని ఆతడు లోకమును ఋజువధమున, జయప్రద ముగ నడపింపలేడు. ఆతని సుగుణము తెల్లో అట్లే ఆతని విజ్ఞానసంపత్తియు అమాల్బముగు సహాయకారిగ ఉండ గలదు. ఈ రెంటికీని మకుటప్రాయమైనది ఎవ్రుత. మాలధర్మములందు గాంధీమహాత్మునకు పట్టుచు, హెచ్చు; లోకనియంతృత్వమునకు ఈపట్టుచు అవ సరమే. అవసరమే గాక, నాయకత్వమునను ఇదే మాలాధారముహడాను. అయితే, గాంధీ విజయమునకు ఇది ఒక్కటే కారణము కాదు. ఆహింసాసత్యములం దీయనకు అనన్యముగుర్తే గలదు. వేరేయే? ఆయన మతసార మంతయు ఇందే యిమిడియున్నది. అయితే గాంధీవిజయమునకు యిది ఒకటే కారణము కాదు. ప్రతి పక్షియెడ పూజ్యభావమును గాని, ఆతనివాచన యెడ సహనమునుగాని గాంధీ ఎన్నడును వీడడు. ఇట్టి అపాధారగుణవిశేషము మాయాలు రాజ్యశంక్రెష్టా లందు గానము. అయితే, గాంధీ విజయమునకు కార ణము ఇదిమాడ కాదు.

గాంధీవిజయమునకు కారణము ఆయన నమ్ర గుణము; ఆయన నిరహంకృతి—ఆయనయం దుండు సహనము; అపారముగు కష్టసహిష్టుత, నిస్తంద్రత; “సత్య మెన్నటికైన జయించగలదు. నేడు గాతున్న కేవలము జయించగలదు. తొందరయేమి? అంతవరకు

వేచియుండెదను”—అను ఓపిక; ప్రతివాదిని తనవైపు నకు త్రిప్పుకొనగల నను అకుంతితవిశ్వాసము. ఇది ఆయన విజయమునకు కారణములు.

లక్ష్యము మూలధర్మములందే!

ప్రతివాదిని ప్రూథంగములచే క్రుంగదీయను. ప్రతివాదివాదనను సహానుభూతితో గ్రహించి, తన మోహనగుణముచే ఆకర్షించును. ఈసమ్మోహవాస్త్రము నెవరును ఎదిరించలేక లోబడుదురు. “ఇది ధోమిరా, మాలపిద్ధాంతమునే వదిలివేసినాడు”—అని గాంధీ యను చదులు తరుచు విశ్రాంతు లగుచుందురు. కాని, కొంత దూరము పోయి పారజూచువప్పుటికి మాలధర్మమునందు గాంధీకి గల లక్ష్యము చేదనలే దనియు, అది అతినిర్మల మౌగను, ఋజువధమందును గలదనియు గ్రహించుచుం దురు. గాంధీరీలలను పరికిలించి చూచినట్లయితే, యీ లక్ష్యము లన్నియు అందు గాన్పించును. పూర్ణపురు షుడు, రసజ్ఞుడు, చమత్కారి, వ్యవహారచతురుడు, నిగ్రహగుగ్రహసముర్ధుడు నను గాంధీమహాత్ముని తత్తల్లీలల యం దీగుణగణము లన్నియు గాననగును. ఒక్కొక్క గుణవిశేషమునుగూర్చి పరికిలించుము.—

౧. గాంధీ - పూర్ణపురుషుడు :

లోకసంగ్రహార్థమై మహాపురుషు లుద్భవించినా రన్నప్పడు, వారి యవతారమునకు పూర్వము లోక పేస్థితియం దున్నది? ఏయేధర్మముల నాచర్యముగ

* ఈవాగ్దశము ఆంగ్లమున ‘జాంబాయి క్రానికల్’లో ప్రచురింపబడినది. అదియే యిపుడు శ్రీమాదిశాండ సత్యనారాయణగారిచే తెలుగున ప్రాయబడినది.

గొన్నది? ఈ మహాపురుషులు వీనిని సంస్కరించుట కెట్లు పూనుకొనిరి? అను వంశములగూర్చి తెలిసికొనవలసియున్నది. హిందూసంఘము యుగములకు పూర్వము కొన్ని పునాదులపై నిర్మింపబడెను; సర్వ గ్రహనుడగు కాలపురుషుని భాటికిని, అసంఖ్యాకములగు నితర దండయాత్రలకును చెక్కుచెదరక నిలిచినది. గాంధీమహాత్ముడు భారతభూమిని పునర్నిర్మాణ మొనర్చు అవతరించినాడని చెప్పినప్పుడు, ఈ బాటికి పూర్వము చేసిన పునాదు లెట్టివి? ఇప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు వీని కెట్లు బలపరచవలచుకొన్నాడు? అను వంశములగూర్చి వివరించుట మన విధియై యున్నది.

యుగములకు పూర్వము భారతములు మహాపురుషులు చేయవలసిన కార్యములను విహితమునియు, పారశాక్తికమనియు చెందుదిధములుగ విభాగించి సంఘములో ఆయాతరగతులవారికి వీనిని విధించిరి. దేశభర్తృముల నిర్వచించు బాధ్యతను బ్రాహ్మణులపై పెట్టిరి. వానిని అమలుజరిపి, అది చెడకుండ కాపాడు బాధ్యతను క్షత్రియులపై పెట్టిరి; దేశసంపదను సేకరించువని వైశ్యులకు పెట్టిరి. దేశసంపదను ఉత్పత్తిచేయు పని కూడ్రుల దనిరి.

తల్లి లోకవనిని నిర్ణయించిరి :

సంఘధారణకు కావలసిన కార్యముల నన్నిటిని విడివిడిగ విడదీసి వారివారికి పంచిరి. అయితే, విజ్ఞానముగాని, ధనముగాని, తమసామ్రేయని ఎవరును విర్రవీగకుండుటకై, ఇందువల్ల ఒకరు ఎక్కువనిగాని, ఒకరు తక్కువనిగాని, అపాంశ్యుతితో నుండకుండుటకై, ఒక ఏర్పాటు చేసిరి. అదే దనగ:—ఒకటి ఉన్నవానికి యింకొకటి లేకుండజేసిరి. విజ్ఞాన మున్నవానికి ధనము లేకుండజేసిరి; ధన మున్నవానికి విజ్ఞానము లేకుండజేసిరి. ఇందులో ఏది కావాలో కోరుకో మనిరి. “పేదరికము స్వీకరించి సంఘస్థుల మెప్పుతో తృప్తిపడెనుటావా, లేక ధనధాన్యములతో తృప్తిపడెనుటావా? ఈ రెంటిలో యేది కావలెనో కోరుకో” మనిరి.

కాని, కాలములు మారినవి. పూర్వపు అరలు—పూర్వపు సరిహద్దుగోడలు—కాలగతిని కరగిపోయిచిన్నవి. ఇది చిరకాలము నిలువబాలనని తెలిసినది. కులములు, వర్ణములు ఒకదానిలో ఒకటి నొచ్చి, సంకరము లయినవి. దేశభర్తృముల సంరక్షించు మౌత్రకత్తి శిథిలమైనది. సంఘముమండి యాకత్తి యెప్పుడైతే తరలినదో, బ్రాహ్మణులకు సంఘమునుండి వచ్చుచున్న మునుజ్యుతి (Maintenance = మనోవర్తి) నిలిచిపోయినది. వాని బ్రతుకు తెలుపు వాడు ధూమకోశలసితచ్చెను. తక్కిన సంస్థలతో పాటు వీరును వాకరి చేసియో, చూలినాటి చేసియో, పొట్టుపోకుకొనవలసితచ్చెను. ఈ కారణముచే సంఘములో విజ్ఞానసంపద సకించుటయే గాక, బ్రాహ్మణులు ఏభర్తృములపై లే ఆదర్శముగ గొనికో, అన్నీయు సీచవక నొందినవి. బ్రాహ్మణుడును ఇతరులతోపాటు అధికారవాంఛకు, దురాశలకు, విషయలంఘనలకు, అందుకు సంబంధించిన సుమస్తదుర్వృత్తులకు లోబడి పోయెను. సంఘము ఒక త్రోవ తెన్ను లేక, తెగిన హారములోని ముత్యములట్లు, బిల్లాచెన రైపోయెను. సంఘము ఆరాచిక మయ్యెను. యంత్రములమీద తయారైన సరుకులు వచ్చి చేతివృత్తులు సకంపుచేసినవి. పరిశ్రమలు పాడైనవి; విజ్ఞానము శిథిలమైనది; కులములు వామనాత్రోవశక్తి మైనవి.

నేటి పారధర్మము :

కాబట్టి, హిందూసంఘమును ఇప్పుడు పునర్నిర్మాణ మొనర్చవలసితచ్చెను. చెనుకటి అరలనే తిరిగి నిర్మించుటకు వీలు లేదు. మహాపురుష సంఘధారణ కొనర్చవలసిన కార్యములను విడివిడిగ - కేటాయింపుగ - విడదీసి చెనుకటివలె పంచుటకు - వర్ణవిభాగ మొనర్చుటకు - సాధ్యము కాదు. వాంఛనీయుమును కాదు. విజ్ఞానము, ధనము, చేతివృత్తులు, చదువులు—అన్నీయు కలిపి యుండవలెను. ఇది నీటి పారుని ఆదర్శము. ఇది పూర్ణమును, అవిభాజ్యమును నైన పారవృత్తి. ఒకేపారుడు అటు ధర్మమును నిర్వచించుకొనవలెను, ఇటు ఆధర్మమును కాపాడుకొనవలెను, అతడే దేశసంపదను ఉత్ప

త్రియు చేయవలెను, దానిని నేకరించి అందరికి అంద
 చేయవలెను. అనగ, ఒకేపాడుడు బ్రాహ్మణుడై
 యుండవలెను; ఆతడే త్రియుడై యుండవలెను;
 ఆతడే వైశ్యుడును, కూడ్రుడునుకూడ వై యుండవలెను.
 ఇప్పుడున్న సీతి యేమనగ అందరును కూడ్రులైరి;
 కాబట్టి, కొండ లేమమచున్నారనగ "అందరిని బ్రాహ్మణు
 లనుగ జేయవలె" ననుచున్నారు; కాని,

బ్రాహ్మణుడు పూర్ణపురుషుడు కాదు :

బ్రాహ్మణు డగుట యనగ, పూర్ణపురుషు
 డగుట కాదు. విరాట్పురుషుని కిరస్సునుండి బ్రాహ్మణు
 డును, భుజములనుండి త్రియుడును, తొరువులనుండి
 వైశ్యుడును, పాదములనుండి కూడ్రుడును పుట్టివారని
 పురాణగాథలు చెప్పివచ్చును. ఇందలి రహస్యము వని
 విష్ణువ్రత మొనర్చియేయుండెను. వీ రందరు ఆపూర్ణ
 పురుషునిలో-విరాట్పురుషునిలో భాగములే గాని- మొం
 డిములేగాని-ఎవరిమట్టుకు వారు సంపూర్ణులు కావని
 పురాణములు ఖండితముగ -సంశయమున కెక్కడను
 తావు లేకుండ-తెగగొట్టి చెప్పియే యున్నవి. కాబట్టి,
 "దేశా న్తంతా బ్రాహ్మణులను చేసివేస్తా" నని బయలు
 దేరుట తప్పు. దీనిబట్టి యేమి ధ్వనించుచున్నది?
 బ్రాహ్మణుడు తక్కినవారికంటె అధికుడని ధ్వనిం
 చుట లేదా? ఇది తప్పు. వర్ణములలో-కులములలో-
 ఒకటి ఎక్కువ, ఒకటి తక్కువ అనే భేద మేమియు
 లేదు. ఋశాలకంటె కల యెక్కువ యని గాని, పాదాల
 కంటె తొడ లెక్కువ యని గాని, ఉన్నరా? ఏ
 ఒక్కటి గాని, తక్కిన మూడు లేనిది, రాణించదు-
 తక్కిన మూడు లేనిది ఎందుకు పనికిరాదు. అందు
 చేతనే, "అన్నికులాలను బ్రాహ్మణులను చేసివేస్తా" నని
 చెప్పడం తప్పుని చెప్పుచున్నాను.

అపూర్వసమ్మేళనము :

సరియైన పునర్నిర్యాణమూత్ర మేమి? ప్రతి
 పౌరుని (ఒక్క-బ్రాహ్మణునిగానే గాక) సంపూర్ణమాన
 పునిగ చేయుటయే సరియైన మార్గము. ప్రతిపౌరుడు
 సర్వతోముఖుగ, సంపూర్ణుగ, పూర్ణపురుషుడుగ-

వికాసము నొందవలెను. ఇట్టిపౌరుడు గాంధీ. ఇట్టి
 పరిపూర్ణవికాసమునే లోకమునకు లేవలెనని గాంధీ
 పాటుపడుచున్నాడు.

గాంధీ బ్రాహ్మణుడు :

ఆతడు హిందూభర్యసారమును విర్వచించి, తన
 యందు నిశ్చేపించుచున్నాడు.

గాంధీ త్రియుడు :

భర్యరక్షణకై తన ప్రాణములను దేశమాత
 పాదకమలములందు సమర్పించుచున్నాడు. త్రియు
 డంటే మరి యింకెవడు?

గాంధీ వైశ్యుడు :

అన్యచేతి నే గాక, చేయుకర్మయందును వైశ్యుడు.
 దేశసంపదను నేకరించి, దేశప్రజలకు అన్నవస్త్రాదిక
 ముల నొసంగుటకై పూనుకొన్నాడు. ఇదే వైశ్యధర్మము.

గాంధీ కూడ్రుడు :

అన్నవస్త్రాదికములను నేకరించి పంచుటయే గాక,
 అన్నవస్త్రాదికసంపదను ఆతడు ఉత్పత్తి చేయబూని
 నాడు. అతిసమర్థతతో, ధైర్యముతో, ప్రేమలతో మానవసేవ
 చేయుచున్నాడు: ఇది కూడ్రధర్మము. ఈ సేవా ధర్మ
 ముండే ఆయన కెక్కువ ప్రీతి.

ఒకసభలో ఒక గాంధీభక్తుడు గాంధీని 'నీవు
 బ్రాహ్మణునకంటె అధికుడవు' అని పొగడినప్పుడు-
 "అయ్యో, నన్ను నీవు 'కూడ్రులలో కెల్ల కూడ్రుడు'
 వని పొగడిన ననుకొంటిని? ఇదేల నా కారాభంగము
 చేసితి" నని చెప్పెను!

ఇదిగో పూర్ణపురుషు డనగ నీతడు! ఈతడు
 బ్రాహ్మణులలో కెల్ల బ్రాహ్మణుడు, త్రియులలో
 కెల్ల త్రియుడు, వైశ్యులలో వైశ్యశిఖామణి, నిత్య
 మనుష్ఠించుమానవసేవాధర్మముచే కూడ్రులలోని కెల్ల
 కూడ్రుడు. "నేను రైతును, నేతగాడిని" అని ఒకచోట
 చెప్పుచున్నాడు. రైతును, నేతగాడునుమాత్రమే కాదు.
 ఈతడు ఋషియు, వైదికుడును, ఋషిగ నుండి "ఋశ్కు
 లను", "నూత్రము"లను ఉద్ఘాటించెను. వైదికుడుగ

నుండి తన తీవ్రమును వీక్షణమందైనను పరే లోకరక్షణ కై బలి యివ్వ కంకణము కట్టుకొన్నాడు. వడుతున్నేత, వృత్తిని పునరుద్ధరింప బూచి, లోకమునకు అన్న వస్త్రాదికముల నిచ్చుటకై, దేశసంపదను సేకరించుచు, దానిని పంచుచు రైతులలో రైతై, కోమటులలో కోమటియై మెలగుచున్నాడు.

ఈపూర్ణపురుషుడు, ఈ సంపూర్ణ ఈశ్వరవ్యక్తి, ఈనూతన యోగపురుషుడు అట్లనిగో! నేడు మన చర్యచక్రపులకు గోచరమగుచున్నాడు. మిత్రపక్ష భావములతో మనతో కలిసిమెలిసి తిరుగుచున్నాడు. మనమీద చెయివేసి చెట్టాపట్టాలు పట్టుకొని తిరుగుచున్నాడు. మనతో మాట్లాడుచున్నాడు. మనను చూచుచున్నాడు. మనము ఆయనను చూచుచున్నాము. అలవాడు శ్రీకృష్ణావతారములో శేషరైలో బృందావన వీధులందు కలిసిమెలిసి తిరిగిన గోపకులచే భాగ్యము; నేడు మనచే భాగ్యము.

పూర్వకాలమున అవతారములు వచ్చినవి, పోయినవి. మనము చూడలేదు. ఆలోచనలో ఆసంగతి కొలది మందికే తెలిసెను. నేడు ఈనూతనావతారము, మన మధ్య అవతరించి, హిందూసంఘములో నింతకాలము నుండి పట్టినపాదాని కడిగివేసి కళంకమును తొలగినయెనర్పి క్రొత్తగ తిరిగి గట్టిపునాదులను వేయుటకై మనతో కలిసిమెలిసి పనిచేయుచున్నాడు. ఈఅవతారమూర్తి కీర్తి భరతఖండమును చాటి, విశ్వమున కంతకును తెలుపు పూత గావించినది.

[మొకటి యవతారములలో రామావతార మొక్కటే సంపూర్ణావతార మని చెప్పుట కలదు. ఈశ్వరుడు తన సర్వసంపూర్ణకళలో ఈలోకమునకు రామరూపమున వచ్చివేసెనట. అందుచే వైకుంఠము పాదువడెనట! అట్టి సంపూర్ణావతారమును నేడు తిరిగి ఘనము గాంధీరూపమున చూచుచున్నాము.]

౨. గాంధీ—ఖదితమైన మునిషి:

నూతనభారతజాతినిర్మాతగ మహాత్ముని వర్ణించి తిమి. పూర్ణపురుషుని లక్షణము తాను జన్మించిన దేశ

ములోని సభ్యుల నొక్కదానినే గ్రహించుట కాదు. పరిపూర్ణత కిది చాలదు. ప్రపంచములో ఏ ఒక్కజాతికి గాని పరిపూర్ణత, పర్యవ్యక్తి కలంగవలదు. అట్లని ఏ జాతిగాని గర్వింప వీలులేదు. పాశ్చాత్యులు పౌరక్షుల మండియు, అట్లే పౌరక్షులు పాశ్చాత్యులమండియు నేర్చుకొనవలసినవి ఎన్నియో కలవు. కాలము విలువ పాశ్చాత్యులెరిగినట్లు ఇంకెవరు నెరుగరు. ఇది వారి సుగుణములలో ప్రధానమైనది. అందుచే వారు అనుకొన్న పనిని అనుకొన్న వేళకు తప్పక చేయుదురు. (మన వలె వారు “అతిసులు” — “వేగిపాశా లేనివారు” కాదు.) ఇంతే గాక వారి భావములును నడవడియునూడ ఖదితముగ నుండును.

ఒక్కొక్కప్పుడు ఎదుటివానిని

ఎక్కువగ నమ్మును :

అనుకొన్న పనిని అనుకొన్న వేళకు ఒకనిమీదను కూడ అట్లునిటు తప్పుకుండ చేయుటలోనే గాక, యితర నడవడిలలో నైతము చాల ఖదితమైనవాడు. ఖదితమైన మనిషి అతి మెత్తదనమును గాని, అతి కారుణ్యమును గాని యాపచాలడు. సమయము వచ్చినప్పుడు ఖదితముగ మాట్లాడవలెను. లాల్మీకి లోబడక కరాదుగ నిలబడవలెను. ముఖసీతిమాటలు ఆయనకు పనికిరావు. మనస్సులో ఉన్నమాటను ఖదితముగ వైకి చెప్పవలెను. ఇదియే త్రికరణశుద్ధి. ఇట్టి త్రికరణశుద్ధి గాంధీకి గలదు. ఇట్టి మనిషి ఎదుటివానినిగూర్చి అనుమానించరాదు. అయితే అతిగ నమ్మురాదు. గాంధీ ఎవరిని అనుమానించడు. కాని, ఒక్కొక్కప్పుడు ఎదుటివానిని ఎక్కువగ నమ్మును. అది ఒక పెద్ద తప్పు కాదు. వీల యనగ, నమ్మకుండ ఉండడానికి వీలు లేనప్పుడు, ఇక గత్యంతర మేమి? నమ్మవలెను. నమ్మవలెననిగ సగము సగముగ నమ్మడ మనునది లేదు. కాబట్టి పూర్తిగానే, మనుపూర్తిగానే నమ్మవలెను. అయితే ఎదుటివానిని నమ్ముచున్నాడనగ కళ్లు మూసికొని గోతిలో పడుచున్నాడని అర్థము కాదు. అందు విచక్షణయు గలదు.

3. గాంధీ వ్యవహార —

రాచకీయములూడ గొప్ప వ్యాపారమే. కాని వ్యాపారమును రాజకీయమును సాధారణముగ కలిపి ఉండవు. వీరియనగ, ముఖ్యముగ మన దేశములో రాజకీయమందు త్యాగము కావలసి ఉన్నది. అయితే వ్యాపారములలో, వర్తకపరిశో, ఇది పనికిరాదు. వ్యాపారమునకు లాభపాటి దృష్టి కావలెను గాని, త్యాగ దృష్టి పనికిరాదు. వ్యాపారములో అణాలు దమ్ముడిలు కడమంది లెక్కచేసి చూచుకొనవలెను. ఇట్టి వ్యవహారములో త్యాగ మెట్లుండును? ప్రిదగ రిన వృత్తిని మానుకోవలసి వచ్చినప్పుడు, కానవసరమగు నిలువబడిన యతడు తన అభ్యర్థిత్వమును మానుకొని తన అధికార బాంధవ వన్నిటిని చంపుకోవలసి వచ్చినప్పుడు, వర్తకుడు తన కెంతో లాభకారిగ నున్న పీఠబట్టల వర్తకమును మానుకోవలసి వచ్చినప్పుడు, కల్లు యజారా చారుడు తనకు వచ్చుచున్న అపారద్రవ్యలాభమును మానుకోవలసివచ్చినప్పుడు, ద్రవ్యలాభమును గుణించుకొనుచు పూర్వము లో ఇక అందు త్యాగమునకు తా వెక్కడ నున్నది? ఇట్టి త్యాగ మున్న గాని మన దేశముయొక్క ప్రస్తుతస్థితిలో రాజకీయములో అడుగిడుటకే నీలు లేదు. కానిట్టి మన దేశపు రాజకీయములో వ్యాపారపరి లెక్కడను తావు లేదు. ఇంతకంటె అతీతమైన త్యాగ శక్తి కావలెను. స్వతంత్రము ననుభవించుచున్న దేశము లలో రాచకీయ మేవిధముగ నున్నను ఆస్వతంత్రముగ నున్న మన దేశములోమాత్రము రాచకీయమందు త్యాగశక్తి కావలెను. లాభవస్తముల గుణకారము పనికిరాదు. ఈలాభవస్తముల గుణకారము రాగానే తెగింది ముందుకు పోవు సాహస ముండదు. ఇట్టి సాహసము లేనిలో రాజకీయమందు ముఖ్యముగ ఇండియావంటి పరాధీనదేశములో— రాజ్యపరివర్తనమునకు కావలసిన రాజకీయమందు— ప్రవేశించుటకే నీలు కలుగదు. ఇది సాధారణముగ లోకములో జరుగుచున్న వ్యవహారము.

కాని, గాంధీ అసాధారణపురుషుడు. విప్లవ రాజకీయమునకును వ్యాపారమునకును చక్కగ సామరస్యము కుదిర్చినాడు. ఇది ఎట్లు సాధ్యమైనది? ఎట్లనగ, గాంధీ

పూర్ణపురుషుడని చెప్పితిమి. బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్ర లక్షణము లన్నియు ఈయనయందు సమ్యేగ నమైయున్నవి. కావుననే రాజకీయమునకును వ్యాపారమునకును తనయందు సామరస్యమును కుదుర్చుకొన గలిగినాడు. పూర్ణపురుషు డిట్టి అసాధారణసమ్యేగనమును కుదుర్చుటలో అతిశయోక్తి యేమియు లేదు. ఇదియే పూర్ణపురుషునకు సహజమగు లక్షణము. ఇట్లు చేయ జాలనిలో ఆతడు పూర్ణపురుషుడే కాజాలడు. గాంధీ గర్వితుడగు పండితుడు గాడు. స్రుద్ధిగ ముందుకు దూకు నైపుకుడు గాడు. కేవలము నీచముగ రూపాయి అణాలు లాభమునే చూచుకొను కోమటి కాడు. లోకజ్ఞానము లేని మోటువైరు కాడు. గాంధీ పూర్ణపురుషు డైనాడనగ బ్రాహ్మణున కుండవలసిన విజ్ఞానము, పారలౌకిక భక్తి, క్షత్రియున కుండవలసిన త్యాగము, దేశభక్తి, వైశ్యున కుండవలసిన లాభవస్తముల గుణకారము, శూద్రున కుండవలసిన అపారకష్టసహనము, పరిశ్రమ, యాలక్షణము లన్నిటిని తనయందు మూర్తిభవించజేసికొన్నాడనియే భావము. ఈచాతుర్యర్థ్యలక్షణముల సమ్యేగనము, ఈసామరస్యము ఈతనియందే చక్కగ కుదిరినది. దీనివలన అత్యాశ్చర్యకరములగు ఫలితములు గలిగినవి. ఈయన విజ్ఞానము కేవలము కంటికి కనబడని పరలోకమునకే గాక యిహలోకమునకుపూడ ఉపకరించుచు యయ్యెను. ఈ విజ్ఞానము క్రియారూపమున లోకోపకారముగ వివిధంగాగ్రహిణి. ఇది ఆయనయందున్న ష్టాశ్రీకిని విచ్ఛలవిడిగ ఎగిరిపోకుండ, చక్కగ నిగ్రహించి, మంచిత్రోవలలోనికి ద్రవ్వినది. ఆయనయందున్న లాభవస్తముల గుణకారమును అత్యున్నతస్థాయిలోనికి తీసికొనిపోయినది. కాయకష్టమును విజ్ఞానముతో కూడిన ఉన్నతార్థములకు ముడిపెట్టినది. ఇట్టి లక్షణములు ఆయనయందు ఏకీభవించి యుండటంచేతనే, గాంధీ మహాత్ముడు భరతఖండమునకు గణితకాస్త్రీత్యా ఖనితమైనదే గాక, సర్వవిధముల ఆచరణయోగ్యమైన—లాభవస్తముల గుణకారములకు అగగలిగిన—మంచి పటుత్వమైన—కార్యప్రచారికను ప్రసాదించగలిగెను.

బాక్స్లోలి యుదంతము :

తొందర పనికిరాదని గాంధీ ఆనేకసార్లు దేశము నకు చెప్పియున్నాడు. ఆయన వెనుక బాక్స్లోలిలో ఉద్యమమును నిలిపివేసినప్పుడు, అప్పుడు చెరసాలలో నున్న బాలాజిపతిరాయ, మోతీలాల్ నెహ్రూ, మహా దేవదేవాయి, జార్జి తోసెట్ మున్నగు నాయకు లందరు గాంధీమీద పటపట పండ్లు కొరికిరి. కాని గాంధీ చెదర లేడు. తానేమి పనిచేయుచున్నాడో ఆయనకు తెలు సును. అహింసాసిద్ధాంత మనునది ఆయన కేవలము అధికారుల దౌర్జన్యమునకు జంకి, దానినుండి దానుకొనుటకై చెప్పిన టక్కురియైవు కాదు. ఆయన ఉద్యమమునకు అసలు మూలసిద్ధాంతమే యిది. ఈమూలసిద్ధాంతమునే ప్రజలు పాటించినప్పుడు, ఆయన తన ఉద్యమమును ఆపివేయవలసినదే. ఇది చాల సున్నితమైన వ్యవహారము. ఇందు ఆత్మవంచనకు తావు లేకుండ చూచుకొనవలసియున్నది. తనకు పిరికితనము తోచినప్పుడు, అహింస యను మాటను అడ్డముచేసుకొని, దానిక్రింద కొందరు దానుకొన వచ్చును. వెనుక బాక్స్లోలిలో ఉద్యమమును ఆపివేసినప్పుడు గాంధీగారు కేవలము పౌరపదీరనియే గాక, యీ పిరికితన మును సహా ఆయనకు చిన్నలను, పెద్దలను అంటగట్టిరి. కాని, గాంధీగారికిగల సహజజ్ఞానము ఇట్టి భ్రమలకు లోబడునది కాదు. బుద్ధి కల్పించు కుతర్కములకు గాని, మన స్వామీ తీయు రస్వత్రోమలకు గాని లోబడక, అతీతమై యీశ్వరప్రేరితమై వెలుంగ సహజజ్ఞానము ఆయనకు గలదు. లోకులు సాధారణముగ బహుశసిద్ధాంత రాధాంతములచే లేల్చు సమస్యను గాంధీగారు ఒక్క చిట్టి తెల్లో తన యంతర్దృష్టిచే పసిపట్టి కనుగొందురు.

గాంధీ జూదరి కాదు :

కడవిన పదిసంవత్సరములనుండి గాంధీగారు ఎంతవో మనుష్యులలోను ఎంతో దబ్బుతోనుకూడ మెలగవలసినవైనను, ఈచెంటిలోనుకూడ ఆయన చాల ఖదిరేముగ నుండెను. ఒకడుడుకు లేమయులేవు. దబ్బును కాచి కోరుతనముగ నిర్లక్ష్యముగ పాడుచేయలేదు. తన యనుచరులనుండి దబ్బునే దగ్గరనుంచి రెక్కపుచ్చుకొనెను. ఒక్కక్షణము

కాలము వృథా కానివ్వడు. రాత్రి ఎంత ప్రాచుషాయన సరే రెక్క లేల్చినిది యేయనుచరుడు గాని నిద్రపోవుటకు వీలులేదు. ఇది బహుకలితమైన సాధన; అసిధారాచరము. అయితే రస్వతే చేసినవానిని ఆజన్మాంతము వేధించి చంపు తునే వుంటాడని కాదు; పరులను విమర్శించుటలో ముక్కిపెరిగినము గాని, దీర్ఘచైరమును గాని పూసడు. పరుల రస్వలను బయట చేసి, అదేపనిగ టుమటమాచేయుట అతని పని కాదు. అదేపనిగ కక్షపూసడు; తుట్టెపురుగు సరే పగవట్టడు. అట్టిపములు చేయలేనివైనవనో చిన్న కుర్రవాళ్లు చేయవలసినవే. కాని, గాంధీ చేయడు. రస్వత కవిపించితే, “ఇదిగో, యిది రస్వతము” అని మోమోటుమి లేక చెప్పిచూపి యూరకుండును. అంతే. అయితే, నిజమానిన నిష్ఠురమన్నట్లు, ఆయన చెప్పిన భోరణిని కొంద రపార్థము చేసికొనుటయు కలదు.

ఆయనమాటల తీరు :

“జాతీయవిద్యాలయములను తీసికొనిపోయి, గవర్నమెంటుశంఖలలో చేర్చుట మంచిదిని మీకు తోస్తే—అట్లాగే చేయవచ్చును”—అని గాంధీగారు రండురు. ఈమాట కర్థమేమి? వీనిని గవర్నమెంటులో చేర్చ దానికి గాంధీగారు ఒప్పుకొన్నారని అర్థమా? అట్లేన్నడును కాదు. నిష్కృతపాతముగ, నిర్మలమైన దృష్టితో, చూచినట్లయితే యిట్టిపనికి గాంధీ యెన్నడు ఒప్పుకొనడని స్పష్టము కాగలదు.

“సమష్టికానసోల్లంఘనమునకు ధిల్లిలో విధించిన మరతులు మితిజ్ఞాలో పూర్తియైనవని మీరు తలచినట్లయితే,—మరియు, ఇది జయప్రదముగ కొనసాగుటకు సహేతుకమైన అవకాశము లన్నవని మీకు తోచినట్లయితే,—కాచని చెప్పటకు నాకు హక్కు లేదు. కానిన్యండి—భగవంతుడు మీకు తోడ్పడునుగాక”—అని వెనుక పల్నాడులో పన్నుల నిరాకరణముకొని గాంధీగారు వ్రాసిరి. ఈమాటల యర్థమేమి? పల్నాడులో పన్నుల నిరాకరణమునకు గాంధీగారు ఒప్పుకొన్నారనియా? ఎంతమాత్రము లేదు. ప్రైవేట్లము లో ప్రతిమాటకు అర్థ మున్నది. “మీరు తలచినట్ల

యితే", "మీకు తోచినట్లయితే" అనుమాటలలో ధీమతములు పూర్తికాలే దనుకొనక, జయమున కవకాళము లేదును కేంక గాంధిగారు ధ్వనింపజేసియే యుండిరి. చివరి వాక్యములో "మీకు స్త్రీలకు ముందే మీరు చేయవలయునంటే, వద్దనడానికి నా కేమి హక్కు వున్నది" అనిరి. అంతే—ఇట్టి సీదర్పములో వైతికముగను, వ్యాయముగను గాంధిగారు చెప్పవలసిన మాట అంతే— ఆమాటనే చెప్పెను.

క్షమించుట కేమి ఉన్నది?

గాంధిగారి మాటలలో ఎంతమాటి వున్నదో ప్రవర్తనలోనూడ అంత మాటి వున్నది. వ్యాపారస్థుడు గుణకారము చేయునే గాని, సాధారణముగ ఉత్సాహముతో ముందుకు రాడు. ఇందులో వున్న చిక్కయిది. కాని, యిట్టిలోటు గాంధిగారిలో లేదు. ఆయనయందు అత్యుత్సాహము, సాహసము కలదు. ఆయన హృదయము అతివిశాల మైనది. ఆయన క్రోధమును మనస్సులో పెట్టుకొనడు. పరుల తనకు చేసిన అపకారమును, అవమానమును అదేపనిగ మనస్సులో పెట్టుకొని చివరగ్రస్తుడు కాదు. అట్టివానిని మరచిపోయి, అపకారిని క్షమించును. ఇదియే ఆతని తీర్థమును నడిపించు మూలమంత్రము. అంతదుర మెందుకు?—నిజ మలోచించినచో, ఆయన "క్షమించ" వలసినదే లేదు—ఏల యనగ, "పరులు నాకంటె తక్కువవారు, నేను గొప్పవాడిని. కాలట్టి, నేను వారిని క్షమించవలెను" అను అహంకారమే ఆయనకు లేదు. నేను ఒకరిని క్షమించుచున్నా ననగ, పరులకంటె నేను నాయం దేదో అధిక్యమును ఆకోపించుకొనుచున్నా నన్నుమాటయేగద! ఇట్టి ఆకోపణను గాంధి ఎన్నడును చేసికొనడు. కాలట్టి, ఆయన క్షమించుట కేమి వున్నది? ఆయన నాయకత్వము సామ్రాజ్యమే గాని వేరొండు కాదు. ఇదియే ప్రజానాయకత్వము. గాంధి అందరియొడను గౌరవము చూపును. అయితే, తనకంటె పెద్దలయొడ చూపు గౌరవము సమ్రథగను, భక్తిగను పరిగమించును; తనతో సమానులయొడ చూపు

గౌరవము మర్యాదగ గవ్వుట్టును; తనకంటె పిన్నవారియొడ చూపు గౌరవము బుజ్జగింపుగను, ప్రేమగను, ఆకిచ్చుగను గవ్వుట్టును. చిసెంటమ్మ, మాలవ్యులను గాంధి పూజించును; బాలాజీ, దేశబంధుదాసులను మర్యాదగ జూచును; చల్లభద్రాయి, జవహర్ లాల్ ను బుజ్జగించును.

ర. గాంధిగారి చనుత్కారము, రసజ్ఞత:

చనుత్కార మనుదానిని గ్రహింపవలెనే గాని, విప్పి చెప్పట చాల అసహ్యముగ నుండును. పరులను నవ్వించలేనివాడు తాను నవ్వలేనివాడు, నట్టి మాది. వాని పీఠి నిజముగ జాలిగొలుపును. ఎప్పుడు మొగము తుమ్ములలో ప్రాద్దుగూజినట్లు, దశాపాత్రాధములలో భోక్తగా మారుచున్నట్లు, చిట్టాముదపు పుచ్చు పండినట్లు, ఉండువాడు కుటిలతంత్రములకు, కుట్రపురుగు బుద్ధులకు పనికివచ్చునే గాని సర్వసంపూర్ణకళలను చక్కగ మేళవించి ప్రజలకు నాయకుడై, అగ్రేపరుడై నడచు ధీరోదాత్రనాయకునకు పనికిరావు. అయితే, వెలితిరవము గాని, వికటహాస్యము గాని పనికినిచ్చుననియు చెప్పెను. హాస్యములో ఉన్నతమైన హాస్యము కలదు. నీచమైన హాస్యమును కలదు. నీచమైన హాస్యము అసభ్యము; గ్రామ్యము. ధీరోదాత్రనాయకులు దానివంక బోరు. హాస్యరసమును నూచించి, మందహాసము మోమువందు చిందులాడలేయవలెను. ఇది రసజ్ఞుని లక్షణము. రసమును ఆనందింపజేయవలెనే కాని, రసాభాసము చేయరాదు. రసజ్ఞత ధీరోదాత్రనాయకలక్షణము. "ఈలక్షణమే, యీహాస్యరసజ్ఞతయే నాకు లేనిచో, నే నెన్నడో మ్రంగిపోయియుండును" అని గాంధిగా లోకస్థుడనిరి.

చనుత్కృతి ఒకప్పుడు ఎదుటివానికి చివుకునముల్లు గ్రుచ్చుకొన్న ట్టగును కాని, చక్కని హాస్యరసము తోపూడిన పరిహాసము— నవ్వుటాలకనిన మాట—ఎదుటివానిలో నుండు రసమును చిప్పించేయును; ఊరించును. ఎదుటివాని మనస్సు నొచ్చునట్లు యద్దేవా చేయుట అందరికి కులభమే గాని, ఎదుటివానిలో మందహాసమును కల్పించు—హాస్యరసమును ఊరించు—పరిహాసము చేయుట మాత్రము అందరికి చేరకాదు. యద్దేవా చేయుట బుద్ధి

చతుర్థాక్షరము—తెలివిగలవా డెవడైనను ఇది చేయవచ్చును. ఇది బుద్ధిలక్షణము. కాని, మంచిహాసమును కల్పించుట వికాసహృదయము గలవాని లక్షణము. ఇది మంచి మనస్సుయొక్క లక్షణము. చతుర్థాక్షరముగ మాట్లాడలోయి, యెదుటివానికి నొప్పి కలిగించవచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు కొనుగు నొప్పియే మిగులును గాని, చతుర్థాక్షర మేమియు కనిపించక పోవచ్చును. (అప్పుడే నవ్వులు నువ్వులగును.) చయశ్శబ్దబట్టి, ఆయనశ్శబ్దబట్టి, పలుకుటపెనిబట్టి, ఒక్కొక్కప్పుడు ఆయన చతుర్థాక్షర వాక్యములలో కొంత చురుకుదన మున్నప్పటికి, ఆయన ఆంతర్యభుద్ధినిబట్టి అవి ప్రేమవాక్కులుగను, ఆకిస్కంబుగను పరిగణింప బడుచుండును.

“వికల్ భాయిని వర్క్కింతుకమిటీలో నుండి మాన్పించవలెనంటే నేను మాన్పించవలెను గాని, ఆయన మానుకొనుటకు పిలువలెను” అని చెనుక 1921 సం.లో అపొమృతాభాగములో వర్క్కింతుకమిటీలో నుండవలసిన మొంబర్లనుగూర్చి మాట్లాడుచు గాంధీ చెప్పెను. ఇది ఎదుటివానికి ముల్లుగ్రుచ్చుకొనుమాట. కాని, యీముల్లు చివర విషము లేదు. ఇది విమర్శిత్వమున బాణము కాదు, అది యీశ్రవక్రమ గ్రుచ్చుకొని ఆశ్రవక్రమ పోవును. దానివల్ల హాని యేమియు లేదు. దెబ్బతిన్న వానిని, మరింత హుమిలిచేయవచ్చునే గాని, హానిచేయదు. ఇంతకంటె మెచ్చుకోదగినది, తక్కువచూరుకైనది, యింకొకమాట వున్నది. “వికల్ భాయిచేరిలో ఎంత మంది రాజ్యాంగ ప్రణాళికనైవా పెట్టండి. దానిని ఒక్కొక్కరిములో తుంపులు తుంపులు చేసిపెడతాడు” అన్నాడు గాంధీగారు ఒకమాట. నిజమే. ఇందుకు సందేహ మేమియును లేదు. ఈసంగతి గవర్న మెంటువారికి బాగా తెలిపినప్పటికి, మాంటేగ్యు ఇచ్చినప్రణాళికను వికల్ భాయి అసలు వెనుకనే చింపిపారవేస్తా డనుకున్నాము. కాని ఎందుకనో, ఆయనమాడ ఈకిరాతకార్యము చేయడానికి బంకినాడు.

గి. “తలలు పోవడం” :

“ఇవ్వొక్క ప్రాద్దున్న బయలుదేరడానికి రెండు నిమిషాలు ఆలస్య మెందుకైనది” అన్నాడు గాంధీగారు

చెనుక ఆంగ్లదేశసంవాదానికి వచ్చినప్పుడు ఒకరోజు ఉదయావ. కొంచెము భయపడుతూ, భయపడుతూ, “..... ఫలానివారి చేరినంది పోయింది. కనబడలేదు. అందుకోసం ఆలస్యమైంది” అని ఎవరో సమాధానము చెప్పారు. “ఓ! అట్లాగా కొందరికి తలకాయలే పోతాయి, చేరినందులే కాదు” అన్నాడు గాంధీ గారు. ఈ మాట అనడంతోనే ఎదుటివారి భయములంతాపోయి వారుమాడ హాస్యానికి దిగడానికి బలే హుమరుగా వుంటుంది.

తననుగురించి తాను తక్కువగా చెప్పుకోవడం ఒకవిధమైన హాస్యం. ఇంతకంటె ఎక్కువైన హాస్యము ఒకవిధముగ పైకి కనబడకుండా తనను గురించి తాను ఎక్కువగా చెప్పుకోవడము, గాంధీగారితో కనీసిమెలపి మాట్లాడడమే గొప్పఆనందము. గొప్పవిద్యాభివృద్ధిపాఠశాలవానిధానము, నీలయనగ, ఆయనమాట లెల్లప్పుడు నుంది రసవత్తరముగ నుండి తత్తత్కాలోచిత మగు రసముతో చిప్పీలుచుండును. ఈమధ్య చతుర్థాక్షరపు మాటలు, పరిహాసవాక్యములు గాంధీగా రెక్కువగా మాట్లాడ మొదలిడినారు. దీనికి ఎదుటివారి ప్రవర్తనయే కారణము. వారి చొప్పుదంటు ప్రశ్నలను, విపరీత ప్రవర్తనమూచి, గాంధీగారు వేళాకోళము చేయక ఏమి చేయవలెను? ఇది ఎదుటివారి ప్రవర్తనను సరిచేయుటకు చేయు వేళాకోళమే గాని, బుద్ధిపూర్వకముగ ఎదుటివారిని నొప్పింప చేయుటకు ఉద్దేశించినది కాదని ఎల్లరకును తెలిసినవిషయమే. ఇటీవల తన “మహాత్మ్య”విరుదమును గూర్చిమాడ ఆయన పరిహాసముగ చెప్పుకొన మొదలిడినాడు. “మరి నేను మహాత్మ్యుణ్ణి ఊరికే ఆయినా ననుకున్నావా?” అని అనేకమారులు గాంధీగారు వేళాకోళముగ బరికరి. ఈమాట చెప్పిచెప్పడముతోనే, ఆక్కడనుంచి ఊరుకొనడు, నీలలోచన కేమియు తా వివ్వదు. అప్పుడు పరిహారము కావలసిన ఒకానొక మహాసమస్యనుగూర్చి భావతరంగములలో నిన్ను ముంచి లేవజెత్తును.

గాంధీ, పూర్వహారచనాపటిష్ఠుడు:—

గాంధీ యుద్ధము చేయగలడు; కాంటిని నెలకొల్ప ను గలడు. రెంటియందు ఈయనకు సామర్థ్యము కలదు—

ఈరెంటియందు ఎట్టెట్టి వ్యూహములు వన్నవలెనో ఆయనకు తెలిసినట్లు ఇంకెవరికి తెలియదు. పెద్దపెద్ద ఘోర్వీరలలో 'బెట్టు'ను చక్రమునకు తగిలించి, యంత్రమును త్రిప్పి ఒక్కక్షణములో యావత్తుఘోర్వీర హోర త్తించునట్లు, దేశమునంతను ఒక్కక్షణములో యుద్ధరంగమునకు దింపి, ప్రపంచమునంతయు హోర త్తించునట్లు చేయవలెను. ఆ 'బెట్టు'ను చక్రమునుండి దింపి, యంత్రమును అపవీర్యుడనట్లు దేశమును యుద్ధమునుండి విరమింపజేసి, కాంతిని వెలగొల్పువలెను. ఇందుకు కొన్ని ఉదాహరణలు చూడము:

1929 సం. నవంబరు నెలలో ఢిల్లీలో గవర్న మెంటులో సంధి చేసుకొనబోయినప్పుడు, ఆయన కోరిన చిట్టచివరవరకు ఏమి? "ఈసంధి యీరోజునుండియే అమలులోనికి వచ్చినట్లుగ, గవర్న మెంటు మావత్తు—కడనుండి చివరకు—ఈరోజునుండియే మారి పోవలెను. ఈస్థితిని పుస్తకములలో రికార్డు చేయుటకుమాత్రమే బ్రిష్ పార్లమెంటు చట్ట మొనర్చవలెను"—ఇది ఆయన కోరిన వరకు. ఇంగ్లండు, ఇండియాలకు జరుగవలసిన సంధియొక్క పునాది యీవాక్యములందే కలదు. ఇట్టి సంధిని యేర్పాటుచేయుటకే గాంధీగారు తదుపరి దేశమును తరిగివేయవలెనని. ఈసంధివరకులోని తప్పుకను గూర్చియే గాంధీగారిప్పుడు లండనులో మాట్లాడుచు న్నారు. ఎర్రవాదాదెయిలులో నుండగ చెప్పిన సంధి వరకులలో ఏమి కోరినాడు? గవర్న మెంటుకు, ప్రజలకు మధ్య కాంగ్రెస్ మధ్యనర్తించి చెప్పినాడు. దీనినే యీరోజున నొక్కిచెప్పుచున్నాడు. ఈమాటను త్రోసివేయడానికి ప్రయత్నించుటచేతనే యీమధ్య గవర్న మెంటుకు చావు దప్పి కన్ను లొట్టపోయినది. ఇర్విన్ తో సంధి కుదుర్చుబోయినప్పుడు, పోలీసుడుండ గముల విచారణగూర్చి గాంధీగారు వదలుకొన్నాననిరి. ఈమాట ఆయన యనుచరులకు ఆశ్చర్యవిషయముల గలిగించెను. అప్పుడాయన యేమని సమాధానము చెప్పెను? "నాకు శృంగధంగము చేయవద్దు" అని ఇర్విన్ చాల వేడుకొనెను! అదిగాక "ఈవిచారణ పెడితే, ఒకరిమీద ఒకరు నేరాలోపణలు చేయుచు

కూర్చుంటే, దేశములో మనము కోరిక కాంతి ఎట్లా పుంటుంది—కాబట్టి, యిప్పుడిది వదలుకోవలసిన" యని ఇర్విన్ ప్రాధేయపడెను!—అహ! యేమి గాంధీజీ దార్శనము. ఈమాటలు గాంధీగారు చేస్తునప్పటికి అందరికి సంశ్కృతి అయినది.

విల్లింగ్ డన్ కు తెల్లిగ్రాము:

మొన్న ఆగష్టు నెలలో లండన్ ప్రయాణమునకు ఢింగము గలిసినప్పుడు, గాంధీగారు బొంబాయిలో పర్సింగ్ కమిటీసభ్యులమధ్య కూర్చుని బైప్రామియైన విల్లింగ్ డన్ ప్రభువున కిచ్చిన తెల్లిగ్రాములోని వాక్యములు చిరస్మరణీయములు—“అట్టే ఆలోచింపగ, నేను యింగ్లండు వెళ్లడం యీవిధియొక్క పద్ధతుకు యిష్టము లేనట్లు నాకు తోచుచున్నది. ఇంగ్లండు, ఇండియాలు చిరకాలము మైత్రితో, కలిసిమెలిసి పుండవలెనంటే, ఈ విధియనుచు కొంచెం రికా కొంతకాలము ఇండియాకు నేవచేస్తూ పుండవలసినట్లు నాకు తోచుచున్నది. కాబట్టి యీవిధియనుల సంపూర్ణపానుభూతి, వారి మహాప్రార్థియైన తోడ్పాటు లేకుండ, నే నిప్పుడు లండన్ వెళ్లియు ప్రయోజనము కన్పట్టదు”—ఈవాక్యములందే ఆయనజీవితసారము, ఆయనకార్యప్రణాళిక యావత్తు యిమిడియున్నది. ఇట్టివాక్యములు అహింసా ధర్మప్రసక్తయను మహాత్మున కొక్కనికి చెల్లును.

“చెడుగును మంచిచే జయింపుము” —“విశ్వాసము కొండలను కడల్చును”—“రెచ్చకు రెచ్చ కొట్టకు”—“అపకారికి ఉపకారము చేయుము”—ఈ ధర్మవాక్యము లన్నియు మనము రోజూ వినుచునే యున్నాము. ఇతే సత్యాగ్రహోద్యమమునకు పునాది. గాంధీజీ త్రవ్వకాద్యమును తెలిసికొనుట కితే కిటుకులు.

సహజప్రేరిత (ఈశ్వర) జ్ఞానమే మార్గదర్శి:

అగ్ని వర్షములో ముందు తాను నిలువబడి “రండి” అని గాంధీ తన యనుచరులను పిలుచును. అంతే గాని, అగ్ని వర్షమునకు వెనుక పదిమైళ్ల దూరములో దాగి యుండి, “హండి” అని తెల్లి ఘోషుద్వారా ఉత్తరము బారీచేయుడు. గాంధీగారికిని, ఇతరనాయకులకును గల

తేగా యిది, అంతరార్థమును ప్రతిష్ఠిత మైయున్న యీశ్వరప్రేరితజ్ఞానముచేతనే ఆయన సమస్తవిషయమును పరిష్కరించును. మహాపురుషుల నడిపించు శక్తియే యిది. ఇది ఎన్నడును తప్పుతోనుటకు పోనీయదు. ఈశ్వరశక్తిప్రేరితమైన తీర్మానమునకు ఆయన హేతువాదముల సమసంధింబి సమర్పించును. అయితే, ఈరహస్యమును గుర్తింపలేక సామాన్యతార్కికులు ఆయనవాక్యముల ద్విబోధించుదురు. ఆయనవాక్యములు చిన్నవిగను, సూత్రప్రాయముగను నుండును. వానిలో ఒక అక్షరమైనను, ఒకపాల్లయినను ద్విబుట్టుకు పిలుండును. వానియందు పరిపూర్ణత, ఏకీభావము, సమన్వయము, సమ్మిళితమై ఏ ఒక పాల్ల తీసివేసినను, అంతయు అందవికారముగ గన్పట్టును. అట్లే, గాంధీ ఏసలహా చెప్పినను, ఏతీర్పు చెప్పినను, ఏభావిరూపన చెప్పినను, మిక్కిలి జాగ్రత్తగ-కట్టుదిట్టమైన వాక్యములతో చెప్పును. పూర్వోక్తసంబర్ధముల పరకాయించి చెప్పును. “త్రివిధబహిష్కారములను మీరు సాగించినచో మీకు సంవత్సరములో స్వరాజ్యము వచ్చును” అని గాంధీగారనిరి. ప్రజల లందరు మొదటివాక్యమును వదలివేసి, రెండోమాటను పట్టుకొని, “ఏది మాకు స్వరాజ్యం” అని అహమ్మదాదాదులలో 1931 సం. లో గాంధీగారి నడిగిరి. ప్రజలు తమకు రావలసిన హక్కులనే జ్ఞాపక ముంచుకొందురు గాని, తాము చేయవలసిన విధులను జ్ఞాపక ముంచుకొనరు. హక్కులను జ్ఞాపక ముంచుకొని విధులను మరచిపోదురు. గాంధీ గారితో కలిసి పడేండ్లు పనిచెయ్యండి; పడేండ్లు పడ్డ—ఒక్క సంవత్సరము—ఒకరోజు పనిచెయ్యండి. ఆయనయందు మీ కున్న గౌరవభావము అంతలో పూజ్యభావముగ మారి, అక్కడనుండి వెంటనే నిన్ను భక్తిపూర్వకములతో ముంచివేయును. అబ్బా! అదేమో గాని, ఆయన చరిత్రసంస్థిత, ఋణాప్రసర్తన అంటుకోగము విధి వచ్చి ని స్పృండుకొనును.

ఇర్విన్ ప్రభుని మొదటి పరతులు:—
1931 సం.రం ఫిబ్రవరి 22 న లేదని ఇర్విన్ కాంగ్రెసువారికి మొదట కొన్ని పరతుల పంపించెను.

అందలివాక్యములు కళోరముగను, కాంగ్రెసుకు అవమానకరముగను వుండెను. వర్క్కింపుకమిటీ మొంబయ్ యావన్మంది అలిరోమేకేముతో ఈ పరతుల నిరాకరించిరి. తదుపరి యీపరతులను వ్రాసిన కాగితమును శేనది తన కిచ్చివేయవలసినదని ఇర్విన్ ప్రభువు కబురు పంపించెను. తక్షణమే, దాని నక లయినను తీసికొన నీయమండ గాంధీ దానిని యిచ్చివేసెను. ఏమి! కేసువు నందు తమగునాము! ఈ కాగితపు నకలు యీరోజున కాంగ్రెసురికార్డులలో లేదు. ఇట్టిపనినే వెనుక గాంధీగారు 1917 సం.లో చంపరాకతోటల తగాదాలో చేసెను. అప్పటికిని యిప్పటికిని గాంధీగారిది ఒకటే మతము. ఒకటే విజయధాటి. ఆయన విజయయాత్ర చంపరాకతో ప్రారంభమై ధిల్లీ, లండనులవరకు వ్యాప్తి గాంచెను.

ఈ ప్రపంచములో చాదాభాయి వారోశిగారికి తెలియని విషయములు లేవని ప్రతీతి. అట్టి విజ్ఞానసర్వస్వము గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? గోళ్లగారికి అపార మేధాశక్తి గలదని ప్రతీతి. అట్టి అపార మేధాశక్తి గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? లోకమాన్య తిలక్ గారికిగల బుద్ధిచతురత గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? సుశంధ్రవాణిజనన్ధిగారి కున్న వాగ్ధాటి గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? సర్ ఫిరోజీమొ మహతాగారి కున్న వ్యూహారచనాపటిష్ఠత గాంధీగారికి లేదనుకున్నారా? ఇవన్నియు ఆయనయందు మా ద్రిగ్భవించియున్నవి. లేవనుకొనుట పొరపాటు.

గాంధీగారు ప్రపంచమంతా తిరిగివారు. అనుభవము వీరివాయకత్వమునకు ఎంతో సహాయకారిగ నున్నది. వీరి మేధాశక్తి ఎవరికిని తీసిపోదు. వీరి వాగ్ధాటి పర్యవేక్షత పలికించు వాగ్ధాటి—నిర్మల హృదయంతరాళమునుండి ప్రవహించు అనర్ధకగంగాలవారి. గాంధీగారి బుద్ధిచాతుర్యము వర్తకుని బుద్ధిచాతుర్యము—లాయకుడి కాదు. ఈయనవ్యూహము వన్ని నట్టయిలే అది చక్కగ టంకము అరికినట్లు అరుకును. అతి నిశితమైన దృష్టితో పన్నును. ఈగుణము లన్నిటిని, ఈలక్షణముల వన్నిటిని కలిపి ముద్దలేసి, దానికి పచ్చిత్రత యను మెరుగుపెట్టినచో లోకనియంత యగు గాంధీనిగ్రహము తయారగును.

బ్రిటీషు డొమినియనుల ప్రభుత్వ స్వాతంత్ర్యము

దిగవల్లి వేంకట శివరావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్.,

స్వతంత్ర రాజ్యముల కన్నిటికిని ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్య ముండును. ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్య మనగా తన పరిపాలనమునందలి వ్యవహారము లెల్ల తానే చక్కచెట్టుకొను అధికారము. దీనినే ఆంగ్ల రాజనీతిజ్ఞులు "సావర్నటీ" (Sovereignty) అని వ్యవహరించుచు వ్నారు. సావర్నటీ అనుమాటకు ప్రభుత్వస్వతంత్ర్యము, ప్రభుత్వము, అయితే ప్రభుత్వ మనునదమును ప్రభుత్వము యొక్క అధికారమునకుగాక దాని రాజ్యాంగ స్వరూపమునకీ వాడుట పరిపాటి యైనది. అందువలన ప్రభుత్వముయొక్క అధికారగుణమునకు ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము లేక ప్రభుత్వాధికారము అని పిలువవలసి వచ్చినది.

ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము రెండువిధములు. ఆంతరంగికముగ తన వ్యవహారముల లెల్ల చక్కచెట్టుకొనుటకు నిలిపిన స్వేచ్ఛముగ పరిపాలనాధికారము, కానన నిర్మాతాధికారము, బాహ్యముగ పర రాజ్యములతో కాంతియుద్ధముల నొనరించుకొనుటకు రాజతంత్ర్యము నెరఱుకొనుటకు నులిపిన స్వతంత్రత. పర రాజ్యమునకు లోబడకుండగ నిలెందువిధములైన శక్తులు కల రాజ్యమే స్వతంత్రరాజ్యము (Sovereign State). ఐక్యపాలోని పెద్దదేశములగు బ్రిటీషుదీవులు(ఇంగ్లాండు, స్కాట్లాండు), ఫ్రాంసు జర్మనీ రష్యా రాజ్యములును, చిన్నదేశములగు స్విజర్లాండు, బేలండు పోర్చుగలు రాజ్యములును, ఆఫ్రికాయుండమున చైనా జపాను పెర్షియా ఆఫ్ఘనిస్తానము స్వతంత్రరాజ్యములే.

స్వతంత్రరాజ్యము లెంతవిన్నవైనను ప్రపంచ రాజ్యమండలిలో గౌరవము కలిగియుండును. అందలి ప్రజలకును గౌరవ ముండును. ఈసంగతి భారతీయులెఱుగనిదికాదు.

బ్రిటీషు డొమినియను లని పిలువబడు అధినివేశములు పెరునకు సామ్రాజ్యాంతర్యాగములే యైనను నిజముగ స్వతంత్రరాజ్యములవలగల ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము దీనికిని గలదని చెప్పవచ్చును. బ్రిటీషు డొమినియనులు ప్రధాన బ్రిటీషురాజ్యముగు ఇంగ్లాండుతోపాటు సామ్రాజ్యముతో సరిసమానముగ (Co-equal) స్వతంత్ర రాజ్యములని అంతర్జాతీయవ్యవహారములందు దంగీకరింపబడినది. కేనడా, ఆస్ట్రేలియా దక్షిణాఫ్రికా న్యూజిలాండు న్యూఫౌండ్లాండు దేశములు మొదలు బ్రిటీషువారి చలన రాజ్యములు అస్వతంత్రరాజ్యములుగ నుండి క్రమక్రమముగ సంపూర్ణస్వపరిపాలనమును బడసి నేడు పైన చెప్పబడిన దీనికి స్వతంత్రరాజ్యములగు డొమినియనులుగ నున్నవి. బర్మాండు బ్రిటీషుదీవులలో నొకటిగ నుండి స్వాతంత్ర్యము కొరకు పోరిపారి కుదరకు బ్రిటీషువారికిని బ్రిటీషువిప్లవ నాయకులకును మధ్య ౧౯౩౧ లో జరిగిన సంధినిబట్టి తక్కిన డొమినియనులతోపాటు స్వతంత్ర రాజ్య మైనది. బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు కొందరు డొమినియనుల ప్రభుత్వస్వాతంత్ర్యము పూర్ణ స్వతంత్రరాజ్యముల కుండునట్టిది కాదని వాదించుచున్నను ఆచరణమున, గౌరవమున దానికిని దీనికిని విసుమంతయు శ్రేయము లేదు.

బ్రిటీషుపరిపాలనముక్రింద మొదలు చలనరాజ్యములుగ నుండి ప్రాతినిధ్యములేనిది పన్నులు విధింపరాదని ప్రతిఘటించి నిలిచి కుదరకు యుద్ధముచేసి స్వాతంత్ర్యముపొందిన ఆమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రముల ఊప మానము ప్రపంచములోని సామంతరాజ్యములెల్ల స్వతంత్రతెచ్చును కల్గించెను. ఆమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రముల కుత్తరభాగమున నున్న కేనడాదేశము బ్రిటీషు చలనరాజ్యమే. కేనడాదేశములోని వివిధరాష్ట్రములకు

ప్రజాప్రాతినిధ్యముగల శాసనసభ లుండెనుగాని బాధ్యతాయోగ్యపరిపాలనము లేకుండెను. ఫ్రెంచి బ్రిటీషు బాతులకుగల పరస్పరవైమమ్యములవలన కల్లోలములు కలుగుచుండటయు ఆదంపబడుటయు జరుగుచుండెను. వీనిని విమర్శించుచుని ద్వర్తాముప్రభువును బ్రిటీషువారంపిరి. బ్రిటీషువారికి తమ స్వదేశమున గల స్వపరిపాలనాపాక్ష్యములనే వలసరాజ్యములలోనివారికిని కల్పించుటయే రాజకీయాంశోశపమున కొడుగుమని ద్వర్తాముప్రభువు నివేదికలో వ్రాసెను. బ్రిటీషు పార్లమెంటువారిట్టకల కంగీకరించి ౧౮౪౬-౪౯లో కనడాదేశములోని రాష్ట్రములకు ప్రజాప్రాతినిధ్యములకు బాధ్యతకల స్వపరిపాలనము నొసగిరి. కొన్నాళ్లకు ఆస్ట్రేలియాకును న్యూజీలాండుదేశములకు నొసగిరి. దక్షిణాఫ్రికాలోని ఆదిమవాసుల సమస్యవలన నది యొపగుట యాలస్యమయ్యెను. ప్రధానరాజ్యమున బ్రిటీషుదీవుల ప్రజలవలెనే వలసరాజ్యముల ప్రజలను తమ వ్యవహారములను చక్కలెట్టుకొనుటకు గావలసిన కార్యనిర్వహణాధికారమును శాసననిర్మాణాధికారమును కలిగియున్నా రనుమాత్రము వచ్చినంతనే ఇంగ్లాండురాజ్యముతో సమానగౌరవస్థానమును పొందవలెనను కోరిక జనించుటలో వింత లేదు. అధినివేశములకు బాధ్యతాయోగ్యప్రజాప్రాతినిధ్యస్వపరిపాలనము కలిగి ఆంతరంగిక స్వాతంత్ర్యము పరిపూర్ణము జెందుపట్ల వీదిగువప్రభుత్వధికారములు స్వతంత్రముగ నిర్దిశోధముగ చలాయించు హక్కు అధినివేశములకు కలిగెను. పూర్వ మీ శాసనముల నింగ్లీషుపార్లమెంటువారుమాత్రమే చేయుచుండుటయు వానిని అధినివేశములవారు అమకరించుటయు నాచారము.

౧. శాసననిర్మాణము, రాజ్యాంగవ్యవస్థ నిర్దిశోధముగ, సంపూర్ణముగ చేసికొనుట.

౨. ప్రత్యేకజాతీయత పూర్తిగ అంగీకరింపబడుట.

౩. దేశములోని ఆదిమవాసులపై సంతృప్తాధికారము కలుగుట.

౪. వలసవ్యవహారములు పూర్తిగ తమవశములగుట.

౫. అధినివేశరాజ్యముయొక్క (Status) స్వాతంత్ర్యము, స్వశీత్యము పరరాజ్యములందు గౌరవింపబడుట.

౬. దేశములోని భూమినిగూర్చి, పౌరహక్కులనుగూర్చి నిర్ణయించు నిర్దిశోధాధికారము కలుగుట.

౭. దేశముయొక్క వర్తకము చెలమణినిగూర్చి నిర్దిశోధముగ వ్యవహరించుకొనుట.

౮. వాణిజ్యవాచికావ్యవస్థ.

౯. దేశరక్షణము.

౧౦. మతస్వేచ్ఛను కలిగియుండుట.

ఆంతరంగికవ్యవహారములందు స్వాతంత్ర్య మిచ్చినచో బాహ్యప్రభుత్వధికారములు అవగా పరదేశములతోడి రాజనీతిసంబంధములు, వర్తకవ్యాపారసంబంధములు బ్రిటీషుప్రభుత్వముచేతిలో నుంచి వలసరాజ్యములు తృప్తిజెందియుండునని ద్వర్తాము తలచెను. కాని ఇది సాగలేదు. కనడావారు పరాయిదేశములనుండి దిగుమతియగు వస్తువులపైసమాత్ర మేగాక బ్రిటీషుదీవుల నుండి వచ్చు వస్తువులపైసగూడ సుంకములు విధించి తమ వర్తకము కాపాడుకొనవలెనని ప్రయత్నించిరి. బ్రిటీషువారు వాదించిరికాని లాభము లేకపోయెను. ఈహక్కు ఎట్టకేలకు ౧౮౫౯లో అంగీకరింపబడెను. నాటినుండి నేటివరకు వలసరాజ్యములు, అధినివేశములు అభివృద్ధిజెంది బ్రిటీషురాజ్యముతోపాటు సమానగౌరవమును పొందుటకు చేయుప్రయత్నముల కెట్టి యభ్యంతరమును కలుగలేదు.

వలసరాజ్యములు సందర్భక్రవాతీయప్రభుత్వము లేర్పరచుకొని దౌమినియనులు లేక అధినివేశములుఅగుట వాని స్వాతంత్ర్యచరిత్రలో ప్రథమసోపానము. మొదటదిన్నదిన్నవిగ నుండి బలహీనముగ నుండిన వలసరాజ్యములన్ని కలిగి సంయుక్తప్రభుత్వము లేర్పరచుకొనినందున వలస బాహ్యస్వరూపమున అవగా వై కాల్యమందును, బల

మునందును మాతృరాజ్యములో సాటి వగుటకు చిలు కలిగెను. అట్లు కలిసినందువలన నొక జాతీయభావముహూడ వానియందు వర్ధిల్లెను. ఈ విషయమున కెనడాదేశమే తక్కిన వలసరాజ్యములకు దారిచూపెను. ౧౮౬౭ లో కెనడాలోని వారును ఉత్తర-ఆమెరికా రాష్ట్రములు బ్రిటీషు ప్రభుత్వముయొక్క అనుమతితో 'కెనడాడోమినియను' అనుపేరుతో సంయుక్త రాష్ట్ర మయ్యెను. అప్పటినుండి 'డోమినియను' అనుమాట రాజ్యాంగ కాస్త్రమున వాడుకలోనికి వచ్చినది. తరువాత ఇంక కొన్ని రాష్ట్రములు సంయుక్త రాష్ట్రమున జేరెను. ౧౯౦౦ లో ఈవిధముగనే ఆస్ట్రేలియా ఒకసంయుక్త ప్రభుత్వము నేర్పరచుకొనెను. ౧౯౦౯ లో దక్షిణాఫ్రికాసమితి ప్రభుత్వము నేర్పరచుకొనెను.

దేశరక్షణ (Defence) విషయమున అధినివేశ రాజ్యములకు మొదట ఎట్టి ప్రసక్తి లేదు. వలసరాజ్యములు తమ రక్షణ వ్యయమును భరించిగాని, సైన్యమున జేరిగాని బాధ్యతవహించవలె ననునియమము లేకుండెను. ౧౮౫౮ లో దీనికొరకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వము ౪౦ లక్షల పౌనులు వ్యయముచేసియుండెను. అందువలన ౧౮౬౨ లో కామన్వెల్థవారు స్వపరిపాలన సౌఖ్యమునుపొందు వలసరాజ్యములు తమ ఆంతరంగిక కాంక్షిని, క్రమవరి పాలనమునకును, దేశరక్షణమునకును ప్రధాన బాధ్యత వహించవలెనని తీర్మానించిరి. అంతట వలసరాజ్యముల లోని సామ్రాజ్య సైన్యములను క్రమక్రమముగ తీసి జేయసాగిరి. ఏదేశమైవను కోరినచో వానికి బదుల్లిచ్చి స్వంత సైన్యములను స్థాపించుటలో సహాయము చేయసాగిరి. ౧౮౬౮ లో కెనడా సైనిక చట్టము వలన సైన్యనిర్మాణ మారంభమయ్యెను. ఆసంవత్సరము ననే మ్యాజీలాండునుండి బ్రిటీషు సైన్యములు తీసి కొనిపోయి ఆఫ్రికా ఆసియా భూభాగములలో యుద్ధము జరుగుచుండినను సరకుగొనక వలసరాజ్య సైన్యములే తంటాబుపడెనుండిరి. ౧౮౭౦ లో ఆస్ట్రేలియాలోనుండి సైన్యములు పూర్తిగ తీసివేసిరి. ౧౮౭౧ లో కెనడాలో నుండి తీసివేసిరి. సామ్రాజ్యక్షేమముకొరకు గావలసిన సైనిక వ్యయములమూలము బ్రిటీషువారు చేయుచున్నట్లు

౧౮౭౩ లో ప్రకటింపబడెను. తరువాత బ్రిటీషువారు సామ్రాజ్యరక్షణమునుగూర్చి విచారించుట కొక సంఘము నేర్పరచుకొనగా నది ౧౮౮౨ లో నివేదికను ప్రకటించెను. వలసరాజ్యముల సైన్యములు మొదటలో బలవంతములు కట్టుదిట్టములుగలవి కాకుండెను. తరువాత ౧౯౦౮, ౧౯౧౦ లో ఆస్ట్రేలియా మ్యాజీలాండురాజ్యములవారు నిర్బంధ సైనికబోధనాధ్యక్షన కమిషనుల నేర్పరచు కాసవముల జేసి బాగుచేసికొనిరి.

నావికాదళము సముద్రరక్షణము

౧౮౬౫ లో వలసరాజ్యములవారు నావికాదళములను నిర్మించి అవసరమైనచో వానిని సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారి వశమున వుంచుకొనవచ్చు నను కాసవము చేయబడెను. వలసరాజ్యముల ప్రతినిధుల సభయొకటి ౧౮౮౭లో జరిగెను. ఆస్ట్రేలియా మ్యాజీలాండులు బ్రిటీషు నావికాదళమునందలి తమకాళులకొరకు కొంత సామ్యు చెల్లించుట కంగీకరించిరి. ౧౮౮౭ లో దక్షిణాఫ్రికాలోని బ్రిటీషు వలసరాజ్యములకు కేపుకాలనీ షేటూలు రాజ్యములు కొంతసామ్యు చెల్లించసాగెను. మ్యాజీలాండు నల్లే చెల్లించెను. ఈకపుము ౧౯౦౨ లో హెచ్చుచేయబడుట చూచి కెనడా స్వంత నావికాదళము నిర్మించుకొన ప్రయత్నించెను. అప్పటినుండియు తక్కిన రాజ్యములహూడ అట్లే చేయసాగెను. జర్మనీ బలవంతముగటచూచి ౧౯౦౯ లో ఆస్ట్రేలియా నాకలు నిర్మించుకొనెను. మ్యాజీలాండు ౧౯౧౩ లో స్వంతనాకలు నిర్మించుకొను పద్ధతి నవలంబించెను. ఇక పామచో సంగ్రామమువలన కప్పముల గట్టుపద్ధతి మాని స్వంతనాకాదళ నిర్మాణపద్ధతి హెచ్చెను. బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు మొదట ౧౮౮౬ లో నియమించిన వలసరాజ్యముల రక్షణ సంఘములో వలసప్రతినిధులు లేకుండిరి. తరువాత ౧౯౦౧-౨లో సామ్రాజ్యరక్షణసంఘమున వలసప్రతినిధులు చేర్చుకొనబడిరి. బ్రిటీషు ప్రధానామాత్యుడే దాని కధ్యక్షుడు. బోయరు యుద్ధమునాటికి (౧౮౯౯-౧౯౦౨) వలసరాజ్యముల సైన్యములు సామ్రాజ్యయుద్ధములందు సహాయము చేయుపద్ధతి వచ్చెను.

పరరాజ్యములతోడి సంబంధముల విషయమున, కాంతి యుద్ధములవిషయమున బ్రిటీషువారు బరువు వ్యవహారములలో వలసరాజ్యములు మొదట పాల్గొన లేదు. ౧౮౮౭లో జరిగిన వలసప్రతినిధుల సభలో పరరాజ్యములతోడి రాజకీయములను చర్చించబడలేదు. తరువాత సభలయందైనను దేశరక్షణమును గూర్చి, సుంకములను విధించుటనుగూర్చి, రాకేటాక్షల పాధవములనుగూర్చి చర్చించిరగాని దీనినిగూర్చిన చర్చ లేదు. ౧౯౦౭ సభలో వలసప్రతినిధుల సభకు 'సామ్రాజ్యసభ' (Imperial Conference) యని నామకరణ మియ్యబడెను. పూర్వమువలె వలసరాజ్యాంగకార్యదర్శిగాక ప్రధానామాత్యు డగ్రాసవాధిపత్యము వహింపవలెననియు వలసరాజ్యముల ప్రధానామాత్యులు సమావేశంపరచుట సభ్యులగ మండలయుననియు తీర్మానించిరి. నాల్గవంతులైనవలస రాజకీయ సభ మండలయుననిరి. ౧౯౧౧లో జరిగిన సామ్రాజ్యసభలో అధినివేతరాజ్యముల ప్రధానమంత్రులు పరరాజ్యతంత్రముల రహస్యాలలోనవలస మొదటి పర్యాయము పాల్గొనిరి. అప్పుడు న్యూజీలాండు ప్రతినిధి అందరికి గావలసిన పరదేశములతోడి సంబంధమునుగూర్చిన విషయములో వానిని పరిష్కరించుటకు ఒక సామ్రాజ్యప్రభుత్వమును పార్లమెంటును స్థాపించుటని కోరగా పరరాజ్యములను గూర్చిన రాజకీయతంత్రవాద్యత నట్లు విధింపబడినదని బ్రిటీషుప్రధానామాత్యు డవెను, సామ్రాజ్యపరిపాలనమున సమిష్టి సహకారపద్ధతులనుగూర్చి సామ్రాజ్యమున పలువురు చర్చించుకొనుచుండిరి గాని ఐరోపాసంగ్రామమువరకు ఏమియు ఆచరణయోగ్యకార్యము జరుగలేదు. అధినివేతములు తమ ఆంతరంగికస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చియు గౌరవమునుగూర్చియుమాత్రము పాటుపడచుండెను. దీని కనుగుణముగ ౧౯౧౨లో నొక ముఖ్యమంత్రి అవకాశము కలిగెను. ఇదివరకు ఆంతర్జాతీయసభలకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాధీశుని పక్షమున నొక ప్రతినిధిసంఘముమాత్రమే వుండెను. అందు వలసప్రతినిధు లుండిన మండలమును, లేకుండిన లేకపోవచ్చును. ఆసంవత్సరమున జరిగిన రేడియో టెలి

గ్రాఫీక్సు మహాసభకు రాజాగారి తరపున బ్రిటీషు ప్రతినిధిసంఘముతోపాటు అధినివేతప్రతినిధిసంఘమువరకు వాచితరపున ప్రత్యేకముగ మాట్లాడుట కవకాశ మియ్యబడెను. ఇట్లే ౧౯౧౩-౧౪లో జరిగిన సముద్రముపైన ప్రాంతీయమునుగూర్చిన సభలో ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్య మొనగబడెను.

ఐరోపామహాసంగ్రామ మారంభితముగ ౧౯౧౪ ఆగష్టు ౪ లేదిన ప్రారంభమయ్యెను. యుద్ధారంభము నకుపూర్వము అధినివేతములతో వాలోచించుట కవకాశము లేకపోయెను. కాని అవి యెల్ల తనసహాయము చేయుటకు వాగ్దానముచేసి మైనికులను, ధనమును పంపెను. యుద్ధప్రారంభమున సామ్రాజ్యసభను బరువులకు పీలు లేకపోయెను. ౧౯౧౬లో లాయిదుజాడ్లిగారు ఇంగ్లండులో ప్రధానమంత్రి యయ్యెను. యుద్ధమున యావచ్ఛక్తిని వినియోగింపవలసిన తరుణము వచ్చెను. అందువలన మొదట ౧౯౦౭లో సభ్యత్వము లేని భరతఖండమునుగూడ బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో కార్యాలోచనమున పాల్గొనమని ఆహ్వానించిరి. అంతట ౧౯౧౭-౧౮ సంవత్సరములందు యుద్ధరంగములోని వ్యవహారములను గూర్చియు, కాలెనినిగూర్చియు సామ్రాజ్యయుద్ధాలోచన మంత్రిమండలి (Imperial war cabinet) వలనను తీర్చిన విషయములు సామ్రాజ్యయుద్ధసభ (Imperial war Conference) వారివలనను చర్చింపబడుచుండెను. ఈసామ్రాజ్యయుద్ధాలోచన మంత్రిమండలిలో బ్రిటీషు ప్రధానమంత్రి ఆగ్రాసవాధిపత్యమువహించెను. ఈమండలి బ్రిటీషు రహస్యాలలోచనమంత్రిమండలి (Cabinet) వారికిని పరస్పరసంబంధ ముండెను. వీరి తీర్మానములు ఆయాప్రభుత్వముల మంత్రిమండలివారంగీకరింపవలెను. అందుకు లోబడి యుద్ధాలోచన మంత్రిమండలి తీర్మానములకు అధినివేత ప్రతినిధులు అంగీకరించుచుండిరి. యుద్ధపరిస్థితులవలన నిల్లు సామ్రాజ్య రాజనీతియందు పాల్గొని దను అభిప్రాయములను తెలుపు అవకాశము అధినివేతములకును భరతఖండమునకును లభించెను. సామ్రాజ్యమునందలి వివిధరాజ్యభాగములతోడి సంబంధ

మునుగూర్చి కాంతి స్థాపించబడిన పిదప వేరొక ప్రతి నిధులసభను పిలిచి పరిష్కరింపబడనలెనని ౧౯౧౩ లో అంగీకరింపబడెను. అట్లు నిర్ణయింపబడు నూతన విధానమున ప్రస్తుతము అధినివేశములకున్న స్వపరిపాలనాధికారము లెల్ల అట్లే యుండవలెననియు నుతయు సామ్రాజ్యసమ్మేళనమునందలి స్వతంత్రతాకులుగ అంగీకరింపబడవలయుననియు తీర్మానింపబడెను.

౧౯౧౩ లో సామ్రాజ్య యుద్ధాలోచన ముంత్రి మండలి రెండవూరు సమావేశమయ్యెను. తరువాత జర్మనీతో సంధియముల నాలోచించుటకు మరల సమావేశముచేసి ౧౯౧౩ లో సంధిసభకు సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యముగ మార్చిరి. ఒక్క సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యమును మాత్రమే బ్రిటీషువారు మొదట పంపదలచిరిగాని అధినివేశములు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యము కోరగా వానినిగూర్చిన విషయములందు వానికి ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యము లందునట్లును ఇతరసమయములందు సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యము ద్వారా చర్యలు జరుపునట్లును తీర్మానించిరి. సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యమునగూడ అధినివేశముల ప్రతినిధు లుండిరి. అట్లు కెనడా, ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండులకును, ఇండియాకును యుద్ధమున పాల్గొనిన ఇతర స్వతంత్రరాజ్యములకు వలెనే సంధిసభలో ప్రాతినిధ్య మొనగవలెను. ఇదిగాక సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యము బ్రిటీషు ప్రధానమంత్రియు సామ్రాజ్యము తరపున మాట్లాడునప్పుడుకూడ పిని యభిప్రాయములకు గౌరవ మొనగుచుండుటయు తలపించెను. జర్మనీతోడి జరిగిన వర్సెలిస్ సంధిపైన చెప్రాళ్లు చేయుటలో అధినివేశముల గౌరవ మినుమడించెను. బ్రిటీషు ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యముపక్షమున సంతకముచేయగా అధినివేశముల ప్రతినిధులు తమతమరాజ్యముల పక్షమున వేరువేరుగా సంతకములు చేసిరి. తమతమ ప్రభుత్వముల కాసనపట్టు సమ్యక్తిని దిలుపువరకు వీరిసంధిసంగీకరింపవలదని అధినివేశప్రతినిధులు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమున కోరిరి. వారు మొదట ఆలస్యముగ నని నసికిరిగానితరువాత అంగీకరించిరి. తరువాత ౧౯౨౧ లో జరిగినసమద్రాధికార సభయందుకూడ నీయంతర్జాతీయాధికార మంగీకరింపబడెను.

ప్రపంచరాజ్య సమ్మేళనమున ప్రత్యేకసభ్యుత.

వర్సెలిస్ సంధి జరిగినపిదప విరోపాఖండమున స్థాపించబడిన ప్రపంచరాజ్యమండలియును 'లిగ్ ఆఫ్ నేషన్సు' (League of Nations)సభలో బ్రిటీషు అధినివేశరాజ్యములును భరతఖండమున సభ్యుత్వమును వదిలినవి. అట్లు బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో ప్రసక్తి లేకుండగ తిన్నగ అంతర్జాతీయ వ్యవహారములందు సహోము పాల్గొను సభికారము దీనికి కలిగెను. ఆ సమ్మేళనముయొక్క కార్యనిర్వాహక సంఘమునకు సభినివేశముల ప్రతినిధులెన్నుకొనబడవచ్చునని నిశ్చయింపబడెను. ౧౯౨౩ లో కెనడా అట్లేన్నుకొనబడెను. అధినివేశ ప్రతినిధులు తమతమ యుచ్చవచ్చినట్లు మాటలాడి సమ్యక్తి నిర్ణయము పొందు సాధారణముగ బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో ముందుగ సంప్రదించి ఏకభావముతోనే వర్తించుచున్నారు. అయినను ౧౯౨౪లో లాకాబాస్టో సంధిలోని కొన్ని చాట్టకలు అధినివేశములకును భరతఖండమునకును అంగీకారము కానందున, వానిప్రభుత్వము లంగీకరింపనిది వారి నది బాధించదని తీర్మానింపబడెను. అయితే సంధిచరతులలో కార్మికపరిషితులను గూర్చిన విధులు అధినివేశములయొక్కయు, భరతఖండముయొక్కయు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము నంగీకరించినందున ఆచరణుల నీదేశములు బాగుగ గమనించెను. శత్రు రాజులతో సంధి యొనరించుట యందును లెక్కిన సుధులలోను అధినివేశరాజ్యముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వ మిట్లంగీకరింపబడినందున కెనడా రాజ్యము తన కావశ్యకమని తోచిన పరరాజ్యములతో - అందు ఘట్టముగ ఆమెరికానాయుక్తరాష్ట్రములతో - రాయచారములను రాజతంత్రవ్యవహారములు (Diplomatic relations) తమ ప్రతినిధిద్వారా నలుపుకొను అధికారమును కోరసాగెను. సంయుక్తరాష్ట్రములు కెనడాతో ప్రత్యేకముగ రాజతంత్రవ్యవహారములు జరుపుట కంగీకరించినచో తమ కభ్యంతరము లేదని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారనిరి. ప్రపంచరాజ్యమండలియును లిగ్ ఆఫ్ నేషన్సుసభలో సామ్రాజ్యంతర్వాగములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యమిచ్చుటకు సంయుక్తరాష్ట్రములకు మొదట

యిష్టముగ లేకుండునందున కనడాతో వ్యవహారమును తిన్నగ జరుపుకొనుట కంగీకరింపదని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునుగూడగాని అట్లు జరుగలేదు. ఈయధికారమును పురస్కరించుకొని ౧౯౨౬లో కనడా ప్రభుత్వము వారు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రముఖ్యపట్టణమును వాషింగ్టనులో తన ప్రతినిధిగ వుండుట కొకమంత్రిని నియమించిరి. ఈ అధికారము తక్కిన అధినివేతములనుగూడ నొసగబడగ విరివినిచ్చి ప్రభుత్వమువారు ౧౯౨౪లోనే వాషింగ్టనులో తమమంత్రిని నొకనిని ప్రతినిధిగ నియమించిపంపిరి. ఈ ప్రతినిధిమంత్రులు తమతమ అధినివేతముల యొక్క క్షేమములనుగూర్చి రాజకార్యములను గూర్చి మాత్రమే వ్యవహరించుచుండురు. వీరు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాయబారితో కలిసి మెలిసి వర్తింతుకేకాని వారికి వ్యతిరేకముగ నడచుకొనరు. ౧౯౨౮లో కనడావారు ఫ్రెంచిదేశమున ప్యారిసునగరమునను జపానులో లోకయోనగరమునను తమ ప్రతినిధుల నియమింపబోవుచున్నామని ప్రకటించిరి.

౧౯౨౧ సం. పు సామ్రాజ్యసభ

ప్రపంచయుద్ధమునదీని బలోపానుహాసంగ్రామము వలన వాతారాజ్యములందు కలిగిన బాతీయభావము అధినివేతరాజ్యములందుమాడ విద్ధిల్లి స్వాతంత్ర్యగౌరవము కొర కట్లు పాటుపడునట్లు చేసెను. యుద్ధానంతరము సామ్రాజ్యంతర్గత పరస్పరసంబంధమును గూర్చి విచారించుటకు సభను పిలువవలెనని ౧౯౧౩లో తీర్మానింపబడియుండినను పైన చెప్పబడిన రాజకీయ గౌరవములతో అధినివేతములు తప్పిచేసి, ౧౯౨౧లో జరిగినసభ పరస్పరసంబంధములనుగూర్చి వేరుగా వాలో చింతపలసిన యావశ్యకత లేదని తీర్మానించెను. సామ్రాజ్యప్రతినిధులసభను సమావేశపరచి కార్యలోచనము చేయు వలెనరాజకీయములొక్క లాభము సృష్టపడసాగెను. ౧౯౨౨-వ సంవత్సరపు వాషింగ్టను సభ వలన జపానుతో సంధిని కుదుర్చుకొనుటలో నిది విడితమయ్యెను. అయితే అధినివేతముల కన్నిటికిని ఏకీభావ ముండకపోవచ్చు ననుసంగతి ౧౯౨౨లోనే మధ్యధరా

సముద్రక్షణమునుగూర్చి బ్రిటీషు ప్రధానాధ్యక్షుడు తన చనక విధానము (Chank Policy) నకు అంగీకరింపుమని అధినివేతములవారిని కోరినప్పుడు విడితమయ్యెను. అప్పుడు తమవర్తకమునకు లాభకారి యని ఆస్ట్రేలియా న్యాయతీలాండు లాయనవద్దకి కంగీకరించెను. తమకు లాభింపదని దక్షిణాఫ్రికా కనడా లుషియా భావము వహించెను. ౧౯౨౩లో నొక క్రొత్తపరిస్థితి కలిగెను. ఇదివరకు అధినివేతములను పరరాజ్యములతో సంధి జరిగినప్పుడు అధినివేత ప్రతినిధియే కాక సామ్రాజ్యప్రతినిధిమాడ చేవ్రాలు చేయుట యచారము. ఇప్పుడు కనడాదేశము అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములతో చెల్లవేపలనుగూర్చి చేకొనిన సంధిలో ఆ సంధి తమదేశ మొక్కరానికే సంబంధించినది గనుక తమ ప్రతినిధి సంతకము చేసిన చాలునని కనడా వాదించెను. ఈ మాత్ర మంగీకరింపబడెను.

విరివి సంధి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము స్వతంత్రరాజ్య సమ్మేళనమును సంగతి ౧౯౨౧లో విరివి సంధివలన సృష్టమయ్యెను. బ్రిటీషు ప్రభుత్వము తనతో బహిరంగముగ యుద్ధము చేయుచుండిన విప్లవకారుల ప్రతినిధులతో ఒడంబడిక చేసుకొనగా నది 'సంధి' యని వ్యవహరింపబడెను. విప్లాండులొక్కనివేతగౌరవము అంగీకరింపబడెను. ఈసంధి అంతర్జాతీయసంధివంటిది కాదనియు, దేశమునకు అధినివేతస్వాతంత్ర్య మిచ్చితిమిగాని పూర్ణస్వాతంత్ర్య మొసంగలేదనియు, ప్రపంచరాజ్యసమ్మేళన (League of Nations) విధిప్రకారము రిజిస్టరుచేయవలసిన సంధి కాదనియు బ్రిటీషువారనిరి. విప్లాండువారిందుకు విరుద్ధముగ వాదించిరి. ౧౯౨౩లో విప్లాండు సామ్రాజ్యమువారి అనుమతి పైన 'రిగ్ ఆఫ్ సేషన్సు'లోన పథ్యత పొందెను. ప్రత్యేక విరివిబాతీయపతాకమును, పౌరస్వత్వములను వారి స్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యప్రకటనమును సృష్టపరిచెను. ౧౯౨౧లో కనడారాజ్యమువారు తమపాదుల ప్రత్యేక పౌరస్వత్వములను సృష్టికరించి బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపాదు

చిత్రము ర

లకును కేసడా బ్రిటీషు పౌరులకును గల తారతమ్యము నిర్ణయించవలసిన యాచర్యకర అంతర్జాతీయవ్యాయస్థానముల పదవుల సభ్యులకెన్ను కొనుపందర్శమున కలిగెను. ౧౯౨౩లో చాలరగవులు కలిగి ఎట్టికేలకురాశి జరిగిన పిదప దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వమువారు తమ కొక ప్రత్యేక జాతీయపతాకము వేర్వేరుకొనియు సామ్రాజ్యాంతర్యాగ మనుభావమును చూపుటకు బ్రిటీషుపతాకమును గూడ నిలుపుట కంగీకరించిరి.

౧౯౨౩ సం.రం సామ్రాజ్యసభ:—ఈసభకు విరి షుప్రతినిధిహాడ వచ్చెను. సామ్రాజ్యభాగములందు దేనికి సంబంధించిన వ్యవహారములం దా ప్రభుత్వప్రతినిధిపార్శ్వ భాముని అధికారముక్రింద సంధిచేసి చేవ్రాలుచేయవచ్చు ననియు, ఇతర ప్రభుత్వమున కేవల సరి సంబంధించిన విషయము లున్నచో. ఆ ప్రభుత్వప్రతినిధుల నాహ్వానింపవలెననియు తీర్మానింపబడెను. అంతర్జాతీయవిషయములం దెల్ల బ్రిటీషు ప్రభుత్వమును అధినివేశరాజ్యప్రభుత్వములు వొండొరుల క్షేమములను గమనింపవలె నను మాత్ర మామోదించబడెను. రాజ్యపక్ష్యేనమునకు తోడ్పడుటకును అధినివేశరాజ్యములు తమ స్వరక్షగకు వలయు బలములను సమకూర్చుకొనుటకును సామ్రాజ్యమున రక్షకరంగములను (base) స్థాపించి పోషించుటకును తీర్మానించిరి. అధినివేశముల సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును నొక్కి వక్కాణింపబడెను.

ఈరుచక్రాజ్యముతో బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు చేసిన లాసేన్ సంధి అంగీకరింపవలసినదని అధినివేశములను కొరగా కేసడావారు సంధి కంగీకరింతుముగాని ఆకార్యాలోచనమున తమ పాల్గొనవలయున అందులన బాధ్యతలను బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారుమాత్రమే పాల్గొనవలయు ననిరి. ఈమాత్రమును ౧౯౨౪ సంవత్సరమున జరిగిన లండను రిపబ్లికేషన్ మహాసభ విషయమునకు కేసడా స్పష్టపరిచెను. పరరాజ్యములతో జరుపు రాయబారము లందు మంత్రాలోచనమున అధినివేశములు పాల్గొనవలసిన పద్ధతులను నిర్ణయించుట కొక పథ వేర్పాటుచేయుదుమని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు రినికాని ఇంతలో నింగ్లాండులో క్రొత్త ప్రభుత్వము వచ్చెను. లండనులో నొక

అధినివేశ ప్రతినిధిమంత్రి నుంచుపద్ధతిని కొందిరు నూచించిరికాని దానివలన లాభము లేదనిరి. పూర్వమువలెనే కేలిమాన్ దమున అధినివేశముల యభిప్రాయమును కనుగొని ౧౯౨౪ లో జనీవా ప్రాటకర్త సంధిని, ౧౯౨౫ లో లోకార్మి సంధిని బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు నిర్వహించి అందులో చేప్పబడిన బాధ్యతలను అధినివేశ ప్రభుత్వము లంగీకరింపనిచో అది తానిని బాధింప ననువియుమును చేర్చిరి. సామ్రాజ్యముపక్షమున బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారు యుద్ధమును ప్రకటింప నన్ను లేయని అంగీకరించినను యుద్ధము జరిగినచో సహాయము చేయుట చేయక పోవుట అధినివేశ ప్రభుత్వముల యిష్టమునుబట్టి యుండు నను మాత్రము విరిషు ప్రీవీటు-రాజ్యాంగమున ౪౯ వ నియమము ప్రకారము నిర్ణయింపబడెను. అందున తన స్వదేశములోనికి దాడివచ్చి తప్ప విరిషుపార్ల మెంటువారి అంగీకారము లేనది ప్రభుత్వమును యుద్ధమున దింపరాదని విధింపబడెను. ఈమాత్రమునకు కేసడా ఆమోదము తెచ్చెను. తక్కిన అధినివేశము లంగీకరించెను.

౧౯౨౬ సామ్రాజ్యసభ

ఇట్లు అన్ని విషయములందువలెనే పరరాజ్య మంత్రాలోచనమునకూడా పురాతనరాజ్యమును బ్రిటీ షుదివులతోపాటు అధినివేశములు సమానస్థానము కాక పోయినను సమానగౌరవమును పొందినవి. ఇందు కనుగుణముగ ౧౯౨౫ లో వలస రాజ్యమంత్రి గాక ప్రత్యేకముగా నొక అధినివేశ వ్యవహారమంత్రి (Secy. of State for Dominion Affairs) నియమించి ప్రధానమంత్రి కార్యస్థానమున వలసవ్యవహారముల కొకకాఖను, అధినివేశముల వ్యవహారముల కొకకాఖను నియమించిరి. తాత్కాలికముగ వలస రాజ్యాంగమంత్రి యే క్రొత్తపదవి నలంకరించెను. అయినను క్రొత్తగా ప్రభుత్వమున కెన్నుకొబడిన దక్షిణాఫ్రికాలోని జాతీయవారులు హెర్జోజునుగారి నాయకత్వమున అధినివేశములు బ్రిటీషుదివులకు లోబడిన రాజ్యము లనుభావము ప్రబలముగ కలదని నూచించిరి. అందువలన ౧౯౨౬లో సామ్రాజ్యాంతర్యాగము పరస్పర సంబంధమును గూర్చి

చాత్రములను చేయదలచి బాల్కరుప్రభువు అధ్యక్షత క్రింద నొక ఉపసభమును నియమించిరి. బ్రిటీషుదీవుల యొక్కయు అధినివేతముల యొక్కయు పరస్పరసంబంధమును, స్థానమును (Position) వా రిట్లు చూచించిరి. “తమ ఆంతరంగికవ్యవహారములందుగాని, బాహ్యసంబంధములందుగాని పైవిధముగను భృకదాని కింకొకటి లోబడకుండి చక్రవర్తి మకుటమునకు భక్తిగలిగి యుండుట మూలముగా సంక్షిప్తత కలిగి బ్రిటీషుభాతల పశ్చిమమున స్వేచ్ఛనభ్యుత్థకలిగి సమానగౌరవముగల వ్యవహారముగల జన“సమాహములు” సామ్రాజ్యమునందువ్యవహారములను ప్రతిభాగమును తన పరిణామమునకు లొనేకర్త. స్వరూపమున గాకపోయినను స్వభావమునబట్టి వాని కెట్టినిర్బంధమును లేదు.” ఈవివేదికనుచూచి హెర్బుజానుగారును సామ్రాజ్యములోని యితర రాజనీతిజ్ఞులును హర్షించిరి. బాల్కరు సంఘమువారు అధినివేతములలో గణనరూపమునగానికి బ్రిటీషుదీవుల రాజాగారి కుండునట్టి రాజ్యాంగ గౌరవము, హక్కులు ముందుననియు, అతడు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యప్రభుత్వముయొక్క ప్రతినిధిగాని యేకెంటుగాని కాడనియు, బ్రిటీషు ప్రభుత్వమునకును తన ప్రభుత్వమునకును మధ్య రాయబారిగ దూతగ ప్రవర్తించరాదనియు, ఆప్రభుత్వములు రెండును తిన్నగనే ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను జరుపుకొన వలయుననియు తీర్మానించిరి. మరియు అధినివేతరాజ్యముల కాసనములను బ్రిటీషుమంత్రుల సలహాపై రాజాగారు నిలిపియుంచు పద్ధతియు, నిరాకరించు పద్ధతియు ఆవరణ యోగ్యము కాని ప్రాతపద్ధతులనియు, రాజనీతినిర్ధాంతముప్రకారము బ్రిటీషురాజు పేరుననే పరిపాలింపబడు అధినివేతరాజ్యముల మంత్రుల సలహామబట్టి కరుగు వ్యవహారములకు విరుద్ధముగ బ్రిటీషుమంత్రుల సలహామబట్టి రాజానర్తించుట ఆమదితమనియు తీర్మానించిరి. మరియు బ్రిటీషుప్రభుత్వముతో సమానముగ కాసననిర్మాణాధికారనిర్ణయమునుగూర్చి యోచించుటకును ఇతర చిల్లర సంస్కరణములకొరకును సలహా నొసగుటకు వేరొక ఉపసభమును వెలకొల్పటకు తీర్మానించిరి. బ్రిటీషుదీవులతో సమానగౌరవము కలదని చెప్పుచు అధినివేత

రాజ్యములలోని వ్యాయస్థానపుతిర్పులపైను బ్రిటీషుదేశములోని ప్రభుత్వద్వీపిలవారికి ఉపర్యభియోగములను (appeals) తీసుకొనివెళ్లుట సమంజసముగ లేదని విరివిప్రేక్షింపబడును కెనడావారును వాదించుచున్నందున ఈవిషయమును అధినివేతరాజ్యములయొక్క అభిప్రాయానుసారముగ పరిష్కరింపవచ్చుననియు, అయితే యిది సామ్రాజ్యములోని అన్నిభాగములకు సంబంధించిన విషయ మగుటవలన సమానాలోచనమును చర్చను చేయవలసి పరిష్కరింపరాదనియు తీర్మానించిరి. పరరాజ్యములతోడి వ్యవహారముల విషయమున సంఘము గూర్చి యీసంఘమువారు ౧౯౨౩ సామ్రాజ్యసభితీర్మానము నామోదించుచు పరరాజ్యవ్యవహారము రాజనీతిలోను, సామ్రాజ్యరక్షణవిషయమునను నికకొన్నాళ్ల వరకు ప్రధానబాధ్యత బ్రిటీషుప్రభుత్వమునకే వదలవలసియుండుననియు, అయితే ఆయా అధినివేతరాజ్య ప్రభుత్వముయొక్క సమ్మతి లేనిది ఆరాజ్యమును యుద్ధములోనికి దింపరాదనియు తీర్మానించిరి. ప్రస్తుతము ఉత్తరప్రత్యుత్తరములమున జరుగుచున్న సామ్రాజ్యఅధినివేతరాజ్యములు కార్యాలోచనపద్ధతితోడు లంకెనునగరమునను అధినివేతరాజ్యముల ముఖ్యపట్టణములలోను పరస్పరకార్యాలోచనమున కనుపాలించు పద్ధతులను నేర్పాటుచేయవలయుననియు తీర్మానించిరి. ఆప్రకారము ౧౯౨౩ లో న్యూజీలాండులో బ్రిటీషుప్రతినిధిగ నొక ఉద్యోగి నేర్పరచిరి. ౧౯౨౪లో దక్షిణాఫ్రికాలోను కెనడాలోను బ్రిటీషుద్యోగప్రతినిధుల నేర్పరచిరి.

ఈసంఘమువారి వివేదికలో నిట్లు నూచించిరి:—
“స్వతంత్రసంస్థలే బ్రిటీషుసామ్రాజ్యముయొక్క ప్రాణాధారము. స్వేచ్ఛయగు సహకారపద్ధతియే దాని ధర్మకాసనము. కాంతి, హక్కుము, అభివృద్ధియు దాని యుద్దేశ్యములు. తన సహకారపద్ధతిని పరిమాణమును నిర్ణయించుకొను స్వతంత్రము ప్రతిఅధినివేతమునకు మన్నను దీనివలన సామ్రాజ్యముయొక్క సమిష్టితేమమునకు సంబంధించిన ఏవ్యవహారమునకును నష్టకరము కాదని మాయభిప్రాయమనిరి.

దోమినియనులకు గవర్నరుజవరలునుగాని గవర్నరునుగాని నియమించుట, దోమినియనుపార్లమెంటువారి తీర్మాన మొక్కొకప్పుడు సార్వభౌము డింగీకరింపకపోవుట; ఇంగ్లాడులోని “ప్రీవీకౌన్సిలు”సభకు దోమినియనువ్యాయస్థానములపై ఏ ఏ పర్యభియోగములను తీర్మానించు అధికార ముండుటయు దోమినియనురాజ్యాంగ పరిస్థితులందు కొన్ని పుల్కుపుమార్పులు చేయుటకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమువారి కధికార ముండుట—ఇదిమాత్రమే దోమినియనులపైన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమువారు గల నామావశ్యమగు సభికారములు. ఈఅధికారములహాడ అధినివేశములవారు తిరస్కరింపసాగిరి. ప్రీవీకౌన్సిలుకు అప్పీళ్లును పంపరాదని విరిషుప్రీవీటు వా రనిరి.

ఇటీవల దోమినియనుల శాసనాధికారములను గూర్చి విచారించుటకు పార్వభౌమ-పార్లమెంటువారి కేర్వరచిన సంఘమువారు (Dominion Law's Conference) దోమినియనులకు విర్జిలొధప్రభుత్వాధికారములు కలవని శాసనములమున స్పష్టికరింపచలపినదినియు, దోమినియనుల శాసనములను బ్రిటీషుసార్వభౌముడు ప్రతిషేధింపరాదనియు, వానికి దేశాంతరములందుకూడ గౌరవ ముండవలయుననియు, దోమినియనులు తమ వాకావ్యవస్థను వ్యాపారమునుగూర్చిన శాసనములను తమయిచ్చవచ్చినరీతిని చేసికొనవచ్చుననియు తీర్మానించిరి, ఇట్లు దోమినియనుప్రభుత్వప్రతిపక్షము పరిపూర్ణత తెందెను.

సీతారావణ సంవాదము*

రా. శుక్లగిరి పర్వతము చూచినంతటిలోను
కవలేశపురి నీకు కలుగునట సీత!

సీ. పొంగకురోరి దుర్మార్గ రావణ వీవు
నీపొంగు శ్రీరాము బాణముతో కుంగేను.

రా. చుట్టూ నముద్రాలు మధ్యను నాలంక
లంక కొచ్చినవాడు నరు డెవ్వడే సీత!

సీ. నరుడుగాడూరోరి నరసింహాధరూడు
భూమిని నన్ను బరిమార్చినవాడు.

రా. నరు డొంటివాడు నల్లనివాడు సీత
నరుడు నాకు ఎంత, కాలుడట సీత

విన్నా అప్పారావు గారు, M. A.

వది శిరస్సులు గలవాడనే ఓ నీత
వంటి నిరసూవాడు నీనాథుడే సీత
నరుడు ఎంత గలడే నాకు ఓ సీత.

సీ. నరుడు గాడురన్నా నారాయణామూర్తి
ఆవతారపురుషూడు ఆదివిష్ణుమూర్తి
నామీద చైవేసి నావద్ద నిలచుంటు
వక్కున సీతల పేలును గాదటర
పొంగకురోరి నీ వేల పొంగేవు
నీపొంగు మా రాము బాణాన కుంగేను.

* కొలదికాలముక్రిందట పెద్దాపురపు గ్రామములో వీధిలిచ్చగాడు పాడగా విన్న పాట.

భౌద్ధయుగమున భిక్షువులు గుహాలయములు వలె, దేవకాలమున ఋష్యాశ్రమములు భారత వర్ష సభ్యతయందును, భర్తృజీవిత ప్రబోధమునందును విశేష ప్రభావమును గలిగియుండెననుటకు పురాణేతిహాసాది ప్రాచీనవాఙ్మయము ప్రబలనిదర్శన మొసగును. కావున, ప్రాచీనహైందవసభ్యతయం దీయాశ్రమముల పరిశ్రమ మెంత గలదు? ప్రాచీనభర్తృవికాసమునం దవి యెట్టి భాగమును గైకొనెను? ఈయాశ్రమములు పాలించిన మహర్షు లానరించిన దేమి? వారి ప్రతిభావిశేషము తెల్పి? అని విచారించవలయునని.

ప్రకృత్యారాధనపరులగు వార్యసంకతివాదు చిరి పోయి దేశాంతరములకు వలసపోయినప్పిట్లు, వారి యారాధనవిధానమును భర్తృజ్ఞానయును వేర్వేరుత్రోవలం పట్టెను. మొదట ఆర్యుల కెల్లరకు షర్వసామాన్య మయిన యాప్రకృత్యారాధన మితరార్యసంకతివారి యందు కాలక్రమమున కీసింది, వారి రాజ్యసంపదల తోపాటదియు నంతరింప, వారు పరభర్తృమునకు లాలైరి. తమ పూర్వుల యారాధనవిధానమును గాని, ఆచారభర్తృములను గాని, యనుసరించు కొనుటలు గాని గ్రీకులు గాని నే డెవ్వరును లేరు. పార్సీకులలో కొందరు మృతము పరభర్తృముదాడినండి తెప్పించుకొని, యా దేశము చేరి తమ పూర్వారాధనవిధానమును గాపాడు కొనగల్గిరి. ఇక హైందవార్యులం దది యపూర్వముగ బరిణామవికాసములను జెంది, హిందూసభ్యత కొక విశిష్టత తేహచ్చెను.

మధ్యభరాసముద్రతీరవాసు లగు హెల్లాడులు (గ్రీకులు), కొనుటలు చిన్న చిన్న రాష్ట్రములను నిర్మించుకొని, 'అరాజకులై' నవినరాజకీయప్రభుత్వములకు మూలములగు ప్రజాస్వామికపరిపాలనోద్వ్యమములందును, రాజ్యతంత్రమునందును ధీరప్రవృత్తు లగుచుండ, మధ్యా

సియాద్దులు (పార్సీకులు) ప్రపంచములోని కెల్ల చరిత్ర ప్రసిద్ధముగు ప్రథమార్యసామ్రాజ్యమునకు పువాదులు జేయుచుండిరి. ఇక మొదటినుండియు హైందవార్యులనశ్వగముగు భర్తృసామ్రాజ్యము తేపట్ట సముకట్టుచుండిరి. ఈభర్తృమహావమున గృహస్థులు వైదికకర్మమార్గ ప్రవృత్తులై కర్మకాండను కాళోపకాళులుగ పెంచుచుండ, బ్రహ్మజిజ్ఞాసువులు, తపోధనులగు మహర్షులు వనాకసులై, పుణ్యనదీతీరములం దాశ్రమములు నిర్మించుకొని, జ్ఞానమార్గాన్వేషణప్రవృత్తచిత్తవృత్తు లగుచుండిరి. ఇతరార్యజాతులందు జ్ఞానులు పౌరసభ్యతయందు లాలగని తత్త్వాన్వేషణము చేయుచుండ, భరత వర్షమున జ్ఞానులు పురములను తీరక వనములను జేరి తత్త్వాన్వేషణమునకు గడంగుట హైందవార్యులందే కన్పట్టును. ఈయాశ్రమజీవితమునుండియే, హిందూభర్తృమునకును ముఖ్యముగ హిందువుల యాధ్యాత్మిక చింతనమునకు నొక వైశిష్ట్యము గల్గినది. హిందూదేశము యొక్క ప్రకృతిరామణీయక ప్రభావమో, లేక హైందవార్యుల ప్రతిభావిశేషమో, తత్త్వాన్వేషణ పరులు, ఋషులు నాగరికజీవనమును విడిచి ఆర్యుజీవనము నవలంబించుట హైందవసభ్యతయందు గుర్తించదగిన యొక యద్భుత విషయము. వీరు వనవాసులయి ప్రకృతితో సాహచర్యము నొంది సృష్టిమహిమంబును గాంచి యేమి కనుగొనిరి? వీరు గాంచిన తత్త్వదర్శన మేమి? వీరి దివ్య సృష్టి, దివ్యజ్ఞానము నెటువంటిది?

ఇమ్మహర్షులు సృష్టియొక్క యద్భుత మహిమంబును గన్నులార గాంచి, తన్మయ్యులై యానంద గీతములను గానముచేసిరి గాని, సృష్టిసిద్ధాంతములను గావించ లేదు. ప్రకృతియందు రీసమై కనుగొన్నది, వెలువరించి నది నేటి ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానమువంటిది గారు, జీవితపరమార్థజ్ఞానము. ఆప్రతిష్ఠమును తర్కముమీద ప్రతిష్ఠింప

జడవ తత్త్వకాస్త్రములను గావు. రాజనీతిని, అర్థా
ర్థసముపకరము భోగాభివృద్ధిని సుపయోగము లగు నీతి
కాస్త్రములను గావు. ఇట్టికాస్త్రవాదములందు గాదు,
వారు దృష్టి సందివది. వారు కనుగొన్నవి యిట్టివి గావు.
అవి కాశ్యపములు నమోఘములను పవిత్రములు నగు
శీవతపస్యములు. ఆ సత్యములనే యాపనివస్తు లందు
గానముచేసిరి. అతంతములు వోలె ఉపనిషత్తులు
వేదాంతము లయ్యెను. మహర్షులు గాంచిన యా యపూ
ర్వతత్త్వవిద్యసము మరీ యేరికి సేదేశమున సేకాలమున
లభించియుండలేదు. “తత్త్వ మసి; సర్వంఽ ల్యం
బ్రహ్మ; సత్యం జ్ఞానం ఆవంబం బ్రహ్మ; ఆనందరూప
మమృతం య ద్విభౌతి; రసోఽై సః; యదేతన్ పృథ
యం మమ రదస్తు పృథియం తవ.” ఇత్యాది శ్రుతి
వాక్యము లీయపూర్వ తత్త్వవిద్యన ఫలితములే. విశ్వ
వికాలపృథివీయలు నమోఘప్రతిభాకాలులు నగు నీమహా
నీయులు పీఠీకాదిబ్రహ్మపర్యంతమైన సృష్టి సేవృష్టితో
గాంచికో యదియే వారి దివ్యదృష్టి. వారు వెలుపరించిన
యేతత్త్వజ్ఞానము గలదో యదియే వారి దివ్యజ్ఞానము.
ఇదియే వారి తపఃఫలము. అంటే కాదు. తత్త్వసేవ
ముననే విచిత్రశ్రమలై, బ్రహ్మజ్ఞానయందే నిమగ్నలై
మానవత్వమును మరచి, తత్త్వగోష్ఠియందే తమశీవితము
సంతయు గడపలేదు. వీరి యాశ్రమ భర్తృము, తర్వాత
భరతవర్ష దౌర్యాగ్యమున గల్గిన సన్న్యాసుల మతభర్తృ
ము నంటిది కాదు. వీరి వైర్యాగ్యము కుక్క పృథివీ
లగు విరాగులదివంటిది గాదు. ఉత్తమాశ్రమనిష్ఠిరులయ్య
భిక్షువులు గారు. ఆరణ్యకులయ్య నమపమ తేజక్కులు.
నిచ్చత్రిమార్గమునం దున్న మశేప్రాస్త్రములు చేతపట్టగల
ధర్మవీరులు గాని, నిర్వీర్యులును ధర్మభిరువులును గారు.
వీరి యాశ్రమములు వేదపాఠశాలలుమాత్రమే గావు, వీరుల
మత్స్యత్రివేదము ఉత్తమ విద్యాలయములు. మానవత్వ
మును దివ్యత్వమునను గొంపోజాలిన ధర్మపంథులు. ఈ
యాశ్రమములను బాలించు కులపతులు బ్రహ్మజ్ఞానులు,
ఆత్మారాములు, కవిద్రష్టులుమాత్రమే కాదు; వారు
“కరుణానిరగులు, ధర్మస్వరూపులు”. వారి యాశ్రమ
ములు భూపాలరకు ధర్మస్వరూపులు నొకరు చిరస్థాన

ములు; కుభితుల కాశ్రయమున శరణాలయములు. ప్రా
చీనభారత వర్షముయొక్క యాధ్యాత్మిక సంపత్తిని
శీవిత వైభవమునకును గారణములైన యీ యాశ్రమ
ములనుండి యార్జిత తేజ మెట్లు ప్రసరించుచుండెడిదియు
చెలిసికొనుటకు ముఖ్యమయిన రెండుదాహరణములను
జాడవచ్చును.

పురాణబ్రహ్మవాది, జగద్విఖ్యాతతేజాడగు రా
మానుగమహాకవి శీవతదృష్టి యేమి? ఇమృతహర్షి యా
శ్రమ మెవ్వరి కాశ్రయ మయినది? ఈపరమకారుణ్య
మూర్తి, ఈయార్తత్రాణరాయణుడు కేవలము చాందస
వృత్తియందే మునిగియుండలేదు. రామానుగకావ్యరచన
యందే తన కాలమునంతమ గడపలేదు. కావ్యపృష్ఠికారక
తన యావక్షేపము ధావపోయలేదు. యోగసమాధియందే
నిద్రాముద్రుడును కాలేను. కన్నులు మూసికొని తదేక
నిష్ఠతో జపముచేయుచు మృత్యుని యుండలేదు. మరేమి
చేయుచుండెను? జగచ్చక్షువువలె, కన్నులు విప్పి లోక
మును కరుణాదృష్టితో కనుగొనుచుండెను. లోకబాంధ
వునివలె దీనజనబంధు వయ్యెను. ఇదియే యమృతహర్షి
దివ్యదృష్టి. ఆకరుణాదృష్టియందే దివ్యజ్ఞానము ప్రకాశిం
చుచున్నది. అంతయ కాని, నేలకొలిది మెల్లదూరమున
నేమి జరుగుచున్నదో తెలిసికొనుటకు తనదృష్టిని, జ్ఞాన
మును బ్రయోగింపలేదు. పరకాయ పరపృథివీయవేదాది
యక్షిణీవిద్యలందు దృష్టిని పోనివ్వలేదు. ఇట్టి తుండ్ర
విద్యలతో మహర్షులకు నిమిత్తము లేదు. వారు కరుణా
నిరకులు, ధర్మస్వరూపులు. వారి కరుణార సైకదృష్టియే
వారి దివ్యదృష్టి. వారి ధర్మజ్ఞతయే వారి దివ్యజ్ఞానము.
వారి భయాభర్తము లనన్యసామాన్యములై మానవులను
దివ్యులను జేయునట్టివిగాన, వారిజ్ఞానదృష్టులు దివ్యము
లని కొనియాడబడినవి. కరుణాసత్యములు రెండే ధర్మదే
వతయొక్క సేత్రములు. అట్టి ధర్మదేవతకు నిలయము
లైన యీ ఋష్యాశ్రమములు, విద్యాలయములు శరణా
లయము లయ్యె నన్నచో నిక వారి దివ్యప్రభావమును
గూర్చి యేమి చెప్పవలెను? వాల్మీకిమహర్షి యొక్క
కరుణాసమునందే రామానుగ ముద్ఘటించినది. జాని

చేతనే పోషించబడితే, అంటే ముగిసినది, అది వట్టి పేకలనుక కరుణామూ గాదు; జీవితపదార్థసత్యములు మీ పోవునపుడు చూపించబడిన కాదుల్యము. ఆశ్రమధర్మమునందే, కరుణాయత్రీవనమునందే, ధర్మారాధనమునందే ఆత్మకాంతియు లోకకల్యాణమును గలవు; వాగాడంబరమునందు గాదు, రాజసీతియందు గాదు, రాజ్యభోగములందు గాదు, రాజసూధములందు గాదు, దిగ్విజయములందు గాదని నిరూపించుటకో యమపట్లు రామాయాకథ చెందుటనుండి వివరవరకు నడచినది. పౌరలోక మెల్ల సేకమై, కరుణాలేఖము లేక యొక్క మహాపవిత్రస్వత్వీని ఋరము వెడల నడిచినపుడు, నే నున్నానని చెప్పి దయాద్రోహప్రీతితో నావరించినవా రెవరు? ఎవరి యాశ్రమ మాశ్రయ మయినది? ఎవరు శిరస్యమయిరి? ఎవరు దీనాపను లైరి? రామాయణమహాకావ్యప్రీతి వాల్మీకిమనిషులగువుని గీర్తింపవలెనా? లేదా, ఆతని విశ్వవికాలకరుణాద్రోహస్వయమునకా? సమకాలికసజ్జనాలో వాల్మీకిమహర్షి యొక్క యేఘనకార్యమునకై చేకోళ్ల వాతని ప్రశంసించి బహూకరింతురు?

ఇక చెందవది: ఈయాశ్రమములందు వివేకులగు స్త్రీపురుషుల సభ్యత్వసంస్కారములు గాంచిననో, ప్రాచీనాత్మ్యుల జీవితచైధన మేతీరున ప్రకాశించినది విస్మయము గొల్పును. ఇమ్మహర్షుల దివ్యదృష్టి యెందున్నదియు గావనగును. కృతయుగధర్మమునకు నిధానమై సత్యలేఖమును బ్రస్ఫురింపజేయు కన్యమసింద్రు వాశ్రమముకేమి చూడుదు. ఈకరుణానిరతుడు, ధర్మస్వయాపుడెవరిని తెంచి పోషించుచుండెను? ఆతని దివ్యాశ్రమయిన బ్రకాశించుచున్న లేజ మేమి? తన విమల దివ్యజ్ఞానముచే నొకయపూర్వపుణ్యపథ సుత్పత్తిచేసెను. ఆపుణ్యపథయే వేదమూర్తియగు శకుంతల. మహారాజాస్థానమున, అమృతోజనసభయధ్య, శకుంతల తన దివ్యతేజయును వెదచల్లుదు, సభ్యుల హృదయములు కంపించునట్లు—

“సున్యతే పాపకం కృత్వా న కశ్చి ద్వేత్తి మా మితి,
బింబితి చైవం దేవాశ్చ యత్రై వాంతిరపూరుషః.

ఆదిత్యనంద్రా వనిలానలౌచ

ద్యౌ ర్ముమి రాపా హృదయం యమశ్చ,
అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభేచ సంధ్యే
ధర్మశ్చ జావాతి నసన్య వృత్తమ్.”

ఇట్లు తన గంభీరసత్యవాణిని వినిపించునపుడు, సభ్యులు పులకితగాతురై, ఎక్కడిది యాదివ్యలేఖము! ఈ యపూర్వశ్రుతిబోధ యేమి! గంగాప్రవాహమువలె నీ పవిత్రవాగ్దలభార, హృదయములకు పట్టిన శ్రుప్పును కడిగి వేయునది, యేస్వర్గలోకమునుండి యిందుల కవతరించెనని యచ్చెరువు నొందవలదా? వేదములందు గాక, ఇట్టి సత్యశ్రుతి మరల నేవాభ్యయమున నెచ్చట వివరించును? పంచధర్మములే మనలను వెంబడించుచుండును. అవియే మనకర్మలకు సాక్షి. మన వృత్తములను విచారించుటకు బరలోకమున వేరేదేవు డొకడు లేడు. మనుజుల కర్మలకును దగివరితి పుణ్యలోకములు స్వర్గవరకములు నిర్మింపబడియుండలేదు. ఇహలోకమున మానవుల సాక్ష్యము గాదు, నోట్లు కావు, దిస్తావేజులు కావు, లాకోర్టులు గావు నరులను రక్షించునవి. నరుని నెప్పుడును వెంటనంటి కనిపెట్టుకొనియుండెడు “మహాపదార్థము లివి యుండగా నగుదు చిక్కొన వేడ్చునే తన్ను మ్రచ్చి లుక్?” కావున “వాత్మపంచమడవు, ఆత్మపూతమడవు కాకుము.” అను శ్రుతిబోధ నిట్టి యపూర్వరీతిని శకుంతల పేరొలగమున నిర్భయముగ వెల్లడించినది అన్ననో, ప్రాచీనాత్మ్యస్త్రీల భీత, సభ్యతాసంస్కారముల చైధనస్ఫురణము నేమని కొనియాడగలము? ఇట్టి సత్యస్వయావీణులను, దివ్యలేఖోమార్గును తెయారుచేసిన యమృహర్షుల ప్రభావము నెలెని ప్రశంసించనగును? ప్రాచీనఋష్యాశ్రమములలో దుదయించిన యిట్టి లేఖోమార్గు లేవర్యకళాపరిషత్తులం దేధర్మసంస్థలయం దే యుగమున బొడముట గాంచనగును? ఆకృతయుగమునందు, ఆర్ష యుగమునందు తప్పిన, మరల నేయుగమున శకుంతలనంటి వేదమార్గులను గాంచగలము? శకుంతల పెరిగినది యొక మునిపల్లె, నాగరికులమధ్య గాదు. కట్టి నది వల్కలాంబరములు గాని, చీచీచీనాంబరములు గావు. భుజించినది నవ్యఫలములు గాని, పరమాన్నములు గావు.

నివసించిది కుటీరము గాని రాజసౌధము గాదు. కాని యందుండి వెలవడిన యాదివృక్షేజ మేమి? కణ్వమహర్షి యొక్క దివ్యదృష్టి యిట్టి దివ్యలేఖోమాత్రిని లోక మనకు సమర్పించుటయందున్నది గాని, తన పరోక్ష మున బరిగిన “యంత్రవృత్తాంతమును వెలుగును” యందు లే దది. ఇట్టి “దివ్యదృష్టి” యెల్లరకు సులభసాధ్యము. (ఇక్కాలమున నిట్టి దివ్యదృష్టి చాలమందికి చాల అద్భుతముగ గలదుగదా!) కాని, ఆదివ్యదృష్టిమాత్రము కలియు గమువారికి సాధ్యము కాదు.

ఇంకను నీయాశ్రమధర్మ మెట్టిది? ధర్మసాధన మనకు మూలమున కాయశక్త్యుపసంజే, ఆయాశాసో గ్యానంబభ్యాగ్యములు గల వననట్లు కణ్వమహర్షి కాన తేగి సమిక్కు సుమకందమూలఫలములు స్వయముగ మాపున తెట్టికొని మోసికొనివచ్చును. శకుంతల యెదురుగ బోయి వారి నందుకొని లోన తెట్టును. శకుంతల యదిశిసక్రియల సప్రమత్తురాలై, వనదేవతవలె వహంతిరముల సంచరించుచుండును.

ప్రాచీనకాలమున ఋష్యాశ్రమములందు నెల కొల్పబడిన శీవితపథ మిట్టిది. సత్యాశ్రయములైన యా యాశ్రమములు పవిత్రశీవితధర్మములను, మహాన్నతా దర్మములను లోపించుచు, చక్రవర్తయుమాడ కన్నీటి చూడలేని మహాలేఖముతో ప్రకాశించినవి. ప్రాచీన వార్యుల యాధ్యాత్మికవైభవ మిట్లు కార్యరూపమున లోకశీవనమునందునుగూడ ప్రకాశించినది గాని, శుక్ల వేదాంతదాంభికశీవనము చేయుచుండును, బండ్లకొలది వేదాంతగ్రంథముల రచించుచుండును వెలుగ లేదు. ఈప్రాచీనవార్యవైభవము, కృతయుగధర్మము, మహా భారతయుద్ధముతో నప్రమింతును. ఋష్యాశ్రమములు మహాభారతయుద్ధమువాటికే యదృశ్యము లయినట్లు కన్పట్టును. అర్జునుని తీర్థయాత్రాప్రవక్షీణమునం దత దాడని తీర్థంబు లేదు. మాడని యాశ్రమము లేదు. మరియు మహాభారతయుద్ధమునందు, ధర్మవియంతలగు గురువులు, ప్రజానాయకులు, వీరులు, గూ అక్షౌహిణుల వీరధీమతు నిహతు లైనవీదవ, మిగిలిన పెద్దలను కొద్దికాలమునకే దివంగతు లైనవిమృతు, ఆర్యావర్తమున

ధర్మోపప్లవము కలిగిన దనుటకు సందియము లేదు. మహాభారతయుద్ధము కలియుగము పుట్టుటకుగాను పుట్టిన యొక ప్రళయ మనదనును. ఇంతసందీయు ప్రాచీనవార్యధర్మము, ఆర్ష దృష్టి, ఆనందము, శీవితవ్యాపారమునండి నిర్గతించును. ఇక సుద్దమించునది లేఖో వంతమగు వాక్రమధర్మము గాదు, తమవరివృత్తమగు పన్నాగపథ్యము. ఇక వివచననది సత్త్వపూరిత మగు సుపనిషద్ధానము గాదు, అసత్సూరితమగు వైరాగ్యలాపము. ‘అపతో మాగమయ స’ దను శ్రుతి వాక్యము కాదు ధర్మపథమును జూపునది. ‘సర్వంఖ ల్విదం బ్రహ్మ’ యనునది శీవితదృష్టియందేమి, ఆదరణమునందేమి ‘సర్వంఖ ల్విదం దుఃఖం’ గా మారివది. శీవిత మానందమయమునకు మారుగ దుఃఖమయముగా గమగోపబడును. ప్రాచీనధర్మము తాదమూరై శీవిత పరిస్థితులు తమవరివృత్తము లైయున్న సమయమున ధర్మసంస్థాపనమున కవసరము గల్గెను. కాని, దేశకాల పరిస్థితులు ప్రాచీనార్షధర్మమును తిరిగి యుత్థింప జేయదగినవిగా నుండలేదు. బహుశః ప్రాచీన ధర్మ విధానమే మరచిపోబడి యుండును. కావున నిట్టితరి బయలుదేరిన ధర్మసంస్థాపకుల దృష్టి కేవలము సన్నాగి సముపై పునకు మొగ్గినది. కాలచక్రమును యుగధర్మ మును సరికట్ట శీవితర మనునట్లు ధర్మచక్రమును బరి పరిచినది. కావున తౌద్ధయగమున నందరు సన్నాగి సము పుచ్చుకొన్న తౌద్ధమత ప్రచారకులే. ఆచార్య యుగమున నెల్లరు వాయాయాచార్యుల మత ప్రచార కులే. వారి బోధనలు, వారి వ్యాఖ్యానములు, వారి భాష్యములే మార్గదర్శకములు. ధర్మయుగమున నెల్లరు ధర్మలే! ఎన్ని మతములు! ఎన్ని ప్రచారములు! ఎందరు ధర్మము! ఎన్ని ధర్మమత సంప్రదాయము లుద్భవించి నవి! కాని, యామతసంప్రదాయములందు, ఈ ధర్మ ప్రచారప్రతిష్ఠాపనములందు ఆప్రాచీనార్ష ప్రతిభ, ఆ సత్యదృష్టి, యొక్కింత వెలసినదో శీవితము సత్యప్రకా శమై యుండెడిది. శీవితము దుఃఖమయముగా గమగోప బడియుండెడిది కాదు. శీవిత ధర్మములు దుఃఖకరము లుగా నుండెడివి కావు. కలిప్రవేశమున కవకాశ ముండె

డిది గాదు. "అసంపద్యైవ ధ్వజాని భూతాని జాయంతే, అసంపద జాయంతి, అసంపదం ప్రయంత్యభిసంభవంతి." అసంపదమును పట్టజాలక పరమాత్మయనంతరిత్యరూపమును బాల్చుచున్నాము. 'ఈ భూతకోట్లన్నియు వానందముచేతనే పుట్టుచున్నవి; అసంపదముచే తీవించుచున్నవి. అసంపదమును గూర్చి పోవుచున్నవి. అసంపదానుభవమునందు ప్రవేశించుచున్నవి యని చెప్పుచున్నారు. ఇటువంటి శ్రుతిని, ఇట్టి యానందమయ తీవితగానమును, వాస్తవ తీవితమునందు గాకున్నను, గ్రంథములందయినను ధర్మప్రబోధమునందైనను, మరల నెవ్వరు వినిపించిరి? వినిపింపగల్గిరి? మరి చేనిని విందురు? ఏప్రబోధమును గాంతము? పుట్టుకయే పాపము. జన్మమే దుఃఖము. సంసారమే సరకము. కావున మానవుడయినవాడు జన్మరాహిత్యమునకై సర్వసంగ పరిత్యాగియై, సంసారమునుండి దూరముగ నొలగిపోయి, ముక్తికై యత్నించుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము. ఈవిధముగానైనను జన్మ లేకుండ తిరిగి సర-పురుగు పుట్టుకుండ లేయగల్గినట్లయితే లోకమున కెంతయో మేలు కల్గెడిది. అట్లు కాలేదు. ఈసన్న్యాసప్రబోధనల జన్మరాహిత్యము కలంగలేదు. సంసారబాధ తప్పలేదు గాని, తీవితమున త్వరహితమై, నిరానందమై, మరింత దుఃఖభార మయి పడి. బుద్ధుడు తీవితమును గూర్చి కనుగొన్న గొప్పపత్తిము, 'అసంపద్యైవ ధ్వజాని భూతాని జాయంతే' యను నట్టిది కాదు, జన్మ దుఃఖ ముచేది. దుఃఖము చేతనే జంతువులు పుట్టుచున్నవి. దుఃఖముచేతనే తీవించుచున్నవి. దుఃఖమునందే గిట్టుచున్నవి. "తీవిత మనిత్యము, అసర్థము, దుఃఖము." ఇదియే బుద్ధుడు కనుగొన్న పరమసత్యము. ఇందుండియే బౌద్ధధర్మ ముత్పన్న మగుచున్నది. ఇట్టి వియే తర్వాత పుట్టిన మతములును, భగవద్గీతా ప్రతిపాదిత కర్మపన్న్యాసమునకును, బుద్ధుని కర్మపన్న్యాసమునకును గల భేద మీదపై పనుసరించియే యున్నది. మొదటి, తీవితచారిత్రమునందే శ్రీకృష్ణభగవానునకును బుద్ధజేవునకును చాల వ్యత్యాసము గలదు. ఒకరిది అనురాగప్రవృత్తి; ఒకరిది వైరాగ్యప్రవృత్తి. లోకదుఃఖనివారణార్థమై, అజ్ఞాతవృత్తిని వాత్సల్యంధువులకు, విడువరానివా

రిని దుఃఖమున ముంచిపోయెడిబుద్ధుని సంసారపరిత్యాగము మహర్షు లెవ్వరును మెచ్చుకొనునట్టిది కాదు. బుద్ధుడు బోధించిన ధర్మము తీవితకరాపరిపూర్ణమయిన నిండుధర్మము గాదు. ఆకాలపు పరిస్థితులే యందులకు గారణము. అది ఋషులవంటి ధర్మాభిజ్ఞులను గాంచని యుగము. వసిష్ఠునివంటి గురువులు గాని, జనకునివంటి రాజులు గాని లేనికాల మది. అందుకు తగినట్లు భూపాలురు, ప్రజలు భోగపరాయణులై, ప్రాచీనధర్మమును గోల్పోయియుండిరి. అందుచే, ధర్మలోపము గల్గిన యాకాలమున బుద్ధుడే యొక ధర్మపరావతారు డయ్యెను. ఆయుగమునకు బుద్ధుని ధర్మోపదేశముకంటె గొప్పవయినది మరొకటి లేదు. కావున ప్రాచీనధర్మమును గోల్పోయి తీవచ్చనముగ నున్న హిందూత్వమునందు కడకు బౌద్ధధర్మ ప్రభావమే ప్రబలమయ్యెను.

ఈనూతన హిందూత్వమునందు తీవితమును నిర్వీర్యముగను కళాహిసముగను కేయు నీతిబోధ యెంతేని కేరసు గాని, ధర్మయుతముగను లేతోవంతముగను కేయు సత్యప్రభుత్వము లేదు. దీనియొక్క పత్యాసత్యములను నిరూపింప నక్కాలపు వాఙ్మయప్రపంచమే విధర్మము. బౌద్ధ బైబిల్ వాఙ్మయములతో నేమి, పారాణిక వాఙ్మయముతో నేమి, కాన్యకలాపములతో నేమి, హైందవవాఙ్మయము హిందూలయములవలె నన్నివైపుల పెరిగిపోయినది. కాని, యిం దన్ని మందుగడ్డలే గాని, రత్నములు గానరావు. ఇటీవల నుట్టునుట్టులుగా త్రవ్వ ప్రోవు పెట్టుబడుచున్న యీ వాఙ్మయ నికాయమున, మహాభారతమునందలి కథారత్నములవంటి కథ యొకటి యైనను తగులునా? మహాభారతము తులకించునట్టి వీర మహిమ కొంచెమయిన నిం దెచ్చటనయిన గన్పట్టునా? ఏది యాప్రాచీనతీవితవైభవస్మరణము వంటిది యిందు? ఎచ్చట కారవనిరులవంటి వీరులు? ఏరి ధర్మజానివంటి ధర్మ వీరులు? ఏరి భీష్మునివంటి ధర్మాభిజ్ఞులు? ద్రోణునివంటి యాచర్యోత్తములు, భామ్యునివంటి పురోహితులు? ఇది యునుగాదంతయెక్కువ గడంపలపినది. స్త్రీలయొక్క సభ్యతా వైభవమును గాంచలసియున్నది. "దేవతామూర్తి", "మహానుభావురాలు" కుంతీదేవివంటి వీరమాత.

శ్రీవేంకటేశ్వరమూర్తి

“పండితి” విరుచమును గాంచిన పాంచాలివంటి ప్రాజ్ఞురాలు. సుభద్రవంటి సౌమ్యమూర్తి—కొందరినిమూల్రమే యుదాహరించుటకు—ఇట్టి వనితారత్నముల నిరీవని వాద్యయమునగు గాంచనయ్యెనునా? ఈ రేణువుంజము మహాభారతయుద్ధకాలమునాటిది. ఇంకను వెనుక వెనుకకు పోయినచో గాంచనసక్రవృత్త్యము, అతిమనోహరము. కృతయుగధర్మముయొక్క దివ్య తేజోమాత్రులగు నుదయించిన కేకుంఠల, పాచిరి, దమయంతివంటి స్త్రీరత్నములు ప్రాచీనభారతవర్ష మహాన్నతపథ్యతకు నిదర్శనములు. వేదమూర్తులయి, దేవతలకుగూడ స్పృహణీయచరిత్రలై, నిరభిభవముగు సర్వస్వరూపమును తమ జీవితములచే ప్రకాశింపజేయుచు, స్వర్గసోపానములను నిర్మించుచు బోవునట్టి యిట్టి దివ్యవనితారత్నములను బోలెడు వారు మరల భారతీయవాద్యయప్రపంచమున గన్పట్టరు. ఎట్లు కన్పట్టదురు? ఆదివ్యాక్రమము లంతరించె. ధర్మమును నడపు ఋషులదృశ్యులయిరి. కావున నింతమండి కప్పట్లు దృశ్యము: ధర్మప్రతిపాతలు, ధర్మోపదేశులు మహర్షులు గారు, సన్న్యాసులు, భిక్షువులు, స్వాములు మున్నగువారు. పుణ్యనదీతీరముల, సూర్యరశ్మియందు బహిరంగముగ నిర్మింపబడు ఆశ్రమములు గావు; జనావాసములకు గడువత్సల నుంచు కొండగుహలు. ఏరికి కనబడకుండునట్లు కొండచరియలలో నిలములు చేసికొని గద్దెలములవలె పనించుట కనుకూలములగు గుహాలయములు. కాన, నిట్టి గుహాలయములనుండి యెట్టి ధర్మము వెలువడును? సుహాధర్మమే! చీకటిధర్మము, వెలుగుదుధర్మము గాదు. ఈగుహాలయధర్మమే, అంధకాసురునివలె దేశము నంతయు నాక్రమించినది. సుప్రసిద్ధములగు ఆజంతా, ఎల్లారా, నాసిక్, కార్లి మున్నగు గుహాలయము లెట్టి రేణుమును ప్రకాశింపజేసెను? ఇంతకు సీగుహాలయములలోని కన్నడయినను రవిరశ్మిచోరచారి నదా? సంధ్యారాగము, ఉషాదర్శనము పొందించు, ఉదయభాసని దివ్యప్రభదేనియు గుహాలయవాసు లెన్నడయినను గాంచియుండిరా, వైదికఋషులవలె వాసంచ భరితాత్ములై వారివలె దివ్యగానము నేయుటకు? కొండలనుధ్య తొలుపబడిన యాయాలయముల కట్టి దివ్య

దర్శనభాగ్య మెట్లు లభించును? దీని కిదోడు, ఈగుహాలయముల దరిని కొండకాలువలె గాని, యేవుణ్ణవది గలదు? తమసానదియొక్క, మాలినదియొక్క మనోహరత్వములను గాంచును. ఈకొండకాలువలను గనుగొనుచు, భేదము విశేష మగును. ఈగుహాలయముల పుణ్యమును గాదు, వైపుణ్యమును మాత్రమే మెచ్చుకొందని యున్నది. ఈగుహాలయములు తమఃపరివృతములు, ఆశ్రమప్రకాశము గలవికావు. కావుననే యీగుహాలయముల నుండి వేదగానమువంటి యత్యంతమనోహరముగు జోక గానమైనను ప్రభవించలేదు. వేదగ్ధులు పృష్ఠిపాంచర్యమును గ్రోలి నిర్భరానందభరితులై పాడిన పాటవంటి. ఒక్క పాటను, ఏది చూతము గుహాలయములనుండి వెలువడినదేమో! సుహాగానము తప్ప గుహాలయమిది మరేమి గానము వినిపించును? ఇది ఋష్యాశ్రమములవలె నెవరిని పోషించినవి? ఎవ్వరి కాశ్రయ మయినవి? ఇం దుండువారి జీవితదృష్టి యేమి? ఈగుహాలయములు, ‘విహారము’లు అంతకాలము వెలిగినను, కేకుంఠలవంటి యొక్క లోక మనోహరతేజోమూర్తిని నుత్పత్తిచేయుగల్గెనా? చవవాస నిరతులై, పుణ్యనదీతీరములందు విహరించిన మహర్షులు మనోహరములగు శ్రుతులనే కాదు, మనోహరచరిత్రులగు స్త్రీ పురుషులను గూడ లోకమున కిచ్చిరి. ఈగుహాలయము లేమి యిచ్చినవి? ‘ఇచ్చియుండలేదో’ నే దెల్లదేశముల కభిష్టాలచే సాకషమునకంట పొగడబడు శిల్పచాతురీమహిమంబును? శిల్పకళారసజ్ఞులను విస్మయచిత్తులను జేయు శిల్పకళాకోశములను? యుకాలికజీవితస్పందనమును, విభ్రమవిలాసములను రూపింపజేయుటయందు రసమూర్తులు కాలేదా? అంతే కాదు; ఉపనిషత్తులందరి భానములను సమ్రావ్యకాప్రభావమున విగ్రహములందు తిక్కొత్తజేయలేదా? “రసోవై సా” అనుశ్రుతిని విశ్రుతముగ రంగునందును రాలియంగును మూర్తిభవించజేయలేదా? యని యడుగవచ్చును. కాశేమి? కాని, ఇది సమకాలికదేశీయజీవనమునందును, రాజధర్మమును నడిపించుటయందును నెట్టి ప్రభావము గర్భియుండె ననునది విచారించవలసియున్నది. జీవితమును నుజ్జ్వలముగ జేయు ప్రభావమే యున్న

నో నీపథ్యతాసంస్కారములందు, మహాభారతకథా రత్నములవంటివి యెట్లనో యుద్భవమయ్యెడివి యాయుగమునను. కావ్యకన్యయొక్క పాటవము, పరిమళము దివ్యకన్యకవలె మండెడివి. ప్రాణము లేని దేవతావిగ్రహములు గాదు; ప్రాణము గల దేవతామూర్తు లుద్భవించెడివారు. ఈసుహృదయముల సంగతి పాశ్చాత్యులు తెలియపరచువరకు సేకావ్యకథలందును చేర్కొనబడక, అంత నిగూఢముగ ముండుటనుబట్టి పన్నాగముల మతములుగా, పన్నాగప్రభావముగా దక్క, మరొక్కవిధముగ నివి సమకాలికజీవితముమీద నెట్టిప్రభావమును గలిగియుండలేదని చెప్పవచ్చును. మీరుమిక్కిలి, ఆకాలపు తమోంధకారపరితమను జీవితము, గూఢభర్మముల ప్రాబల్యము, సుహృదయముల యుత్పత్తికి తోడ్పడెనని చెప్పవచ్చును. అటు గాక, పౌరాణికసాహిత్యము, ప్రాచీనభర్మమువలె, వీర్యవంత మైయుండిన

సంతయు సాత్త్వికత మయియుండి, హిందూదేశవర్తిగతి వేరువిధముగ మండెడిది.

జీవితమును సత్త్వవిలసిత్వముగ తేలులేని సభ్యత, కావ్యకళావిజ్ఞానవిధవములతో పలరారునదియైనను, మృగశృష్టవంటిది. కళోపాశ్రయము గాదు, విద్యావంతులను గాదు, విజ్ఞానసమలనుగాదు, కుశీరులను గాదు, వీరులను, సత్త్వమూర్తులను సేసభ్యత యుత్పత్తిచేయునో యదియే మెచ్చుకొనదగినది. అదియే గొప్పది. అదియే లోక కల్యాణమును సమహర్షువది, అదియే మానవత్వమును దివ్యత్వమునకు గాంపాఠాలవది. అట్టి మానవసభ్యత యందు, కావ్యకళాసంపత్తి లోకించినను లోపము లేక, జీవితమే యొక మరుదిరకావ్యమై, కళావంతమై, యానందిమయ మగును. ప్రాచీనార్షదృష్టి, సభ్యత యిట్టి మహోన్నతాదిర్మజీవితమునే ప్రకాశింపజేసెను గాని, జీవితమును శృణానవాటికవలె గానించి యందు నై కావ్యకళారామముల నిర్మింప దొరకొనవలెను.

“కలికి, యెవ్వడతండు నిక్కముగ చెప్పును?”

(శ్రీ) తి. ప. నారాయణస్వామిగారు

త్రొలికారుమొగులు వన్నెలనెగ్గులాడెడు చెలువంబు నెమ్మేన పెలయువాడు
తెలిగిండుమీల బెక్కులఁ జల్కనగఁజేయు కలికికన్దోయిసాం పెలయువాడు
మొలనిండ జాళువా వలిపంపుదుప్పటి మలయువాఁ డలఁతిన వొలయువాడు
నలువైన నెమ్మికన్నులనెట్ట మాదల నెలకొల్పి యాలలో మెలఁగువాడు
కలితనమ్మున నాలలో నిలుచుచెలుల - వలపువలలఁదగుల్కొన మెలఁగి; తనదు
చెలువమునుజూపి వలపించు చిన్నెలాడు - కలికి, యెవ్వడతండు నిక్కముగఁ జెప్పును ?

చోడభక్తిరాజు మద్రాసు మ్యూజియం తామ్రశాసనము

కొన్ని వివరణములు

టి. యన్. రామచంద్రన్ గారు, యమ్. ఏ.

4

ఈ తామ్రశాసనమును ప్రతిోత్పత్తి ఆషాఢ మాసపు భారతిసంచిక (పుట 120-188) లో ప్రకటించి తిని, నే నాతామ్రశాసనమును ప్రకటించుతేరి గమనించ దగిన కొన్ని విషయములు వాకపూదు స్ఫురింపకపోవుట చేత వాటిని ఈవివరణమునందు చెల్పుకొనుచున్నాను.

మొట్టమొదట తామ్రశాసనపుకాలమును గూర్చిన మార్పు.* ఆషాఢమాసపు భారతిసంచికలో చెప్పబడిన శక 1277 మహాకార్తిక సోమవారమును “వర్తమాన” శకవర్షములని తలచి శ్రీ. శ. 1855 అక్టోబరు 21 ది సోమవారమని తెల్పివాడను. అయితే ఆశక సంవర్షములను “అతీత”ముగా భావించినచో స్వామికల్లుపిళ్ల గారి గణనము ననుసరించి ఈక్రింద తెల్పబడిన మూడు విధములగు తేడులు లభించుచున్నవి. అవియేవనగా:—

వారము	లేది	నెల	సం.	రిధి
గ. సోమవారము	24	అక్టోబరు	1855	అమావాస్య .40
అ. (ఎ) ,,	7	నవంబరు	,,	14.60
(బి) మంగళవారము	8	,,	,,	పూర్ణిమ .67

శాసనములో కనబరచిన “మహాకార్తిక” అను పదమునకు అమావాస్య యని అర్థ మయ్యెనేని మొదట నిర్ణయించు 1856 అక్టోబరు 24 సోమవారము అనుటకు వీలున్నది.

అ. (ఎ), (బి) లో గుర్తించిన తేడులలో సోమ వారమువాడు పూర్ణిమ సంధ్యాకాలమునం దారంభించి మరునాడు .67 వజ్రకుండుటంబట్టియు, కార్తిక సోమ

వారపహిత సంధ్యాకాలవ్యాపిని యగు పూర్ణిమయందు బ్రజలు దీపావ్వవమును కొనియాడుట యాచారముగా నుండుటచేతను, మంగళవారము దీపావ్వవమున కనర్వ మగుటచేతను 1856 నవంబరు నెల 7 లేది సోమవారమునే దావార్వ మైన లేదిగా భావించు టచిత మగుచున్నది. కావున శక సంవత్సరమును మన్వథ లేక దుర్యుభగా తీసి కొనలయును.

మూలమునకు సంబంధించిన మార్పుల సీక్రింద వివరించినట్లు చదువుకొనవలయును :

పుట.	బంధి.	తప్పులు.	ఒప్పులు.
125	7	“మహావకా”	“మహావ”
126	19-20	“భా[భా] నవీ య్యం”	“భానవీ యం” †
130	84	“యయేషాం”	“యజాషాం”

అనువాదములో పఠరించి చదువుకొనవలసిన మార్పులు:—

పుట.	పేరా.	మార్పులు.
181	4	ఉద్గరశ్మిగల సూర్యుడును, శీత రశ్మిగల చంద్రుడును తమయందు జనించిన

[సూర్యవంశము లేక చంద్రవంశములో జనించిన] రాజుల సత్కీర్తివృద్ధికై విజయము నిక్తురు గాక.

,, 10: బంతులు 6, 7, 8: అతడు [కరికాలండు] భోజరాజుచే ప్రతిదినమును సూర్య

* ఈ మార్పును చెల్పిన డెప్యూటీ డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ ఆర్కామెంటు పదాలంకృతు లగు శ్రీయుత కే. యన్. దీక్షితులవారికి వాక్యతజ్ఞతాపూర్వక వందనముల నర్పించుచున్నాడను.

† ఈ మార్పులను వారు చెల్పిన శ్రీయుతులు బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారికి వాక్యతజ్ఞతా పూర్వకవందనంబులను నమర్పించుచున్నాడను.

నకు పంపబడిన పూజాద్రవ్యములు గల భాజనమును మూర్ఖువకు చెందకుండునట్లుగా నడ్డగించెను.

182- 18 : 8 వ బంధి : “క్రిత్తి కాన్పుడును” అనుటకు బదులు “యజుర్వేదమునకు నిధానము—అనగా యజుర్వేదపారంగతుడు” అని.

పై తెప్పియించునట్లుగా భోజనిచే బంపబడిన పూజాపాత్రమును కరికాలుడు అడ్డగించె ననుటమగూర్చి వివరించెను. ఈవిషయమున కాధారములు చెందు - ౧. లింగవక్రతమున నవచోళచరిత్ర, పుట 16, 17 (అంధ పత్రకవారిచే ప్రకటితము). ౨. విభవ సం. పుష్కమానపు భారతీసంచిక, పుట 90, 91 లో గల డాక్టరు యజ్ఞ. వెంకటరమణయ్యగారిచే ప్రకటింపబడిన “కరికాలుని పులవర్తి శిలాశాసనము.”

౧. నవచోళచరిత్రలో దెల్పబడిన కథాంశము గమనించదగిన దగుటచే ఈక్రింద వివరించుచున్నాను.

“కరికాలుడు రాజ్యపరిపాలనము చేయుచుండగా మూర్ఖ్యపాపకుడగు భాస్కరచోడు డనురాజుకడకుండును. అతడు ప్రార్థనావసరమున మూర్ఖునికి పూజాద్రవ్యములను పశ్చిమముల దుంచి వాటిని మూర్ఖునికి నివేదించుచుండెను. మూర్ఖుగణవాసు డాద్రవ్యములను స్వీకరించి సంతుప్తుడై యాభాస్కరచోడుని దీవించుచుండెను. ఇట్లుండగా మూర్ఖుడు శివారాధనతత్పరుడగు కరికాలుడు కావేరివదికి వంతెనకట్టుటకై భాస్కరచోడుని సహాయమును గోరి అతనికి కలుగుపంపెను. అందుల కాభాస్కరచోడుడు తా నారాధించుచుండుమూర్ఖుని సహాయముచేత దృష్టమై కరికాలుని యజ్ఞను నిరాకరించెను. కరికాలుడీసంగతి నెరిగి మూర్ఖుని ఇట్లాడ్డావించెను: “భాస్కరా! నేనొసంగిన కాసనమును భాస్కరచోడు డుల్లంఘించెగాన వానిచే నీకు బంపబడు పూజాద్రవ్యములను నీవు స్వీకరించకూడదు. అట్లు నీవుస్వీకరింతువేని శివాపరాధము నీకు వాటిల్లునునుమా!” అని. మూర్ఖుండును కరికాలుని మాటల సంగీకరించెను. మరువా. డాభాస్కర

చోడుడు యథావిధిగా మూర్ఖుడేవునీకి పూజాద్రవ్యపు బశ్చరములను బంపించెను. అతడు వాటిని స్వీకరించక పోవుటచే నాపశ్చరము లట్టే శాంతతడ వంబరస్థములై యుండి భాస్కరచోడు నొద్దకు మరలివచ్చినవి. అందు కై యాభాస్కరచోడుడు మూర్ఖుని నడుగగా “కరికాలుడు శివభక్తుడు. వాడు నీ కొనర్చిన కాసనము సంగీకరించక ఉల్లంఘించిరి. కావున శివాపరాధము తటస్థించెను. అందుచేత నేను పూజాద్రవ్యముల సంగీకరించక మరల్చితిని. కనుక నీవు కరికాలుని యజ్ఞ ననుసరింతువేని నాకు తృప్తి కలుగును” అని మూర్ఖుగణవాసుడు చెప్పెను. అంత నాభాస్కరచోడుడు కరికాలునికి లోబడెను. వెంటనే కరికాలు డాభాస్కరచోడుని కరుణించి యాలింగన మొనర్చి ఆనందపూర్వకముగ సత్కరించెను.”

౨. పులవర్తి శిలాశాసనములోనుండి ఈవిషయములు తెలియవచ్చుచున్నవి:—

‘భోజపూజార్ఘ్యపాత్రాణి త్రిణి మూర్ఖార్ఘ్యితానిచ, నిజాజ్ఞ యాంబరస్థాని చక్రే తం దాసవ స్మృపమ్.

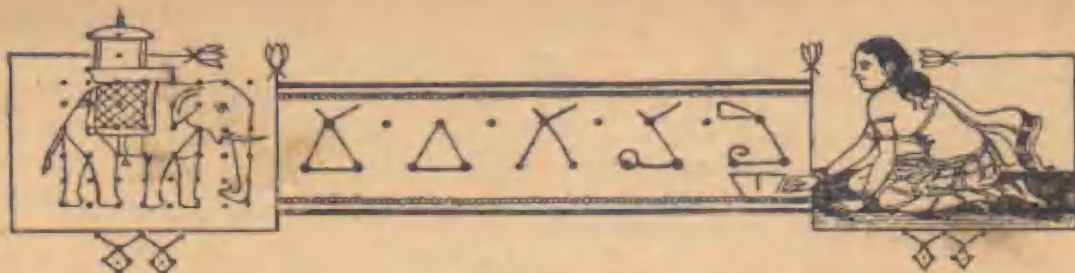
భోజరాజాచే మూర్ఖున కర్పింపబడిన పూజార్ఘ్యపాత్రములు మూడిటిని తన యజ్ఞచే నాకాశమున నిలిపివేసెను. ఇట్లు చేయుటచేత ఆభోజని తన దాసునిగా తేలికొనెను.”

పై తెప్పినయాధారములు చెండింటిలో రెండవది యగు పులవర్తిశిలాశాసనపు బాధారమే అంగీకరించదగియున్నది. ఎందుకనగా—

1. ఈకరికాలుని విషయము మన తామ్రశాసనములో చెప్పియొందుటకు పరియై యున్నది. రెంటి యందును రాజు పేరు భోజ డని తెల్పబడియున్నది. నవచోళచరిత్రలో మాత్ర మారాజుపేరు భాస్కరచోడుడని తెల్పబడియున్నది.

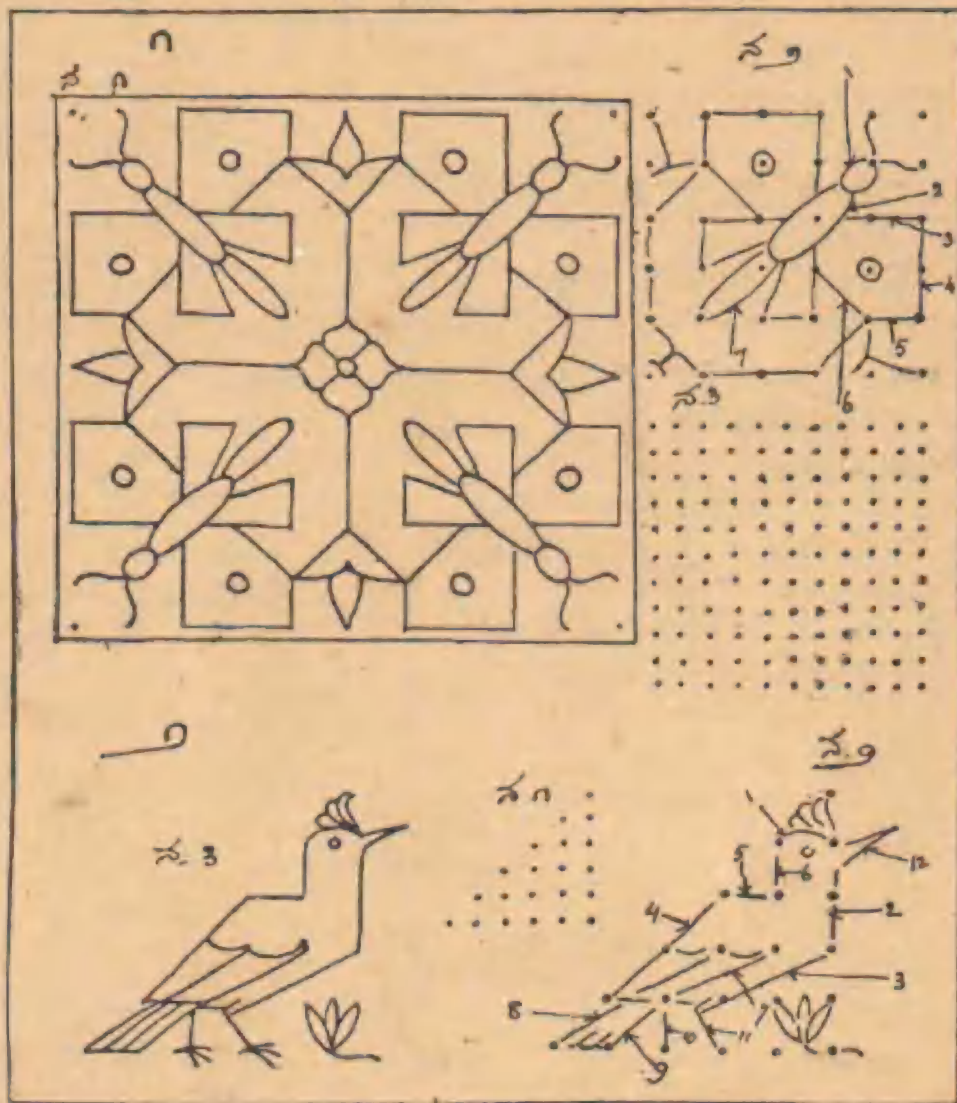
2. పులవర్తిశాసనము క్రీ. శ. 11 వ శతాబ్ది యందలి శిలాశాసనమగుచున్నది.

నవచోళచరిత్ర యన్నచో క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్ది కడపట నుండిన లింగనకవికృత మగుచున్నది.

పి. విశ్వనాథకాగారు

రంగవల్లిరచనము చిత్రకళాశాఖలలో నొకటి. నిడుట మంగళోదయముగ కలపబడుచున్నది. అట్టి యీ ప్రతి హైందవగృహము ముందట నిట్టి రంగవల్లుల పురాతన కళను ప్రస్తుత ముపేక్షింపబడుచుండునానిని

వైదికశిఖామణి

[బ. శ్రీ ములుగు శివానందశాస్త్రిగారు

వీరు గుంటూరుమండలమునందలి శివారి నగర వాస్తవ్యులు. పాదపూజనము సం.రమున వీరి జననము. పదిసంవత్సరముల వయసునకును నిమతండ్రిగార్లకు బ్ర. శ్రీ నందనారాధ్యులవారియొద్ద ॥సంగీతవిద్య॥ నభ్యసించిరి. తరువాత

మైసూరునకు బోయి కుప్రపిద్ధి సంగీతవిద్వాంసులకు శ్రీబీజా శేషయ్యగారియొద్ద బీజాగానము వేర్వీలలితమును వృద్ధమును నగు వాదనసామర్థ్యము నలవడిచికొని యాంధ్రదేశమునగల కుప్రపిద్ధిసంగీతవిద్వాంసులలోనొకరుగ ప్రసిద్ధిపడెదమనున్నారు. శ్రీ జేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులవారి పుత్రికా పరిణయమహోత్సవమునను, శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్శాంగ మహారాజావారు తెజవాడ విచ్చేసినప్పుడును, శ్రీ చిల్లపల్లి జమీందారుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవమునను, శ్రీ రాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరాయబహద్రుగారియింట జరిగిన వివాహమునను, శ్రీ మోతే వరసింహారాయ, కృష్ణరాయ జమీందారులయింట్లను బ్రత్యేకముగ వాహ్యంప బడి సమ్మానింపబడిరి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్శాంగ మహారాజావారు వీరి లలితగానమునకు గడు నలది తమ దర్బారునకు వీరి వాహ్యంపించిరి. ౧౯౨౯ సం. రము మేసెల ౨౯, ౩౦ తేదీలందు విజయనగరమున జరిగిన ప్రగమాంధ్ర సంగీతపరిషత్వార్షిక సభయందు వీరి బీజాగానమును మెచ్చి శ్రీ వారాయణదాస్ ప్రభృతులు 'వైదికశిఖామణి' యిరుద మొసంగి సత్కరించిరి. ఆంధ్రదేశమున బీజాచార్యులు శ్రీ కుమారాడ సంగమేశ్వరకామ్యులవారి పితవ వీర ప్రసిద్ధిజెందుచున్నారు.

కో. వెం. శ.

నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు

శ్రీస్వామి నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు మహామహాపురుషులు. ౧౫ వత్సరముల వయోవృద్ధులు. విశేష ప్రపంచానుభవముగల ఉత్తమపురుషులు. రాజభక్తికలిగి అసిధారావ్రతయై, శ్వాయమాంగయన ముప్పదివర్షములు ప్రభుత్వోద్యోగ మొనరించి, ఉపకారవేలనమునందును, తమ విశ్రాంతికాలమును వ్యర్థపరుపక, దైవభక్తి, సర్వ జీవానురక్తియు గల్గి వర్తించు వీరి సుగుణసంపత్తికి మెచ్చి పరమేశ్వరుడు స్వప్నములయందు వీరి కుపదేశించిన అదైవతసిద్ధాంతామృతమును గ్రోలుచు, పవిత్రతీర్థము చేయుచున్న పరమయోగి.

ఆధ్యాత్మ తత్త్వపారంగతులగు శ్రీపంతులువారి శేఖరినుండి ఇంతవఱకు దిగువ మదాహరించిన మహాత్మర మగు వేదాంతగ్రంథములు వెలువడినవి:—

౧. స్వప్నలబ్ధాదైవతబోధిని ౩౦౦ పుటలు డిమ్మి సైజు
౨. బ్రహ్మమార్గ ప్రదీపిక ౧౦౦ " క్రాసు "
౩. ప్రపత్తిమార్గ ప్రదీపిక ౩౦ " " "
౪. విష్ణునామాసందితేకము ౧౦౦ " " "
౫. దివ్యప్రబంధమార్గ ప్రదీపిక ౩౦౦ " డిమ్మి "

‘వికమత్కము’ అను హృదయమగు సర్వజన సహ దరణీయమైన గ్రంథరాజము త్వరలోనే వెలువడనున్నది. దైవజ్ఞానబోధకములగు పుస్తకములు విక్రయింపమాడవని మనకాప్రయములను, నుపామృదీయులకొరాను నిషేధించుటచే, ముద్రణాదికములకై వేయిరూప్యములకు పైగా వెచ్చించి, కుమారాలులగు సర్వభర్తృభవతును, గ్రంథాలయములకును పైపుస్తకములెల్ల సుదిలేముగనే బంపుచున్నాడు. శ్రీవారు తమపాత్రములను కేవలము పాఠమార్గికచింతతో లోకోపకారార్థమే ఇటులు పంచిపెట్టుచున్నారని భాగ్యవంతులగుటచే గాదు.

ముముక్షువులు, ఆన్యైకమహాజనులు, వేదాంత జిజ్ఞాసువులు ఈ యమూల్యానకాశ్రమం బోగొట్టుకొనక, శ్రీపంతులువారి గ్రంథరాజముల పూర్తిసంపుటము తెప్పించుకొని, దివ్యవలాభము పొంది ధన్యులగుదురు గాక ! గ్రంథములు కొరవారు తపాలువ్యయము నిమిత్తము ౦-౧౪-౦౦ (పదువారిగణాలు) కర్తవారికి మని యార్జరు చేయవలయును. వారివిలాసము—శ్రీ నిమిషకవి వెంకయ్యపంతులుగారు, రితైర్దుమేజస్థిః, మోడేకుర్రు, కొత్తపేట పోస్టు, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

ము. వి.

చిత్రము ౭

ఈ ఏడు బొమ్మలు P. P. A. వారివి.

‘దొరొలి ప్లాడర్లు కన్య’ ఈతకత్తియ

ఉత్తర అమెరికాలో లాస్ ఏంజెలెస్ నందు నీటిలో దుముకుచున్నప్పటి చిత్రము.

చిత్రము ౨

ఈమె ౧౯౩౨-వ సంవత్సరమున గవచ జరుగమన్న ఒలింపికు వ్యాయామములందు పాటుగొనుటకై తయారగుచున్నది.

[G. S. A.]

కలగూరగంప

పైపు-యంత్రచిత్రములు

నెల్లూరు మండలమునందలి గూడూరున నున్న బోర్డు-ఉన్నతపాఠశాలలో సాంకేతిక విద్యాబోధకులు (Commercial Instructor)

శ్రీయుత వి. సత్యనారాయణమూర్తిగారు రెమింగ్టన్-పండ్లెండవ సంబంధ పైపు-యంత్రముతో కొన్ని రేఖాచిత్రములను చిత్రించినారు. అందు రూపచిత్రములు, జంతుచిత్రములు, ప్రకృతి చిత్రములు గలవు. చిత్రకారుడు తూలికతో చిత్రములను చిత్రించునపుడు తన భావములకు సరిపోవునట్లు వానిని చిత్రింప తూలిక నుపయోగించుకొనగలడు. ఈచిత్రములను చిత్రించుటకు అన్యభావకరింపరాని యంత్రనిర్మాణవిధానము చిత్రకారున కడ్డ వగులును. కాన నాతడు స్వయంబోగతభావాను సారముగా చిత్రములను చిత్రింపజాలడు. అటులయ్యు నీసంచయమునందలి మహాత్ముడు, తులసీదాసు, రామకృష్ణపరమహంస అను రూపచిత్రములయందు కూడినంతవరకు వ్యక్తుల పోలిక యుండుట యీచిత్రకారుని కాశలమునకు నిదర్శనము. మరియు పతీ - పుష్పము, కుక్క, సింహము అను చిత్రములును ఎన్న

దగియున్నవి. ఈసంచయమును ఈ 1931 సం. మార్చి నెలయందు పాలభూమి (కీరళ మండలమునందలిది) జరిగిన సారస్వత మహాసభ మెచ్చుకొని, చిత్రకారుని వెండిపదకము తో బహూకరించినది.

ప్రపంచకళాసాధారోహణమునకు అంధ్రదేశము నిర్మించుకొనుచున్న సోపానములలో నేతచ్చిత్రచనావిధానమొకటి. ఇట్టినే శ్రీ వి. వి. రంగారావుగారిచేత చిత్రింపబడినవి కొన్ని పెనుక ప్రమోదూత సంవత్సర చిత్ర మాన భారతి సంచికయందు ప్రకటితము లయినవి. మరల నీనాడు శ్రీసత్యనారాయణమూర్తిగారి చిత్రకళాకాశలఫలములగు నీచిత్రములు భారతియందు ప్రకటితము లగుచున్నవి. అంధ్రదేశీయులగు చిత్రకారులెల్లరు నిట్టి చిత్రములను భక్తిగా చిత్రించితమ కళావైదుష్యవికాసములను ప్రపంచమున జాటదగుదురు. శ్రీసత్యనారాయణగారు తమ కాశలము నింకను వృద్ధిచేసుకొని కళాభిజ్ఞుల యాదరమునకు బాత్రులయి వెలయుటకు కళాధిదేవత యగు భారతి యనుగ్రహించును గాక! ఈ సంచయముననుండి మూడుచిత్రములు ఈ సంచికయందు ప్రకటితము లయినవి. తక్కినవి తరువాతి సంచికలయందు ప్రకటితములు కాగలవు. తమ చిత్రములను భారతియందు ప్రకటింపనొనగిన శ్రీ సత్యనారాయణమూర్తిగారికి కృతజ్ఞతా పూర్వకవందనములు.

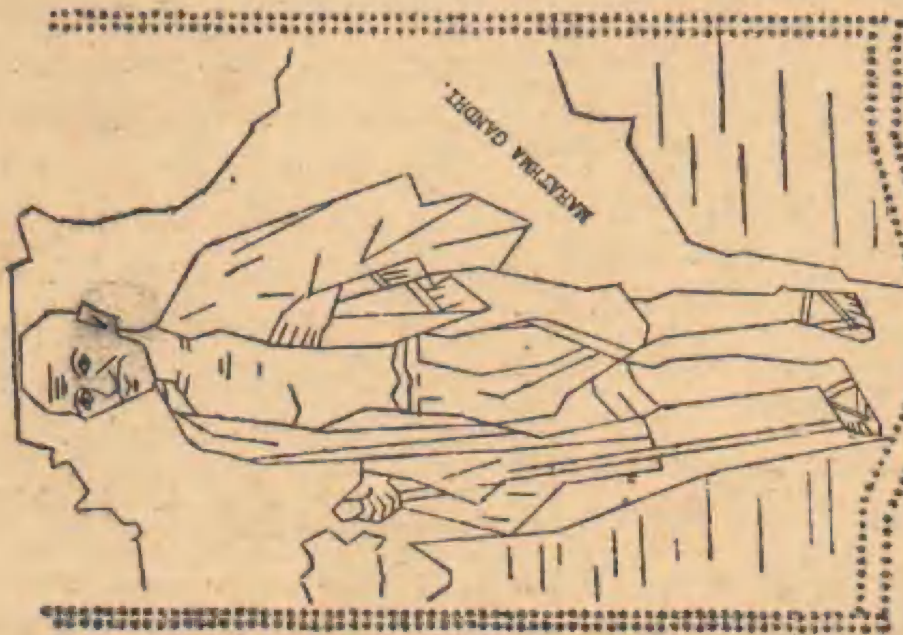
—సం. భారతి.

సింహము

పక్షి - పుష్పము

గాంధీ మహాత్ముడు

విమర్శనము

రసవాద సర్వస్వము

గ్రంథకర్త: ఆయుర్వేదవిశారద, కర్తా ఆపూరాపుగారు. ప్రకాశకులు: యేటిపూరి రామభద్రరాజు గారు, కాకినాడ. వెల రు. ౧.

ఈగ్రంథమునకు పండిత పండ్రింగి సుబ్బారావు గారు పీఠికను వ్రాసియున్నారు. అందుచేత తీవ్రస్థితి ని వృద్ధిచేయు ద్రవ్యములలో రసవంతములైన ఖనిజము బన్నియు పాదరసముతోనే పరిపూర్ణబడినప్పటికి పాదమునకు రసేంద్రత్వ మాలోపింపబడినదనియు, ఖనిజాతు లన్నియు రససంయోగ సంస్కారములవలననే బీజవంతములై రసాయనము లగుచున్నవనియు, యిట్టి రత్నముచే పాపాపాదధాతువులను రససంయోగముచే బీజవంతములుగ జేయు సంస్కారమునకే రసవిద్య యనియు, రస వాచమనియు గ్రంథనామమును వ్యక్తీకరించిరి. కాని వైద్యగ్రంథములకు, అందును ముఖ్యముగ రసగ్రంథము లకు, రసవాదశ్లోకత, ఉద్దేశ్యము, ఇత్యాదివిషయములను గూర్చి ఉపోద్ఘాతము వ్రాయుట మిక్కిలి ఆవశ్యకము. ఈగ్రంథమున కట్టిలోపము విశేషము.

ఇందు రసోపరసము లన్నిటి ఉపయోగవిధానములు లేవు. గ్రంథకర్తగారు వారి కిష్టమైన వాటిని మాత్రము ఆక్కడక్కడ వారి అనుభవముల తేర్చి వ్రాసియున్నారు. వారి ప్రయత్నము సమృద్ధిగా మేగాని, యంతకన్న 'రసజలనిధి'యిత్యాదిగ్రంథములవలె వ్రాసిన యుపయోగముగా నుండెడిది. ఈగ్రంథముందు ప్రమాణములుగ తీసుకొనబడిన సంస్కృతమూలములు ఏగ్రంథములనుండి యెత్తి వ్రాసినది తెలుపలేదు. అందుచే పాఠకులకు వారిసొంతములో, ప్రాసనములో తెలియదు. రస

వాద సర్వస్వమందు వంధ్య నిదానము, తద్వికిత్సలు తెలుపుటకు గల కారణములు తెలుపలేదు. పీఠికయందు గ్రంథకర్త స్వానుభవయోగములు తెలిపియున్నా రని కలదు. కాని స్వానుభవము లేవో తెలుపలేరీ. సంస్కృత మూలములు లేనివి స్వానుభవములూ? లేక గ్రంథకర్తర భీతిచే మూలములు వదలివేయబడినవా? గ్రంథకర్త వేమన యోగి పద్యములలోని రసవాదవిషయములను పరిశోధనలలో వెల్లడిపరచినారు; కాని వారిపరిశోధనలు విశేష శ్లాఘనీయములుగ లేవు.

గ్రంథకర్తగారి స్వానుభవ యోగము లన్నిటిని పీఠికాకర్తలు లేమ రిపర్చి లాబాళిటిలో ఇంజక్షనుల కవలంబనీయముగ జేయుటకు పరిశోధనలు ప్రారంభింపబడినవిని వ్రాసినారు. ఆయుర్వేదము ఇంజక్షనుల విధాంతము నంగీకరించువా?

వ. సు.

Thyself Thy Doctor

గ్రంథకర్త: 'The Recluse'

ప్రకాశకులు: సరస్వతీసంఘము, ౨౮ పిడారి యార్కోవెలపేథి, బి. టి. మద్రాసు. పుటలు ౧౦౩. వెల రు. ౦-౮-౦.

ఇది యొక చిన్న (ఆంగ్ల) వైద్య గ్రంథము. డాక్టరు పరాసిస్సస్ (Paracelsus) గారు తెలిపినట్లు "Nature is the Physician, not thou. Thou must learn of her, not of thyself". దేశీయలోగ్యమునకు ప్రకృతిచికిత్స లావశ్యకములని గ్రంథకర్త పాచ్చ

రించుచున్నారు. ఈ గ్రంథములోని విషయము లన్నియు మద్రాసులో ప్రచురించబడు 'సంక్షేపైయ్య' పత్రిక యందు ప్రకటింపబడిన పనియు వీటిని గ్రంథముగా ప్రచురించిన బాగుండునని చాలావందల కొరిసందున ఇట్లు ప్రాసెలివనియు గ్రంథకర్త తెలుపుచేతనే ఈ గ్రంథము ముఖ్యముగ చిదివీతీరకలతో యున్నదని అర్థము కాక మానదు. గ్రంథకర్త వ్రాతలు మిక్కిలి ప్రశంసనీయములు. అందరికి చులభముగా అందుపాటులో నుండగలందులకై వెల స్వల్పముగా ఉన్నది.

వ. సు.

सेवादल सप्तपदी (సేవాదల సప్తపదీ)

సంగ్రహకర్త: ప్రా. వి. ఆర్. జేవభద్ర గారు, మూల్యము రెండణాలు.

ప్రకాశకులు: డా. వా. సు. హర్షీకరు గారు, సంచాలనమంత్రి, హిందూస్థానీ సేవాదలము, హుద్దీ (కర్నాటకము).

ఇందు హిందూస్థానీ సేవాదళమువారు పాడెడి ఏడు (హిందీ) గీతములు స్వరవిన్యాసముతో (వాగరలిపి) కూర్చబడ్డవి. అవి రాష్ట్రగీతము (ఆనగా జాతీయగీతము), ధ్వజాతోహణగీతము, ధ్వజావతరణగీతము, మాతృవందనము, రెండు ప్రస్థావగీతములు. ఈగీతములు గ్రామోఘోష రికార్డులుగా నివ్వించు సేర్పాటు సేవాదళమువారు కావించుచున్నారు. అందులన ఎల్లరకును ఒక్కమాదిరి పరు సలుసులభ్యములగును. ఇందు జవాహర్ లాల్ నెహ్రూ గారు 'రెండమాటలు' వ్రాసిరి. శ్రీహర్షీకరుగారు తక్కిన పరిచయమంతయు నిర్వచున్నారు. ఇందు లోలుత స్వరములను, స్వర, స్థాయి, మాత్రాది చిహ్నములను శ్రాత్తరవారికిసహా పరిచితి కలిగించుటకుగాను వివరించి పిదప ఒక్కొక్క గీతము సాహిత్యమును, దాని లయ స్వరముల తెలుపుమాన్యును చూపినారు.

ఈ అభిలభారత జాతీయగీతములకు సమగ్రమున ఔచిత్యము నొకపవలె నన్న, వీరింకొక్కవనికి పూచ వలయును. సంగీతమున ఔత్తరానా, దాక్షిణాత్య పద్ధతులు భిన్నములగదా! ఇందు ఔత్తరానాపద్ధతి ననుసరించి శాస్త్రము అనుసంధించియున్నారు. దాక్షిణాత్య పద్ధతి ననుసరించియు తగినవారితే ఇట్టి కూర్పు కూర్చించి నచో చక్షుభారతము తనపాలు తాను పొందిన దనను.

కొం. జ.

అభియరామరాయలు (వచనము)

క్రమ ౨ పుటలపైజా, పు. ౨౩౩, వెల తెలియరారు.

గ్రంథకర్త: శ్రీ చిలుమూరి వీరభద్రరావుగారు.

ప్రకాశకులు: యాన్. ఏ. పరసెంహముగారు, రాజమహేంద్రవరము.

'చరిత్రపంచావన' విరుదాంబికులను శ్రీవీరభద్ర రావుగారు రాంధ్రలోకమునకు విరపరిచియు, వీరు రచియించిన యాంధ్రలచరిత్రము, ఇతర చరిత్రగ్రంథములు ఆంధ్రుల ప్రాచీనావృత్త్యమును చాటుచు వాచంద్రార్కము వెలయగలవు. శ్రీ వీరభద్రరావుగారు చక్కని ఉపజ్ఞ గలవారు. వీరి చరిత్రజ్ఞానము సత్యోన్వేషణతత్పరము. కావుననే ఆంధ్రచరిత్రనిర్మాణమునకు వీరిరచనములు గట్టిప్రవాది యయ్యెను.

శ్రీ వీరభద్రరావుగారు వయోవృద్ధులు. పార్వర్త దూరమయిన వీరి జీవిత మంతయు చరిత్ర పరిశోధనమునకే సమర్పిత మయినది. నేడును వీరు చరిత్రగ్రంథముల నోపిక మియి రచియించుచుండు టాంధ్రుల యావృష్ట్యము, ఇంకను వాంధ్రదేశమునకు చరిత్రసంపదను సమ కూర్పు వీరికి పరమేశ్వరు డాయరాశోగ్యముల ననుగ్రహించుసగాక!

ఈ 'అభియరామరాయలు' అనుగ్రంథము వీరి శ్రాత్తరచనము. అభియరామరాయలు విజయనగర సామ్రాజ్యమును చివరవాకులను మహోన్నతదశ వందించిన వీరాగ్రణి. ఈవీరుచరిత్ర ముపలభ్యమయినంతవరకు

కొక్కచో నింతదనుక నాంధ్రులకు లభింపకుండెను. నేడు శ్రీవీరభద్రరావుగా రీగ్రంథమును రచించి యా కొంతను దీర్చి నాంధ్రుల కృతజ్ఞతకు బాత్రులయి నారు; వీరికి ధన్యవాదములు.

ఈగ్రంథమున నేర్పుప్రకరణములు గలవు. ఒకటవ ప్రకరణమున ఆరియరామరాయలకు పూర్వము లగు తద్వం శుల్కల చరిత్రము; రెండవ ప్రకరణమున సలకము తిమ్మరాజు వివాహము, సామ్రాజ్యపరిపాలనారంభము; మూడవ ప్రకరణమున సహాధికరాయల పట్టాభిషేకము, మహమ్మదీయరాజన్యాలతో పోరాటములు, సామ్రాజ్యవిస్తరణము; నాలవ ప్రకరణమున నరియరామరాయలపయి గల యువనిండలు, తన్ని రాసము; ఆయిదవ ప్రకరణమున దక్షిణదేశమునందు సామ్రాజ్యాభివృద్ధి; ఆరవ ప్రకరణమునరత్నస్థసిడి (తల్లికోట) యుద్ధము, రామరాయల నిర్యాణము; ఏడవ ప్రకరణముగ రామరాయల సామ్రాజ్య పరిపాలనవిధానము వివరింపబడినది.

సంస్కృతాంధ్రవాణ్యములందలి గ్రంథములు, స్థానికచరిత్రలు, కైఫియతులు, కాసనములు, విరుదావళులు, మఱియు పెక్కు ప్రాచీనచారిత్రక శేఖనములు మొదలయినవానిని క్షుణ్ణముగా పరిశోధించి, వానియందుపలభ్యములయిన చరిత్రాంశములను చక్కగా సమన్వయించి యీ యమాత్యగ్రంథమును గ్రంథకర్త రచించినాడు. ఫెరిష్టా మున్నగు మహమ్మదీయ చరిత్రకారులు, ఇతర విదేశీయచరిత్రకారులు వ్రాసిపెట్టిన వ్రాతలను ప్రమాణములుగా గొని సత్యచరిత్రాంశములను దెలుపు నితరగ్రంథములు, శేఖనములు పెక్కింటి మన్నను వానిని తెలియక, తెలిసియు పరికింపక, ఒండు రెండిటి పరికించియు వానిని విశ్వసించక, ఏయొక్క యంశముతో విశ్వసించియు తమయొక్కనకు నూటిగ లేదని దానితోసిపుచ్చి యిదానీంతమలగు కొందఱు చరిత్రకారులు కావించిన యపసిద్ధాంతములను గ్రంథకర్త సత్యబుద్ధితో, సప్రమాణముగా ఖండించి తమ పరిశోధనవైపుగమును, ఉపజ్ఞను ఆంధ్రలోకమునకు నురల నొకమారు చాటినారు. వీరు ఖండించిన యప

సిద్ధాంతములలో నధికాంశము హీరాసుఫాదిరీగారు 'ఆరవీడు వంశము' నందు కావించినవి. అభిమానగ్రస్తములగు వ్రాతలు ఎప్పుడును సత్యమారములు కాక మానవు. హీరాసుఫాదిరీగారు తమ రచనమున కాధారముగ గొనిన సాధనములు అభిమానగ్రస్తములు. కావుననే వారి యుపజ్ఞ 'మాపస్థమంహా' న్యాయము నకు నిదర్శనముయి యపసిద్ధాంతముల ఉచ్ఛ్రిస్తానమయినది పాపము!

చరిత్రకారులు వలసిన గ్రంథాదిపాదుగ్గని సమూహ్యుకొని, యందలివిషయముల కొక్కచో పొందుపఱచుకొని, వాని ప్రమాణ్యమును సత్యబుద్ధితో, సమబుద్ధితో గుర్తించి తదనుసారముగ చరిత్రగ్రంథముల రచించుచుట యుక్తము. అట్లు కాక విశ్వాస్యముతో, అవిశ్వాస్యముతో తెలియు సామర్థ్యము లేక, ఎవరో వ్రాసినవ్రాతలను పరమప్రమాణములుగా గైకొని చరిత్రములను రచించుట వ్యర్థదాయకము. అట్లు విరచితములయిన చరిత్రగ్రంథములు పాఠకులను పెడత్రోవలకు ద్రిప్పి వారికి వానియొడ ప్రమాణబుద్ధి లేకుండ చేయును.

ప్రాచీన రాజ్యములయన, తత్సలకులగు రాజులయన, మహాపురుషులయన, వీరాగ్రణులయన చరిత్రములు దేశీయుల పౌదియనీమలగు దుత్సాహరీజములను మొలకలెత్తించి, వారిని దేశాభ్యుదయ ప్రయత్నమునంకకు పరువులవారజీయును. కావున తచ్చరిత్రములు సత్యసంబద్ధములుగ నుండజూచుట చరిత్రకారుల ధర్మము. ఈ 'ఆరియరామరాయలు' ఉపర్యుక్తచరిత్రగ్రంథ లక్షణములకు లక్ష్యమగును. కాని యిందు రామరాయలు తన పుత్రుడు మృకుడుకాగా ఆరిఅదిల్షాను ఆతనిప్రార్థనమున పుత్రునిగ సంగీకరించి కొన్ని దినము లంతిపురముననుండు కొనుట మొదలగు కొన్ని విషయములమాట కావరాదు. ఇట్లు లగుటకు కారణ మనూన్యము. దోషములే యైనను పేర్కొని ఖండించుట పాత్రయునకు మెరుగెక్కించుట యగును. మఱియు ఆరియరామరాయలు కృష్ణదేవరాయల కల్లుడు. కావున కృష్ణదేవరాయల

కాలముననే యాతని చరిత్ర మారంభించియుండవలెను. లేదువాత అచ్యుత దేవరాయలకాలమున ఇతని చరిత్రము నకు ప్రాముఖ్యమును గలిగియుండును. ఇదియంతయు సమమాడినగాని యీతని చరిత్రము సమగ్రముకాబోదు.

కాలగర్భమున ననిగిహించిన ప్రాచీనచరిత్రము యథావృత్తముగను, సమగ్రముగను లభించుట అరిది. కావున నింకను గల కొరతను చరిత్రపరిశోధకులు వలసిన పరిశోధనములను గావించి 'ఆరియరామరాయల చరిత్రము సమగ్రముగావించదగుదురు.

ఇట్టి యమూల్యగ్రంథమును ఈ యదుపలీవయ్యును రచియించి తన క్షాదరముతో నొసగిన శ్రీ వీరభద్ర రావుగారి ఋణము వాంధ్రలోక మెట్లు తీర్చుకొనునో ధూడవలెను.

ఈగ్రంథమున నచ్చు తిప్పులు గల వనవలసినచ్చెను. ప్రకాశకు లిక నిందుకబాగరూకత వహించియుండిన భానుగనుండి యుండును

‘X’

రేఖాగణితము

గ్రంథకర్త: డి. కే. చాగంటి భీమశంకరరావు గారు (2-9-1907 — 1-6-1928). ప్రకాశకులు: హిందూ ధర్మశాస్త్ర గ్రంథనిలయము, కపిలేశ్వరపురము, తూ. నోదాపరి. క్రామవైజ్ఞ: రూ + 3౧౮ పుటలు. వెల: రూ. ౨.

మూలముపైను తదగతివజును గల వైతరగతు లకు వలయు రేఖాగణితమును ఆంధ్రమున (ఇంతవరకు లేకుండుటచే) వ్రాయవలయునను కోర్కయే యీగ్రంథ రచనకు ప్రధానోద్దేశము. ఇందు మొదట ప్రాథమికభాగ ముగూడ కృప్తముగ చేర్చబడ్డది. గ్రంథకర్త పిన్నవయస్సున సంస్కృత, హిందీ, తెంగాలీ, కర్ణాటకభాషల యందు పరిచయము గల్గించుకొని ఆ భాషలయందలి గణితగ్రంథములను చదివి, ఆంగ్లరచనల సహసించి మిక్కిలి నేర్పుతో, కడు శుశోధముగ ఈగ్రంథము రచించినాడు. వలసిన చిత్రములతో ఇది యంత అందునుగ

ముద్రించి ప్రకటించిన ప్రకాశకులు మెంతయు ప్రశంసార్హులు. ఆంగ్ల ఆంధ్ర మిశ్రము పారిభాషికపనముల పట్టి కలు ఈగ్రంథము మదిభాగమున కూర్చబడ్డవి. ఆంధ్రమున శాస్త్ర పరిభాషావ్యవస్థ కుదుర్చుకొనుటలో ఈగ్రంథ మెంతయు సాయపడగలది.

ప్రకాశకులు రచనావిధానమును తెలుపుచు, పరిచితమైన ఆంగ్ల పద్ధతిని తెలిగించుట యందలి చిక్కులను వివరించిరి. అందు సంకలన వ్యవకలనాదుల చిహ్నములను స్వీకరించు విషయ మొకటి. ఆంగ్లమున వాడుకచేయు +, — మున్నగు చిహ్నములు వాడుకొన్న, పౌకర్యమే కాని, వానిని ‘ప్లస్’, ‘మైనస్’ అని కాక తెలుగున చదువు పెట్టన్నది మిగులును. ఈ విషయమున పలుకుబడి యాడేసిపద్ధతులుగా చూపినారు.

Angle A B C = angle D E F: —

- (౧) కచట కోణము, సమం, గజడ కోణము;
- (౨) కచట కోణము ఈజ్ ఈక్వల్ టు గజడ కోణము;
- (౩) కచట, గజడ కోణములు సమములు.

Angle A B C + Angle D E F = angle C A B + angle F D E: —

- (౧) కచట కోణము, యంతం, గజడ కోణము, సమం, చకట కోణము, యంతం, జగడ కోణము;
- (౨) కచట కోణము ప్లస్ గజడ కోణము ఈజ్ ఈక్వల్ టు చకట కోణము ప్లస్ జగడ కోణము;
- (౩) కచట, గజడ కోణముల మొత్తము, చకట, జగడ కోణముల మొత్తమునకు సమానము. — మొ.

ఇందు మదిపద్ధతియే యందు సాధారణముగ అవలంబించినారు. తుదిప్రకరణములందు ఈపద్ధతికి తోడు చిహ్నపద్ధతి కుండలీకృతముగ మాత్రము తోడించినారు.

జగన్నాథసమాఖ్య రేఖాగణితమునను (పూనా, పండితుడు ప్రభాకర), 'కాదో' గారి 'Indian Mathematics' అను గ్రంథమునక, 'రిజగణితము' పై ఎస్. డేవిస్ గారి జ్ఞాపికలందును కొన్ని పరిభాషాపదములు వీరు గమనింపదగినవి యున్నవి. Figure = షేత్ర. Solid Figure = ఘనషేత్ర. Pyramid = సూచీ ఘటకమున షేత్ర (ఇందు, కోపురాకృతి). Cylinder = సమరేఖను ప్రకళించు షేత్ర (ఇందు, సూపాకృతి). Prism = ఛేదకమున షేత్ర (ఇందు, త్రిభుజాకృతి, త్రిపార్శ్వ); 'హిందీ సయంటిఫిక గ్లాసరీ' అను గ్రంథమును 'త్రిపార్శ్వ' మిచ్చుచున్నది. Any = అభివ్య. Magnitude = ప్రమాణ. Chord = చాపకర్ణ. Unit = యు.ప. Segments of the base = చాపాధ. Side = పార్శ్వ. Right-angled (triangle) = జాత్య (త్రిభుజ). ప్రత్యేకము జాత్యత్రిభుజవిషయమున (రిజగణితమునుండి) డేవిసుగా రిచ్చినవి: Base = భుజ. Side = కోటి. Hypotenuse = కర్ణా, కర్ణి.

ఈపట్టికలో వీరి ప్రయోగములకంటె కొన్ని అదనముగ నున్నవి; కొన్ని మాత్రము క్రొత్తవి. వీరు శ్రమపడి చక్కని పరిభాషాపదములు నేకరించివారు. (వీరికి తోడ్పడ్డగ్రంథము లేవేమియో తెలిసిన వాగుండెడిది.) కొన్ని మాత్రము సంస్కారాపేక్షములు. 'Opposite (angles) = అభిముఖ, సంసక్తేతర (కోణములు). Non-adjacent = సంసక్తేతర, రూరస్థ. ఈరెంటును 'సంసక్తేతర' పదము వాడుట యుక్తేతరము. 'Non-adjacent' కే ఈపదము సరిపోవును. 'Interior opposite (angles) = అంతర్గత సంసక్తేతర (కోణములు)'. 'అంతర్గత ప్రతిముఖ (కోణములు)' అన్న వాగుండును. 'Vertically opposite (angles) = విపరీతముఖ, శిఖరాభిముఖ, అసభిముఖ (కోణములు)'. నిజమున కవి అభిముఖ కోణములు, అసభిముఖములు కావు. కావున 'అభిముఖ కోణము లన్న పేరు వాగుండును.

Pythagoras Theorem అనబడు సూత్రమును శుల్బసూత్రములలో కానవచ్చుటచే దానికి 'శుల్బ సూత్ర' మనియే వీరు నామకరణము గావించిరి.

ఈగ్రంథమును మద్రాసు టెక్ స్టుయిస్కు కమిటీ వారు పాఠశాలలో ప్రయోగమునకు అనుమతించినారు. ఇది శుభావహము. ఈగ్రంథమాలవారు ఇట్టి కాస్త్రగ్రంథములను జాగరూకతతో సిద్ధపఱచి ప్రచురింతురను ఆశ జనియింపజేసిరి. చెప్పపురి ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారము, కొప్పెచూరా లైబరరీ మున్నగు పెన్నిధులతో దాటు ఇట్టి కాస్త్రగ్రంథముల రచనమునకు చాల అవకాశము. —కొం. జ.

మాధవశతకము

కర్త: గంధం నరసింహాచార్యులుగారు, కొల్లూపురం, జిల్లాప్రాలు సంస్థానం. కైలి ధారాళము. వెల ౩ అ.

గ్రంథస్వీకారము

ప్రజారాణి

గ్రంథకర్త: ప్రేమచంద్రుడు. అనువాదకుడు: కోటంరాజు సీతాపతిగారు. ప్రకాశకులు: సరస్వతీగ్రంథమండలి, రాజమహేంద్రవరము.

డెమోస్టినై ౨౦౬ పుటలు. వెల రు. ౧-౮ అ.

శారీరకశాస్త్రము

(అనుబంధములు: గ్రంథకర్త వంశచరిత్ర; ధారకము; ద్రవ్యవర్ణనము.) గ్రంథకర్త: క్రిరాజా మాన్సా కందుమారి డాక్టరు వాగమల్లి కార్డునరావు పంత్ గారు, H.M. B. & A. V. R. జమిందారు, యిసోలేచకు, మధ్యరాష్ట్రములు. ప్రకాశకులు: క్రిరాజా మాన్సా కందుమారి వీరేశలింగంపంత్, సమ్రాట్, విశ్వమిత్ర ఆశ్రమము, బెజవాడ. క్రొమసైన్ (మొత్తము) ౧౧౩ పుటలు. వెల (విద్యార్థులకు) (?) రు. ౧.

ఉత్కలపతనము

(కలా పహాడ్.) శ్రీ అశ్వినీ కుమారభూషణగారి 'కలాపహాడ్' అను ఉత్కలపాటకమునకు తెలుగు. అనువాదకులు: పురిపండా ఆప్పలప్పామిగారు, కవిత్వ సమితి కార్యదర్శి, వికాసపట్నము.

డెమ్మిపైజా ౧౬౫ పుటలు. వెల ౧౨ అ.

ఆంధ్ర ధ్వని

ఆంధ్రీకర్త: అవ్వారి ముబహ్మత్కాస్త్రిగారు. సాహిత్యోపాధ్యాయులు, ఆంధ్రగీర్వాణవిద్యాలయము, కొవ్వూరు, ప. గోదావరి.

క్రాసుపైజా ౫౨ పుటలు. వెల ౮ అ.

భరతుడు

గ్రంథకర్త: వి. రంగస్వామిఅయ్యంగార్, బోర్డు మిషన్ స్కూలు, పాకాల, చిత్తూరు.

క్రాసుపైజా ౩౨ పుటలు. వెల ౬ అ.

రసవాదనర్వస్వము

గ్రంథకర్త: ఆయుర్వేద విశారద, కర్తా అప్పారావుగారు. ప్రకాశకులు: యోటిహరి రామభద్రరాజుగారు, కాకినాడ.

క్రాసుపైజా ౧౦౮ పుటలు. వెల రు. ౧.

గాంధీ మహాత్ముడు

పద్యములు. గ్రంథకర్త: ఆదిపూడి సోమశాధరావుగారు, ౧౮, ప్రసన్నవిజయకర్ కోవెల వీధి, మైలాపూరు, మదరాసు.

క్రాసుపైజా ౨౪ పుటలు. వెల ౪ అ.

ఆంధ్ర భగవద్గీత

గ్రంథకర్త: ఆదిపూడి సోమశాధరావుగారు. క్రాసుపైజా ౮౦ పుటలు. వెల రు. ౧.

మారుతి విజయము

(లంకాదహనము) నాటకము. కర్త: శీలపాటూరు ముప్పారావుగారు. రిస్, కులసింగపెట్రమాల్ కోవెల వీధి, తిరువళ్ళీటి, మద్రాసు. డెమ్మిపైజా ౮౦ పుటలు. వెల రు. ౧.

స్వరాజ్యసోపానము

పాటలు. గ్రంథకర్త: వంగిపురం వెంకటరంగాచారియరు, కాకినాడ. క్రాసుపైజా ౧౨ పుటలు. వెల ౩ అ.

శాంతి సంగ్రామము

పద్యములు. బాలకవి, వేదాంతం వెంకటసుబ్రహ్మణ్యకర్మగారు, ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా జిల్లా. డెమ్మి ౨౨ పుటలు. వెల ౩ అ.

భారతీయ ప్రబోధము

పద్యములు, గేయములు. కర్త: సాయం వరదరాసు. ప్రకా: ఆదర్శగ్రంథమండలి, ఎలమట్టు, కృష్ణా.

క్రాసు ౧౬ పుటలు. వెల ౧ అ.

ఉత్తరాకల్యాణము

స్త్రీసాత్రప్రవేశమే కల చిన్న నాటకము. గ్రంథకర్త: బులుసు పాపయ్యకాస్త్రిగారు, అనకాపల్లి. డెమ్మి ౧౬ పైజా ౩౪ పుటలు. వెల ౨ అ.

అంబికపల్ల్యగ్రహార చరిత్రము

పర్యవ్యాసము. కర్త: పెండ్లాల రామకృష్ణి
గారు. సంపాదకులు: పెండ్లాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్య
కృష్ణిగారు. ప్రకాశకులు: రెడ్డిపోలవరం, రాయవరము,
తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

The Charkha—Its Immense Economic
Possibilities.

(ప్రఫుల్ల చంద్రుని ఉపన్యాసము)

(అంగము.) తిరుచినాపల్లియందు ౧౯౩౧ మార్చి
౮ తేదీ జరిగిన అఖిలభారత జాతీయప్రదర్శనమున శ్రీ
అచార్యప్రఫుల్లచంద్రరాయగారు రూపగీత ప్రారంభోప
న్యాసము. డెమ్మోపైజా ౧౩ ఫుటలు. వెల అయిపైదులు.
మరుగవిజాపజనానుకూల ముద్రాలయము, తిరుచినాపల్లి.

‘బంధునేవ’ మహాసంచిక

౧౯౩౦-౧౯౩౧. సంపాదకులు, ప్రకాశకులు:
బి. క్యామసుందరరావుగారు, బరంపురం, గంజాంజిల్లా.
డబిల్ డెమ్మోపైజా ౧౦౪ ఫుటలు. (వెల తెలియదు.)

తన్త్రీజ్యోత్సాన్ని (సంస్కృతము: తెలుగులిపి)

జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ మాతాచార్య
స్వామి విరచితము.

ప్రకాశకులు: వంగిపురపు జగన్నాథరావుగారు,
శ్రీ నీతారామాంజనేయపేట, తెనాలి. క్రాసుపైజా
౧౫౪ ఫుటలు. వెల రు. ౧-౮-౦.

(౧) భౌతికశాస్త్రము

పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము; రసాయనశాస్త్రము.

గ్రంథకర్త: వేమూరి శ్రీరామలుగారు, బి. ఏ.,
ఎల్. టి. క్రాసుపైజా. ఫుటలు ౧౩౦ + ౬౧.

(౨) ప్రకృతిశాస్త్రము

ప్రథమభాగము: జంతుశాస్త్రము; వృక్షశాస్త్రము.

గ్రంథకర్త: బి. పట్టాభిరామయ్యగారు, ఎం. ఏ.,
ఏల్. టి., లెక్చరర్, ట్రెయినింగుకాలేజీ, రాజమండ్రి.
క్రాసుపైజా: ఫుటలు ౧౪౦.

(౩) ప్రకృతిశాస్త్రము

ద్వితీయభాగము: శరీరశాస్త్రము, ఆరోగ్యశా
స్త్రము, ప్రథమచికిత్స. ఫుటలు ౧౦౪.

పై మూడుగ్రంథములకు ప్రకాశకులు: ఎమ్.
శేషచలం అండ్ కంపెనీ, హిందూప్రెస్, మచిలీ
పట్టణము.

ఈగ్రంథములు ఎన్. ఎస్. ఎల్. సి. క్రాత్త
ప్రణాళిక నమనంది రచించినవి.

సా భి ప్రాయ వి శేష ము లు

ప్రపంచ పరిస్థితు ల్లితిదారుణముగ నున్నవి. శాంతిసమరములు పండెమువేసి పరు విడుచున్నవి. వ్యక్తులు, జాతులు కలహమునకు కాలు దువ్వచున్నారు. ప్రపంచమునందు భోగమునకు గల గౌరవప్రతిష్ఠలు యోగము నకు గలుగకున్నవి. భాగ్యభోగార్థమై ప్రపంచ యాత్రయందు ప్రచండమైన సంరంభము సంప్రాప్తమగుచున్నది—జాతులు, సంఘము లు, కులములు, కుటుంబములు, వ్యక్తు లు, స్త్రీలు, పురుషులు, వృద్ధులు, యువ కులు భాగ్యభోగాభిలాషయందు మహాసంరం భమునకు బూనుచున్నారు. దేశాభిమానము, జాత్యభిమానము, మతాభిమానము, సంఘాభిమానము, వంశాభిమానము, కులాభి మానము, ధనాభిమానము, విద్యాభిమానము మొదలుగాగల యభిమాన పరింపరలు స్వధర్మారాధనవ్యాజమునను దురభిమానపరములై మహాసంతోభమునకు మూలములగుచున్నవి. వివిధరాజ్యములందును, జాతులందును, సంఘములందును, మతములందును నీ సంతోభము దినదినప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. ఒక కాలమునందు మానవధర్మవికాసమునకై స్థాపితము లైన రాజ్యములు, జాతులు, సంఘములు, మతములు వర్తమానసమయమునందు మానవధర్మవినాశమునకు వినియోగపడుచున్నవి. పెద్ద చిన్న రాజ్యములకు తెల్ల నల్ల జాతులకు, హిందూ మహమ్మదీయ

కైస్తవ బౌద్ధాదిమతస్థులకు, అగ్ర నిమ్న జాతులకు, సంపన్న సామాన్యులకు, పండిత పామరులకు ప్రతిఘటనము ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. స్వప్రయోజనము సర్వత్ర ధర్మప్రయోజనముగను బరిణమించుచున్నది. ప్రపంచపరిస్థితులు వివిధసందర్భములందును మహాసంరంభమును ప్రత్యక్షము చేయుచున్నవి. ప్రపంచమునందు శాంతిని స్థాపించుట కును, రక్షించుటకును నేర్పడిన నానాజాతి సమితి ధర్మసంస్థాపనమునకును శాంతిసంరక్షణమునకును నామమాత్రముగ నున్నది.

* * * *

ధర్మసంస్థాపనము - శాంతిసంరక్షణము

మహాభారతమునందు యుద్ధపర్వానంతరము శాంతిపర్వమును తదనంతరము ఆను శాననికపర్వమును వేదవ్యాసుడు వినిర్మించెను. పర్వమానకాలమునందు యుద్ధపర్వము ముగిసినను శాంతిపర్వారంభమునకు నిమిత్తము లగోచరంబులు. శాంతిపర్వారంభము గాకను ఆనుశాననికపర్వారంభ మసంభవము. ప్రపంచపరిస్థితులు యుద్ధపర్వోద్ధతములను నిరూపించుచున్నటులు శాంతిపర్వారంభమును నిరూపించుట లేదు. మంచూరియాయందు చీనా, జపానురాజ్యములకు సమరము ప్రవర్ధమానమగుచున్నది. నానాజాతినమితి నిర్ణయించినటులు జపానుప్రభుత్వము ఆక్రమించిన దేశమును నవంబరు ౧౬-వ తేదిలోపలను ఖాళి

చేయుటకు నిరాకరించుచున్నది. చీనాప్రభుత్వము జపానుపైన్యము లాక్రమించిన దేశమును భాళిచేయనంతవరకును సంభిక్షయత్నములు దుస్తరములని విస్పష్టము చేసినది. జపానుప్రతినిధిమాత్రము నానాజాతినమితి నిర్ణయమునకు వ్యతిరేకాభిప్రాయమును దెలిపెను. జపానుప్రభుత్వము చూపిన ప్రతిఘటన మెటులు పరిణమించునదియును కాలము దెలుపగలదు. నానాజాతినమితి ఏకగ్రీవముగను జేసిన నిర్ణయమును జపాను అంగీకరించుట ధర్మసంస్థాపనమునకును శాంతిసంరక్షణమునకును సాధనము. సిద్ధాంతమునందు శాంతియును కార్యములందు సంగ్రామమును శాంతిస్థాపనమునకు సాధనము గాదు.

మంచూరియాయం దారంభమైన సంగ్రామాంకురములు రాగల సంవత్సరమునందు మహాసంగ్రామరూపమును దాల్చుటయును సంభవము. జపాను సంగ్రామ విజయములతో మదిండియున్నది. చీనాపరివర్తన జ్వరముతో బాధపడుచున్నది. రుష్యామహాపరివర్తనోన్మాదముతో తాండవమాడుచున్నది. జర్మని పరాజయమానభంగముతో పరితేపించుచున్నది. ఫ్రాన్సు విజయ బలసంపదలతో నుప్పొంగుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను విజయ విషాదములతో ధర్మసమ్మాధభావమును దాల్చుచున్నది. హిందూస్థానము పారలౌక్య పంజరమునం రాత్మావలోకనమాను జేయుచున్నది. కేషిండిన దేశములును ప్రపంచ రాజ్యాంగ నాటకరంగమునందు స్వీయ సంస్కారమున కనురూపముగను నటించుచు భయసంభ్రమములకు పాల్పడుచున్నవి. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు రాజ్యాం

గనాటక సూత్రములను సడలించుచు బిగడియుచు ధర్మ సమ్మాధభావమును బూని విషాదానందముల ననుభవించుచున్నది. ప్రపంచ మంతయును ప్రళయతాండవరూపమును దాల్చుచున్న ధర్మజిజ్ఞాస దుస్తరముగ నున్నది.

వివిధరాజ్యములకును అనిత్యములైన భాగ్యభోగములందు గల సంకల్పపరాకాష్ఠలు నిత్యమైన ధర్మారాధనయునందు గలుగకున్నవి. మంచూరియాయందు జపానోకవైపునను, రుష్యా రెండవవైపునను పైన్యములను సమకూర్చుచున్నది. పరివర్తన ప్రసవవేదన ననుభవించుచున్న చీనారాజ్యస్థితి దుర్భరముగ నున్నది. లావలిస్థితిని చక్కబెట్టుకొనజాలని చీనాప్రభుత్వము బయటిస్థితిని చక్కబెట్టుకొనుట యసంభవము. విషయపరిశీలనమును జేయుట కమెరికా ప్రతినిధిని బంపినది. యుద్ధ శాంతులు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సుప్రభుత్వములవలంబించునున్న రాజనీతిమీద నాధారపడియున్నవి. ఫ్రాన్సు బలసంపదలతో తాండవమాడుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటను విషాదవ్యాకులమై తల్లడిల్లుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటనునందు గతమానమునందు ఎన్నికలయందు జాతీయ పక్షమునకు గలిగిన పూర్ణవిజయమునకు ఫలమును ప్రస్తుతము నిర్ణయించుట దుస్తరముగ నున్నది. జాతీయప్రభుత్వము ఎన్నికలయందు గలిగిన మహావిజయమున చతుర్విధోపాయములను దేశావృతమైన పరమవిషాదావస్థను జోగొట్టుటకు విశ్వప్రయత్నములను జేయబూనునని విశ్వసింపదగియున్నది.

* * * *

జాతీయప్రభుత్వము

ఎన్నికలయందు కార్తికపక్షమునకు గలిగిన పూర్ణపరాజయమును, కన్యర్వేటిపుష్యమునకు గలిగిన పూర్ణవిజయమును బ్రతీఘప్రజాహృదయమునకును ప్రపంచపరిస్థితులకును లక్ష్యముగ నున్నవి. ఎన్నికలందు ౧౪గిలకుల వోటరులు జాతీయపక్షమునకును, ౭౦లకులమంది కార్తికపక్షమునకును సమ్మతుల నిచ్చిరి. ౫౫౪ సభ్యులు జాతీయపక్షమునకును, ౬౧ సభ్యులు ప్రతికూలపక్షమునకును నెన్నుకొనబడిరి. జాతీయపక్షమునందు ౪౭౦ సభ్యులధికముగను గలరు. ఇంతబలాధిక్యము గల జాతీయపక్షము సాహసకార్యములకు బూనుకొనుట నిస్సందేహము. అతిబలమునందే దౌర్బల్యమంతర్గర్భితమైయుండుట ప్రకృతిధర్మము. కన్యర్వేటిపుష్యమునకు గలిగిన బలము విచారితవ్యవహారములకు గారణభూతము గావచ్చును. జాతీయపక్షమునందు గల ౫౫౪ సభ్యులందును ౪౭౩ మంది కన్యర్వేటిపుష్యమునకు తెందియున్నారు. కన్యర్వేటిపులు సుంకముల పద్ధతి నవలంబించుట బహిరంగరహస్యము. ఇంతటితోను తృప్తి పొందక దండయాత్రలకు బయలుదేరుటయును సంభవము. విషాదముపాలైన దేశమునందు సాహసకార్యములు ప్రజామోదమును బడయుట సహజము. నవంబరు ౧-వ తేదినుండి ఒకసంవత్సరము పర్యంతమును అమెరికా, ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, గ్రేటు బ్రిటను మొదలగు దేశములు యుద్ధసన్నాహములను విరమించుట కంగీకరించినవి. ఈ ప్రమాణములను మంచూరియాయందలి పరిస్థితులెంతవరకు మార్పునో కాలము విశేషము చేయగలదు. నవంబరు ౧౦-వ తేదియందు

జాతీయపక్షము నిర్వహింపదలచిన వ్యవహార విధానమును ప్రధానమంత్రి రామ్మో మాడ్డా నాట్టుగారు విశేషము చేయగలరు.

కన్యర్వేటిపు పార్లమెంటునందు కార్తికపక్షనాయకుడు మాడ్డానాట్టుగారు ప్రధానమంత్రియై వ్యవహారములను నిర్వహించుట విచిత్ర విషయముగ నున్నది. లేబరుపక్షమును ధ్వంసముచేసిన మాడ్డానాట్టుగారు కన్యర్వేటిపుష్యమున కెంత యుపకారముచేయగలరో కాలము విశేషము చేయగలదు. మాడ్డానాట్టుగారు కన్యర్వేటిపుష్యహస్తములందు కీలుబొమ్మవలెను మెలగవలసియుందురు. స్వతంత్రముగను వ్యవహరించుట కవకాశములను గలిగియుండరని రాజ్యాంగవాతావరణము విస్తృతము చేయుచున్నది. స్వేచ్ఛావ్యాపారధర్మమును పోషించెడి పక్షనాయకుడు వ్యాపార నిరోధపక్షమునకు ప్రధానమంత్రిత్వమును వహించుట విచారితదైవముటనగ నున్నది. మాడ్డానాట్టుగారు న్యయముగ నేమి చేసికొన్నను పక్షమును ముంచివేయుట పరమాన్యాయముగ నున్నది. కార్తికపక్షనాయకులు హెండర్సను, వెడ్డివుడుబెన్నుగారులు మొదలగువారు పరాశితి లగుటవలనను బ్రతీఘవ్యవహారములకును ప్రపంచవ్యవహారములకును విశేషమైన నష్టము సంప్రాప్తము గాగల విధమును భావికాలవ్యవహారములు విశేషము చేయగలవు. సామ్రాజ్యాభిమానమునకు విజయమును, సామ్రాజ్యాభిమాన ప్రతిఘటనమునకు పరాజయమును గలిగినవి. సామ్రాజ్యాభిమాన విజయమునందు ప్రపంచము నావరించిన ప్రళయోపప్లవ గోచరంబగుచున్నది. జాతీయపక్షవిజయము పరదేశములకువలెనే భరతవర్షమునకును ప్రయోజన

రహితముగ నుండునని యూహించదగియున్నది. లండను నగరమునందు ఫెడరలుకమిటీ యందు జరుగుచున్న సంగతి సందర్భము లీ విషయమును విన్నవ్యము చేయుచున్నవి. ఈసందిగ్ధసమయమునందు గాంధీమహాత్ముడు లండను నగరమునం దుండుట ధర్మసంస్థాపనమునకు, శాంతిసంరక్షణమునకు శుభచిహ్నముగ నున్నది.

* * * *

గాంధీమహాత్ముడు - శాంతిరక్షణము

ప్రపంచేతిహాసములందు గాంధీమహాత్ముని ఇంగ్లండుప్రవాస మ పూర్వచరిత్రముగ నుండగలదు. అంగవశ్రుధారిమైన గాంధీమహాత్ముడు జనాదరణమును బడయుచున్న విభూష్యర్యమును గలిగించుచున్నది. రామాయణకథను “కట్టె, కొట్టె, తెచ్చె” అను మూడుమాటలతో ముగించినటులు గాంధీమహాత్ముని శాంతియూత్రను “వెడలె, చూచె, జయించె” అని మూడుమాటలతో ముగింపవచ్చును. గాంధీమహాత్ముని శాంతిసందేశమునందు విశ్వాసము లేని బ్రిటీషురాజ్యాధికారులకును, పాశ్చాత్యప్రపంచమునకును భారతీయులకు గాంధీమహాత్మునివల్ల గల భక్తివిశ్వాసములు లేకపోయినను, గాంధీమహాత్ముని అఖండవిజయము సర్వత్ర ప్రత్యక్షమైనది. మతగురువులు, పండితులు, సామాన్యులు, వృద్ధులు, బాలుకు, విద్యార్థులు, కార్మికులు గాంధీమహాత్ముని కపూర్వమైన స్వాగతము నొసంగి ధర్మవిజయమును స్థాపించిరి. గాంధీమహాత్ముడు నిర్భయముగను కాంగ్రెసు నిర్ణయించిన పూర్ణస్వరాజ్యశయమును ప్రతిపాదించి స్వాతంత్ర్యప్రియుల ప్రశంసలకు పాత్ర

తను బడసెను ఫెడరలు కమిటీయందును, అల్పసంఖ్యాకుల యుపసంఘమునందును భేదాభిప్రాయములు ప్రబలి సంయోజనము కుదురకపోవుట సంతాపకరము. విభేదములకు గాంధీమహాత్ముడు తెలిపినటులు ప్రభుత్వతంత్రమును, ప్రతినిధులును బాధ్యులు. ప్రభుత్వనియమితులు ప్రభుత్వవిధానమును పోషించవలసియుండురు.

జిన్నా గారును, అంబేడుకరుగారును నేమి చెప్పినను, గాంధీమహాత్మునివల్లను మహామ్యనీయులకును, నిమ్నజాతులకును గల విశ్వాసగౌరవములలో నహస్రాంశమైనను ప్రజలకు వారివల్ల లేదని నిర్భయముగను చెప్పవచ్చును. సంస్థానముల పక్షమునను, హైదరిగారు ఇస్త్తాయిలుగారును తెలిపిన భావములు విమర్శనార్హములైనను, బికినీరు మహారాజాగారు మొదలగువారు తెలిపిన భావములు సంకుచితములై నిరర్థకములుగ నున్నవి. భేదాభిప్రాయములను బూని దేశాభిప్రాయమునకు గారకులైన భారతీయ ప్రతినిధులకు బ్రిటీషుఎన్నికలు, జ్ఞానోదయమును గలుగజేయవలసి యున్నది. బ్రిటీషు ప్రజలవలెనే భారతీయులును దేశక్షేమము విషయమున భేదాభిప్రాయములను విడనాడవలసిన యవసరమును గ్రహించవలసియుండురు. కాని పారతంత్ర్యము ననుభవించెడి దేశములందు భేదతంత్రమునకు గల బలము మిత్రతంత్రమునకు గలుగజాలదు.

ఫెడరలుకమిటీ నిర్ణయించిన ఆర్థికవిధానము కొంత సంతృప్తికరముగ నున్నటులు నివేదిక తెలుపుచున్నను గాంధీమహాత్ముడు తెలిపినటులు స్వరాజ్యము నిర్ణయము గానపుడితర నిర్ణయము లన్నియును నిరుపయోగ

ములు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము, సైన్యము, రక్షణములు, ఉద్యోగములు, కేంద్రాధికారము నిర్ణయింపబడక, ఇతరవిషయములు నిర్ణయింపబడుటనిరుపయోగమని సామాన్యులునుగ్రహింపగలరు. సర్ సామ్యుద్దేలు హోరుగా రిదివరకే జాతీయప్రభుత్వ నిర్ణయములను సూచించిరి. ఆసూచనలు గాంధీమహాత్మునకును, నితరులకును నిరాశను గలుగజేయుచున్నవి. గాంధీమహాత్ముడుమాత్రము నిరాశను బూనక చివరవరకును వ్యవహారక్రమమును నడుపదలచినవిధము వారు నవంబరు ౧ - వ తేదినాడు కేంబ్రిడ్జియందు జేసిన క్రింది ప్రసంగము విశదము చేయుచున్నది.

“ కాండులేటిల సభ విఫల మైనచో భారతజేతమున మరల సత్యాగ్రహమును ప్రారంభించుట విశ్వయమెగాని అది వెంటనే జరుగదు. సత్యాగ్రహమును ప్రారంభింపక తప్పదు అని కాంగ్రెసువారికి తోచినచో వారు బాగుగా నాలోచించిన పిమ్మటనే నిర్ధారణ చేసెదరు. అటుపిమ్మట నా విషయమును ప్రకటించెదను. అటు పిమ్మటనే సత్యాగ్రహము ప్రారంభమగును. ”

గాంధీమహాత్ముని నిశ్చయము భారతపూర్ణ స్వరాజ్యసంపాదనమునకును ప్రపంచశాంతికిని భారతీయులును, ప్రపంచమును, ననుష్ఠేంపవలసిన అహింసాసాధనమును విస్పష్టముచేయుచున్నది. ప్రపంచావృతమైన దౌర్జన్యసాధనమును వివర్జించి శాంతిసాధనము నవలంబించవలసిన యవసరమును ప్రపంచావృతమైన ప్రళయావస్థ విశదముచేయుచున్నది.

* * *

సత్యాగ్రహము - దౌర్జన్యము

ప్రపంచవ్యవహారములందు ధర్మసంస్థాపనమునకును, శాంతిసంరక్షణమునకును, సత్యాగ్రహసాధనమునకును దౌర్జన్య సాధనమునకును ప్రవర్థమానం బగుచున్న సంరంభమును ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము వేయుముఖములను చాటుచున్నది. ప్రపంచ యాత్రయందు సకలజీవులకును శాంతివలెను సంరంభము సహ్యము గాదు. పార్థుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని విశ్వరూప సందర్శనమును జేసినపుడు భయపడుటయును, తదనంతరము సామ్యరూపమును జూచినపుడు ఆనందించుటయును సకలజనులకును నిత్యానుభవమునందుగలవిషయము. ఈయనుభవమునే గాంధీమహాత్ముడు ప్రపంచమునకు నిత్యవ్యవహారములందు ప్రత్యక్షము చేయుచున్న విధము ప్రపంచమునందు సంచలనమును బుట్టించినది. సంకల్పసిద్ధి కాత్మార్పణమునకు గల సామర్థ్యము పరపీడనమునకు లేదు. దౌర్జన్యము పరమనర్థములకు మూలమగుచున్నది. నిరపరాధులందరో ఒకదౌర్జన్యకార్యమునకు బలియగుచున్నారు. దౌర్జన్యమున కనురూప మైన ఫలము గలుగకున్నది. దౌర్జన్యమున కభ్యాసమైన ప్రపంచపరిస్థితులును, గాంధీమహాత్ముడవలంబించిన సత్యాగ్రహపాకమును నీ పరమార్థమును పరిస్ఫుటము చేయుచున్నవి. సత్యాగ్రహనాయకుడైన గాంధీమహాత్మున కింగ్లాండునందు గలిగిన ధర్మవిజయ మహింసాప్రభావమును విశదము చేయుచున్నది. అహింసాప్రభావ మెటు లున్నను స్వరాజ్యసంపాదనమును శాంతియుత ధర్మ

సాధనముల మూలమునను జేయుటకు భారత జాతీయమహాసభ నిర్ణయించినది. ఆనిర్ణయానుసారముగాను స్వరాజ్యస్థాపనమునకు గాంధీ మహాత్ముడు చేయుచున్న ప్రయత్నములు ప్రపంచాదరణమును బడయుచున్నవి. గత సంవత్సరమునందు సత్యాగ్రహసమరమునందు కాంగ్రెసు పడసినవిజయము భారతీయుల కనుభవసిద్ధము. అనుభవసిద్ధమైన శాంతిసాధనమును విడిచి ఘోరమైన దౌర్జన్యమార్గము నారాధించుట యనర్థదాయకము. విశ్వప్రవృత్తియందు శాంతిబీజములు శాంతిఫలములను, దౌర్జన్యబీజములు దౌర్జన్యఫలములను ఫలింపజేయుట ప్రకృతిధర్మము. వంగదేశమునందు గతవారమునందు విల్లీయర్సు డూర్నో గార్లను జంపుటకు జేసిన దౌర్జన్యప్రయత్నములు పరమానర్థములకు మూలమగుచున్న విధమును దేశావృతమైన దండయాత్ర విశేషము చేయుచున్నది. ప్రభుత్వము, యూరపియనులు, ప్రజలు చూపుచున్న నిరసనభావము నిరపరాధులనుభవించుచున్న కష్టములు దౌర్జన్యమువలనను గలిగెడి బీభత్సమును వేయికోళ్లను చాటుచున్నవి. దేశస్వాతంత్ర్యప్రియు లీశరమార్గమును గ్రహించి అహింసాదీక్షను బూని కామితార్థములను బడయుట దేశక్షేమమునకును ప్రపంచకళ్యాణమునకును శ్రేయోదాయకము. క్రేటుబ్రటనునందు జాతీయప్రభుత్వము వ్యవహారవిధానము నెటులు నిర్ణయించునో దురూహ్యముగ నున్నది. రామకృష్ణానాల్డుగారు రాండుటేబిలుసభ్యులతోను, గాంధీమహాత్మునితోను జేయుచున్న సంప్రదింపులారాజనకములుగ నున్నవి. పార్లమెంటునమావేశము కాగానే వారికాలమును

భారతరాజ్యాంగసమన్వయ నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును వినియోగించునట్లులు మా క్షాన్దాల్డుగారు చెప్పుచున్నారు. మాక్షాన్దాల్డుగారి యూహాప్రోహ లెటులున్నను, వారి నిర్ణయములను కస్పర్శ్యేటివుసభ్యు లెంతవరకు బలపరచునదియును సంశయస్పదము. మాక్షాన్దాల్డుగారిని కస్పర్శ్యేటివుపక్షమువారి నిర్ణయముల ననుసరింప జేయుట యథార్థము. గాంధీ మహాత్ముడుమాత్ర మొకవైపునను కాంగ్రెసు నిర్ణయములను ప్రతిపాదించుచు రెండవవైపునను మంత్రులతోను, సభ్యులతోను, ప్రతినిధులతోను సంప్రదింపులను జేయుచు, స్వధర్మ నిర్వహణమును జేయుచున్న విధము స్వాతంత్ర్యప్రియులకును సేవాపరాయణులకును నాదర్శప్రాయముగ నుండగలదు.

ప్రపంచపరిస్థితులందు యుద్ధపర్యమంతరించి శాంతిపర్యమును, ఆనుశాసనికపర్యమును సాధ్యముచేయుటకు ప్రభుత్వములును ప్రజలును త్రికరణశుద్ధిగను సత్యాహింసాధర్మముల నారాధించుట యవసరము. పారితంత్ర్యపీఠియం దనో్యస్యవిశ్వాసమును, నాత్మవిశ్వాసమునులేకను దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్న హిందూస్థానమునందు సత్యాహింసాధర్మారాధన మత్యంతావసరము. హిందూస్థానము వివిధమతస్థులకును, సాంఘికులకును, ప్రజలకును, ప్రభుత్వమునకును నాత్మవిశ్వాసములేకను ప్రళయమార్గమునకు బలాత్కారముగ నీడ్వబడుచున్నది. హింసాదండనసాధనములు శాంతిస్థాపనమునకు ప్రభుత్వమునకును ప్రజలకును నిరుపయోగములు. గత సంవత్సరమునందు సంప్రాప్తమైన సత్యా

గ్రహప్రస్థాన మీవిషయమును ప్రభుత్వమున కును ప్రజలకును సువ్యక్తముచేసినవి. ఇంగ్లాండునందు గాంధీమహాత్మునకు గలుగుచున్న ధర్మవిజయమును నీపరమార్థమును విశేషము చేయుచున్నది. శాంతిధర్మప్రియులైన ప్రభుత్వాధికారులును ప్రజలును గాంధీమహాత్ముడు ఆత్మవిజయరూపమున నారాధ్యము చేసిన అను శాసనములను విని మననధ్యాన సంకీర్తనములను జేసి స్వరాజ్యమునకును ప్రపంచశాంతికిని సత్యాహింసా ధర్మముల నారాధించుట శ్రేయస్కరము.

* * * *

నిరంకుశాధికారము-దౌర్జన్యము

ఋరస్వరాశ్రయములేని నిరంకుశాధికారమును, దౌర్జన్యమును దుఃఖానుభవమునకు సాధనములైన విధమున సుఖశాంతిలకు సాధనములుగావు. శాంతిసంరక్షణమునకు ప్రేమత్యాగసాధనములవలెను దండనాయుధములు నిరుపయోగములు. ఋరప్రభుత్వము, జాతి మతభేదములు గల వేళమానందు దండనోపాయము గలుగజేసెడి బీభత్సము వర్జనాతీతము. ప్రభుత్వనిర్మితములైన దండనాస్త్రములు దౌర్జన్యవ్యాపనమునకు దోడ్పడుచున్నటులు దౌర్జన్యసంహారమునకు వినియోగపడకున్నవి. దౌర్జన్యపరాయణులవలంబించెడి హింసాకార్యములు నిర్బంధవ్యాపనమునకు వినియోగపడుచున్నవి. శాంతికి ప్రతికూలములైన నిర్బంధ దౌర్జన్యసాధనములు ఋరత్యాజ్యములు. గాంధీమహాత్ముడు ప్రజల దౌర్జన్యములవలెను, సాధికారుల నిరంకుశత్వమును నిర్భయముగను ఖండించుచు శాంతికి మార్గదర్శకుడుగ నున్నాడు. చిట్టగాంగు హిజలి

దురంతములు ప్రజాదురంతములకు గారణములగుటవలనను దురంతములు వ్యాపించునుగాని, శాంతి వ్యాపింపజాలదు. విషమవృత్తమునందు ఋరతపించుచున్న భరతవర్షమునకును, ప్రపంచమునకును తరణోపాయము గాంధీమహాత్ముడారాధించుచున్న ఆత్మవిజయమునందును సత్యాగ్రహమునందును గలదని సకలదేశములందును—ముఖ్యముగను భరతఖండమునందు ప్రజాప్రభుత్వములు గ్రహించి స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుటకు భగవదనుగ్రహము గలుగుగాత! కష్టభూయిష్టమైన ఆంధ్రరాష్ట్రమునందును ప్రజాధికారులును నీ పరమార్థమును గ్రహించి స్వధర్మారాధనమును జేయుట సంకల్పసిద్ధికి సాధనము.

* * * *

ఆంధ్ర రాష్ట్రము-ప్రజల కష్టములు

దేశావృతమైన విషాదావస్థ ఆంధ్రరాష్ట్రమును సంపూర్ణముగ నావహించినది. ఆంధ్రరాష్ట్రమున గణనీయమైన ఋరశ్రమలు లేవు; వ్యాపారము లేదు; ధనాగారములు లేవు. ప్రజాపోషణమునకు మూలమైన వ్యవసాయఋరశ్రమము దురవస్థల పాలగుచున్నది. భాగ్యములధరలు పడిపోయినవి. రయితులకు ఋరఋరిని గల్పించుటకు ధనాగారములు దుర్లభములు. అతివృష్టి అనావృష్టిదోషము లీదురవస్థకు దోడ్పడుచున్నవి. ఈదురవస్థకు దోడుగను, కృష్ణాగోదావరిమండలములందు ప్రభుత్వము తరమును వృద్ధిచేయుటకు బూనుకొనుచున్నది. భూమిసిస్తును వృద్ధిచేయుట విషయమై ప్రబలమైన ప్రతిఘటనము గలిగిన ౨౦ ఏండ్ల నుండియును దేశమునందు చెలరేగియున్నది.

భూమిసేస్తును తగ్గించుటకు బదులు వర్తమాన విషమపరిస్థితులందు పన్నును వృద్ధి చేయుట రాజనీతిగాదు. రయితుల దుర్భర దారిద్ర్యస్థితియందు రిసెటిలుమెంటు విషయమై దేశమునం దంతటను ప్రబలమైన ప్రతిఘటనము బయలుదేరుటయందు విచిత్రము గనుపడదు. ఈ ప్రతిఘటనమును ప్రభుత్వాధికారులు సామోపాయమునను శాంతింపజేయుట వివేకముగాని దండనోపాయమునను శాంతింపజేయబూనుట వివేకముగాదు. ఏలూరు సభయందు సభాధిపతి మేజిస్ట్రేటు అధికారమును బూని శ్రీయుత నారాయణరాజు, అంజయ్య, పట్టాభిరామయ్యగార్ల మీదను దండనాయుధముల ప్రయోగించుట యన్యాయము. బహిరంగ సభలయందు సభాధిపతికి ఉపన్యాసకుల సంగీతరించుటకును ప్రతిపేధించుటకును సభికార మున్నను దండించుట కధికారము లేదని నాగరక ప్రపంచవ్యవహారములు చాటుచున్నవి. సభాధిపతి తన దండనాధికారమును వినియోగించుటయును, రివిన్యూశాఖామంత్రి దానిని సమర్థించుటయును న్యాయసమ్మతముగాజాలదు. రిసెటిల్మెంటువిషయమై ప్రజలయందు గలిగిన యుద్వేగము దీక్షోదినమునను, దేశమునం దంతటను జేయబడిన సభలును తీర్మానములును విశదము చేయుచున్నవి. గవర్నరుగారును క్యాంబెలుగారును వారిప్రసంగములందు ధరప్రతుల సనుసరించి తరమువసూలు నిర్ధారణ చేయబడునని సూచించిరి. ధరలు గతసంవత్సర మంతయును తగ్గియున్నవి. వర్తమానసంవత్సరమునందు కొంచెము పెరిగినను హెచ్చుపన్నును వసూలు చేయదలచుట యనర్థదాయకము. అధికారులనవసరముగను నిర్బంధాయుధము

లను ప్రయోగించుటయును శాంతికిని డేమమునకును సాధనముగాదు. ప్రజలును వారి శక్తి సామర్థ్యములను సభలకును తీర్మానములకును వినియోగించి సంతృప్తిని జెందుట కార్యసిద్ధికి సాధనముగాదు. కాంగ్రెసుపక్షము వారు వారిశక్తి సామర్థ్యములను స్థానికసంస్థలం దధికారలాభమునకై వినియోగించుటయును నిరుపయోగము. ప్రజలందరును గాంధీ మహాత్ముడును, కాంగ్రెసుమహాసభయును నిర్ణయించిన నిర్మాణకార్యవిధానము నాచరింపవలసిన యవసరము నాంధ్ర దేశపరిస్థితులును ప్రపంచపరిస్థితులును విశదము చేయుచున్నవి. ప్రజలు రిసెటిల్మెంటు దీక్షోదినమునందుజూపిన యుత్సాహకార్యవరత్వములను నిర్మాణకార్యవిధానమునందుజూపుట ప్రయోజనకరము. ప్రజాశయపూరణమునందుసామాన్యశయములును ప్రయోజనములును సులభముగను సఫలముగా గలవు. రయితుల సమస్యకును స్వరాజ్య సమస్యయే మూలాధారముగ నున్నది. ప్రజలందరును వారిశక్తిసామర్థ్యములను సాంఘిక ప్రయోజనములకును, స్థానిక ప్రయోజనములకును, ప్రత్యేక ప్రయోజనమునకును, స్వప్రయోజనములకును వినియోగించి విభేదముల నభివృద్ధి చేయుటకన్నను సమగ్రమైన కాంగ్రెసు ప్రయోజనములకును, దేశప్రయోజనములకును, వినియోగించుటవలనను, సత్యాగ్రహ సాధనమునను, ప్రత్యేకలాభములతోపాటు పూర్ణ స్వరాజ్యమును సయితము పొందగలరు. గాంధీమహాత్ము డాత్మహత్యమున నారాధించుచున్న సత్యాగ్రహానుశాసనము నాంధ్రులును, యథాశక్తి నారాధించి కామితార్థములను బడయుదురుగాత!